193030

VIAȚA ȘI OPERELE

EPISCOPULUI

Dr. DEMETRIU RADU

VOLUMUL I.

PREDICI

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CU APROBAREA ORDINARIATULUI EPISCOPESC
GRECO-CATOLIC DE ORADEA-MARE

1923
„TIPOGRAFIA ȘI LIBRĂRIA ROMÂNEASCĂ“ S. A.
ORADEA-MARE

B. O.

VIAȚA ȘI OPERELE

EPISCOPULUI

Dr. DEMETRIU RADU

VOLUMUL I.

PREDICI

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CU APROBAREA ORDINARIATULUI EPISCOPESC
GRECO-CATOLIC DE ORADEA-MARE

1923
„TIPOGRAFIA ȘI LIBRĂRIA ROMÂNEASCĂ" S. A.
ORADEA-MARE

Bibl. Univ. Cluj.
Nr. 286 1923

193030

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CĂTRE CETITOR

Oratoria bisericească la noi trece printr'o criză dureroasă. Puţinii oratori de seamă ce îi avem nu scriu şi nu tipăresc aproape nimica. Revistele sau publicaţiile periodice de specialitate sunt foarte puţine şi materialul lor cu mici excepţiuni, de tot sărac.

Cu deosebire sunt rare cuvântările bisericeşti sau predicile, în cari oratori cu cultură şi ştiinţă teologică mai vastă şi mai temeinică, iar de altă parte cunoscători ai problemelor vieţii zbuciumate de azi a popoarelor, să arate credincioşilor cu privire ageră calea sigură a desrobirei sufletelor din cătuşele lumei deşarte şi să le îndrumeze spre plaiurile păcii şi a liniştei aici pe pământ, asigurându-le totodată şi ajungerea la limanul fericirei veşnice, scopul suprem al omului.

La aceste înălţimi oratorice credem noi, că s'a ridicat în timpul din urmă ca puţini alţi oratori bisericeşti, mult regretatul Arhiereu Demetriu Radu episcopul gr.-cat. al Orăzii-Mari, fără îndoială unul dintre cei mai mari oratori bisericeşti ce i-a avut neamul nostru. De aceea ne-am ţinut nu numai de o mare datorinţă de pietate faţă de preaiubitul nostru frate, ci am crezut, că facem şi un bun serviciu oratoriei sacre şi predicatorilor cuvântului lui Dumnezeu, dând la tipar o parte din vorbirile rămase dela dânsul şi rostite aproape toate în răstimpul dela anii 1886—1896 pe când a petrecut în Bucureşti ca paroh al Românilor uniţi de acolo şi

în acelaș timp ca profesor și la urmă ca rector al seminarului catolic.

Este lucru cunoscut, că în grandioasa catedrală catolică latină a Sf. Iosif din București, predicile dela liturghia solemnă în Dumineci se țin alternativ în 4 limbi: franceză, italiană, română și germană. Predicile în limba română cât a fost fericitul Episcop în București, le ținea mai totdeauna dânsul, atrăgând prin renumele de distins orator ce în scurt timp și l-a câștigat, mulți ascultători și din pătura cultă a credincioșilor ortodoxi neuniți ai Capitalei.

La predici se pregătea temeinic, scriindu-le cu îngrijire cu gândul de a le tipări mai târziu și învățându-le din cuvânt în cuvânt.[1]) Așa ne-a lăsat un mare număr de predici, din cari apoi acum asemenea regretatul protopop și canonic onorar Ioan Gențiu *însuș un foarte sîrguincios și vrednic cultivător al oratoriei sacre, a ales și decopiat un număr de 43 predici cu subiecte diverse și le-a aranjat după timpul în care au fost rostite. Primească deci și dânsul ca răsplată și vrednică pomenire adânca noastră recunoștință și mulțumire. Noi asemenea le-am revăzut și la rugarea noastră P. S. S. Dr. Alexandru Niculescu episcopul gr.-cat. al Lugojului a binevoit a-și lua osteneala de a le receti și cu înalta sa competință ne-a învrednicit, prin o scrisoare ce o dăm mai la vale, să-și exprime mult elogioasa sa apreciare ca orator a marelui său înaintaș în scaunul Arhieresc.*

Inchinându-ne cu veneratiune în fața mult grăitoarelor sale cuvinte și exprimându-i cea mai profundă și mai sinceră mulțămită și recunoștință, încheiem și din

---

1) La câteva predici însă le lipsește încheierea. Se poate că oratorul a fost grăbit cu scrisul, sau intenționat a lăsat ca să o facă sub inspirația momentului.

a noastră parte cu dorința ca aceste sacre cuvântări să fie spre puternic ajutor și bună povață tuturor acelora, cari chemați sunt să arate prin graiul lor poporului creștin cărările Domnului.

Oradea-Mare, la 1 Februarie 1923.

Dr. IACOB RADU
canonic, prelat papal.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BCU Cluj / Central University Library Cluj

IN LOC DE PREFAȚĂ:

Ilustrisime Domnule Prelat,

Țin să-ți mulțumesc pentru onorifica însărcinare ce mi-ai dat de a scrie prefața primului volum de predici ținute pe vremuri de regretatul episcop Demetriu cândva Radu, fratele iubit al Ilustrității Tale, pe cari din pietate față de memoria defunctului le editezi acuma. Îți mulțumesc pentru însărcinarea ce mi-o dai, și în acelaș timp îți laud zelul ce-l arăți față de o cauză așa de folositoare bisericii noastre. Nici că se putea să nu dai la tipar aceste mărgăritare de mare preț.

Intr'adevăr! Predicele aceste vrednicesc întreaga noastră luare aminte. Le-am cetit cu mult folos sufletesc și mângâieri în acelaș timp. Cetindu-le l-am revăzut în ochii sufletului meu pe oratorul plin de avânt și gesturi largi aristocratice, care răpia cu sine pe ascultători. Mi-l înfățișau în ipostasul acésta, în amploarea romană a frazei bogate, dicțiunea sa elegantă, limbajul înflorit ce se desprinde din toate cuvântările, ce mi-au fost sub ochi și figurile oratorice așa de frapante uneori.

Constatai mai apoi, cu mângâiere că îndărătul bogăției de cuvinte se ascunde și bogăție și adâncime de idei, și argumentație logică ce știe să fie, unde-i nevoie, concisă, de o preciziune uimitoare și zdrobitoare prin greutatea însăș a dovezilor ce n'admit replică. Găsii în acele

predici nota actualității, ținând ele seamă de nevoile lumii de acuma (chestiunea socială, repausul dominical, banul de dajde, educația creștină, etc) și preste tot potrivind oratorul fiecare cuvântare de așa cât să combată prejudecățile ce stărue în minți față de adevărurile credinții și împiedecă, ca o ceață deasă, să străbată lumina adevărurilor sfinte în suflete. Găsii în multe din ele, un dramatizm și patetic zguduitor și citez ca pildă clasică cuvântarea despre patimile Domnului. Găsii în ele și erudiția sacră și profană, folosită cu mult cumpăt, ca să nu apară ostentație științifică, ci să se vădească și aci modestia ce așa de mult i-se potrivește unui preot, dar mai ales unui episcop și o dovadă a acestei constatări e împrejurarea că citează pe sfinții părinți, da, dar numai cât e absolut nevoie, cu multă parsimonie, deși constat că sfinții părinți îi sunt familiari. Găsii în sfârșit în limbajul înflorit al defunctului un anume arhaizm ieratic ce-ți place așa de mult și te cucerește. Eată ce am constatat, ilustre Domnule prelat în cuvântările scumpului Dumniavoastră frate, regretatul Episcop Demetriu cândva Radu.

Fie ca cetirea lor din partea preoțimei noastre și a tinerilor leviți, să dea nou avânt măririi Amvonului bisericei noastre unite cu Roma, leagănul credinții și neamului nostru, pe care defunctul a iubit-o așa de mult. Darul Domnului să se verse asupra Ilustrității Tale și să însoțească în căile sale de apostolie această frumoasă carte de cuvântări sacre ticluite spre mai mare mărirea lui Dumnezeu.

Lugoj, 10 Decemvrie 1922.

Episcop ALEXANDRU.

I.

DESPRE PENITENȚĂ.

(Ținută în catedrala Metropolitană din Blaj, în Dumineca lăsatului de brânză 1886).[1]

„Întoarceți-vă și Vă abateți dela toate păgânătățile voastre".

Ezech. 18. 30.

I.

Trimis de providența divină spre a dispune și pregăti inimile poporului pentru vrednica primire a Mântuitorului, vedeți cu cât zel, cu câtă ardoare sfântă răspunde Sf. Ioan Botezătorul înaltei sale misiuni; neobosit este el întru a lumina mulțimea ce-l încunjura, a-i descoperi adevărurile credinței, a o îndrepta către calea mântuirii. Lucrarea e sublimă, preasfântă misiunea, și să nu credeți că ar fi stâns-o impiul Irod prin decapitarea Inaintemergătorului, nu, ci pe cum odată a fost începută și susținută de patriarhi, de profeți, de sacerdoțiul vechiului testament perfecționat de însuși Fiul lui Dumnezeu, tot astfel urmată și continuată a fost la porunca Sa de Apostoli, de biserica creștină și va fi până la capătul veacurilor.

Voi înși-vă ați auzit învățăturile bisericei, voi ați văzut-o alergând fără încetare în tot timpul, spre a vesti cuvântul lui Dumnezeu. Acum însă în mod deosebit o vedeți cu sirguință purtând grije de opera Botezătorului. Pentruce? Pentrucă are în vedere ca și dânsul, să mântuiască cu orice preț pe cei pierduți, să pregătească, să dispună și inimile cele mai împietrite pentru primirea Răscumpărătorului; nu înceată ca și dânsul, de a striga tuturor celor rătăciți: întoarceți-vă, întoarceți-vă, că s'a

1) Cea dintâi predică ținută după reîntoarcerea sa din Roma.

apropiat împărăţia lui Dumnezeu. Ba parecă încredinţată de tăria celor drepţi, nu mai poartă grije decât numai de soartea păcătoşilor. Dacă ne îmbracă azi în haină de jale e numai pentru a plânge moartea sufletului lor, pentru a le espia prin asprimea postului, a rugăciunii şi a privegherii, fărădelegile şi escesele lor, pentru a le cere prin suspinele, prin lacrimile sale darul pierdut, îndurarea de care au abuzat.

Dar poporul? dar mulţimea? Evanghelia ne spune, că o ceată numeroasă alergase din Ierusalim, din Iudeea, din alte provincii către ţărmurii Iordanului spre a se boteza dela Ioan, spre a-şi mărturisi păcatele. Trezi-se-vor acele cete numeroase, acelaş popor apăsat sub jugul păcatului, şi la vocea bisericii, spre a se îndrepta spre a-şi mărturisi păcatele, spre a face pocăinţă?

Unde sunt păcătoşii, unde sunt aceia cari odată şi numai la pronunţarea cuvintelor de mortificaţiune, de pocăinţă, în îngâmfarea şi trufia lor, în întunecata-le ştiinţă, se înfiorau, se ascundeau; unde sunt acum, grăbi-vor la calea adevărului şi a vieţii?

Să nu întârziem într'aceea, noi I. A. să cruţăm biserica poate de o mare durere; ca oi rătăcite ce suntem şi noi, să-i ascultăm glasul şi cu mintea şi cu fapta să alergăm la răcoroasele izvoare spre a ne stâmpăra setea ce ne arde sufletul. Văzând ce este pocăinţa, să ne cugetăm cu deadinsul la a ei neapărată trebuinţă şi să nu o părăsim, de voim, cum toţi voim, să ne mântuim.

Iar tu, Doamne, care ai început în noi lucrarea bună, du-o şi la fericita împlinire; ne-ai poruncit prin prorocul: „Întoarceţi-vă" şi noi în pocăinţă vom răspunde cu penitentul David: „*Doamne Dumnezeul puterilor întoarce-ne pe noi*" (Ps. 79, 8) şi ne vom pocăi.

II.

In statul inocenţei în care au fost creaţi protopărinţii nostri, omul era în deplină armonie cu legea, cu voinţa lui Dumnezeu; binele şi fericirea era răsplata. Atunci însă, când căzură în ispită, când se resculară în contra autorităţii dumnezeeşti, când călcară porunca de a nu mânca din pomul cel oprit, când rupseră de bunăvoie

legătura prietinească ce era între cer şi între pământ, când au comis păcatul, au şi deschis porţile morţii, au adus după cuvintele sfântului Pavel, moartea în lume, au fugit de bunătatea lui Dumnezeu şi au căzut sub pedeapsa dreptăţii sale.

Işi întoarce apoi nefericitul Adam privirea peste starea sa dezolată, cunoaşte pierderea binelui, vede asprimea răului ce a urmat, pe când în inima-i făcută pentru fericire simţeşte amara lovitură. El se judecă, el cunoaşte, el simte durere, — el face penitinţă.

Pentrucă ce-i alta penitinţa sau pocăinţa, se întreabă sf. Augustin, decât o judecată? Dar o judecată deosebită de alte judecăţi omeneşti? Deoarece judecătorul e însuşi acuzatul, e însuşi păcătosul; el se citează pe sine înaintea tribunalului minţii sale, el se acuză, el îşi aduce martori, mustrările conştiinţei, în urmă aprins de dreptate el îşi rosteşte sentinţa supusă înaltei judecăţi dumnezeeşti, „eu am greşit", eu am vătămat pe Dumnezeu, eu am păcătuit, trebue să sufăr; atunci când inima i şopteşte, să-şi caute pierduta fericire.

Penitenţa, după zisa lui Tertulian, e executarea dreptăţii divine, ce trebue să o facem în noi înşine pentru păcat: până când? până când durează eternitatea. Pentrucă vătămând o majestate nemărginită, fără margini, ne-a fost vina, şi tot aşa adecă proporţionată îi este pedeapsa, iar mărginită orice satisfacere omenească.

Astfel ar fi fost soartea protopărinţilor, soartea noastră, infectaţi de păcatul strămoşesc încă înainte de a ne naşte, dacă prea bunul Dumnezeu nu s'ar fi îndurat spre noi.

Dreptatea sa trebuia împlinită, noi nu o puteam, ce a făcut? A venit în lume însuş Fiul său cel de o fiinţă cu El, fără de a se schimba se făcu om spre a putea suferi şi ne-a eliberat de pedeapsă, de moartea vecinică cu o singură condiţiune pentru noi fieştecarele, ca să ne apropiem, să ne facem ale noastre meritele sale, spre a cărui uşurinţă ne-a lăsat sacramentele, cinci spre a ne întări în darul primit, şi două: botezul şi mărturisirea spre a-l câştiga, spre a-i curăţi de păcate; la întreg lucrul însă, la mântuirea noastră, având de a conlucra

şi noi: „*Cine vrea să vină după mine,* ne-a zis Mântuitorul, *să se lapede de sine, să-şi ia crucea sa şi să vină după mine*“ (Mat. 16, 24); adecă să facă adevărată penitinţă, să-şi lase poftele desordonate, să se lapede de patimile nedumerite nu numai în afară, ci înlăuntrul inimei sale, să se lapede de sine, să-şi ia crucea suferinţelor şi să-i urmeze lui.

Când aşadară I. A. Vă adună Biserica şi vă demândă penitinţă în numele Mântuitorului, să nu cugetaţi că ar fi vorbă numai de ceeace priveşte corpul, numai de posturi şi rugăciuni zise fie-cum, ci ea, biserica, cere dela noi deodată cu mortificarea simţurilor, cu pedepsirea trupului prin posturi, prin rugăciuni, prin privegheri, lăpădarea de sine însuş, schimbarea inimei noastre, totala întoarcere dela viţiu, dela păcat, la iubirea lui Dumnezeu.

III.

Abia am spus ce este penitinţa care este intenţiunea, scopul Bisericii, scopul lui Dumnezeu Părintelui Ceresc, când ne chiamă la pocăinţă şi inimile voastre creştine, fie drepte, fie sclave ale păcatului, deja se simţesc aprinse de dorul de a asculta chemarea, de dorul penitenţei.

Da, inima v'o spune, voi creştinilor ştiţi, că numai prin sinceră penitinţă ne putem scăpa de perire, numai prin dânsa ne putem mântui toţi cei ce am călcat legea după botez, toţi cei ce am păcătuit.

Voi ştiţi cu toţii că acesta şi numai acesta este adevărul, aspru ce e drept, vestit de întregul creştinism din neam în neam până la noi, până la capătul lumii.

Ştiţi, că aceasta-i şi tradiţiunea întregului neam omenesc, manifestată prin obiceiul universal de a ridica altare espietoare divinităţii, ba vă place a vedea oglindit adevărul acesta şi în gemetele, în suspinele nou născutului prunc, ce-şi scaldă blânda faţă în lacrimi numai în urma păcatului strămoşesc cu care a venit în lume.

Ori dacă numai umbră de îndoială a-ţi avea, dacă doriţi dovezile credinţei noastre, să deschidem Sf. Scriptură, în care întru adevăr nimica nu văd mai evident, mai apropiat scris pentru omul rătăcit, decât chemarea sa

la penitinţă, decât asprele ameninţări contra inimilor împietrite, cari nu voiesc să-şi câştige iertarea prin câteva suspine.

Las la o parte sentinţa fulminantă pentru neascultarea protopărinţilor noştri, pentru păcat, mustrările conştiinţei lui Cain, las tânguirile aruncate de Dumnezeu pentru răutatea neamului omenesc, potopul universal, nimicirea Sodomei şi Gomorei drept răsplată pentru păcatele lor, penitinţa în care îşi petreceau lunga lor viaţă Noe şi Avraam, Iacob şi Isaac şi toţi patriarhii; pedepsele trimise peste Faraon, peste poporul jidovesc în călătoria sa de patruzeci de ani prin deşert, peste însuş Moise, las ameninţările, prezicerile dureroase ale profeţilor, las lacrimile lui Isaia, tânguirile lui Ieremia, suspinele lui Daniil şi Ezechiel pe ţărmurii Eufratului, las plângerile tuturor fiilor lui Iuda în greutăţile robiei, las însaşi robia babilonică, jertfele de împăcare înălţate de tribul lui Levi pentru neştiinţele şi păcatele poporul la penitinţă, las toate îndemnările lui Dumnezeu de a aduce poporul la penitinţă, las toate lacrimile penitenţilor ce au udat pământul în 40 de secoli, şi mă opresc la învăţăturile, la exemplele, la întreaga viaţă a Mântuitorului.

Priviţi-l, acum e un părinte nemângâiat pentru pierderea fiului rătăcitor, îl vede iarăşi la picioarele sale în călduroasa-i îmbrăţoşare, uită supărarea ce i-s'au făcut, acum e un păstor ce-şi cearcă oaia rătăcită cu mii de greutăţi, prin munţi şi prin potece şi aflându-o îşi alină ostenelele cu marea plăcere de a o aduce pe înşişi umerii săi.

Altădată nu în figură, ci în persoană e mereu în mijlocul păcătoşilor, lor le predică, îi învaţă, îi câştigă, petrece în casa păcătoşilor Zacheu şi Simeon, nu-şi mărgineşte indulgenţa pentru cei mai mari păcătoşi, nu-şi ascunde darul dela Magdalena, nu privirea dela Petru ce se lăpădase de el, nu, pentrucă el, precum însuş zice, a venit să mântuiască ce era pierdut, să vindece pe cei morboşi aducându-i la sincera penitinţă: *„nu am venit să chem pe cei drepţi, ci pre cei păcătoşi la pocăinţă.* (Mat. 9, 13).

O cruce adorabilă! In faţa marei victime inocente

ce ni-o înfăţişezi, slăbită de atâtea dureri şi suferinţe suportate însă fără murmurare, singur numai pentru păcatele noastre, noi încă tot nu vom cunoaşte lipsa, necesitatea penitinţei, vom continua caşi până aci de a murmura pentru asprimea ei, vom încunjura-o pentrucă e prea grea?

Pentru păcatele noastre, I. A. vom cruţa lacrimile părerii de rău atunci, când vedem, că însuş Fiul lui Dumnezeu asudă sânge pentru ele, ba încă îl şi varsă tot pentru noi, atunci, eu zic, când ne porunceşte să-l urmăm?

De acum înţeleg una din cele mai mângăitoare, mai gloriaose pagini ale neamului omenesc; înţeleg, pentru ce din veac în veac o mulţime nenumărată geme în lacrimi amare.

Luaţi în mână analele bisericii, cetiţi această pagină, şi veţi vedea înţelepciunea, veţi vedea necesitatea, lipsa penitenţei. Veţi vedea, fraţilor, cetăţi şi naţiuni întregi grăbindu-se a îmblânzi pe Dumnezeu prin penitenţă. Veţi vedea pe Teodosiu, marele împărat al Bizanţului căzând la picioarele sfântului Ambroziu, udând ţărân ce o călca mai nainte în nepăsare cu propriile lacrimi, veţi vedea în timpurile cele mai gloriase ale bisericei, mii de anahoreţi, bărbaţi şi femei, tineri şi bătrâni, părăsindu-şi averile casele şi chiar şi palatele spre a locui prin stânci, prin peşteri şi caverne. îi veţi vedea părăsind şi blăstămând lumea ce i-a înşelat, uimind lumea cu austerităţile lor. Pentru ce? Din palidele lor buze numai un cuvânt vi se răspunde: *penitinţă, penitinţă.*

Eu ştiu că în faţa acestor adevăruri incontestabile sunt mulţi, în lumea de azi cari cu o rece nepăsare, îngâmfaţi şi împietriţi în împietatea lor obiectează, că ei nu cred.

Dar ce urmează de aci? că adevărul a încetat de a mai fi adevăr? ori doară noi am făcut adevărurile ce vi le predicăm? Nu ne sunt ele descoperite de Cel ce este însuş *adevărul,* dinaintea căruia ne credincloşii acuma cari cred că se pot ascunde nevoind a face petinţă sub scutul îndurării sale, vrând, ori nevrând, crezând ori necrezând, vor face-o sub asprimea înfricoşatei sale dreptăţi: *„De nu vă veţi*

pocăi" le zicem lor cu Mântuitorul, ale cărui cuvinte nu vor trece nici când, „*toţi aşa veţi pieri.*" (Luc. 13. 5.)

Afară de aceştea pe lângă toată evidenţa lucrurilor desfăşurate, sunt încă mulţi alţii, cari acum dintr'un motiv, acuma din altul, nu voiesc a se hotărî se facă penitinţă. Ştiţi ce zic aceştia? Noi nu avem nimic în contră, am face pocăinţă, dar nu avem păcate, viaţa ni-e liniştită, nimica nu noi-o tulbură. Alţii recunoscându-şi păcatele, petrec tot aşa de liniştiţi fără penitinţă, pentrucă, răspund ei, ne vom pocăi mai târziu, mai este vreme, acuma e timpul de a ne petrece. Iată înţeleptele lor argumente.

Câtă iluziune, câtă rătăcire îi întunecă şi pe unii şi pe alţii, în chestia cea mai importantă, cea mai de căpeţenie a întregei vieţi.

IV.

Nu aveţi păcate! Unde poate fi o presumţiune, o amăgire de sine mai amară, o rătăcire şi o orbire de suflet mai mare decât a se socoti pe sine a fi fără de păcat? Au nu ştiţi voi creştinilor că singur Mântuitorul carele a fost însuş dreptatea şi sfinţenia, oglinda şi icoana cea adevărată (substanţială) a strălucirei dumnezeieşti a putut şi poate arunca în faţa tuturor necredincioşilor şi păcătoşilor din lume cuvintele: „*Cine mă va mustra pre mine de păcat?*" (Ioan 8, 46). Şi iarăşi nu ştiţi că afară de El, care neprihănit a fost prin însăşi firea sa cea dumnezeiască, darul scutirei chiar şi de păcatul strămoşesc l-a mai avut între muritori prin privilegiu, prin dar deosebit a lui Dumnezeu, numai Preacurata mama sa, Fecioara Maria?

Unde sunteţi oare voi, fraţilor, ce încurajaţi penitinţa, pentrucă nu aveţi păcate? Ori, dacă nu ne credeţi, credeţi şi ascultaţi sentinţa Spiritului Sfânt în epistola I a sfântului Ioan „*De vom zice că păcat nu avem, pre noi înşine ne înşelăm, şi adevăr nu este întru noi*" (Ioan I. 1, 8).

Spuneţi-mi doară cei ce vă simţiţi aşa de fericiţi fără de păcate, spuneţi-mi sunteţi voi din numărul acelor suflete delicate şi pii, cari se sperie şi numai de umbra păcatului, cari nu cunosc altă lege, alta datină, decât

legea lui Dumnezeu şi a bisericii sale, nu alt bine decât cel ce lui Dumnezeu îi place, nu alt rău decât cel ce-l vatămă, ori din contră nu cumva sunteţi şi voi din ceata ce umblă pe calea cea mai largă, cari nu se tem de nimic, nu-şi mai fac nici un scrupul din călcarea preceptelor divine, nu, că mii şi mii de motive aparente le ţin gata spre a se justifica, din numărul acelora, cari în legea moralităţii toate le fac cum le convine, răzimându-se aci pe exemplul altora tot aşa de rău, aci zicând, că excesele lor nu sunt aşa mari, în opiniunea publică sunt din cei mai oneşti cetăţeni...?

Şi nu aveţi păcate? In faptele voaste, în cuvintele voastre, în cugetele voastre nu-i nimic de observat? In lupta crâncenă a trupului şi a poftelor sale contra spiritului, în lupta în care gemea chiar Sf. Pavel, e sufletul vostru pururea învingător? Vă îngrijiţi ca şi dânsul, să reduceţi în sclăvie trupul rebel, ori din contră nu cercaţi toate, numai ca corpul şi pasiunea să învingă?

In familie, în educarea fiilor, în tractarea casnicilor, în societate în oficiu, în comerciu, e numai Evanghelia, numai iubirea, sinceritatea, adevărul şi dreptatea nestrămutata voastră regulă? Dar atunci de unde atâtea neîndestuliri, atâtea discursuri înjurioase, atâtea defaimări, calomnii, invidii, atâtea amiciţii tradate, secrete descoperite, scăderi neascunse, de unde atâtea falsităţi, despoieri, jafuri şi drepturi strivite? de unde atâtea uzurării, atâtea înşelăciuni în comerciu, de par'că în păgână, nu în creştină lume trăim?

Mărturisiţi mi voi înşi-vă cari ştiţi că creştinizmul fără umilinţă e literă moartă, sunteţi deprinşi în aceasta virtute? obligaţiunile către Dumnezeu Vă sunt împlinite? legile, pietate, cultul, le păziţi cu iubire, ori: din contră nu sunteţi şi voi dintre aceia, cari în lucrurile religioase vă mândriţi cu nepăsarea, cari sunteţi toleranţi unde nu trebuie să fiţi, predicaţi mai mult ori mai puţin că toate religiunile sunt bune, toate asemenea plăcute lui Dumnezeu, deşi le vedeţi în flagrantă contrazicere între sine: nu sunteţi dintre aceia, cari fără studiu, fără cunoştinţe, ori cu totul ignoranţi în ştiinţele sacre, pretinde-ţi a discuta, a judeca, a decide orice chestiune religioasă. Cum vă cre-

deţi inocenţi de toate acestea oprite ori demândate în legea sfântă?

Doară cu necunoşterea, cu ignoranţa lor? E drept, că totala necunoaştere a legii ne scuză dela păcatul făcut în contra aceleiaş legi. Dară, o creştinilor, să ne aducem aminte, că cea dintâi datorinţă a noastră este de a şti legea lui Dumnezeu, că nici odată nu se poate scuza un păcat, prin alt păcat şi prin urmare e inutil a voi a vă justifica nedreptăţite prin ignoranţele voastre, cari la rândul lor nu sunt scuzabile.

Dacă am trăi între barbari, în timpuri în cari cuvântul lui Dumnezeu ar fi aşa de rar cum a fost după Sf. Scriptură pe timpul lui Samuil: dacă Evanghelia nu ni s'ar fi fost vestit decât în enigme, în figuri, atunci da, poate că ne-am şti apăra prin ignor[illegible]tă şi la judecata lui Dzeu ; dar acum, când cuvântul lu[illegible] Dumnezeu ni se vesteşte atât de luminat, a zice că am greşit (vorbesc de omul mare) din ignoranţă, e un abuz, o desculpare deşartă care ne face şi mai vinovaţi.

A neglija prin urmare penitinţa, pentrucă nu avem păcate, este o monstruozitate, un abuz înspăimântător.

Să facem deci penitinţă, ca bunul Dumnezeu să ne lumineze până mai este timp, să rupem odată vălul întunecat, ce ne acopere ochii minţii, să întrăm în adâncul inimii noastre, şi în loc de o vană tânguire că nu avem păcate, ne vom convinge că rîuri întregi de ar curge din ochiii noştri nu ar fi prea multe spre a ne spăla păcatele.

E drept, toţi suntem păcătoşi dar vom face penitinţă, numai mai târziu, murmură unii. Mai târziu? Şi pentruce nu acuma? S'ar afla oare cineva dintre voi, care ameninţat de un însemnat pericol, şi având ocaziunea de a se scăpa uşor, nu s'ar feri de el fără întârziere? Ce prizonier, ce naufragiat, ce morbos, putând fugi, putând a se scula astăzi, ar lăsa pe mâine? Principiul e evident, pentruce să nu-l aplici şi când e vorba de a-ţi scoate sufletul din mâinile morţii, din păcate? Vă veţi pocăi mâine şi nu astăzi? Dar cine v'a asigurat că şi ziua de mâine va fi a voastră? Dacă atâtea cazuri ce se întâmplă în puţine minute, într'o oră, într'o noapte, ori în două trei zile nu vă pot convinge despre nesiguranţa

momentelor ce mai avem, să ne convingă odată avizul Răscumpărătorului că va veni în ora în care noi nici nu cugetăm.

Şi apoi şi de aţi avea timp va fi acesta un timp de penitenţă? Nu o ştim. Dumnezeu e prea bun, prea îndurător, o ştiu şi-l preamăresc, el nu voieşte moartea păcătosului; dar dacă după atâtea chemări deşerte — să zic aşa — vă va răspunde şi vouă cu cuvintele înfricoşate: *„Mă veţi căuta şi în păcatul vostru veţi muri“* (Ioan 8, 21)?

Aţi uitat şi aceea, că spre a ne mântui e absolut de lipsă să urâm păcatul, să detestăm ceeace în toate modurile nelertate am iubit, să ne despărţim de obiectele ce ne erau idolul vieţii, — şi toate aceste atunci când în faţa morţii avem de a ne lupta cu durerile, cu năcazurile cu asaltele satanice, când pentru atâtea împrejurări, poate şi mintea ne va fi legată, şi totuşi trebue să ne schimbăm voinţa şi poftele ei. Judecaţi voi înşivă de i ăsta lucru uşor, lucru prudent, şi totuşi e unica bază a speranţei tuturor păcătoşilor. ce-şi amână penitinţa, şi pe aceasta voiesc a-şi răzima edificiul eternităţii lor! Ce orbire, ce rătăcire!

I. A. noi punem cu mult mai mare pond pe eterna noastră fericire, decât să o facem dependentă dela asemenea împrejurări; lăsând dară la o parte iluziunile să ţinem mai vârtos îndemnul marelui profet penitent: *„Astăzi de veţi auzi glasul lui să nu vă învârtoşaţi inimile voastre“* (Ps. 94, 8) şi acuma să facem penitinţă.

Cât ce descoperi profetul Iona Ninivitenilor ameninţările providenţei divine, cât ce le spuse condiţiunea: *„încă trei zile şi Ninive se va prăpădi“* (Iona 3, 5)[1] şi toţi cetăţenii nu mai cugetă, nu caută, decât mijloacele de a desarma mânia Cerului, nu umblă după vane pretexte spre a întârzia penitinţa, nu critizează, nu examinează oare nu ar fi prefăcut zelul profetului, nu se uită la datini, nu la greutăţi, ci toţi imploară prin ajun şi prin ciliciu iertarea fărădelegilor lor.

Mai puternică, mai înfricoşată decât vocea profetului e vocea bisericii care vă invită azi la penitinţă. După atâtea daruri despreţuite, după atâtea chemări neascultate, ea vă

1) Vulgata zice: Adhuc quatraginta dies, et Ninive subvertetur.

aduce ultimul acesta remediu al nesimţirii voastre: veţi despreţui şi pe acesta? Veţi adauge o nouă ingratitudine veţi lăsa pe Mântuitorul singur să ajune, să facă penitinţă pe când voi trăind ca mai înainte îl veţi răstigni iarăşi prin păcatele voastre? Nu, atâta nerecunoştinţă nu va străbate în inimile voastre; l-am vătămat, o recunoaştem, ne vom întoarce, ne vom pocăi şi spre bucuria întregului Ierusalim ceresc Dumnezeu ne va ierta, ne va mântui, ne va ferici. Amin.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BCU Cluj / Central University Library Cluj

II.

EVANGHELIA ŞI SOCIETATEA MODERNĂ

(Ţinută în catedrala Sf. Iosif din Bucureşti la 30 Maiu 1886).[1]

Mergeţi în toată lumea vestiţi evanghelia la toată zidirea".

Marcu 16, 15.

Din Roma strămoşilor noştri încă nu plecasem către dorita vatra părinţească; încă nu mă despărţisem de maiestoasele sale monumente sacre şi profane întru atâta îmi ştiură fermeca inima străplântată prin frageda etate în sinul lor, când iată o mare bucurie, o deosebită mângăiere vine să-mi aline durerile apropiatei despărţiri. Era bucuria, era mângăierea destinaţiunii mele îndreptată de iubirea, de îngrijirea celui ce cu atâta tărie şi prudinţă păstoreşte astăzi Biserica catolică, — nu în ţinuturi barbare, necunoscute, sau între popoare inculte, păgâne, ci pe malurile Istrului român, în părţile acelea ale moşiei lui Traian, a lumii creştine, în cari la tot paşul, în tot momentul aveam să-mi recunosc suvenirile, memoriile eceleiaş eterne cetăţi, unde semânţa roditorului Laţiu încolţită si în pieptul meu, aveam s'o contemplez, să o admir desvoltată în arbore gigantic, întru adevăr vrednic de grădina italică din care s'a adus.

Din momentul acela apoi, preafericit pentru mine gândirile, oftările, aşteptările sufletului meu, nu mai erau altele, decât acelea de a-mi putea vedea iubita asta patrie străbună, de a mă afla în mijlocul vostru, în mijlocul fraţilor mei, de a putea concurge cât de modest la comuna prosperitate, prin întărirea doctrinelor evan-

---

1) Cea dintâi predică ţinută după sosirea sa la Bucureşti.

ghelice vouă deja atât de cunoscute, amăsurat statului preoţesc ce l-am îmbrăcat.

Dacă slabe îmi sunt puterile, şi nevrednic, neputincios, mă simt deasemenea oficiu, pietatea voastră — stima religiunii, respectul ce-l aveţi cu toţii faţă de înaltul minister preoţesc, mă întăreşte, îmi măreşte şi aprinde dorul inimei de a vă servi, pe când impunerea mânilor apostolice şi ungerea Spiritului sfânt va întări, va susţine eu cred, eu sper, totala-mi neputinţă, dupăce e regula a Providenţei aceea de a-şi arăta prin instrumente netrebnice puternica virtute a braţului său.

Fără de a Vă uita aşadară la ceeace aş fi, daţi-vă silinţa să culegeţi rodurile cuvântului ceresc ce vi-l voiu vesti, trecând peste argumentele elocinţei omeneşti, prin cari în realitate nu aş şti corespunde aşteptării voastre; — ridicaţi-vă mintea la lucrurile divine, la tezaurul adevărurilor eterne de unde succesiv voiu împărţi inimilor însetate de adevăr şi de dreptate pânea credinţei creştine.

Iar tu Doamne, întărind după mulţimea îndurărilor tale neputinţa servului tău, slaba sa voce, striga-va tot aşa de tare ca şi a profetului David: Pământule, pământule, ascultă cuvântul Domnului tău.

I.

In epoca modernă, în care dela miazăzi la miazănoapte, dela răsărit până la apus crescând înaintează un haos înspăimântător, un uragan fără margini, ameninţând din temelie instituţiunile sociale ale părinţilor nostri; în timpul nefericit, în care o ceată sumeaţă de apostoli ai unei ştiinţe superficiali până acolo au ajuns în întunerec, în rătăcire şi în răutate, încât pretinde a disputa, a contesta însuşi Suveranului Creator al universului, sceptrul şi stăpânirea lumei, cheile vieţii şi ale morţii, soartea întreagă a omului în timp şi în eternitate; în zilele de acum, în epoca modernă, în care pe toate căile se vâreşte o nemulţumire desperată, în palatul avutului ca şi în coliba săracului, secerând mii de victime, eu întreb, învăţătura Evangheliei mai are dreptul de a se afirma?

De vom asculta răspunsul ignoranţei sau al corupţiunii lumii moderne, paşul său e oprit, iar viersul zelosului

cultivator evangelic şi dacă mai e tolerat în societate, e asurzit, înăduşit de ţipetul indeferentizmului şi al necredinţei.

Evanghelia şi progresul modern nu mai sunt compatibile, adaugă aceştia; dacă a fost bună şi necesară pentru omenime în vremile barbare, astăzi şi-a împlinit rolul; libertatea de conştiinţă, libertatea amorului, ori mai bine zis însaş negarea libertăţii, fatalismul, scepticismul, forţa brutală, interesul nelimitat, haosul, nihilismul; iată dogmele substituite Evangheliei.

Dar sunt oare aceste pretinse dogme bazate pe adevărul, pe dreptatea nesupusă schimbării după loc şi timp, este răspunsul acesta răspunsul adevărului, al ştiinţei adevărate; e dânsul conform lipselor şi demnităţii fiinţei noastre omeneşti? ne va justifica, ne va mântui el înaintea tribunalului Inaltului Judecător, de care nici necredincioşii ori vor admite ori nu, nu vor scăpa?

I. A. Propovăduitori ai adevărului, luminători ai popoarelor la amici sinceri şi promovători a întregului progres raţionabil — răspundem sus şi tare că nu! nu acel răspuns funest al impietăţii răspunsul adevărului, nu e acolo leacul conştiinţei rănite sau izvorul fericirei naţiunilor. Nu, ci numai la învăţăturile Evangheliei. Lipsa ei aşadară, lipsa de a-i asculta şi urma învăţăturile, dacă a fost vreodată imperioasă omului şi societăţii e chiar în timpul nostru.

Intr'adevăr Evanghelia ce o vestim omenimei în numele Mântuitorului nostru Isus Christos, cum prea bine ştiiţi, I. A. nu-i alta decât cuvântul îndreptat omenimei de atotputernicul său Domn şi Dumnezeu, e legea ce s'a îndurat a-o aduce, a-o vesti şi a ni-o explica însaş Fiinţa Supremă, Creatorul şi Făcătorul nostru pentru preamărirea numelui său, pentru fericirea omului şi a societăţii omeneşti. Este prin urmare, după zisele sfintei Scripturi, lumina adevărului destinată a lumina pe tot omul ce vine în lumea aceasta, a ne arăta demnitatea, superioritatea ce o avem faţă de fiinţele ce ne încunjură, a ne descoperi ţinta, scopul pentru care existăm, şi a ne arăta mijloacele prin cari să putem ajunge la liniştirea, la fericirea aceea după care suspinăm ziua şi noaptea fără încetare. E făclia strălucitoare în întunerecul vieţii omeneşti până atunci, până când pe pragul eternităţii ne va răsări soarele dreptăţii, însuşi Dumnezeu.

Ei bine I. A. singură însuşirea aceasta caracteristică esenţială şi exclusivă a Evangheliei noastre de a fi chiar cuvântul lui Dumnezeu, a Preaînduratului Autor al zilelor noastre nu e oare mai mult decât suficient spre a îndemna şi hotărî sufletul omului inteligent să o cuprindă, să o îmbrăţişeze şi să o urmeze întru toate atunci, când e vorbă de cestiunea cea mai importantă a existenţei noastre? Mai fi-va oare lipsă să răzimăm rodul imediat al nemărginitei înţelepciuni dumnezeeşti cu neputinciosul argument al graiului omenesc? Nu vedeţi nu înţelegeţi voi, străinilor splendoarea acestui codice preasfânt, evidentul totodată însă şi înfricoşatul adevăr?

Dacă peste destinul universului în care ne aflăm, peste vieaţa şi faptele libere ale omului domneşte un Atotputernic Stăpân, un Preadrept, Judecător al creaturilor sale libere, cum scris cu litere neperitoare este pe firmamentul cerului, ca şi în fundul mărilor, în colorile luminii ori în umbrele întunerecului, pe fruntea şi în inima omului ca şi în existenţa oricărei creaturi; dacă repet, preste noi domneşte Monarhul acesta, şi El a voit a ne vorbi, a aflat de necesar a ne indica şi în mod pozitiv calea ce o avem să o ţinem spre a ajunge la ţinta existenţei noastre, — atunci oare nu e un delict încvalificabil oarba cutezanţă de a nu i asculta cuvântul, de a nu-i urma legea, sau chiar de a-o despreţui? Ce viitor liniştit, ce răsplată aşteptî dela Judecătorul tău, o minte, o inimă rătăcită; ce fericire pregătiţi popoarelor o voi, cari doriţi a le conduce fără Evanghelia lui Christos, când ne spune acelaş Autor ale cărui adevăruri vor rămânea şi când cerul şi pământul vor cădea în pulbere şi în cenuşe, că cine îi despreţuieşte cuvântul: *„acela îl va judeca pre el în ziua cea de apoi"* (Ioan 12. 40).

Duşmanii neîmpăcaţi ai creştinismului, cari aţi cutezat a ne taxa zelul evangelic de fanatizm, credinţa sinceră de ipocrizie, iar doctrina Evangheliei de superstiţiune, ce roduri, ce rezultate ce succese aţi culeş apoi din trudita-vă ostăneală? Ca nişte umbre agitate de tot felul de doctrine, prin deliriul vostru i-aţi întărit numai prestigiul!

In deşert o au combătut altădată farizeii şi puternicii lumii, înzadar au folosit închisorile, amfiteatrul, apa, focul, fierul şi tot soiul de cruzimi barbare, înzadar apostatul

Iulian adauge la aceste şcoala şi catedra, înzadar; pentrucă Evanghelia e inviolabilă, din flacările persecuţiunilor ea a ieşit şi mai viguroasă.

Întrebaţi nouăsprezece, ba şasezeci de veacuri din analele omenimii, întrebaţi pe părinţii voştri, că nu suntem numai de ieri şi unanim vă vor spune, că cuvântul lui Dumnezeu, Evanghelia, a fost totdeauna farul neatâns al navigaţiunii omeneşti, la a cărui strălucire, dispărutau pe rând falsităţile, erorile, sofizmele filozofilor păgâni, că a fost, este şi va fi pururea o stâncă neclătită în sinul oceanului trecător, de care s'au sfărmat şi s'au retras risipite valurile violente ce o au atăcat.

Unde sunt aşadară, eu insist, trofeele luptelor uriaşe ce le-a ridicat ambiţiunea şi trufia omenească împotriva Evangheliei? Unde sunt laurii, cu cari s'au măgulit ereticii şi necredincioşii timpurilor ori pata obscură a civilizaţiunii noastre care este materialismul contimporan? Unde sunt, unde sunt?

I. A. istoria e deschisă, din marile lor atentate nu găsiţi întrânsa decât ruine împrăştiate; veţi găsi, veţi întâlni de altă parte petrecând împreună la picioarele crucii mielul şi leul, blândeţa Latinului şi sălbăticia Scitului; veţi vedea Europa curăţită de barbari, orientul de mândria semilunei, Asia, Africa, toate părţile globului cutrierate de apostolii civilizaţiunii, veţi afla rupte lanţurile sclavului, ridicat tronul demnităţii femeieşti, înălţate şi deschise porţile azilelor, spitalelor, pentru nenorociţi, veţi întâlni pe orfani, văduve, pe bătrânii neputincioşi vărsând lacrimi de mângăiere, că şi-au aflat un părinte, un protector, un sprijin mângăitor; veţi vedea asigurată baza progresluui ori-unde crucea e implântată, vedea-veţi binefacerile aceste umanitare, şi eu numai câteva amintesc — strălucind ca tot atâtea mărgăritare în coroana triumfală de pe fruntea Evangheliei.

Şi iarăşi printre apărătorii şi fii devotaţi, ai săi, ca creştini veţi observa, cu mândrie geniile, cari pururea vor forma decorul umanităţii, veţi admira şirul neîntrerupt al geniilor, dela Sf. Pavel până la Sf. Chrisostom, dela Augustin la Damascen, la Toma de Aquino, dela Dante şi Petrarca până la Columb, la Rafael, la Newton, Descartes, Copernico şi Galileo, dela Racine, Bossuet, Bourdalue şi Fenelon până la Mezzofante, la Marele Napoleon, până

în zilele noastre, până la neajunsul astronom Secchi, până la cel-ce e minune de geniu şi înţelepciune în lume, până la Marele Leon XIII.

II.

Aşa este! Evanghelia a triumfat în lume, a ştiut supune mintea şi inima omului, nu numai întrucât luminând arată individului calea adevărului, şi-l duce la ultimul său scop ci şi pentrucă a conţinut şi conţine remediul salutar, morala escelentă, mijloacele cele mai puternice pentru înflorirea şi prosperarea naţiunilor şi a popoarelor.

Că sócietatea omenească nu poate subsista fără morală, fără principii etice, că eşafodul şi temniţa nu sunt garanţii suficiente pentru înaintarea omenimei, pentru împiedecarea relelor şi a delictelor îngrozitoare ale omului, e un adevăr în toată ziua întărit de experienţă, e un adevăr admis şi de cei mai înverşunaţi adversari ai Evangheliei, fiind tot ei susţinătorii unei nouă morale ce au numit-o filozofică, independentă.

Toată chestiunea stă prin urmare întru a vedea unde se găseşte această garanţă socială, este dânsa destul de espresă în morala filozofică, în morala fără lege, fără Dumnezeu?

Judecaţi voi înşivă!

Ambiţiunea, răzbunarea şi lăcomia, aceste trei viţii nespuş de funeste pentru pacea societăţii, unde şi în ce îşi vor afla după nouii moralişti regula, frâul, obstacolul, piedeca nebiruită?

Dacă nu-i legea unui preadrept judecător şi totodată martor cular la toate acţiunile mele, până şi la cele mai secrete intenţii ale inimei cine mă va opri, cine mă va împiedeca să nu caut împlinirea acelor pasiuni cu negligarea celor mai sfinte datorinţe ce le am ca om, ca părinte şi cetăţean; cine îmi va abate voinţa şi pasul dela asuprirea deaproapelui, a văduvei sau a orfanului neputincios dela defraudarea tezaurului public ori privat? Imi va fi deajuns să ştiu încunjura, să mă ştiu subtrage pe ori-ce căi, prin ori-ce mijloace dela rigoarea, sabia şi pedeapsa legilor, pentruca să fiu model de onestitate, de virtuţi patriotice după morala independentă.

Mi se va zice însă, că în contra faptei mele e raţiunea, ea îmi va schimba voinţa, ea îmi va retrage mâna întinsă deja după averea străină. Dar eu ştiu I. A. că şi creştinul cel mai credincios măcar că ştie poruncile lui Dumnezeu Evanghelia şi asupra pedeapsă ce-l aşteaptă ,încă are să se lupte amar cu nedumeritele-i pofte, are să susţină o crâncenă luptă cu sine însuşi spre a nu cădea în ispită; voiu crede apoi, că filozoful autonom, că cetăţeanul sclav tuturor slăbiciunilor va eşi învingător din lupta aceasta, va triumfa asupra poftelor neregulate ce mereu le-a ninerat şi a căutat să le îndestulească?

Ah ! e o teorie la aparinţă prea frumoasă aceea a timpului nostru de a căuta virtutea afară de lumina evangelică, dar în realitate e numai o mască, o umbră, sub a cărui acoperemânt delictele secrete, delictele înfricoşate în contra onoarei şi a averii deaproapelui nici când nu vor înceta. Luaţi înainte analele desvoltării sociale, ba chiar şi experienţa de toate zilele şi căutaţi cu atenţiune la acea parte a societăţii europene care a pretins a se emancipa de legea Evangheliei, observaţi-le faptele şi ele vor mărturisi că eu spun adevărul.

Dacă filozofia, dacă morala independentă de vecinicul adevăr ar fi suficiente, ar avea putere de a regula moravurile, veacul nostru fără îndoială ar trebui să fie un veac de aur; paza drepturilor, sfinţenia familiilor, amiciţia neînteresată, intimitatea nefăţărită, îndestulirea, pacea şi armonia frăţească a supuşilor şi a domnitorilor, a săracului şi a bogatului, cinstea şi religiozitatea ar fi virtuţi mai strălucitoare, mai pe sus tuturor acelora ce cresc şi în zilele noastre la adăpostul Evangheliei, în societate, în familie, inima omului ascultător de adevărul său. Şi din contră, disordinea morală neconsiderarea drepturilor ginţilor caşi a invalizilor, maltratările, strivirea, ruinarea celui mai slab, invidia, răzbunarea ilegală, trădările, uciderile, furtul, delapidările, sinuciderea, calomnia, tirănia, într'un cuvânt toată seria proceselor scandaloase dela tribunale civile ar trebui sau să dispară, sau abia să se ivească unde nu mai stăpâneşte crucea şi Evanghelia, ci morala independentă.

Insăş mărturia voastră, o preastimaţi ascultători, experienţa voastră la care m-am provocat, sunt prea convins îmi adevereşte contrarul, dupăce l-a mărturisit cu un veac mai înainte chiar unul din fondatorii, din părinţii acestei morale inimice Evangheliei: Iean Jaques Rosseau: „Toate concurg, scrie dânsul, spre a ne perfecţiona înţelegerea, spre a ne da fiecăruia tot ceeace ne ştie forma şi cultiva mintea; devenitam noi pentru aceea mai buni, mai înţelepţi? Ştim noi oare mai bine care este calea şi care va fi terminul scurtei noastre cariere? Ne unim noi mai bine asupra primelor datorinţe şi asupra adevăratelor bunătăţii ale vieţii omeneşti? Ce alta am câştigat noi prin toată deşearta asta înţelepciune, decât vraibe, ure, incertitudini şi îndoieli?"

Sau voiţi o mărturisire din zilele noastre? Ascultaţi jalnica exclamare a unuei reviste universale, carea prea adeseori s'a arătat ostilă creştinismului, ascultaţi ce publică pela 1867 *La Revue des deux mondes:* „Democraţia fără credinţă, fără frâu religios, fără altă conducere decât a moralei independente e un torent năpraznic e anarchia, despotismul, reîntoarcerea la barbarie."

Nu, nu-i destulă numai ştiinţa omenească, numai morala filozofică penfru prosperitatea statelor, nu, ci toate, raţiunea şi experienţa cer ajutorul şi scutul unei religiuni, fără a cărei influenţă în sânul naţiunilor nu se va vedea decât despotismul tiranului şi sclăvia supusului. Iar lumea întreagă schimbată după sentinţa corifeului impietăţii în lăcaşul confuziunii şi a oroarei.

Nu, nici nu este, nici nu poate fi alta religiune, alta doctrină, carea să poată coordona cu toată înţelepciunea, forţă şi autoritatea, drepturile şi datorinţele sociale şi particulare cum le împreună cum le protege doctrina Evangheliei.

Numai tu, te vom saluta cu Marele Augustin, conduci şi povăţueşti pe fii tăi într'un mod cât se poate mai delicat, pe cei tineri cu putere, pre cei bătrâni cu blândeţă după etatea trupului şi a sufletului lor. Tu dai bărbatului autoritate asupra femeii, nu pentrucă să-şi bată joc de sexul cel mai slab, ci ca să o iubească cu o iubire sinceră. Tu pe copii îi supui părinţilor printr'o su-

punere liberă şi pe părinţi îi provezi cu autoritate plăcută asupra pruncilor. Tu uneşti pe cetăţeni cu cetăţeni, pe popoare cu popoare şi în urmă pe toţi oamenii la olaltă prin conştiinţa scoborîrei dela aceiaşi protopărinţi. Tu înveţi pe regi să veghieze asupra popoarelor, iar popoarelor le porunceşti să asculte de regi. Tu ne înveţi cu multă grije cui datorim respectul, frica, dela tine aşteptăm mângăiere, învăţătură şi încurajare, dela tine dojana ori pedeapsa şi ne arăţi cum nu toate aceste se cuvin la toţi, însă tuturor se cuvine iubire şi nimănui nedreptate. (De moribus eccl. cath. cap. XXX. N. 63.)

O Evanghelie, Evanghelie! ţie-ţi datorim viaţa, fericirea, ţie sublimele principii de morală, de justiţie, ţie adevărata egalitate, fraternitatea şi libertatea spiritului stăpân peste sine.

Va mai fi aşadară o singură minte omenească iubitoare de ştiinţă, de progres şi de înţelepciune, o singură inimă aprinsă de dorul binelui public şi privat, va mai fi un singur piept generos, înflăcărat de scânteia civilizaţiunii a stimei şi a iubirii de patrie, care să se sperie, să fugă, să se ascundă de lumină, de viaţa doctrinei lui Christos.

Dacă ignoranţa, maliţia şi exemplul său, întunecă, oh durere! şi abate ochii multora dela strălucirea acestui Soare, acestei Evanghelii, fie-ne mândrie cum ne este datorinţa noastră a tuturora, o I. A. cari i-am jurat în apele botezului vecinică iubire, cari îi ştim şi astăzi i-am văzut triumful de nouăsprezece ani seculari, cari credem, cari sperăm întrânsa, fie-ne mândrie, zic cum ne este datorinţa, ca prin curăţenia evanghelică a vieţii noastre, prin deprinderea virtuţilor sacre şi în adevăr patrioatice să arătăm prăpastia între întunerecul lor şi între sfinţenia cerească, a adevărului nestrămutat şi pururea strălucitor al evangheliei noastre.

Se poate că lupta noastră va fi plină de tot soiul de greutăţi, *nu vă temeţi* însă, ne zise Autorul mântuirii, Autorul Evangheliei noastre, suindu-se triumfător la cer, nu vă temeţi, predicaţi Evangelia la toată făptura, *şi iată eu cu voi sunt până la capătul veacurilor Amin.*

BCU Cluj / Central University Library Cluj

III.

DESPRE CARITATEA EVANGHELICĂ.

(Ţinută în catedrala Sf. Iosif din Bucureşti în 20 Iunie 1886).

„Intru aceasta vor cunoaşte, că sunteţi ucenicii mei, de veţi avea dragoste între voi." Ioan 13, 35.

Impozant e aspectul universului în care ne aflăm, atunci când din cunoaşterea singuraticelor fiinţe ce-l compun, ne ridicăm la contemplarea armoniei sale rezultante din sinul celei mai caracteristice varietăţi, pe baza legii fundamentale de echilibru al tuturor forţelor fizice. Stelele cerului şi moleculele oceanelor, regnul organic şi anorganic, splendoarea luminii şi umbrele întunerecului, aerul, eterul, caloricul şi electricul, forţele active şi latente, toate elementele, toate fiinţele în timpul în care se bucură de proprietăţi speciale, deosebite, astfel sunt dispuse, încât toate pot, toate trebue să concurgă la formarea tabloului, la susţinerea acestei unităţi minunate ce-i în adevăr argumentul şi icoana senzibilă a nemărginitei înţelepciuni creatoare.

Armonia, echilibrul acesta aşa de încântător să nu fie oare cu putinţă şi în lumea morală, în mijlocul umanităţii destinate a fi coroana şi centrul regente al întreg universului vizibil? până când între oameni atâta divergenţă, opoziţie, contradicţiune sau şi ură de fiare sălbatice?

E cert şi pozitiv, că după conceptul şi planul creaţiunii, armonia dorită a rezultat şi putea să rezulte mult mai sublimă, mai frumoasă, fiind liberă, raţională concurgerea fiecărui individ.

Este evident însă faptul, că după rebeliunea, după căderea omului din primitiva-i mărire în actualele-i condi-

ţiuni, adesea şi urmele armoniei s'au pierdut; fi-va ; osibil, eu întreb acuma, să se restaureze, să se rehabiliteze decorul preafrumos al omenirei?

Iată, I. A., una din problemele cele mai importante ce s'au pus vre-odată minţii omeneşti. Au cunoscut o, au examinat-o filozofii antichităţii, dar toţi în frunte cu Socrate, cu Plato, Aristotel şi Cicero au lăsat-o nerezolvită, au desperat de deslegarea ei, ba prin doctrinele, prin legile pozitive ce le-au adus, aprobat ori apărat, i-au făcut şi mai dificilă deslegarea.

Complecta ei rezolvire a fost rezervată Fiului lui Dumnezeu, Mântuitorului nostru Isus Hristos, carele calea, adevărul şi viaţa omenimei fiind şi arătându-se prin moartea-i suferită pentru fărădelegile cari au scăldat faţa pământului în sângele fraţilor, i-a recâştigat pierduta demnitate. Intinzându-şi braţele pe lemnul crucii, adună într'una popoarele împrăştiate, pe când lasă să izvorească din pieptu-i dumnezeesc elementul acela preasfânt care ar putea, ar şti realiza unirea, armonia inaugurată între toţi credincioşii sinceri cari vor urma în lume până la capătul veacurilor.

Ştiţi apoi, care este elementul acesta supranatural, mijlocul acesta ce are să fie inima şi sufletul măreţei opere umanitare?

Este caritatea sau dragostea frăţească: *întru aceasta vor cunoaşte, că sunteţi ucenicii mei de veţi avea dragoste între voi.*

Permiteţi-mi aşadar, I. A., ca în timpul de faţă în care atâta se discută şi se agită chestiunea *frăţietăţii* universale pe baze cele mai de multeori independente de doctrinele Evangheliei să vă arăt, că numai caritatea evanghelică e în stare să efeptuiască un plan aşa de nobil, aşa de demn de natura noastră.

I.

Două sunt bazele întregului edificiu social, două punctele fundamentale ale moralei religioase; justiţia sau dreptatea, şi dragostea sau caritatea. Aceea prescriindu-ne de a da fiecăruia ce este al său, ne opreşte a-l vătăma în onoare sau în avere; iar aceasta afecţiunea, iubirea,

inspirându-ne să-i procurăm binele ne îndeamnă; una prin asprimea-i riguroasă şi severă ne împiedecă, ne reţine mâna înclinată după comorile confratelui, iar ceealaltă indulgentă, liberală virtute cum este, o mişcă, o întinde să ridice, să uşureze mizeria nenorocitului muritor.

Ordinată şi răzbunată e cea dintâi de codicele legislatorului divin şi uman; lăudate, admirate sunt efectele celei din urmă de opiniunea publică şi de filozofia înţelepţilor; dar în rigoare în ordinea naturală e lăsată numai judecăţii conştiinţei individuale, şi prin urmare expusă la cele mai funeste rătăciri, la pericolul sau de a neglija cu totul, sau de a căuta binele de-aproapelui numai pentru interesele ambiţiunei, ale prosperităţii şi ale amorului propriu.

A fost singură evanghelia noului testament, codicele acela preasfânt, carele avu înţelepciunea şi puterea de a cuprinde şi determina laolaltă, cu limitele justiţiei şi complexul celor mai delicate afecţiuni ce susţin, mângâie şi conduc umanitatea pe căile sigure către scopul prefipt de Provedinţă.

Pentrucă evanghelia, după*ce ne-a învăţat, că porunca cea *dintâi* a legii noue este iubirea lui Dumnezeu, a *primului* principiu şi a ultimului scop al vieţii noastre; al doilea, continuă, asemenea celui dintâi este iubirea deaproapelui după modelul iubirii noastre.

Prin care precept, prin care preadulce asemănare ridicat e omul la o mărire, la o maiestate aproape divină, drepturile sale cu puţin inferioare, stau să zic, drepturilor. Inaltului Suveran al Universului. Iarprin asta, observarea unora inseparabilă s'a făcut de observarea celorlalte, iubirea adevărată alui Dumnezeu nedespărţită de adevărată iubire a deaproapelui, nostru: căci, adauge Scriptura: *„de va zice cineva, că iubesc pre Dumnezeu, iar pre fratele său urăşte, mincinos este; că cel ce nu iubeşte pre fratele său, pre care l-a văzut, pre Dumnezeu pre carele nu l-a văzut, cum poate să-l iubească“*. (I. Ioan 4, 20.)

Iată dară, I. A., rădăcina, iată fundamentul şi raţiunea nouei caritări promulgate de sf. noastră religiune; iată şi evidenţa incomparabilei sale perfecţiuni.

A iubi pe Creator şi a-i servi pentru sine însuşi, pentru preamărirea ce a intenţionat când ne-a creat; iar pe deaproapele pentru Dumnezeu, pentru calităţile divine ce strălucesc în fruntea şi în inima omului, chiar şi dacă abuzând de darul cel mai preţios al libertăţii, ar deveni rebel Făcătorului ori molest celor ce-l încunjură, este, întru adevăr o poruncă, ce numai înţelepciunea nemărginită a Răscumpărătorului ne-a ştiut-o da şi îndatora să o împlinim; este o preanobilă idee ce varsă lumină cerească în întunerecul vieţii pământeşti, încât nu este mirare că în păzirea acestui dublu precept de caritate întreaga lege morală s'a aşezat.

Pe o bază aşa de solidă, atât de sublimă, frăţietatea universală înceată de a mai fi o problemă insolubilă; dânsa e un lucru posibil, cum şi ştim că s'a realizat de multe veacuri în sinul bisericei lui Hristos, unde în privinţa iubirei eschisă e deosebirea, eschis e privilegiul. Acolo cel din urmă, cel mai de jos om, cerşitorul şi leprosul sunt convinşi şi au dreptul de a fi, că purpura, sceptrul sau coroana nu sunt pedeci, nu sunt stavile să numească şi să vadă în cel avut, în domnitor, în împărat pe fratele lor. Şi la rândul lor aceştia conştii trebue să fie, că ceice zac în pulbere şi în cenuşe târându-şi abia zilele, sunt — admiraţi egalitatea, umanitatea evangheliei — în realitate fraţi ai lor, către cari de nu-şi vor îndrepta bunătatea inimei şi mila îndurării lor, îndeşert aspiră la fericirea împărăţiei cereşti.

Mândri filozofi din toate vremile cari aţi vestit, ori vestiţi frăţietatea omenească fără adevărul evangheliei, arătaţi-ne în faptă şi pe terenul vieţii omeneşti, în lupta sa cu toate mizeriile, dovezi atât de puternice, motive atât de solide, mijloace aşa de eficace, spre a uni pe toţi oamenii în legăturile *frăţietăţii* aceleia sub a cărei mască şi nume răpit-aţi la atâţia nefericiţi credinţa şi caritatea creştină, aruncându-i în braţele desperării. Dupăce le-aţi promis tot soiul de ştiinţe, de egalităţi şi fraternităţi, le-aţi dat după sentinţa sfântului Pavel (II. Tim. 4, 4) numai basme, tirănie, despotism şi amară sclăvie.

I. A., ce interes avem să ne amăgim pe noi înşine? fazele prin cari a trecut Europa mai ales de un secol

încoace, ba şi jalnica experienţă ce şi acum se desfăşură în lume, cu mult mai eloquent ne vorbeşte de cum eu a-şi şti-o arăta, că cu cât civilizaţiunea se desparte de Evanghelie, cu atât înfrăţirea popoarelor, pacea, liniştea şi sinceritatea în relaţiunile lor sociale, devin şi se apropie cu paşi repezi de a fi numai utopii platonice ori visuri filozofice, cum voiţi. Şi pentruce? Pentrucă, răspunde sf. Ioan gură de aur, lumea duşmană Mântuitorului, nu ştie, nu poate clădi o idee aşa de mare decât pe iubirea profană, a cărei motiv fiind numai interesul ce se sgudue prea adeseori prin o simplă jaluzie, prin o dispută sau vicleana vorbărie, prin o nouă inclinaţiune, prin desgust, pentru un titlu ce s'a pătat, pentru o avere ce s'a risipit, — edificiul filantropic e fără fundament, e o casă zidită pe nisip, o fantomă ce dispare înainte de a se vedea.

Având în vedere numai bunurile vieţii pământeşti, neştiind, nevoind să ştie de altă fericire afară de a trecătorului materialism, fiecare se ţine în drept de a se feri de jertfe şi suferinţe, de a-şi petrece; şi când un Croesus, un Lucullus, sau chiar un Voltaire s'ar dimite să numească *frate* pe un plebeu nenorocit, pe un sclav destinat poate de nutremânt peştilor sau de pradă ferelor din amfiteatru, credeţi voi, că apostrofarea ar fi o uşurinţă, o mângâere pentru aceştia; ori din contră nu ar fi o nouă ironie, un sarcasm, o batjocură şi mai amară?

In vreme ce, continuă sf. Ioan Chrysostom, caritatea, frăţietatea creştinească fixându-şi ochii ca şi vulturul drept în soarele Adevărului, la bunurile supranaturale, în faţa cărora cele pământeşti sunt numai umbre, nu ne turbură, nu ne face impacienţi, şi cu atât mai puţin invidioşi că am fi inegali în acestea, ba ne prevesteşte, ne asigură că mizeria, sărăcia şi toate năcazurile suferite cu resignare, ne câştigă mai uşor meritul de a fi preferiţi celor puternici, avuţi şi înţelepţi în eternitate.

Pe când de altă parte şi bunurile, comodităţile şi averile vieţii trecătoare pe cari dreptul, legea ori poziţia socială le rezervă unora si nu la toţi într'o formă, aceeaşi caritate evanghelică comune le face tuturora; iar zidul ce

l-a ridicat lumea între om şi om, între naţiune şi naţiune, din temelii l-a dărâmat din cetatea creştină.

Pentrucă să nu cugetaţi, I. A., că iubirea evanghelică s'ar mărgini la afectele inimeĭ, la simţămintele binevoitoare, nu, ci ea este *activă*, ea trebue să se manifesteze prin fapte, prin operele îndurării; să iubim pe deaproapele, ne învaţă sf. Ioan evanghelistul (I. Ioan III. 18), nu cu vorbele, ci cu faptele. Spre a vă convinge şi mai mult, spre a vă edifica, contemplaţi-o în însuşi Autorul acestei morale, în viaţa pământească a Mântuitorului nostru Isus Hristos, despre care s'a zis în evanghelie într'o preasemnificativă frază, că *„a trecut bine făcând şi vindecând pre toţi"*. A trecut prin lume mai maiestos, mai abundant în binefaceri decât apele râului, decât undele Iordanului ce lasă în urma lor uscatele rădăcini pline deviaţă, înspicate, roditoare lăncedele sămânţe şi preafrumoasele livezi de pe malurile sale.

Aflaţi voi în Judea, în Samaria, în Tyr, în Sidon, în toată Palestina un slăbănog pe care să nu-l vindece, un orb, un schiop, un surd, căruia să nu-i redea lumina, graiul, auzul? Întâlniţi voi o conştiinţă copleşită de delicte, de păcate ce ar dori să se uşureze, să-şi câştige pierduta-i libertate, pe care el să nu o deslege, să nu o îmbrăţişeze, să nu-i zică: toate îţi sunt iertate, mergi în pace şi nu mai păcătui? Flămânde sunt popoarele ce-l ascultă, el are compasiune, el le satură, el le binecuvântă; îndreptându-şi apoi vocea către întreaga omenime suferindă, oh! cu câtă îndurare dumnezeească, cu câtă bunăvoinţă părintească nu-i chiamă să-i ajute: *„Veniţi la mine toţi cei ostăniţi şi însărcinaţi, şi eu vă voiu odihni pe voi"* (Mat. 11, 28).

Învăţându-ne în urmă, că nime nu poate avea o iubire, o dragoste mai mare, decât aceea de a-şi jerfi chiar şi viaţa pentru amicii săi, omenimea îl vede, creştinismul îl adoară, oh iubire, iubire! dându-şi însuşi sufletul pe cruce pentru binele, pentru mântuirea, pentru libertatea noastră.

In faţa unei pilde atât de luminoase de iubire, pe urmele sale strălucite şi după porunca ce ni-a lăsat; *„să ne iubim unul pe altul, precum dânsul ne-a iubit"*, — în adevăr noi nu putem ceti fără admiraţiune istoria bisericei sale, şi a primilor creştini.

Străini tuturor poftelor necurate, sângele Fiului lui Dumnezeu în care s'au renăscut, formează între dânşii o legătură mult mai strânsă decât înrudirea unui sânge profan. Oameni unul altuia necunoscuţi, de talente, de calităţi, de naşteri, de temperamente deosebite, domni sau sclavi, ei se îmbrăţişează, ei fac numai o familie, numai un trup însufleţit de dragostea evanghelică.

De-i privesc adunaţi în catacumbe, în ascunzişuri subterane; în jurul altarului, se par că prin suspinele, prin fierbinţile lor rugăciuni unite, dau asalt Cerului pentruca noua mană cerească a legei nouă ce o adoară, o frâng, o mănâncă împreună, să-i întărească şi mai mult în unire, să-i unească şi mai strâns în tărie.

In viaţa socială, inima creştină saltă de bucurie văzând spiritul de jertfă, eroismul de care îi vede însufleţiţi; ei se ajută întru toate, supoartă unul scăderile altuia fără murmur, fără certe, gustă şi participă în sinceritate modestele bucurii şi petrecerile creştineşti; iar numărul avuţilor, mare sau mic, prin darurile, prin elemozinele împărţite de dreapta fără să ştie stânga, fără sgomot şterg lacrimile desperării sau le schimbă în ale preadulcei mângăeri. Fii cu toţii ai aceluiaş părinte ceresc, destinaţi la aceeaş eternă moştenire, iubindu-se între sine îl preamăresc întru toate dispoziţiunile Provedinţei sale, îi păzesc adevărul şi credinţa în flacările persecuţiunilor ca şi în faţa sofismelor şi absurdităţilor unei filozofii scâlciate.

Prea frumoase sunt, I. A., moravurile fraţilor nostri din epoca apostolică, preasfinte fructele şi semnele caritătii lui Hristos. Şi tot aceste, ba şi altele mai eroice, amăsurat locurilor şi timpurilor diverse le veţi vedea realizate ori unde Evanghelia şi-a înarborat stindardul, ori unde creştinii cu faptele şi nu cu numele se închină şi observă marele precept al caritătii evanghelice, al caritătii active, binefăcătoare, şi trebue să adaug *universale.*

II.

Intr'o zi, pre când Mântuitorul lucra fără ostăneală pentru lăţirea adevărului în lume, învăţăceii săi iritaţi de de maltratările primite dela inimicii de moarte ai ludeilor, dela Samaritani, plini de mândrie pentru omnipotinţa Magi-

strului îi ziseră: Doamee, fă să cadă foc din cer preste Samaritani! (Luc. 9, 54.) Foc preste Samaritani! Da, I. A., pentrucă cabalele talmudului antic ca şi acelui modern pre lângă toate îngrijirile speciale ale Providenţei faţă de poporul ovreesc, acolo îi aduseră conştiinţa, încât Iudeii cu greu considerau de oameni pe cei ce nu erau din neamul lor, iar ajutoarele caritătii şi în extremitate le negau. Doctrina aceasta de altcum era comună la toate popoarele.

„*Grecii nu vor distruge pre alţi greci,* scria Platon (Conf. de Republica lib. V.), *nu-i vor face sclavi, nu le vor devasta câmpurile, nu le vor aprinde casele, dar vor face şi una şi alta barbarilor*", adecă tuturor ce nu erau Greci. La ce nivel de decadenţă a fost ajuns apoi simţul de umanitate în Roma faţă de cine nu-i era cetăţean roman, ni-l spune eloquent ţipetul milioanelor de sclavi de pe stradele sale. Toate naţiunile, toate popoarele îi erau străine, fără legături, fără amiciţie: pretutindenea nu se auzia, decât; *Foc preste Samaritani.*

Aceea nu va fi, răspunse apostolilor Domnul: „*nu ştiţi al cărui Duh sunteţi voi*" (Luc. 10, 55.) Voi veţi iubi pe inimicii voştri, şi veţi face bine celor ce vă uresc pre voi, (Mat. 5, 44). In fapt, abia apare dânsul în lume, şi iată că aleargă din extremul Orient să-l adaore împăraţii gentilismului, lăsând să se ştie, că zidul despărţitor e clătinat şi cu totul dărîmat prin porunca de a se predica evanghelia în toată lumea.

Abia Petru începe a vesti în mijlocul Ierusalimului învierea şi doctrinele Mântuitorului, şi diversele naţiuni se apropie deolaltă; prin strălucită minune chiar diverzitatea limbelor ce-i deosebea, e sămnalul unirii lor: Iudei şi Greci, Medii şi Persii, Sciţi şi Arabi fiecare aude în limba sa învăţăturile nouei Religiuni, toţi însă se îmbrăţişează şi se grăbesc să intre în frăţească societate.

Şi tot pentru lăţirea acelei Evanghelii, acelei caritătţi universale, zeloşii săi apostoli aleargă în toată lumea, şi nu ţin seamă de pericole, de ostăneli, de foame, de închisori, de moarte, nu, pentrucă scopul, înfrăţirea popoarelor li-e prea sublim şi preasfinte mijloacele, armele adevărului, prin cari seceră triumful.

Inzadar lanţurile puterii lumeşti se încearcă să le oprească zelul, pentrucă şi sub greutatea lor voi veţi găsi în prinsorile din Urbe un Petru, pre un Pavel cu pieptul arzînd de focul iubirei creştineşti. Mările, munţii, distanţa enormă sau paza duşmană nu-i poate împiedeca să nu-şi arete îngrijirile ce le au nu de sclavii, de inimicii, de barbarii tradiţiunilor paterne, ci de fraţii lor din Pont, din Bitinia, din Efez, din Asia, din Corint şi din Macedonia.

Flacările ce le cer din cer acum apstolii şi cari pe urma lor mai de două mii de ani le imploară preoţimea fidelă lui Cristos, nu le mai cer pentru distrugerea Samaritanilor, ci pentru a le aprinde inima de caritatea evanghelică, de înfrăţirea popoarelor.

Ah! inimi înguste, inimi prea debile pentru o lege aşa de sfântă, deschideţi-vă, lărgiţi-vă, şi vă prefaceţi prin caritatea aceasta, prin expanziunea afecţiunilor astăzi cetăţenii lumii întregi, de voiţi cum doriţi să fiţi mâne cetăţenii cerului.

Spirite generoase, aprinse din fragedă pruncie de iubirea cea mai nobilă a patriei şi naţiunii voastre, nu vă spăriaţi, că lăsându-vă în braţele acestei caritâţi, că prefăcându-vă prin deprinderea ei cetăţenii lumei întregi, fraţii tuturor popoarelor, — aţi deveni prin nu ştiu ce cosmpolitism sub a cărui pretext acum ca şi în timpul lui Terlulian căutau mulţi să distcrediteze autoritatea cuvântului evanghelic, nu vă spăriaţi, că aţi ajunge urmaşi nevrednici de eroismul strămoşilor noştri luptători mai timizi, mai fricoşi a drepturilor moştenite sau pe cale justă câştigate; cetăţeni mai lâncezi, muncitori mai netrebnici ai binelui public; nu, nu vă temeţi, pentrucă frăţietatea universală ce vi-o predicăm pe baza evangheliei, nu este pretenziunea unei morale de principiul utilitar al interesului, al egoismului; sau concluziunea unei ipoteze răsăcite ce ar reduce pe om la condiţia necuvântătoarelor animale, — nu! ci este legea, este învitarea aceluiaşi Părinte îngrijitor al tuturor naţiunilor, care face să răsară soarele său preste cei buni şi preste cei răi, şi deopotrivă sloboade ploaia darurilor sale peste cei drepţi şi peste cei păcătoşi; e doctrina acelei Înţelepciuni nemărginite, care dacă ne-a înzestrat inima cu scumpul sentiment al patriotismului naţional, atunci, când

ne ridică din pulbere pe tronul eternității, când ne impune prin exemplul, prin învățăturile Fiului său, să îutindem mâna prietenească elinului şi barbarului, judeului şi păgânului, nu-şi distruge opera voinței omnipotenței sale, ci o ştie nobilita fără de a o perverti, o poate perfecționa fără de a o corumpe.

Nu vă turburați,. căci mijloace are Acelaş de a inspira creştinului chiar patriotismul cel mai înfocat; dar nu-l poate da filosofia independentă acest patriotism, ce ştie răsuna şi în pieptul femeiesc, în pieptul unei Iudithe, unei Ester, al Fecioarei de Orleans, mai puternic decât sub scutul Alexandrilor şi Pompeilor, căci erau sub protecțiunea Dumnezeului puterilor. Patriotismul, carele penetrând inima unui Vincențiu de Paul, produce mai mult bine Franței decât răul ce i l-au cauzat toți Iacobinii împreună. Patriotismul, I. A., prin care şi în zilele noastre, unde creştinismul e în floare, se văd mii şi mii de virgine sacrificându-şi furmseța, tinereța, splendorile nobilitare de naştere, tot ce sunt, tot ce au afară de candoarea virginală, pentruca să fie pururea în mijlocul nenorociților cetățeni, ca să fie surori văduvelor, mame orfanilor, să şteargă lacrimile suferințelor vărsate de un pruncuț aruncat de o mamă denaturată, să aline durerile soldatului mutilat pentru mărirea patriei.

Şi încă tot să mai auzim, că caritatea, iubirea creştină nu-i folositoare, nu-i bună pentru fericirea omenimei?

Oh, I. A., în timpuri aşa de triste, de perverse, aşa de furtunoase pentru mântuirea sufletelor, pentru viitorul popoarelor, mai mult ca oricând ni este datorința să respingem cu curaj ispitele corupțiunei lumeşti, să contrastăm lumii inimice Evangheliei prin caritatea creş ină, activă binefăcătoare amicilor şi inimicilor, deprinsă fără jenare înlăuntrul inimei ca şi în mijlocul societății, ori în sinul familiei; — pentrucă e Mântuitorul carele ni-o spune, că numai printr'ânsa vom învinge lumea, vom ajunge triumfători la cer. *Intru aceasta vor cunoaşte, că sunteți ucenicii mei, de veți avea dragoste între voi.* Amin.

IV.

LAUDELE PREASFINTEI FECIOARE MARIA.

(Ţinută în Catedrala sf. Iosif în 7/19 Sept. 1886).

„Şi s'a îmbrăcat cu toată podoaba sa,
şi s'a înfrumseţat foarte".
Iudita 10, 3—4.

Abia se terminase cortul în care aveau să se păstreze tablele legii din testamentul vechiu, şi un nor misterios îl împresoară, îl încunjură şi-l ascunde din vederea întregului popor; minunea era mare, căci darul Domnului venise peste dânsul şi-l umplu de mărire. Din momentul acela la toată ocaziunea: în timp de pace, ori de calamitate; în tot locul, în sinedriu, în for ori şi în sgomotu armelor din câmpul de răsboiu; în toate necazurile şi neajunsurile fericit şi mângâiat se simţea israelitul ridicându-şi privirea către arca, sicriul legii sfântă; raza de lumină, de încurajare ce i se părea că iasă dintr'ânsa, îl alina, îl făcea învingător.

Umbră însă şi figură numai era cortul făcut de legislatorul Moise, destinat ca toate altele pentru închipuirea celor ce aveau să se petreacă în Legea nouă.

O minune prin urmare, un prodigiu mult mai surprinzător va săvârşi Atotputernicul, atunci când va umbri, când va umplea de dar însaşi realitatea închipuită, când va sfinţi viul cort al noului Testament; pentrucă misiune avea dânsul nu ca să conserve nişte table de piatră, ci ca să poarte închis pe Celce nici timpul, nici spaţiul nu-l pot cuprinde; nici ca să fie numai un semn, un izvor închipuit metaforic de însufleţire, ci o mână puternică, un ajutor, un scut impenetrabil, o stea strălucitoare care va conduce neamurile rescumpărate prin deşertul acestei vieţi la limanul, la portul fericitei eternităţi.

Indreptaţi şi noi I. A. către aceleaşi regiuni, cu scopul determinat, cu speranţa neclintită ce o avem de a le şi ajunge; dacă, multe ne sunt necazurile, suferinţele şi greutăţile ce le întimpinăm peregrinând în valea plângerii, mare ne este şi mângăerea şi plăcerea, că nu la umbre, nu la figuri, ci la însuşi sicriul sfinţeniei, la tronul Preasfintei Fecioare putem alerga.

Şi dacă în toate zilele, în toate momentele ni se stâmpără spiritul, către dânsa suspinând, e sigur că ni se va mângăia inima atunci, când biserica Mântuitorului, învăţătoarea nerătăcitoare a adevărului, ne adună, ne chiamă la sărbătorirea aşteptatei şi preafericitei sale naşteri.

Drept-ce, pururea la bunăvoinţa voastră apelând, o creştini, astăzi veţi vedea cât de raţionabilă, cât de sublimă ne este fiească alergare la protecţiunea Augustei Impărătese; admirându-i mărirea şi frumseţa ce o înconjoară, îi vom saluta şi iubirea şi îngrijirea ce o are de dorita noastră mântuire.

Şi s'a îmbrăcat cu toată podoaba sa, şi s'a înfrumseţat foarte.

Babeş-Bolyai Central University Library Cluj

I.

De câteori lumea şi obiceiurile omeneşti ne chiamă să preamărim o naştere ilustră, de câte-ori ne vesteşte bucuria pentrucă a răsărit un nou luceafăr în sînul societăţii, pe lângă miile de proiecte ce le-a făcut, motivul principal, raţiunea ei predilectă este mai totdeauna memoria unei nobile dinastii sau familii; trofeele, faptele eroice ale strămbunilor, puterile unui sceptru, splendorile unei coroane purtate de părinţi, chiar veştejite să fi fost, par reînviate, lumea le arată înşirate şi pe fruntea nou născutului lor fiu.

Dacă o numiţi aceasta glorie şi mărire pentru pruncul nounăscut, şi aţi voi să o căutaţi şi lângă leagănul preasfânt din Nazaret, trăsară-vă inima, o creştini, pentrucă nu numai străluceşte şi acolo, dar strălucirea ei este fără seamăn, neîntrecută, neajunsă.

Cade din statul inocenţei protopărintele neamului omenesc, şi urmările păcatului, răsplata înfricoşată a dreptăţii divine, pedeapsa ce va trebui să ţină în jug şi

întreaga-i posteritate, amar îl tulbură, îl înspăimântă, îl aruncă în abisul mizeriei.

Nefericitul geme şi suspină, cine îl va mângâia? cine îi va recâştiga pierduta fericire, greşala comisă cum se va îndrepta? Ca şi desperat el fuge şi se ascunde, plângându-şi soartea, în frunzişul codrilor.

Greşeala e mare; dar şi mai mare e nemărginita îndurare dumnezeească, care atunci, când îi rosteşte preadreapta pedeapsă — oh căile sunt nepătrunse — îi prevesteşte şi balzamul răcoritor. Adam e liniştit, iar lacrimile consoartei sale sunt semnele bucuriei, pentrucă vocea Atotputernicului, promiţându-le răscumpărarea, le spune, că aceea nu se va întâmpla decât prin mijlocirea unei fiice din însuşi sângele lor, ea, mama şi născătoarea Eternului Cuvânt va zdrobi capul şarpelui înfiorător.

Şi iată vestită cu patruzeci de veacuri mai înainte, venirea, naşterea acestei copile, care va să fie chezăşia păcii, arca eternei alianţe, catena puternică ce va lega pentru totdeauna cerul cu pământul.

Curg apoi secoli, trec generaţiunile, se uită evenimentele, memoria ei însă nu trece, nu se uită; din contră amintirea dânsei nedespărţită de a fiului său, e în toată vremea dorul nestins al patriarhilor în venerata-le lungime a vieţii, speranţa, farul nestîns al eternităţii, clenodiul cel mai preţios, ereditatea cea mai scumpă ce lasă iubiţilor pe cari îi părăsesc.

O laudă şi o cântă profeţii din Juda şi din Israil. Scara mistică alui Iacob, toiagul făcător de minuni al lui Moise, varga înflorită alui Aron, poarta de către răsărit, uşa sanctuarului, cortul şi sicriul sfânt, muntele lui Daniil din care se va rupe piatra angulară: sunt figurile prin cari se închipuieşte, prin cari o preamăresc. Iar fecioarele şi matroanele cele mai celebre ale vechiului testament însărcinare au fiecare să ne reprezinte câte o virtute caracteristică a Mariei: Sara ne va arăta, dar numai de departe, miraculoasa ei fecunditate; Judita, castitatea şi forţa ei divină; Debora şi Estira, umilinţa şi marea ei caritate.

Vine apoi estaticul Isaia, răpit într'o profundă viziune, ca să complecteze tabloul, împreunând colorile contradictorii în aparenţă, în faţa nemărginitelor forţe naturale,

complementari însă şi armonice înaintea Celui căruia toate sunt cu putinţă. Isaia le uneşte, şi cu şase sute de ani mai înainte ne spune, că Fecioara aşteptată va fi mamă, şi Mama Fecioară, iar fiul Fecioarei va fi un Dumnezeu.

Intru aceea cursul anilor se apropie, captivitatea babilonică a trecut, săptămânile lui Daniil sunt către sfârşit, întunecimea veacurilor pe încetul dispare, când cele dintâi două familii ale poporului ales, din cari una a purtat sceptrul şi a dat Judeilor împăraţi ca David şi Solomon; iar alta încă arde tămâia la treptele altarului, formând lista sacerdoţiului şi a supremului pontificat: ilustrele familii prin dispoziţia particulară a Provedinţei s'au unit şi fructul unirii lor e Preasfânta Fecioară Maria.

Dacă, ce-i drept, cea dintâi pierduse tronul lui Iuda ce atâtea veacuri l-a onorat prin eroice virtuţi, gloria moştenirei nu se şterge, pentrucă ştim că şi aceasta a fost o hotărâre cerească, dupăce Maria şi Fiul său după sânge din neam regesc născându-se în stare de mizerie, aveau să umilească mândria monarhului de pe tron şi să înalţe din pulbere umilinţa nemerniculuí cerşitor.

Strălucită e mărirea ei naturală, glorios neamul şi neasemănată splendoarea lumească ce premerge răsărirea stelei lui Iacob.

Departe însă, o creştini, ca Maria să-şi aibă cinstea, să-şi primească gloria dela ai săi iluştri antenaţi; departe şi de noi de a-i celebra naşterea singur pentru aceasta. O altă mărire, o altă glorie, deosebită, singulară, ne mai lăsată altui muritor, străluceşte din candida ei faţă; şi aceea e reflexul celor trei raze divine ce-i străbătură inima sa: inocenţa vieţii, plinirea darurilor şi caritatea nestinsă către mântuirea noastră.

Frumoase şi încântătoare întru adevăr pot să fie meritele celei mai nobile din naşterile omeneşti; nenumărate virtuţile străbunilor băiatului; mari şi proiectele, combinaţiile despre viitorul său; dar ce folos? In sînul lui poartă mortifera otravă, delicatul său spirit geme sub jugul unei crude tirănii, o pată obscură, întunecoasă îi şterse caedoarea inocenţei; el se naşte îngreunat cu păcatul strămoşesc. Sărmanul nicí n'a intrat în lume, şi

iată-l condamnat de dreptatea divină la supliciu fără capăt. Icoana e înfiorătoare. Iob însuşi nu-şi poate împiedeca lacrimile şi să nu exclame: *„Piară ziua în care m'am născut"* (Iob 3, 3). Şi care dintre noi, dintre fiii muritori nu e gata, nu-i constrâns mai la tot pasul să nu repeţiască cu penitentul David: *„că iată întru fărădelegi m'am zămislit, şi în păcate m'a născut maica mea"* (Ps. 50, 6).

Blăstămul e universal şi întreagă natura omenească este infectată de păcatul original, el totuşi nici un moment nu va atinge pe Preasfânta Fecioară, pulberea profană niciodată nu va obscura petalele acestei roze.

E şi dânsa fiica aceluiaşi protopărinte, e sora noastră naturală, dar un minut nu va fi purtată de curentul nefericirii, veni-va cu aceeaşi natură în lume, dar nu va aduce cu sine deplorabila moştenire părinţească.

Pentrucă din momentul conceperii sale aceeaşi omnipotenţă dumnezeească ce va asculta, şi îi va fi supusă dânsei, o ridică, o înalţă într'o sferă superioară de mântuire; o ştie, o poate şi în fapt o deosebeşte de massa nenorociţilor ei fraţi, sanctificându-o nu din sînul maicei sale, ca pe un Ioan Botezătorul, ci din primul moment al zămislirei sale.

Adevăr e acesta, I. A., pe cât de glorios pentru Preasfânta Fecioară şi plin de mângâiere pentru noi, după naştere cu toţii fii mâniei şi ai pierzării; pe atât şi de evident în preţiosul tezaur al credinţei noastre.

Aşa este, Preasfânta Fecioară, predestinată nu pentruca să libereze ca văduva din Betulia numai pe poporul său de sclăvia asiriană, ci pentru ca să mântuiască tot neamul omenesc din dureroasa robie sufletească din vecinica perire, pentru ca să fie poarta de către răsărit prin care va intra triumfător Răscumpărătorul nostru, Preasfânta Fecioară singură vine în lume cu darul inocenţei originale, încunjurată de lumina dreptăţii, a sfinţeniei divine; singură dânsa se înalţă măreţ pe orizontul întunecat al morţii, al păcatului, ca şi o frumoasă auroră prevestitoare, aducătoare a soarelui adevărului ce din dânsa se va naşte.

II.

In zilele furtunoase în cari trăim, nimic nu e mai uşor decât să auzi şi să întâlneşti mai la toată ocaziunea pretenţiile şi aserţiunile superbe ale unei aşa zise ştiinţe naturaliste, carea după ce şi-a părăsit prin apostazie religiunea revelată, toate le-a încercat şi încearcă spre a arunca speranţa, existenţa omului în prăpastie, spre a-i smulge din inima-i credincioasă ceeace are mai scump, mai preţios, amintirea originii şi destinaţiunii sale divine, supranaturale.

Patronii şi învăţaţii săi, noi restauratori ai materialismului brutal susţinut de un Lucreţiu şi Democrit, şi totodată emulatorii blasfemiilor lui Ariu, şi Nestoriu ascunzându-şi ochii dela lumina adevărului, unde noi admirăm preamărirea lui Dumnezeu, a Făcătorului nostru prin premărirea naturei noastre omeneşti ridicată în Prea Sfânta Fecioară peste toate creaturile existente ori posibile, ei, ca şi în alte părţi ale religiunii nu găsesc, nu vreau să găsească — scuzaţi expresiunea — decât o superstiţiune, un lucru bun numai pentru naivitatea boalelor şi înfrânarea poporului ce-l exploatează.

A le vorbi acestora despre tipul şi asemănarea lui Dumnezeu ce străluceşte în faţa omului, despre inocenţa şi naşterea nepătată a Preasfintei Fecioare, e timp pierdut, e tot atâta cât a le enara lucruri neînţelese, fantazii sau şi mai rău; din contră, un început şi o origine enigmatică sau găsită în celulele animalelor necuvântătoare, viaţă fără frâu, fără morală, orbul destin sau distrugerea fatalistă, — sunt marile lor rezultate, predilecţiunea vastei lor înţelepciuni.

In adevăr, I. A., eu nu mă voi opri astăzi la spulberarea unor aşa de absurde închipuiri, pentrucă nu voiesc, nu-i permis, să contaminezi sanctitatea obiectului şi pietatea voastră creştinească cu care-l meditaţi.

Le vom zice numai după învăţăturile sfântului Pavel: *„Datu-le-a lor Dumnezeu duh de împetrire, ochi să nu vază, şi urechi să nu audă“* (Rom. 11, 8); le vom zice că pierduţi în observaţiunile împietăţilor lor, necredincioşii lucrurile divine, lucrurile spirituale, nu le pricep, nu le pot

înţelege, ba chiar nebunie li se par; dulcea mângâiere ce o lasă şi o aduc acestea în sufletul umilit, la împetrita lor inimă nu străbate, nu poate ajunge, pentrucă morboasa lor vedere nu poate suferi lumina adevărului ceresc, pentrucă toate misteriile religiunii şi în deosebi adevărul ce ne preocupă, este şi trebuie să fie *grădina închisă, rugul aprins* văzut de Moise, lângă care conşciinţa păcătoasă, piciorul profan, de adevăr nu se poate apropia, nu-l poate vedea. Ne voind să se lumineze, să se aprindă de focul iubirii sale, ei trebuie să se retragă neliniştiţi, şi ne pricepându-şi demnitatea omenească aşa de sublim ridicată prin augusta aceasta naştere, — mai întâi prin fapte, apoi, de voiţi, şi prin ştiinţă, să-şi caute originea în rândul necuvântătoarelor animale.

Voi însă, o creştini, fii aleşi ai cerescului Părinte, fii ai luminei, înaintaţi cu fruntea senină, cu inima plină de bucurie, înaintaţi sub nerătăcitoarea conducere a credinţei, şi cu frică, dar cu iubire înghenunchiând în spirit şi în adevăr înaintea inocentei copile, închinaţi-vă preasfintei sale feţe ce este deja delicia întregului paradis, veneraţi-i delicatele *mâini*, pentrucă sunt acele cari vor purta pe Cel ce cu trei degete susţine universul întreg, plecaţi-vă înaintea nepătatul său trup, recunoaşteţi l ca pe viul cort în care va petrece însuşi Fiul lui Dumnezeu, recunoaşteţi şi demnitatea membrelor voastre, cari tot printrânsa au ajuns a fi biserica spiritului sfânt.

Penetraţi cu mintea şi cu spiritul şi la inima sa, şi o veţi găsi nu numai scutită şi de umbra păcatului, creată în perfectă inocenţă originală, ci o veţi vedea înfrumsţată cu toate darurile, cu toate graţiile câte sau putut aşeza într'o fiinţă mărginită. Gângăva limbă omenească va şti oarecumva lăuda şi preamări tezaurul ascuns necunoscut de lumea păcătoasă, dar nici odată pe pământ nu-l va putea înţelege ori explica.

Pentru o idee, pentru o închipuire fie cât de limitată, şi mai mult pentru confundarea sau ruşinarea inimiciior, luaţi seama singur la *principiul*, la cauza productivă în noi a darurilor divine. Principiul acesta, cauza, fântâna de unde scoatem şi putem scoate darul, plăcerea şi iubirea lui Dumnezeu, e apropierea, unirea, legătura ce o are

creatura cu sorgintea sanctităţii, cu Mântuitorul nostru Isus Hristos, cu Dumnezeu. Dânsul ni se explică într'o frumoasă asemănarea din evanghelie, dânsul e *viţa*, iar credincioşii mlădiţele, cari fructe bune, fructe meritorie vor aduce numai rămânând legate de viţă, numai legaţi de dânsul prin iubire, prin păzirea perceptelor sale.

Ei bine, aproape sunt prin perfecţiunea naturei îngerii de tronul Atotputernicului, aproape au fost pariarchii şi dreptii vechiului testament prin credinţă, prin aşteptarea venirii Rescumpărătorului, aproape şi strâns vor fi uniţi cu dânsul apostolii ce-l vor predica, martirii ce-l vor apăra, toţi sfinţii, toţi credincioşii ce-l vor lăuda; cât ei se apropie de dânsul, cu atât mai mult perfecţiunea şi darurile li se înmulţesc.

Dar o I. A, cine să ajungă, cine să întreacă, cine să se apropie mai mult de Rescumpărătorul omenimii, decât Cea ce, de-i şi dânsa creatură, servă, fiică a Preaînaltului Dumnezeu, e numai pentru ca să-i fie mama, născătoarea adevărată a Creatorului său?

Cine în cer şi pe pământ va să fie într,o intimitate mai mare. într'o unire mai misterioasă cu Hristos, de cum este cea ce chiar lui îi va da viaţă şi îl va nutri pe Acela carele dă nutremânt tuturor vieţăţilor pământului?

Ce mlădiţă, ce ramură veţi închipui mai strâns legată de *viţă* cu viaţa, de cum este rădăcina cu varga din care însăşi viaţa a înflorit?

Ce înger, ce apostol, ce martir şi ce fecioare se vor afla, cari se emuleze, să ajungă în predicarea laudelor Domnului pe Cea ce o ştim şi o salutăm unora şi altora regină, împărătească?

Dacă misterul e mare şi necuprinsă profunditatea sa, cu atât mai înţeleasă rămâne sentinţa şi doctrina patristică, după care ori cât de multe ar fi stelele ce înfrumseţează firmamentul, ele nici odată în aspectul nostru nu pot rivaliza, nu pot ajunge splendoarea veselei lune; ori cum de perfecte s'ar afla creaturile alese, ori cum de sublime strălucirile sfinţilor din cer, nici una câte una, nici toate împreună nu ajung frumseţa Celei ce evanghelistul din Patmos o va contempla încunjurată cu o strălucire mai mare decât a soarelui, având luna pedestal, iar stelele podoabă tro-

nului ei, admirabilă şi încântătoare este apoi icoana Psalmistului, care gloria şi mărirea îngerilor în aceea o vede aşezată, că toţi pe întrecute cu iuţala vântului sau cu ardoarea focului alcătuiesc corul servilor lui Dumnezeu; întorcându-şi însă mistica liră către Preasfânta Fecioară, de ajuns nu are vorbe prin cari să cânte să o preamărească pe ea ridicată într'o stare mai superioară, mai onorată decât Cheruvimii, şi mai mărită fără de asemânare decât Serafimii. Nu-i un serv, un înger, un sfânt, gata de a alerga în urma voinţei preaînalte, nu, ci o Impărătească îmbrăcată în aurul din Ofir, în ornatele cele mai preţioase şezând deadrapta Atotputernicului Dumnezeu; e o mireasă, o amică, o candidă porumbiţă formând pururea obiectul sfintei iubiri a Domnului şi Dumnezeului său, în timp ce fecioarele Tyrului se vor grăbi cu darurile lor spre a-i face omagiile sfinte, iar bogaţii, boierii poporului spre a-şi îndrepta umilitele lor rugăciuni către augusta sa faţă. (Ps. 44, 11—16)

O scumpă *mărire*, o naştere ilustră, mister incomparabil de graţie şi de iubire! Mai mult îl meditäm, mai mult îl dorim, mai mult ne creşte mângăierea, mai larg ni se deschide şi orizontul speranţei noastre bazată pe lumină şi adevărat.

Grăbiţi, grăbiţi pentru aceea, o voi din jurul sanctuarului, boierii poporului, grăbiţi cu mireasmele închinăciunilor şi a rugilor voastre îndreptaţi-le cu credinţă şi iubire către tronul Impărătesei, şi vor străbate norii şi nu se vor întoarce deşerte. Alergaţi la dânsa o voi din cărunta-vă viaţă şi azi-mâne părăsind trupul, întraveţi sub scutul ei în glorioasa eternitate. Bărbaţi şi matroane, îngrijiţi de întegritatea unei familii, a unei vieţi creştine nepătate; fecioare, jaluze de crinul inocenţei voastre; orfani cari aveţi trebuinţe de mângăiere, de alinare; oameni păcătoşi, doritori de întoarcere, de penitenţă; alergaţi şi voi cari destinele popoarelor le dirijaţi şi voiţi a le ferici; alergaţi cu toţii, o creştini; şi dânsa, puternica Impărătească care a împrăştiat pe inimicii numelui creştin, a înfrânt ereziile şi păgânismul, gătind pururea Bisericei Fiului său triumful; dânsa care a întors armele creştine învingătoare, dânsa, Mama lui Dumnezeu, mama omenimii, vă

va binecuvânta, vă va întări şi în luptă vă va încorona cu victoria eternă. Dupăce demnitatea maternităţii sale divine e şi pentru noi toţi, dânsa voieşte, dânsa poate să ne ridice la mărirea împărăţiei sale cereşti, pentrucă, o creştini, acolo stă dânsa, *deadreapta Impăratului, în haine aurite îmbrăcată, preaîmfrumseţată.* Amin.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

V.

OMILIE ASUPRA SLĂBĂNOGULUI.

(Ţinută în 5/17 Oct. 1886 în catedrala Sf. Iosif din Bucureşti)

Evanghelia dela Mateiu 9, 1—8.

Singură istorisirea faptului ce l-aţi ascultat,[1]) e destul de puternică, de eficace, să ne arete o scântea din nemărginita caritate ce o are Mântuitorul lumii către omenirea copleşită de necazuri, un efect al nemărginitei puteri dumnezeeşti ce o are spre a lăuda în faţa întregei omenimi credinţa şi încrederea norocitului paralitic, zelul caritativ al celor ce l ajutaseră să ajungă la picioarele Domnului, şi în urmă bunăvoinţa, îndestulirea cu care o parte din poporul adunat preamărea pe Dumnezeu, pentru că a dat atâta putere oamenilor.

Aduceţi-vă aminte însă, o creşţini, că viaţa, faptele, cuvintele Mântuitorului nostru Isus Hristos în momentul în care ne arată marea sa activitate mântuitoare, cuprind în sine ascunse toate vistieriile înţelepciunii şi ale ştiinţei mântuitoare; pentrucă, explică *Sf. Augustin*, cu deosebire de înţelepciunea creată, înţelepciunea dumnezeească nu numai prin vorbe, ci prin fapte ne învaţă, ne agrăieşte, pentrucă fiind Hristos Cuvântul lui Dumnezeu, e un cuvânt subsistente, personal, infinit, şi acţiunile acestui Cuvânt dumnezeesc sunt un alt cuvânt, un discurs, o învăţătură pentru om.

Vindecarea unui paralitic, slăbănog, învierea unui mort, iertarea unei păcătoase, săturarea unei mulţimi flămânde, şi toate faptele sale pentru noi nu sunt numai fapte istorice şi reali, ci tot atunci şi lecţiuni sublime de morală,

1) In biserica catolică de ritul latin unde Sf. Liturghie se face în limba latină, este obiceiul ca înainte de predică să se cetească Sf. Evanghelie în limba poporului.

BIBLIOTECA UNIVERSITĂŢII DIN CLUJ

de grație, de viața vecinică, de îndreptar al întregei noastre vieți, ca să se împlinească profeția lui Isaia, că în școala Rescumpărătorului vom fi instruiți nu numai ascultându-l ci și văzându-l: *Vedea-vor ochii tăi pre Învățătorul tău*" (Isaia 30, 20).[1])

Voiți în realitate, o creștini, să aveți o probă evidentă a acestui adevăr, voiți să vedeți cu ochii voștri cât de tristă e soartea păcătosului, cum trebuie să se scoale, să aprofite de nemărginita bunătate și putere a Mântuitorului? Cele petrecute în evanghelia de astăzi ne reprezintă aceste adevăruri ca și într'o prea fidelă icoană.

Predicând și petrecând Mântuitorul prelângă lacul Ghenezaretului în partea de sus a Palestinei, într'o zi trecu lacul și merse în ținutul Gherasenilor. O mare minune însă ce o făcu acolo, prin care își arătă atotputernicia și stăpânirea absolută ce o are dânsul Fiul lui Dumnezeu asupra vieții și a averilor noastre materiale, dădu pretext nefericiților Gheraseni, orbiți de interesele materiale, să nu primească predicarea și învățăturile sale, să-l roage să se depărteze din hotarele lor.

A voit Isus să-i aducă la cunoștința adevărului, să le arete calea către fericirea eternă, să-i mântuiască; dar ei sunt ingrați, nepăsători, nevrednici de darurile sale, pentru aceea îi părăsește și trece de ceea parte.

Câți nu sunt I. A. și în zilele noastre, cari din aceleași motive netemeinice ca și a Gherasenilor, încungiură și rămân departe de cuvântul lui Dumnezeu. Ascultă cu pietate toate curiozitățile, numai cuvântul Domnului nu se silesc să l înțeleagă. O afacere, o petrecere, o mie de interese și de neinterese lumești îi reține, îi împiedecă, ori mai bine se împiedecă în ele, umblă în sus și în jos, dar numai de biserică nu se apropie. Știu cu toții că au un suflet de mântuit, au a se prezenta la o înfricoșată judecată a întregei vieți, puțin le pasă, interesele trecătoare și întunecimea voluntară a păcatelor i-a copleșit conștiința ce-i mustră, și purtându-se întocmai ca nefericitul popor din evanghelie, pot ei aștepta o soarte mai bună? E nemărginită îndurarea Mântuitorului, dar ce va fi pentru dânșii,

1) Textul e citat din Vulgata, unde se zice: Videbunt oculi tui Praeceptorem tuum.

dacă constrâns de ei însişi i-ar lăsa sub spada dreptăţii sale şi s'ar duce în altă parte?

Evanghelistul ne spune, că Isus trecând înapoi lacul, se duse *în cetatea sa*. Care e cetatea asta ce se zice *a sa?* Chrysostom afirmă, că trei au fost cetăţile sau patriile Mântuitorului. Vifleemul unde s'a născut, Nazaretul unde a crescut şi Capernaum unde s'a aşezat, voind să ne arete prin schimbarea lor sau cele trei părţi ale bisericei, luptătoare pe pământ, curăţitoare şi triumfătoare dincolo de mormânt, sau universala sa misiune.

Oraşul aşa dar, în care s'a dus, a fost Capernaum unde a petrecut mai îndelungat, fie pentrucă oraş comercial ce era, îi dădu un câmp mai larg predicaţiunii evangheliei, fie pentrucă era mai bine primit, decât în Nazaret.

Ei bine, o fraţilor, voi ştiţi că adeseori sufletele noastre se numesc în Sf. Scriptură tot atâtea cetăţi spirituale. Aflaţi deci, durere! că şi între ele se află cele trei cetăţi ale Domnului. Sunt unele ca şi cetatea Vifleemului în care se naşte Mântuitorul, şi unde se naşte şi omul prin botez, dar e alungat de Irod, va să zică de *păcat;* altele ca Nazaret, în cari Mântuitorul petrece câtva timp, după aceea însă purtările nevrednice, viţiile şi alipirile prea mari de interesele lumeşti îl silesc să se depărteze. Mai sunt în urmă şi altele preafericite ca şi Capernaum, cari făcând toate cele cu putinţă iubindu-i credinţa şi perceptele sale, timp îndelungat locuinţe permanente sunt ale Mântuitorului nostru, cari le binecuvântă, le sfinţeşte tot mai mult prin minunile darurilor sale.

In cadrul acesta cuprinse sunt I. A. şi sufletele noastre, să ne punem mâna pe piept aşadară, şi să vedem, de cari se ţin; pentrucă cestiunea e importantă, pentrucă e singura cestiune importantă ce trebuieşte să ne preocupe în vieaţa asta, fără de care ce ne-ar folosi toate comorile sale? Dacă din nefericire am găsi în pieptul nostru Vifleemul sau Nazaretul, am găsi că numai odată a locuit în inimile noastre darul Domnului Mântuitorului nostru, dar acuma nu se află acolo, fără întârziere să-l căutăm altmintrinea în loc de societatea fericită alui Dumnezeu, vom avea o şi mai aspră pedeapsă eternă; mai

este timp să-l căutăm, căci calea ni-e deschisă, ni-o arată paraliticul din evanghelia de azi.

„Şi iată au adus lui pre un slăbănog care zăcea în pat; şi văzând Isus credinţa lor, a zis slăbănogului: cutează, fiule, iartă-ţi-se ţie păcatele tale“.

Sf. evanghelişti Marcu şi Luca, spunându-ne acelaş fapt, ne amintesc şi alte împrejurări. Pătimind de multă vreme paraliticul acesta, acolo ajunse de nu se mai putea purta. Auzind întru aceea de venirea Marelui făcător de minuni, dori din inimă să-l vadă, să i-se prezinte, să-şi ceară vindecare, pentru aceea se ruga de alţii să-l ducă. S'au şi aflat patru oameni buni cari îl luară cu patul pe umeri şi merseră cătră casa unde ştiau că se află Isus. Insă de mulţimea poporului adunat nu pot străbate. Ce fac atunci? După datina evreiască de atunci fiind coperişul casei plan, îl desfac în grabă şi-l slobozesc pe acolo pe bolnav cu pat cu tot înaintea Invăţătorului.

Credinţa acestui paralitic e într'adevăr admirabilă; nu ştie de greutăţi, nu se uită la murmurul poporului, nu, el nu caută altceva fără numai să poată ajunge la Cerescul Medic în care crede şi dela care sperează vindecare. Admirabilă e şi credinţa amicilor, cari nu ştiură de nici o pedecă în ajutarea confratelui lor, dânsa nu poate rămânea nerăsplătită de Hristos. El o vede, şi nu întârzie a o răsplăti.

Dar mai vârtos observaţi că slăbănogul acesta e cea mai vie figură a păcătosului. Oameni păcătoşi ce suntem, ştim că mai uşor ne vine să ne deplângem starea nefericită în care cădem ori când ne abatem dela legea divină, ori când mustrarea păcatului apasă asupra conştiinţei noastre. Precum paralizia materială ia corpului puterile şi-l constrânge să rămână inert, neputincios, astfel şi paralizia spirituală, păcatul, ştergând candoarea graţiei din sufletul omului îi debilitează forţele, îl face să zacă părăsit şi confuz sub sarcina vinovăţiei; va continua să-şi petreacă ce i drept, să se şi laude cu faptele cele rele, dar ce folos sărmanul, căci a pierdut dreptul la vieaţă, inferior vermilor ce-i turteşte, abia este tolerat în lume: el îşi petrece, dar sufletul geme şi suspină mai amar de cum o face paraliticul nostru. Ce-i de făcut? De voieşte să se ridice, să se vindece, să-şi câştige libertatea pierdută, necesar e

I. A. să imiteze, să păşească pe urma slăbănogului acestuia fără frică, fără nici o legătură sau pedecă din partea poftelor sale.

De voieşte să scape şi să câştige libertatea pierdută, necesar e să facă ce făcu slăbănogul acesta. Credinţa tare în Mântuitorul nostru în căutarea tuturor mijloacelor ce dânsul ni le-a lăsat, învingerea greutăţilor ce ni s'ar opune din ori-care parte, nebăgarea în seamă a critizărilor tendenţioase a celor ce ar voi să-l abată dela calea adevărului şi a vieţii. Cu frică dar, cu credinţă şi cu iubire să se apropie de tainele sfinte, de altarul Domnului. Şi atunci cerescul medic îi va da ca şi paraliticului încă şi mai mult de ceea-ce cere, îi va da darurile în măsura în care îi sunt mai trebuincioase, cum o făcu omului acestuia.

Plin de suferinţe fizice, copleşit de greutăţile unui morb lung aleargă la picioarele Mântuitorului slăbănogul, şi El îndată îl vindecă, şi voind a-l vindeca radical, întâi îl desleagă de păcate, şi pentruce? Pentrucă, o creştini, de şi diverse pot să fie cauzele morburilor noastre, rămâne totuşi învederat, oricât ar murmura moştenii Saduceilor, cărturarii timpurilor noastre, că cauza principală a suferinţelor noastre corporale e păcatul, prin care a intrat după sentinţa sfintei scripturi moartea în lume. Pentru aceea, de şi sunt laudabile toate îngrijirile medicale, de cari ne folosim cât ce am căzut sub sarcina suferinţelor, de cel mai mare moment însă este, cum vedem că s'a şi făcut în cazul de faţă, să ne curăţim de păcatele ce ar îngreuna conştiinţa noastră, să alergăm şi noi la rădăcina vindecării.

„Şi iată oarecarii din cărturari au zis întru sine: acesta huleşte“.

Cauza, pentru care aceşti cărturari ziceau în inimile lor, că Hristos huleşte, că comite o blasfemie, ni-o arată ceilalţi doi evanghelişti Marcu şi Luca. El rezonau aşa: Acesta zice, că iartă păcatele. Acum asta nu o poate face decât Dumnezeu. Dânsul prin urmare îşi aroagă ceeace e proprietatea lui Dumnezeu, şi aşa huleşte, blasfemează. Argumentul ar fi fost compatibil cu vre-o persoană necunoscută, nicidecum însă excuzabil faţă de Isus Hristos, carele atâtea şi atâtea dovezi le dăduse despre divinitatea sa.

Şi fiindcă ei îi dădură ocaziune, o demustră şi acuma cu două argumente, cari singure sunt suficiente pentru ruşinarea oricărei calomnii, fie ea chiar şi a cărturarilor necredincioşi din zilele noastre. Şi sunt: cel dintâi, cunoaşterea secretelor ascunse din inimile lor. Numai Dumnezeu este care străbate inimile oamenilor şi înţelege toate cugetele lor, fie ele oricum de ascunse, după ce toate desvălite şi deschise le are înaintea sa. Aceeaşi cunoştinţă însă o are şi Hristos, pentrucă cărturarii nu-şi manifestară temerara lor judecare, ci ziceau întru sine, în inimile lor, şi aşa îi şi mustră: *şi văzând Isus gândurile lor, a zis: pentruce voi cugetaţi viclenii întru inimile voastre"?* Hristos prin urmare prin cunoaşterea şi pătrunderea secretelor omului ce le are, le făcu iarăşi cunoscut, că el este Dumnezeul adevărat.

Al doilea argument este facerea minunii, a cărei realitate înşişi cărturarii prezenţi nu o puteau nega. A vindeca cu un singur cuvânt un slăbănog, un paralitic redus în statul acela, e fără îndoială un fapt ce trece peste puterile omeneşti. Pot e drept să ajungă şi puterile vindecătoare a ierburilor, sau ştiinţa medicală în grad mai restrâns la asemenea vindecări, dar niciodată fără cură îndelungată, niciodată prin un singur cuvânt. E evident aşadară, că vindecarea paraliziei într'un moment şi printr'un singur cuvânt e dată numai puterii lui Dumnezeu. Aceasta însă o face şi Hristos: abia pronunţă un cuvânt, şi ascultă natura, se scoală morbosul sănătos, plin de viaţă şi de putere. Minunea e împlinită, divinitatea lui Hristos dovedită.

Însă-nnaţi şi modul, prin care îşi întăreşte argumentul. Turburându-se cărturarii de puterea, cu care iartă păcatele, el îi întreabă: *„ce este mai lesne a zice: iartă-ţi-se ţie păcatele tale, sau a zice: scoală şi umblă. Şi ca să ştiţi că putere are Fiul omenesc a ierta păcatele pe pământ, atunci a zis paraliticului: scoală, ia-ţi patul tău şi umblă"*. Deşi după zisa sfântului Augustin e mai mare lucru a face drept pe un păcătos, a-l justifica de cât a crea cerul şi pământul, totuş în sensul şi în vederea oamenilor ce nu pătrund cele interne, mai greu se pare a vindeca un asemenea morbos de lepra corporală decât de cea spirituală; ba, nevăzând ei curăţirea internă de

păcate, s'ar putea îndoi de dânsa şi şi mai mult de afirmarea unei astfel de puteri cereşti. Văzându-le aceste cugete, pentru risipirea acestor dubii, odată cu minunea internă opera şi cea externă; prin minunea externă îi făcu să înţeleagă şi ceeace o operase în sufletul paraliticului; se făcu, a-şi zice, senzibilă divinitatea sa, ce ar fi trebuit să o adoare, de cumva nu ar fi fost orbiţi.

Poporul ce era adunat la toate aceste, văzând o minune aşa de rară, se umplu de frică şi de cutremur; îndată însă şi-a întors inima către Dumnezeu plin de recunoştinţă, pentrucă a dat atâta putere oamenilor.

Da I. A. oamenilor; pentrucă acelaş Hristos care până la evidenţă îşi dovedise în faţa lor dumnezeirea, e şi om adevărat, şi prin natura omenească îşi arată şi natura dumnezeească ce o are, pentrucă aceeaş putere de a ierta păcatele, de a vindeca pe toţi paraliticii spirituali, o va da însuşi oamenilor, preoţilor noului testament; ba, fiindcă era aşezată deja în mijlocul lor sorgintea, din care şi prin care avea să li se comunice înalta putere, poporul credincios putea deja lăuda pe Dumnezeu pentru un fapt împlinit.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Noi încă am fost, nu spectatori, ci poate tot atâţia paralitici spirituali. Să alergăm deci etc.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

VI.

INVIEREA DOMNULUI.

(Ţinută în catedrala sf. Iosif la 8 Maiu 1887).

„*S'a sculat Domnul cu adevărat*".
Luca 24, 34.

Solemn îşi prăznuia poporul ales trecerea din jugul egiptean în pământul făgăduinţei; memorabilă era pentru dânsul ziua Domnului, din generaţiune în generaţiune avea s'o prăznuiască cu jertfe, imnuri şi cântece sublime. Mult mai solemnă însă avea să fie sărbătoarea aceasta şi nu de şapte, ci de patruzeci de zile atunci, când moştenitorii testamentului vechiu vor sărbători nu umbrele şi figurile, ci însăş realitatea Paştilor sfinte, nu trecerea dintr'o regiune într'alta, ci scoaterea dela moarte la viaţă obştească, mântuire din sclăvia păcatului prin moartea şi învierea aşteptatului Răscumpărător. De-mi saltă inima de mângâiere amintindu-vă suvenirile cele mai preţioase ale creştinului, nu mai puţin lacrimile îmi copleşesc spiritul văzând cum cete numeroase destinate spre aceleaş mângâieri şi fericiri în timpul libertăţii gem subt sarcina păcatelor, iar altele şi după răsărirea soarelui dreptăţii, amăgite de o pretinsă înţelepciune, fără speranţă se îndreaptă, se cufundă în abizul întunecos al morţii de veci.

Expuşi ca niciodată aceloraşi pericole, şi fără cruţare năvăliţi de ispitele ce i-au sedus pe toţi aceia, just mi se pare să nu lăsăm ocaziunea făr' de a ne oţeli armele, de a ne întări credinţa, apărând în contra unora adevărul învierii Domnului, şi tuturora arătând modul cum să profităm de dânsa.

Inviat-a Domnul cu adevărat.

I.

Invierea Domnului din morţi de şi este un mister nepătruns în sine, avându-şi cauzele ascunse şi ridicate din domeniul cauzelor naturale, este totuş un fapt istoric, un lucru ce s'a petrecut în timp. Cum aşa dar a altor fapte istorice, aşa şi existenţa, realitatea acestuia se demustră prin mărturii demne de credinţă, îndată ce s'a constatat că acestea au putut avea cunoştinţa pozitivă neîndoioasă a lucrului şi apoi că sunt dotaţi cu sinceritate, cu voinţa de a mărturisi şi spune altora adevărul aşa cum l-au cunoscut, cum l-au văzut petrecându-se înaintea lor.

Acum, cunoaşteţi cu toţii istorisirea evangelică: Isus moare în prezenţa întregului popor; e aşezat trupul său într'un mormânt de piatră sigilat de cărturari şi încunjurat de soldaţi păzitori; a treia zi însă des de dimineaţă îngerul Domnului stând pe piatra răsturnată, răspunde muerilor evlavioase că *„a înviat, nu este aci"*. Vestea se lăţeşte ca şi fulgerul, şi oriunde ea ajunge, consternarea e mare, învăţăceii se grăbesc spre mormânt, iar soldaţii către sinedriu anunţând şi ei cele ce se petrecură.

Cum vedeţi aşadar mărturiile învierii Domnului sunt amicii şi inamicii lui; l-au văzut aceia viu după moarte, nu l'au mai aflat aceştia după trei zile în mormânt. Convin cu toţii că mormântul e gol, unii însă adeveresc că Domnul a înviat din morţi cum le prezise mai de multeori; iar alţii împrăştie faima, că durmind ei, învăţăceii i-ar fi furat trupul şi l-ar fi ascuns. Sunt două partide, sunt două păreri, unde este adevărul? Principiile ştiinţei şi ale criticei celei mai imparţiali ori cum de puţine şi restrânse reflexiuni aim face, cu evidenţă ne vor arăta, ne vor întări ca pretutindenea credinţa creştină.

In faptă, mărturiile amice învierii Domnului sunt mai întâiu suficiente la număr: muierile evlavioase, unsprezece apostoli, şaptezecişidoi de învăţăcei şi mai bine de cinci sute de oameni la cari se provoacă sf. Pavel în epistola către Corinteni, l-au văzut cu toţii după înviere. Dar putut-au avea aceştia cunoştinţa certă despre realitatea învierii, ori din contră, oameni ignoranţi cum erau, nu au fost victimele unei iluziuni, cum susţin raţionaliştii?

Cumcă apostolii au avut şi au putut avea cunoştinţă pozitivă despre faptul învierii, e un lucru mai presus de orice îndoială. Sunt cu toţii martori oculari; l-au văzut după moarte, l-au cunoscut, l-au adorat, dar numai după ce s'au convins prin dovezi repetite despre identitatea lui. O simplă vedere lor li-se pare nălucire, şi aiurire numesc cuvintele muierilor şi a fraţilor ce-l văzură înaintea lor. Ca să se convingă, ei aşteaptă să-l vadă mai de multeori să-l audă vorbind, să-i observe mâncând, cum s'a şi întâmplat în patruzeci de zile.

Şi înzădar cei convinşi spun fratelui lor Toma că l-au văzut şi s'au încredinţat despre dânsul, căci Toma rămâne necredincios în măsură în care nu-l va întrece nici cel mai îngâmfat necredincios din zilele noastre. *„De nu voiu vedea în mânile lui semnul cuielor, şi de nu voiu pune degetul meu în semnul cuielor, şi de nu voiu pune mâna mea în coasta lui, nu voiu crede"* (Ioan 20, 25), răspunse dânsul. După adevăr Toma nu merită o demustrare aşa de experimentală, cu toate acestea Bunul Mântuitor cu privirea îndreptată spre toate neamurile pământului, permite Tomei experimentarea, ca nici umbră de îndoială să nu rămână altor necredincioşi. Venind după opt zile în mijlocul lor şi salutându-i prin: pace vouă, a zis Tomei: *„adu-ţi degetul tău şi vezi mânile mele, şi adu mâna ta şi o pune în coasta mea, şi nu fi necredincios, ci credincios Şi a răspuns Toma şi a zis lui: Domnul meu şi Dumnezeul meu"*. Prin urmare apostolii au predicat ceeace au auzit, ce au văzut cu ochii lor şi cu mânile lor au pipăit, cum se exprimă sf. Ioan Evanghelistul, au predicat şi au mărturisit lucrurile acelea — învierea Domnului — despre cari au avut ştiinţă adevărată.

Imprejurarea relevată de raţionalişti, că ar fi fost oameni simpli şi ignoranţi, noi o putem admite, mai tare însă trebue să admiă ei, că nu au fost oameni nebuni, că au avut minte sănătoasă, altmintrelea istoria geniilor celor mai alese şi toate operele ridicate prin creştinismul predicat de apostoli devin operele nebunilor.

Au fost în faţa lumii oameni ignoranţi, dar au avut ochi şi urechi şi simţuri ca şi ale necredincioşilor, ba mult

mai perfecte, ne-avându-le profanate cu blasfemii şi tot soiul de impietăţi, şi cu acelea puteau vedea, auzi, pipăi, şi recunoaşte pe unul pe care cu trei zile mai înainte l-au îngropat.

Au ştiinţă pozitivă, sunt de-ajuns la număr, dar au mărturiile aceste şi sinceritate, voinţă de a spune adevărul; au ei veracitate, ori din din contră nu ne-au înşelat apostolii predicându-ne ca adevărat un fapt de ei înşişi iscodit?

Domnilor, un act de atâta cutezare, o impostură aşa de mare, trebue demustrată şi apoi aruncată în faţa apostolilor, altcum răutatea sau viclenia întreagă se revarsă asupra acuzatorilor.

Cum? Apostolii, oamenii aceia atât de drepţi şi de onești, cari însăşi scăderile lor şi le descoper cu cea mai mare naivitate, cari observară şi predicară morala cea mai sfântă, — oamenii aceştia să fi fost capabili de o atare înşelăciune? şi apoi s'o lăţească prin mijloacele cele mai sfinte, prin predicarea aceleiaşi morale, care nu numai nu linguşeşte ci din contră războiu neîmpăcat porneşte împotriva tuturor viţiilor şi relelor înclinaţiuni, — prin bazarea tuturor adevărurilor predicate pe învierea unui om răstignit de boierii poporului pe cruce între doi făcători de rele; lucrarea lor să fie impostură, când întru toate e opusă impostorilor?

Şi iarăşi pentruce interes să susţină ei, să lăţească această impostură? pentru preamărire din partea oamenilor? doar anume pentrucă predică învierea lui Hristos, sunt persecutaţi, aruncaţi în închisori, omoraţi cu pietri şi unul după altul ucişi. Pentru răsplată din partea lui Dumnezeu? dar, nu voi zice în ipoteza, ci în blasfemia adversarilor că ar fi fost înşelători, ce puteau ei spera dela Inaltul Judecător, care nu înşeală şi nu se poate înşela? şi a cărui justiţie preadreaptă după aceleaşi doctrine apostolice nu numai pentru înşelare ca asta, dar şi pentru o gândire nelegiuită aruncă în focul de veci?

Incolo nu faptul ci însaş posibilitatea acestei înşelăciuni universali e exchisă de natura lucrului, ba şi de împrejurările în cari se aflau apostolii. Ca să izbutească, ar fi trebuit înainte de toate să fure trupul din mormânt,

dar cum să cuteze când toţi erau împrăştiaţi şi ascunşi de frică dinaintea oamenilor; cum să reuşească când fariseii înşişi luară toate precauţiunile prin sigilarea mormântului şi încunjurarea lui cu forţă armată, ca să depărteze această posibilitate?

Ah! nu l-au furat, nu l-au putut fura, ci el însuş, Impăratul măririi. Domnul vieţii şi al morţii se întoarce glorios de pe câmpul de luptă unde a omorît însaş moartea; el învieză, iar păzitorii orbiţi de strălucirea îngerului duc vestea în cetate. Se adună sinedriul. Doar vor crede cărturarii? Orbia lor e prea mare. ¡Ce o să facă? Ştiţi ce o să facă? Ei înşişi, cari exchiseră posibilitatea conjuraţiunii imaginare a necredincioşilor, dau alarmă poporului că l-ar fi furat apostolii, căci astfel mărturisesc păzitorii, soldaţii adormiţi! Viclenia era fină, cauza lor însă era cu totul pierdută, căci numai pierdută, o puteau răzima pe asemenea mărturii. Când l-au furat? întreabă sf. Augustin pe acestea mărturii; când voi priveghiaţi, atunci pentruce nu *l-aţi* alungat cu forţa? sau când *voi* durmeaţi? atunci cum *l-aţi* văzut? Demascarea vi-e evidentă, sunteţi prin urmare nu martori furării, ci complicii minciunii; şi aşa fără voie sunt cu toţii martorii învierii lui Hristos.

Dar nu, cauza nu e pierdută, răspund fariseii şi cărturarii necredincioşi ai timpului nostru. Şi ştiţi pentruce? Pentrucă au la dispoziţie un arsenal de arme, de sofisme necunoscute iudeilor.

Au văzut uşor inimicii creştinismului, că admiţând autenticitatea cărţilor sfinte, e absolut cu neputinţă a nu recunoaşte învierea Domnului, — pentru aceea, luaţi samă la formidabila lor baterie, — au negat autenticitatea sfintelor pagini, şi apoi ca consecinţă şi-au bătut joc de cele ce sunt în ele cuprinse, cugetând că aşa vor întuneca strălucirea învierii Domnului. Reuşit-au? O să vedem.

II.

Imi este cu neputinţă să încep aci procesul autenticităţii cărţilor sfinte.. Teologia şi Apologetica creştină posede deja o literatură întreagă asupra acestui punct; trofeele ce le-a secerat şi mereu le seceră în contra raţio-

nalismului sunt aşa de măreţe ca şi în alte părţi ale sfintei religiuni.

In grabă voiu aminti numai că autenticitatea, integritatea şi sfinţenia acestor cărţi e ridicată într'o sferă, unde aroganţa raţionalistului nici barem de departe nu o poate atinge; de două mii de ani aceste cârţi sunt codicele de toate zilele a creştinismului, venerate, îngrijite şi apărate cu cea mai sfântă geloşie. Le-au combătut judei şi păgâni, eretici şi filosofi de renume, dar nici o silabă nu au putut ştirbi dintrânsele, deşi le era lesne pentru locul, timpul şi împrejurările lor de aproape în cari s'au scris.

Insă chiar lăsând la o parte orice document scris, doar adevărul ce-l apărăm şi credem noi, învierea Domnului ce o preamărim, rămâne fără razim, fără fundament?

Nu! singur faptul lăţirii şi existenţei religiunii creştine ne este argument mai tare decât granitul, un argument covârşitor. Intru adevăr învierea Domnului Hristos e fundamentul religiunii, piatra angulară a creştinismului: *„Dacă Hristos n'a înviat, zădarnică e credinţa noastră"* (I Cor. V. 27). Credinţa, religiunea toată e zidită pe realitatea învierii Domnului, aceea fără asta nu poate sta, cum nu poate să stee edificiul fără fundament.

Ca să cunoaşteţi acum tăria fundamentului, căutaţi la tăria edificiului, reculegeţi în memorie luptele, greutăţile prin cari a trecut creştinismul pururea triumfător şi apoi conchideţi de este fundamentul său real sau imaginar.

Predicătorii săi în lume sunt doisprezece pescari de pe ţărmurii Iordanului; fără arme, fără elocinţă, fără nici o putere omenească, ei păşesc în faţa sinagogei, îşi ridică voacea în contra ei, percurg Iudea, Samaria, Palestina, Grecia şi Italia, Arabia şi India, vestind pretutindenea aceeaş noutate, învăţând popoarele numai pentru şi în numele lui Isus Nazarineanul răstignit de fruntaşii neamului lor pe cruce, dar înviat a treia zi din morţi.

Mii şi milioane de oameni din toate locurile, de toate etăţile şi condiţiunile, plebei şi boieri, sclavi şi liberi, ignoranţi şi învăţaţi, ascultă glasul; îşi schimbă evreul tradiţiunile, îşi lapădă superstiţiunile, îşi frânge idolii păgânul şi cu toţii se închină înviatului Rescumpărător.

Piedeci de toată forma se ridică în contra lor, sublimitatea doctrinelor şi a misteriilor ce le predică să le creadă, greutatea, eroismul necunoscut pentru practizarea preceptelor propuse, prejudiţiile Iudeilor despre puterea lumească a Mesiei, religiunea păgânilor, legile, politica, ambiţiunea, şi vanitatea împăraţilor, sumeţia filozofilor, depravarea moravurilor pe toată linia, toate toate sunt conjurate împotriva creştinismului, — el însă înaintează. In curând se vor ridica pretutindenea furii se vor aprinde ruguri, se vor inventa tot soiul de chinuri: apa, focul şi fierul, sălbăticia ferelor şi asprimea exiliului, toate vor fi folosite pentru distrugerea lui — înzădar! el înaintează. Unul după altul apostolii cu sângele propriu întâresc ceeace au predicat şi pe urma lor omenimea va vedea, şi chiar noi în momentul de faţă am putea constata faptul în Tonkin sau Africa centrală — omenimea va vedea peste optsprezece milioane de martiri susţinând cu acelaş preţ cerească învăţătură; ei cad, dar sângele lor e sămânţa altor atleţi: creştinismul progresează, învinge toate: Roma şi Atena s'au plecat, iar din Templul lui Solomon din Ierusalimul farizeilor ce-l răstigniră, n'a rămas piatră pe piatră; pe când nenorocita lor posteritate împrăştiată peste faţa pământului e constrânsă amar să plătească robia nesupunerii: blestemul şi batjocura popoarelor ce au devenit pentru uciderea Mesiei, neamul degenerat al lui Israil poartă în spate triumful învierii lui Hristos!

Aşa este, în lumea morală credinţa creştină e I. A. soarele pe firmament: Sunt nouăsprezece veacuri de când îşi împrăştie razele binefăcătoare peste lume, peste omenimea nefericită; ori unde ea străbate, usucă lacrimile nefericiţilor, luminează inteligenţa, înalţă şi nobilitează inima omului. Norişorii ce au năvălit preste soarele acesta, ajuns-au ei barem să-l întunece? Ah, domnilor, frunzăriţi analele şi veţi vedea unde şi cum se sfârşesc duşmanii noştri, veţi vedea cum cântecul bisericei dela această sărbătoare e o pagină glorioasă a creştinismului, veţi vedea că în realitate vrăşmaşii lui pier şi se stâng cum ceara se topeşte dela faţa focului; — frunzăriţi, frunzăriţi istoria şi veţi vedea cum nu numai darurile spirituali, ci însaş ştiinţa şi literatura, libertatea şi civilizaţiunea îşi recunosc

protecţiunea, sau şi izvorul, perfecţiunea şi înflorirea în credinţa creştină şi prin urmare în realitatea învierii Domnului nostru Isus Hristos.

Noi văzurăm, că Sf. Scriptură, existenţa, realitatea, progresul şi triumful creştinismului, arată şi demustră realitatea faptului celui mai glorios din istorie: învierea Domnului. Prin urmare, concluzia e logică, e mai clară decât a soarelui strălucire; însuş necredinciosul, de n'a abzis de raţiune, trebue s'o admită; prin urmare Mântuitorul nostru Isus Hristos este Dumnezeu adevărat; prin urmare religiunea sa e asemenea cerească, divină. Nespusă e pentru aceea mângăierea noastră văzând în învierea Domnului probele ori-cărui mister, fundamentul întreg al religiunii noastre.

Dar oh, ce ne-ar folosi nouă, dacă străini şi lipsiţi am rămânea de fructele acestei glorioase învieri; singură credinţa noastră, oricum de tare, oricum de lăudabilă ar fi, de nu o însoţim de fapte creştineşti, e moartă, e deşartă pentru noi. Părtaşi ai învierii Domnului noi nu putem fi, protestează Sf. Pavel, decât silindu-ne, ca *„în ce chip a înviat Hristos din morţi, aşa şi noi întru înoirea vieţii să umblăm* (Rom. 6, 4,)". Îmi place a crede, că toţi ne vom fi reînoit deja viaţa prin tainele sfinte, iar cei ce au întârziat, scoale-se, sărbătoarea nu s'a gătat, încă nu e târziu s'o reînoiască; cu toţii însă să nu uităm de a şi umbla întru înoirea vieţii de a fi constanţi în credinţă, tari în speranţă, sîrguitori în încunjurarea păcatelor, căci astfel numai înviaţi în lume, vom intra cu Hristos triumfători în cer. Amin.

VII.

SEVERITATEA SAU ASPRIMEA MORALEI CREŞTINE.

(Ţinută în Catedrala Sf. Iosif în 3 Iulie 1887.)

„Mâhnire m'a cuprins despre cei păcătoşi, cari părăsesc legea ta."

Ps. 118, 33.

Trist e a vedea într'o grădină cultivată crescând printre flori şi printre legume tot soiul de spini, de ierburi fără de folos, şi alături cu pomii încărcaţi de roade vegetând alţii lâncezi cu crengile fără muguri cu trunchiul fără viaţă; dar mult mai trist e a vedea grădini întregi neroditoare în câmpul mănos al Evangheliei, căci astfel numai putem descrie starea tuturor creştinilor cari pe lângă nume aproape nimic nu mai arată de creştin în faptele lor. Oameni fără speranţă, creştini fără evanghelie, anii, ba viaţa toată şi-o petrec străină de spiritul Bisericei; chemărilor acesteia de a se îndrepta şi deştepta odată din letargia păcatelor, de a se apropia de tainele sfinte spre a se întări, — rămân pururea surzi şi indiferenţi. Şi pentruce atâta uscăciune într'un câmp, căruia nici roua cerească, nici mâna cultivătoare nu-i lipseşte? Pentruce atâta nepăsare între creştini faţă de morala, de pietatea, de preceptele sfinte şi nepătate ale sfintei noastre religiuni?

Pentrucă, răspund aproape unanim, cu vorbele sau cu faptele, pentrucă morala aceasta e prea severă şi observarea ei trece peste puterile neputinţelor lor.

Dacă este tristă privelişte descrisă, nedreaptă e cu totul escuzarea şi pretextul ce-l aduc spre a se apăra. Lăsaţi aşadară, ca întru justificarea moralei evanghelice, să înprăştiem o nouă întimpinare; veniţi să admirăm

chiar în pretinsa asprime semnul învederat al divinităţii sfintei noastre religiuni. Acesta e obiectul prezentei noastre meditaţiuni. *„Mâhnire m'a cuprins despre cei păcătoşi, cari părăsesc legea ta"*.

I.

Trei sunt mai cu seamă motivele şi pretextele prin cari se încearcă a-şi escuza unii disprețul, nepăsarea, alţii neobservarea tuturor preceptelor moralei noastre religioase. Morala evanghelică, zic dânşii, este prea severă, pentrucă proscrie şi condamnă avuţiile, şi toate comodităţile vieţii materiale. De am asculta întru toate de dânsa, comerciul, industria şi întreprinderile noastre ar lâncezi, fiind cu neputinţă a ne îmbogăţi după-ce şi conştiinţa la tot pasul şi ameninţările evangheliei calea către cer ne-o ţin închisă; dânsa mai departe prescriindu-ne umilinţa, ne înfrânge demnitatea şi preţioasa libertate a spiritului nostru; — în urmă morala evanghelică o luptă crâncenă fără poposire ne impune contra tuturor plăcerilor senzuali şi e gata a ne arunca în focul de veci până şi numai pentru o cugetare sau o ochire nelegiuită[1]). Orice ar fi prin urmare, conchid dânşii, de sfinţenia sa, noi nu o putem observa; avem lipsă de un codice mai larg în toate privinţele şi mai tolerant faţă de slăbiciunile noastre.

Iată, I. A., argumentele principali, iată pretextele pentru cari sute şi mii de creştini purtaţi de vântul uşurel al patimilor se prăpădesc fără nici o grije şi cu paşi repezi se grăbesc spre vecinica peire.

Spre a discuta primul punct al acuzei, că legea evanghelică în principiu nu combate posedarea bunurilor materiali, că dânsa se deosebeşte ca cerul de pământ de aberaţiunile unor secte ereticali, e Domnilor, un adevăr necontrastat ce caută să-l recunoşti orişicât de superficial ai examina spiritul acestei morale. Compuşi din suflet şi trup material, exigenţele vieţii pământeşti prin aceste lucruri şi bunuri senzibile, rânduit este să le împlinim. Pentru aceea Providenţa divină nu numai pământul şi

[1]) Ilustrul autor dintre cele aci expuse combate în vorbirea prezentă numai pofta necumpătată a avuţiilor.

comorile sale le-a lăsat omului, ci şi aspra lege l-a impus să-şi agonisească pânea în sudoarea feţii sale.

Iar Biserica instituită de aceeaş părinţească Providinţă, nici când n'a încetat de a se îngriji şi de bunăstarea materială a fiilor săi. In timpul în care a proclamat cu tărie sfinţenia dreptului de proprietate, n'a întârziat de a ridica pretutindenea în lume aziluri, case, institute pentru alinarea suferinţelor şi acoperirea neputinţelor omeneşti. Şi nici într'o parte a Evangheliei nu veţi afla un singur cuvânt prin care s'ar lăuda ca virtute sărăcia, ori de viţiu s'ar ţinea bogăţia singur din motivul lipsei sau a prisosinţei. De veţi găsi apoi pradă aruncat flacărilor nestinse bogatul care neagă lipsitului Lazar pân' şi sfărâmăturile mesei sale, voi veţi recunoaşte că acelaş Lazar e primit după moarte în sînul lui Avram a cărui avuţii ca ale dreptului Iob formau admiraţiunea contimporanilor lor.

De se aduc, ce-i drept aceleaşi laude nesfârşite celor ce de bună voie abzic de avuţii spre a se îndestuli cu o bucată de pâne şi o palmă de pânză, voi ştiţi, I. A., că aceste nu sunt preceptele ce ar lega pe toţi creştinii, ci sfaturi evanghelice pe cari le urmăresc cei ce astfel voiesc a dispune de libertatea şi drepturile lor.

Totuş nu voi fi eu, domnilor, care împins de un optimism nelegiuit m'aş încerca să ascund că în aceeaş Evanghelie o luptă aspră, o priveghiere continuă şi o totală despărţire sufletească de averi se prescrie omului. Totul stă să cunoaştem în ce consistă lupta de care speriaţi cei timizi şi doborîţi cei necredincioşi ca şi de o armă în contra religiunii voiesc a se folosi. Ştiţi aşa dar ce combate Evanghelia în cestiunea bunurilor pământeşti? Combate viţiul şi abuzul ce se face de ele, ca să apere adevărul şi dreptatea şi să prezerve individul şi societatea de cele mai funeste urmări. Că omul poate abuza de bunurile materiali şi în loc să se ajutore, să se ridice chiar până la cer prin ele rescumpărându-şi păcatele, cum doreşte sf. Pavel, cu elemozine împărţite, — cele mai adeseori uzează rău de dânsele şi ruina lui şi a altora o produce, — e domnilor, un fapt pentru a cărui constatare, de ar fi vre-o lipsă, argumente aveţi

şiroaie întregi de lacrimi vărsate de văduve, de orfani, de familii nenorocite, prin rapacitatea sau viţiul poate chiar a celor ce aveau să le păzească zestrea şi moştenirea părintească.

Este, deci, abuzul şi viţiul lăcomiei după explicările sfântului Augustin, o dorinţă fără cumpăt, o iubire desordonată şi excesivă a avuţiilor posedate ori pe cari se sileşte să şi-le adune ori barem ar voi să le aibă cineva pe orice cale, prin orişice mijloace. Ei bine, este careva care să nu ştie unde ajunge omul pornit pe această cale, stăpânit de pofta fără margini a bunurilor trecătoare? Nefericitul se abate cu totul dela scopul vieţii omeneşti şi distruge însaş demnitatea şi raţiunea existenţei sale în şirul fiinţelor din lume.

In adevăr scos e omul din nimica şi dotat cu darul inteligenţei pentru ca printrânsa voluntar şi liber să se înalţe la contemplarea Creatorului său, în a cărui cunoaştere şi iubire să-şi afle, să-şi câştige prin meritele Mântuitorului, prin credinţă şi fapte bune suprema perfecţiune, eterna fericire. Acum, omul cuprins de viţiul lăcomiei şi implântat cu totul în nomolul avuţiilor lumeşti, în loc să alerge spre a-şi agonisi cereasca moştenire, spre a ajunge la ţinta fiinţei sale, neputând servi la doi domni, fără preget să depărtează de dânsa; neputând servi la doi domni, avuţiilor şi lui Dumnezeu, iubeşte pre acelea deşi lucruri nedemne de iubirea sa, şi ureşte pe acesta deşi e Binele suprem şi scopul său ultim. Pururea arzând de dorul fericirii, pentrucă o caută unde nu se află, pe cea adevărată o uită, o încunjură şi de câteori în oarba sa temeritate, otrăvit de amăgirile fericirii pământeşti închipuite pe cea reală de un vis, de o poezie, pe când dânsa e însaş realitatea şi suprema raţiune a neamului omenesc! Dânsul abuzează, se otrăveşte pe sine însuş aşa, încât inima sa în loc de a ofta după Acela fără a cărui posedare în veci e neliniştită, fără voie e constrânsă să dorească după otrava ce tot mai tare o ruinează.

In contrazicere cu scopul existenţei sale, lacomul, raţiunea şi libertatea spiritului prin cari ar trebui să domnească peste averile materiale, din moment în moment e silit să şi-le sugrume, pentrucă nu sunt mai mult dânsele,

raţiunea şi libertatea, cari îi regulează activitatea forţelor sale, nu, regulatorul lăcomului e aproape exclusiv interesul, setea nestâmpărată de a grămădi comori peste comori. Ar voi de multeori să fie mai liniştit, şi aducându-şi aminte că poate e creştin, să-şi observe religiunea cum trebue observată, însă înzadar, el trebue să facă ceeace nu voieşte, aspirând cu raţiunea după libertate, geme şi suspină sub jugul celei mai crude tirănii! Dar nu numai rob în sclăvie, ci lucru abia de crezut, de nu l-am întimpina în toate părţile, acest om nefericit, avarul, făr' să se vadă, cade victima detestabilei idolatrii. Ca şi un alt Nabuchodonozor din cartea profetului Daniil, lacomul bucurându-se fără cumpăt de averile sale, ori de cele ce le doreşte, la început rămâne încântat, şi apoi de nu-i este posibil ca tiranu ui din Babilonia, a face ca alţii să-şi plece genunchiul idolului strălucitor, cade el însuş şi ziua prin muncă, noaptea prin somn cu nespusă devoţiune i se închină. E aceasta crudă realitate, şi nicidecum o figură sau metaforă, pentrucă nimic mai evident decât expresiunea sfântului Pavel, *„că tot lacomul (carele este slujitor idolilor) nu are moştenire în împărăţia lui Hristos şi a lui Dumnezeu"* (Efes. 5, 5).

Spre a te convinge, e de ajuns să urmăreşti oricum dedeparte viaţa unor nenorociţi ca aceştia. Scopul ostănelelor lor fiind numai aurul şi argintul tot ce sunt spre aceea ţinteşte, şi tot ce acolo nu se refere, rămâne lucru indiferent. De aci cugetele lor pururea sunt cuprinse cu formarea planurilor de a aduna, de a păzi ceeace au ori de a afla numai moduri spre a se desfăta; afectele inimei alt sbor nu cunosc fără către frumseţa idolului de aramă. A le vorbi acestora de frumseţa adevărului, de atragerile virtuţii, de iubirea spirituală şi în genere de sanctitatea şi adevărul sfintei noastre religiuni demustrate prin mii de argumente, învingătoare din mii de lupte, e stau să zic o zadarnică sudoare, ba trebue să zic, limpede fiind sentinţa Mântuitorului, că *„unde e comoara voastră, acolo va fi şi inima voastră"* (Mat. 6, 21).

II.

După atâtea osteneli amare, după atâtea alergări nechibzuite şi suspine arzătoare ce obţine apoi la urma

urmelor omul cufundat cu totul în bunurile trecătoare? Negreşit ar fi să răspundem, că fericire peste fericire fără a cărei speranţă abia ne hotărâm la muncă. Opreşte-te deci şi te bucură de roadele cruntelor tale osteneli, după atâta vreme turburată îţi va fi sosit şi momentul liniştirei. Suspină, o ştiu, cu toţii după asemenea moment, dar vai, din iluziuni nu culegi realitate, momentul nu soseşte, căci dorul şi iubirea şi setea de avere când n'ai ordonat-o, e o sete ce-ţi creşte în proporţia în care umbli s'o stâmperi, iar sentinţa Sfintei Scripturi ce resună, că cine iubeşte bogăţiile nu se va bucura de dânsele, e concluzia fatală şi ţărmurul de care se lovesc toţi avarii din lume. Dar sunt creştini, le va sosi poate momentul aşteptatei liniştiri dincolo de mormânt? Ne întorşi prin pocăinţă la calea adevărului, la preceptele religiunii, ah! depuneţi orice speranţă, amăgirea aceasta v'ar fi şi mai fatală, pentrucă sentinţa voastră e pronunţată de apostolul Iacob: *„Aurul vostru şi argintul au ruginit, şi rugina lor va fi mărturie asupra voastră, şi va mânca trupurile voastre ca focul. Strâns-aţi comoară în zilele cele de apoi“* (Iac. 5, 3).

Pentrucă păcat este în sine abuzul acesta, păcat încă şi mai mare el devine căci e o tristă sorginte de multe păcate şi mari fărădelegi.

Câte nedreptăţi în faptă nu produc în societate această poftă nedumerită. De unde atâtea desbinări sinistre, atâtea certe şi scandale ce zgudue în toate direcţiunile liniştirea socială? Pentruce atât de dese înşelăciunile, falşităţile, nesinceritatea în negoţurile voastre, iar de altă parte invidia, ura, calomnia, şi toate aleşuirile în contra onoarei şi a vieţii ce nu arareori străbat şi în sanctuarul familiar? De unde toate aceste şi o sută altele calamităţi cari laolaltă cu individul, istoria lumii ne este mărturie, au pierdut şi naţiunile cele mai înfloritoare? Priviţi, domnilor, şi recunoaşteţi după apostolul ginţilor rădăcina tuturor, în lăcomie: *„rădăcina tuturor răutăţilor este iubirea de argint“* (I. Tim. 6, 10). Da, răutăţi şi fărădelegi peste fărădelegi sunt fructele acestei rădăcini sălbatice, acestei iubiri desordonate de argint, fărădelegi mai mari şi mai cunoscute în viaţa unora, mai ascunse şi mai fine într'a altora, dar totdeauna fărădelegi, pe cari nicicând nu le vei şti justifica ne cum

înaintea înfricoşatei judecăţi divine, dar nici măcar în faţa celei omeneşti.

Şi totuş să se pretindă ca religiunea divină, preasfântul codice după care viaţa pământească ne va fi judecată, să rămână indiferent, să nu-şi ridice glasul împotriva unei disordine aşa de funestă în sine, aşa de amară în consecinţele ei? Nu, anume, căci legea noastră e legea Domnului nepătată şi lumină aprinsă în mijlocul întunerecului din lume, nu poate întinde mâna viţiului şi nu-şi poate opri glasul de a ne aminti pericolul la care se expun ceice vor să se înbogăţească Departe aşadară de a găsi motive de nepăsare şi argumente în contra religiunii, căci calea dreaptă ni-o arată cu constanţă printre atâtea cărări strâmbe din lume, recunoaşteţi chiar în aceasta, în lupta neîmpăcată ce o face viţiului, caracterul divinităţii sale, dar mai vârtos, o creştini! luaţi sama ca să nu alunece şi paşii voştri pe aceleaşi cărări strâmbe, ori de vor fi deja lunecat, — întoarceţi-vă, este încă vreme şi tuturora îndreptar vă fie învăţătura Domnului prin care vă veţi mântui: „*Nu vă adunaţi vouă comori pe pământ unde rugina şi moliile le strică şi unde furii le sapă şi le fură; ci vă adunaţi vouă comoară în cer, unde nici rugina nici moliile nu o strică, şi unde furii nu o sapă, nici o fură. Că unde este comoara voastră, acolo va fi şi inima voastră*“ (Mat. VI. 19—21). Amin.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

VIII.

DREPTATEA CREŞTINĂ ASUPRA FARIZEILOR.

(La 24 Iunie 1888).

„Că de nu va întrece dreptatea voastră mai mult decât a cărturarilor şi farizeilor, nu veţi intra întru împărăţia cerurilor". (Mat. 5, 20.)

Datorinţă naturală, legată de însaşi firea omului, este aceea: de a presta Creatorului prin observarea legilor sale tributul cultului şi al veneraţiunii, nu numai prin actele interne închise în inima fiecăruia, ci şi prin cele externe ce se arată tuturora. Insă ignoranţa de o parte, iar de alta răutatea şi interesul ce au năvălit preste sufletul omului după păcatul strămoşesc, chiar aci, în cesţiunea cea mai importantă pentru o fiinţă raţională, l-a abătut şi se încearcă a-l abate mai mult dela calea adevărului. Dreptaceea, spre a nu ne lăsa victime peirii, preabunul Mântuitor venit în lume pentru a ne rescumpăra din moartea păcatului, s'a îngrijit a ne da în abundanţă şi daruri şi poveţe sigure în toate cele ce privesc începutul, progresul şi coroana neperitoare a adevăratei vieţi spirituale. Una dintre aceste poveţe, ba compendiul tuturora este cea exprimată prin sentinţa de mai sus, prin care nu ca un aspru Judecător, ci ca un preaînţelept Părinte Învăţător, arătându-ne scăderile dreptăţii adecă a pietăţii farizeilor, ne învaţă cum trebuie să ne fie a noastră, pentru ca să ne conducă la dorita fericire a împărăţiei cereşti. Lecţiune sublimă, şi pe cât de străină s'ar părea unui om animal, carele nu pricepe cele ce sunt ale lui Dumnezeu, pre atât de însemnată pentru noi şi prin urmare deamnă de atenţiunea cea mai încordată. *Că de nu va întrece dreptatea voastră mai mult decât a*

cărturarilor şi farizeilor, nu veţi intra intru împărăţia cerurilor.

* * *

Farizeii despre cari aşa de adeseori se face pomenire în Evanghelie, erau o clasă deosebită în mijlocul poporului jidovesc, cari pe lângă prescrisele lui Moise în viaţa practică a religiunii observau şi alte multe rituri, ceremonii şi tradiţiuni superflue, deşarte sau infectate de superstiţiuni.

Făceau dânşii rugăciuni îndelungate, postiau de două-ori în săptămână, erau înflacăraţi de un zel foarte mare pentru religiune; într'un cuvânt conduita lor externă era ediftcantă, încât judecând singur numai după faptele lor precum se vedeau, noi înşine ne-am putea crede îndreptaţi spre perfecţiune asemănându-ne lor. Ba încă trebue să adaug, că erau şi de aceia între ei, cari petreceau o viaţă nu numai în aparinţă, dar şi în realitate virtuoasă, nepătată. In mare parte însă edificiul sfinţeniei lor era fără nici un fundament, pentrucă era lipsit de elementul interior, care e productul unei inimi sincere, şi neîncoronat de păzirea legii întregi.

In faptă, motivul şi scopul dominant pentru care afectau întro măsură aşa de mare sentimentul religios, şi multiplicau în infinit actele exterioare ale pietăţii, nu le era lauda şi preamărirea lui Dumnezeu împreunată cu mântuirea şi sfinţirea sufletelor lor, nu, ci era interesul şi ambiţiunea de a fi lăudaţi de popor; *„toate faptele sale le fac, ca să se arete oamenilor"*, zice Sf. Mateiu (23, 5); *„şi cu făţărie îndelung se roagă"* adauge Sf. Marc (12, 40). Scopul le era să-şi atragă simpatiile poporului, spre ai putea apoi stăpâni şi a mânca fără supărare prin sentinţe nedrepte sau prin falze interpretări casele văduvelor şi denariul orfanilor. In chipul acesta inima cea rea şi scopul nerânduit le strică meritul faptelor evlavioase, ce în loc de a-i apropia către Dumnezeu, tot mai tare îi îndepărta în abizul fărădelegilor. Pentru aceea îi şi mustrează Mântuitorul: *„Vai vouă cărturarilor şi farizeilor făţarnici, că curăţiţi paharul şi blidul din afară, iar dinlăuntru sunt pline de jefuiri şi de nedreptăţi. Vai vouă cărturarilor şi farizeilor făţarnici, că vă asămănţai mormânturilor celor spoite, care din afară se arată curate, iară dinlăuntru sunt pline*

de oasele morţilor şi de toată necurăţia". (Mat XXIII. 25 şi 27.) Tristă fără îndoială este soartea farizeilor după nişte asemenea calificări eşite din gura Celui ce nici nu înşală nici că se poate înşela, tristă şi plină de groază mai ales ziua preadreptului Judecător când se va desvăli toată răutatea ascunsă în mormântul putredelor lor conştiinte, — dar, o creştini, ceea-ce-i şi mai trist este, că în făţarnica dreptate a farizeilor găsim prea lesne icoana credincioasă şi modelul după care se îndreptează în cele sfinte un mare număr de creştini! Ah de s'ar rumpe vălul aparinţelor, de s'ar săpa în păretele de care vorbeşte profetul Ezechiil, şi veţi vedea fărădelegile cele rele grămădite întru ascuns; de s'ar deschide şi toate acele morminte frumoase pre din afară, câte răutăţi, fărădelegi, oase putrezite nu s'ar da la iveală! Intre cari mai întâi aţi observa viţiile, păcatele celor ce toate lucrurile pietăţii şi le împlinesc excluziv din interese pământeşti. Pietatea acestora e un lanţ neîntrerupt de ipocrizii, sacrilegiul cel mai detestabil, pentrucă, observă Chrisostom, dânşii abuzează nu numai de lucrurile sfinte, ci de însaşi sfinţenia ce ar trebui să şi-o câştige prin acele acţiuni de pietate; este o crimă mai mare decât cele ce a treia-oară le-a văzut acelaş profet, pentrucă toţi aceştia nu-şi propun numai ca cei douăzecişicinci de bărbaţi cu dosurile către biserica Domnului (Ezech. 8, 16.) să-l mânie pre el; ci pre Domnul însuş îl fac să servească poftelor lor, despre ce se şi plânge prin Isaia, că „*mai făcut să slujesc în păcatele tale*" (Isaia 43, 24).[1]) Trec apoi preste aceia, cari din întreaga religiune îşi fac un mijloc şi mai vădit de speculaţiune, voind a-şi ridica prestigiul prin praxele exterioare ale religiunii, pentrucă nu cred că ar fi mulţi la număr, pe când trăim într'un secol unde se pare din contră, că spre a fi salutat drept o celebritate, e deajuns să-ţi laşi limba şi condeiul a vorbi de rău religiunea, a o înzulfa fără barem de a o cunoaşte.

Mult mai răspândit e numărul celor ce împlinesc lucrurile pietăţii creştineşti numai din obiceiu, din educaţiune,

1) Ilustrul autor textul acesta îl citează după textul latin din vulgată: „*servire me fecisti in peccatis tuis*"; în traducerea românească a lui Samuil Clain făcută după Septuaginta textul acesta sună în acesta chip: „*în păcatele tale ai stătut înaintea mea*".

de sfiala oamenilor, ce-i drept fără de motive perverse, dar aproape totdeauna fără de nici un spirit de pietate se roagă şi aceştia îndelung, cântă laudele Domnului, îşi pleacă genunchiul înaintea sfintelor altare, însă mintea şi inima lor în toate aceste lucruri altcum lăudabile nu are nici o parte; de unde rugăciunile şi laudele eşite din buzele lor sunt sunete puţin diferite de ale clopotelor, iar semnele făcute cu mâinile sau cu genunchii, stau să zic, scuzaţi expresiunea, mişcări de gimnastică. Şi pentru ce? Pentrucă nu poate fi un act de pietate, care să nu aibă principiul înlăuntrul inimei. Inima este ceeace dă viaţă acţiunilor exterioare, dintrânsa iasă binele sau răul, şi pre ea o cere Dumnezeu dela noi. De aci în Sfânta scriptură om drept se numeşte numai acela, *în a cărui inimă e scrisă legea Dumnezeului lui* (Ps. 36, 31), şi rugăciunea cea mai sinceră a păcătosului, când zice: *„inimă curată zideşte întru mine Dumnezeule“* (Ps. 50, 11). Dacă acesta a fost caracterul pietăţii şi virtuţii celei adevărate în timpul umbrelor şi a închipuirilor din vechiul testament, cu atât mai mult va să fie fundamentul virtuţilor creştine în timpul adevărului şi a realităţii sosit prin venirea aşteptatului Rescumpărător. *„Ci vine vremea,* zise Domnul, *şi acum este, când închinătorii cei adevăraţi se vor închina Tatălui cu Duhul şi cu adevărul; că şi Tatăl pre unii ca aceştia caută cari să se închine lui“*. (Ioan 4, 23). Deci ori-ce rugăciune, ori-ce act al cultului divin, care nu iese din spirit, din inimă, rămâne deşert înaintea Tatălui ceresc, rămâne un cult, o închinăciune aparentă, tot atât de condamnabilă ca şi a farizeilor, ba pre atât mai mult, pre cât mai multe, mai abundante sunt darurile împărţite nouă fiilor noului testament.

Un alt defect radical al virtuţilor farizeilor, şi prin urmare un defect care trebue cu sîrguinţă să-l coregem întru noi, este acela, că observau legea cu deplină exactitate în unele puncte, dar nu se îngrijiau de observarea ei în altele mai însămnate. Plătiau dijmă până şi din ierburile cele mai mărunte, din izmă, din mărariu şi din chimin, dar îşi uitau de judecată, de milă şi de credinţă. Ţineau Sâmbăta cu atâta rigoare de s'au plâns că învăţăceii Domnului smulseră câteva spice spre a-şi omorî foamea;

şi chiar dacă Domnul le vindecă orbii, surzii, şchiopii, chilavii paraliticii tot în aceeaşi zi de sărbătoare, nu se sfiau de a nutri în inimile lor ură şi de a face sfaturi ca cu înşelăciunea să-l prinză pe el. Şi preste toate observă Sf. Augustin, în timpul patimilor Mântuitorului aceşti învăţaţi falşi ai Iudeilor nu voesc să între în pretoriul lui Pilat ca să nu se spurce, şi întru aceea alergau în toate părţile spre a căuta mărturii mincinoase contra Mântuitorului, şi îndeplineau toate machinaţiunile spre a vărsa sânge nevinovat. *Povăţuitori orbi,* le striga pentru aceea Hristos, *cari străcuraţi ţinţarul şi înghiţiţi cămila*" (Mat. 23, 24). Dar oh! funestă rătăcire dela calea Domnului, aceea practică aceeaş virtute farizaică, acelaş metod de viaţă se vede adeseori şi încă într'o mare măsură şi în mijlocul creştinilor. Nici aci nu vorbesc de ceice numai spre desonorarea numelui creştin, ci chiar a numelui unei fiinţe raţionale, îşi fac profesiune din impietate, din libertinaj, *„a căror Dumnezeu,* precum zice Sf. Pavel, *este pântecele*" (Filip 3, 19), pentrucă a lor stare e limpede descrisă în Psalmul 48: *alăturatu-s'au cu dobitoacele cele fără de minte şi s'au asămănat lor*". (Ps. 48, 12). Ci eu vorbesc de alte cete cari se schimbă mai ca şi luna, — trecând mereu din serviciul lui Dumnezeu în serviciul poftelor lumeşti. Creştini în biserică şi poate se întrec în rugăciuni, în luarea bunelor rezoluţiuni de îndreptare în cercetarea sacramentelor, dar cât ce iasă afară, de multe-ori după faptele lor nici nu-i mai cunoşti că sunt urmaşii lui Hristos, cari trupul şi l-au răstignit cu poftele lui. Unul întimpinat într'o societate, unde toate se cred permise, de injuriile, de critizările aduse religiunii sale, în loc să-şi facă datorinţa, de nu este cel dintâiu în a-i aplauda, sub ridicole pretexte se ruşinează de evanghelie; altul devine el însuş judecătorul şi critizătorul lumii întregi şi în locul întâiu al bisericei şi al celor sfinte; sau al treilea împărţeşte câte odată săracilor o sfărâmătură de pâne, dar nu se reţine de a găsi noue chipuri de înşelare, de a aleşui, de a pândi ce nu este al său, de a subtrage lucrătorului plata, şi a cheltui banul celor neputincioşi; un al patrulea se sileşte a împreuna rugăciunea cu blasfemia, iubirea cu sfada, umilinţa cu trufia, apa cu focul; un al cincilea, un al zecelea, căci nesfârşit e catalogul,

îşi uită de a da fiilor o creştere creştinească, servitorilor o tractare omenească, supuşilor iubire, mai marilor respect, dar nici când nu uită de a cultiva în pieptul său ura şi dispreţul, jeloşia şi bănuiala.

Ei bine, este aceasta în adevăr viaţă creştinească? Este acesta modul de a observa legea divină şi a se împodobi prin aceea cu virtuţi creştineşti? Este aceasta cunoştinţa ce o aveţi de legea Domnului? Cum? doară aţi uitat sentinţa sfântă după care cel ce ar lăsa o singură poruncă neîmplinită, vinovat se face de întreaga lege? De toată legea, pentrucă cine despreţuieşte — şi ce alta este păcatul dacă nu despreţuirea legii sfinte — cine despreţueşte autoritatea, înţelepciunea, bunătatea legislatorului, a lui Dumnezeu, şi unul ca acesta cu moarte va muri! Fără de observarea legii întregi şi fără de aprinderea inimei noastre de adevărata dragoste frăţească, virtuţile şi pietatea sunt virtuţi de ale farizeilor, iar viaţa un scandal în mijlocul creştinismului.

Deci, o fraţilor, rânduiţi spre o soartă mai bună, nu lăsaţi deşert în voi darul Domnului, ci prin observarea legii întregi făcută din inimă sinceră siliţi-vă a vă îmbogăţi cu virtuţile cele adevărate, din cari singure se compune dreptatea deamnă de legea Domnului şi ducătoare la moştenirea împărăţiei cerurilor. Amin.

IX.

ICONOMUL SAU ISPRAVNICUL NECREDINCIOS.

(Ţinută în catedrala sf. Iosif la 15 Iulie 1888).

„Era un om bogat, carele avea un iconom (ispravnic) şi acesta a fost pârît la el, că risipeşte avuţia lui".
Luca 16, 1.

Intre toate virtuţile morale prin cari se perfecţionează sufletul omului, locul prim îl ocupă ***prudenţa,*** ca una carea luminându-ne mintea întru cunoaşterea adevăratului scop al vieţii noastre, ne aprinde inima spre urmărirea lui. Dreptaceea la toată ocaziunea şi aproape la tot pasul ni-o însinuă şi ni-o prescrie Cerescul nostru Invăţător, îndeosebi însă ni-o explică şi ne îndeamnă spre dânsa în evanghelia de azi prin propunerea unei parabole despre un iconom, carele primise dela stăpânul său bogat îngrijirea bunurilor sale, dar în loc de a-şi împlini datorinţa, începuse a-i risipi toate avuţiile lui. Despre ce auzind stăpânul dela ceice îl pârâseră, îl chemă la sine, şi-i poruncii să dea seamă de iconomia sa sub ameninţarea de a nu putea fi mai mult iconom. Inspăimântat de aceste iconomul zise întru sine: ce voi face, că domnul meu ia iconomia dela mine? a săpa nu ştiu, a cere îmi este ruşine. După o scurtă reflexiune găsi îndată chipul de a-şi face preteni şi a-şi asigura primirea în casele lor dupăce va fi izgonit din iconomie. Deci chemând câte unul pe fiecare din datornicii domnului său, le-a dat zapisele şi i-a făcut să scrie numai câte o jumătate din datoria lor, lăsând cealaltă jumătate ca preţ al preteniei sale. Şi a lăudat domnul pe iconomul nedreptăţii, că, deşi prin mijloace nedrepte, şi-a asigurat totuş traiul; şi începu a sfătui fiilor luminii să fie înţelepţi şi cu prudenţă în facerea binelui, precum înţelepţeşte lucrase acest fiu al veacului acestuia, făcând rău. *„Şi eu zic*

vouă, închie Mântuitorul, *faceţi-vă vouă prieteni din mamona nedreptăţii, ca dacă veţi sărăci, să vă primească pe voi întru corturile cele de veci*" (Luca 16, 9).

* * *

Este lucru evident, cumcă prin stăpânul cel bogat în această parabolă ni se înfăţişează însuş Dumnezeu, în a cărui stăpânire absolută este, precum zice psalmistul, cerul şi pământul, şi toţi ceice locuiesc într'ânsul (Ps. 88, 12, şi 23, 1); şi precum e scris la profetul Agheu: „*al meu este argintul, şi al meu este aurul, zice Domnul atotţiitorul*" (II. 9). A lui sunt toate bunurile noastre: existenţa, viaţa, sănătatea, mintea, tăria şi frumseţa corpului, a lui roadele mânilor şi ţarinilor noastre, a lui şi toate darurile supranaturale: a lui sunt într'un cuvânt toate celece noi avem de bun, rămânând ca al nostru propriu numai păcatele şi greşelile. Pentrucă toate dânsul le-a scos din nimica, şi dacă un singur moment şi-ar subtrage mâna dela conservarea lor, cădearear toate iarăş în nimica. „*Ce ai ce nu ai luat*"*?* zicea sf. Pavel Corintenilor (I. Cor. 4, 7).

Dar atunci ce este omul şi ce are dânsul? Este în adevăr acel iconom din parabolă, în a cărui iconomie sunt încredinţate toate bunurile din jurul său. Pentrucă deşi noi în realitate suntem înzestraţi cu dreptul de proprietate peste o moşie sau peste un capital, şi ale noastre proprii le simţim celelalte bunuri, cum ar fi ştiinţa, industria, dexteritatea şi demnităţile, totuş acel drept de proprietate şi acel sentiment intern de stăpânire sunt numai în raport cu alţi oameni sau cu creaturile senzibile, pe când în faţa lui Dumnezeu noi nu suntem decât iconomi şi îngrijitori ai bunurilor sale. Acum, precum fiece stăpân lumesc ce îşi încredinţează administrarea averilor propii unui iconom, pretinde cu dreptul dela el ca să poarte chivernisirea lor după dispoziţiunile şi după orânduelile ce dânsul le-ar prescrie, chiar astfel încredinţându-ne spre administrare bunurile sale Dumnezeu, cu dreptul pretinde să ne folosim de dânsele, să le administrăm după normele statorite de dânsul parte înlăuntrul conştiinţei noastre naturale, parte în legea scrisă a Vechiului şi Noului Testament. Deci,

bunăoară voeşte dânsul ca omul să poarte înainte de toate grije neadormită de sufletul său, să-şi îmbogăţească mintea cu tezaurii ştiinţei celei adevărate, să-şi împodobească inima cu coroana virtuţilor sfinte, să nu lase deşarte darurile primite din tainele sfinte, să petreacă pururea o viaţă nepătată, nizuind adecă în tot timpul ca să se umple de cunoştinţa voiei lui, *„întru toată înţelepciunea, şi ştiinţa duhovnicească"* (Colos. 1, 9).

Dar oh, ce amară rătăcire între oameni şi chiar printre creştini. O mulţime mare foarte, mai rău încă decât iconomul din evanghelie, se par că altă treabă nu au decât a împrăştia şi a risipi, de a profana şi zădărnici toate aceste bunuri însemnate. Unde sunt de a se înşira cu durere nu numai toţi acei ce cu prepus s'au răsculat în contra luminei, îndreptându-şi toată ştiinţa, toată înţelepciunea, toată mintea, toată sirguinţa, în contra lui Dumnezeu şi a Hristosului lui, şi cari pentru aceea sunt deja osândiţi, — ci trebue înşiraţi şi aceia, şi nu sunt puţini, cari fără să ajungă aşa departe, toate ostenelele şi le grămădesc spre a învăţa ştiinţele şi artele spre a descoperi secretele naturei sau spre a-i cânta frumseţile ei: lucruri în sine bune, laudabile şi puternic susţinute de biserica creştină în toate vremile, dar, o creştini, ne fiind însoţite de ştiinţa mântuirii, sau chiar abuzând de dânsele pentru asuprirea celor neputincioşi, pentru înşelarea celor ignoranţi, pentru asuprirea văduvelor şi orfanilor, — pentru sufletele lor sunt fără nici un folos şi toată chivernisirea bunurilor intelectuale ce o ţin aşa de mare, în faptă este o risipire adevărată a tezaurilor celor mai preţioşi. Din darurile divine apoi aşezate ca într'un chivot sfânt în conştiinţa lor odată creştină nu trag nici un câştig, ba prin viţiile în cari se cufundă, prin desele neglingenţe culpabile, prin vieţuirea într'un indiferentism religios, urgisit de Dumnezeu întocmai ca şi impietatea necredinciosului, le aruncă dela sine, şi lipsindu-se cu totul de dânsele rămân nişte crengi uscate, fără frupte, fără viaţă. Iar bunurile corporale, cum sunt membrele, frumseţa şi tăria, în loc de a le folosi spre lauda Domnului prin înfrânarea şi deprinderea lor în toate lucrările oneste ale vieţii materiale, în loc de a-şi pune înainte trupurile lor *„jertfă vie,* cum se roagă apostolul,

sfântă, plăcută lui Dumnezeu" (Rom. 12, 1), oh, spre ce fel de lucruri nu le folosesc, şi cât de adeseori nu le fac capişte tuturor desfrânărilor.

In chipul acesta în loc de iconomi credincioşi devin iconomi ai nedreptăţii şi risipitori tot aşa de condamnabili ca şi cei dintâi: risipitor desfrânatul şi libertinul, căci profanează sfinţenia membrelor sale, îşi consumă forţele şi îşi ruinează sănătatea prin necumpătul şi nelegiuirile sale fără de sfârşit: risipitor furiosul şi invidiosul, căci fără cauză justă rumpe pacea frăţească, îşi amăreşte, îşi scurtează zilele înainte de timp; risipitor leneşul căci prin viaţa sa de trântor lasă în amorţire şi în faptă nimiceşte forţele ce i sau dat ca să fie util binelui public şi privat: risipitori sunt toţi acei ce nu-şi cultivează sufletul şi nu folosesc puterile trupeşti după rânduiala voită de Preaînaltul lor Stăpân.

Pe urmă, şi aci ţinteşte mai cu samă parabola evangelică, dispoziţiunea Providenţei divine cu privire la avuţiile materiale este ca omul să se servească de dânsele, iar nu ca să se lase a fi sclavul lor; să se servească pentru sine şi pentru ajutorarea deaproapelui ajuns în lipsă şi în mizerie: dispoziţiune preaînţeleaptă şi demnă de bunătatea nemărginită a cerescului nostru părinte! Durere însă şi prea mare durere, fiindcă nicăiri risipirea şi abuzul nu e mai lăţit şi nicăiri mai mare numărul iconomilor risipitori de cum este printre cei puşi peste aceste avuţii. Unii, caracterizaţi pentru aceea de sclavi ai lăcomiei, până într'atâta sunt cuprinşi de setea aurului şi a argintului, încât lucru secundar sau cu totul străin este pentru dânşi tot ceeace nu străluceşte şi nu răsună. Religiunea, virtutea, datorinţele cele mai sacre sau le ţin de cestiuni abstracte, dacă nu le despreţuesc cu totul, sau le sacrifică aproape totdeauna intereselor şi poftelor neînfrânate, cari pe lângă aceea le absorb tot timpul şi toată activitatea, încât petrec anii întregi fără să găsească un moment spre a se cuprinde cu cele ce singure sunt absolut necesare. Pentru aceea vi se întâmplă prea lesne de întâlniţi nu numai oameni ci chiar creştini fără dumineci şi sărbători, fără conştiinţă dreaptă la cântărire, fără inimă la plătirea muncitorilor şi a servitorilor lor, fără îngrijire de săraci, fără silinţă de a

înapoia, cum legea le impune, celece pe căi strâmbe le-a adunat. Nu, îngrijirea, conştiinţa, silinţa lor este numai una, aceea de a grămădi comori peste comori, iar ţinta aceea de aşi zice sufletului său cu lacomul dintr'o altă parabolă evanghelică: *„suflete, ai multe bunătăţi strânse spre mulţi ani, odihneşte-te, mânâncă, bea, veseleşte-te“* (Luca 12, 19), E aceasta iconomie?

Alţii, stăpâniţi de viţii contrare, par că nu ştiu cum să-şi împrăştie mai curând averile strânse poate cu multă trudă de părinţii lor; toate jocurile, toate petrecerile oprite ori şi scandaloase, toate extravaganţele modei şi ale luxului pentru dânşii sunt ocaziuni de risipiă pe când acasă o mamă suspină cu amar văzându-se sau pe sine, sau pe fii săi destinaţi să bată mai târziu uşile oamenilor spre a avea un bruş de pâne. Şi barem de ar fi acestea numai închipuiri de ale mele, dar vai că sunt ecoul unei prea triste realităţi pe care însivă o întâlniţi în toate zilele.

Ei bine, domnilor, ce va fi de toţi aceşti iconomi risipitori ai bunurilor primite spre îngrijire dela stăpânul întregului univers?

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Răspunsul evangheliei e limpede şi judecata inevitabilă; astăzi sau mâine voacea acelui stăpân şi preadrept judecător va resuna pentru fiecare: *„dă samă de diregătoria* (iconomia) *ta“* (Luc. 16, 2). Şi ce vor să răspunză, ei, cari orice în lume numai iconomie n'au făcut?

Insă Mântuitorul nostru, până când suntem încă în viaţa pământească e pururea părintele îndurărilor faţă cu noi, şi dacă cu atâta severitate ne vorbeşte despre soartea celor răi, pentru noi o face numai spre a ne învăţa cum s'o încunjurăm unul fiecare. Dânsul prin aceeaş parabolă ne învaţă să fim înţelepţi ca şi iconomul carele s'a îngrijit de soarta sa înainte de a fi dat afară, să fim înţelepţi prin înţelepciune creştinească, carea ne spune că înainte de toate să ne îngrijim de viaţa eternă, căci odată aceea pierdută, toate sunt pierdute pentru noi, şi iarăşi aceea câştigată, toate le-am câştigat cu dânsa. Spre ce ne pot servi însaşi bunurile materiali? Aceste se numesc mamona, adecă bunurile nedreptăţii, pentrucă odată se câştigă pe căi nedrepte, altădată ne sunt oca-

ziunea pentru păcate, şi totdeauna ne dau mai puţin decât ne promit; pentrucă sunt după Chrisostom, *ocaziunea luxuriei, şcoala răutăţii, corupţiunea inimei.* Dacă însă le folosim bine, ne pot fi mijloace eficace pentru mântuire şi spre aceasta ne îndeamnă Hristos zicând să ne facem amici dintrânsele. Da, mângâiaţi prin ele suspinele săracilor, acoperiţile năcazurile, sprijiniţi fundaţiunile cele pii, înfrumseţaţi casa Domnului, nutriţi pe şerbitorii altarului, şi prin toate aceste vă veţi câştiga o mulţime de amici cari în ceasul morţii voastre vă vor dobândi iertare şi îndurare şi triumfători vă vor conduce în locuinţele cele vecinice. Amin.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

X.

UMILINŢA.

(9 Sept. 1888.)

„Că tot cel ce se înalţă, smeri-se-va,
şi cel ce se smereşte, înălţa-se-va".
Luc. 14, 11.

Invitat de oarecare din mai marii farizeilor ca să vie în casa şi la masa sa, Mântuitorul se şi duse într'o zi de Sâmbătă, nu atât pentru ospitalite, cât mai vârtos ca după obiceiu, să-i aducă la păcăinţă şi la calea adevărului, dându-le astfel în schimbul ospitalităţii nutremântul sufletesc. Deci, în prezenţa celor ce îl pândeau ca să afle ceva în cuvintele sau în acţiunile lui spre a-l putea apoi deferi sinagogei, vindeca prin o minune pe un idropic neputincios, pre când prin unele întrebări neaşteptate le descopere răutatea şi viclenia ascunsă în inimile lor aducându-i în chipul acesta în confuziune şi umilire.

Apoi prin o pildă luată din viaţa de toate zilele, le propune şi-i învaţă la umilinţă concludând că oricine ar voi să se înalţe fără această virtute, se va umili, iar cel ce o va cultiva în sufletul său se va înălţa. Sublimă sentinţă şi învăţătură ce străluceşte din toate acţiunile sale pământeşti şi puternic se arată oamenilor ca un ce absolut de lipsă din toate paginile sfintei Scripturi. Veniţi dreptaceea cu atât mai mult să medităm asupra ei, cu cât mai mari sunt asalturile şi tânguirile filosofismului în contra acestei virtuţi dumnezeieşti.

* * *

Acuzele ce se aduc în contra umilinţei creştineşti purced mai cu seamă din motiv că dânsa înjoseşte demnitatea omului, şi împedecă zborul aspiraţiunilor generoase prin cari singure se promovează înflorirea obştească şi se efeptuiesc măreţele întrepinderi. Ce poate fi mai

dejositor, strigă plină de trufie aşa zisa morală îndependentă, pentru un om dotat cu puteri sublime de emulare şi de progres, de cum este sentimentul prin care i se opreşte drumul către mărire? Ce poate fi mai stricăcios pentru societate decât această pretinsă virtute, ce ţinând în obscuritate meritele membrilor ei, o lipseşte de ornamentul preţios al adevăratelor virtuţi? Au nu se ridică prin aceea lenevirea şi nemernicia la treaptă de virtute zdrobindu-se ambiţiunea, acest idol al eroilor şi această patimă a sufletelor celor mari? Opriţi de a ne mândri de coroana meritelor câştigate, prin ce ne vom mai şti noi îndemna spre faptele mari dar pline de jertfă şi de osteneli obositoare?

Grave sunt acuzele, însă chiar asprimea atacurilor pe cari ei le îndreptează în contra umilinţei, uşor vă face a presimţi, că ori filozofismul atacător nu cunoaşte ce este umilinţa creştinească, şi astfel huleşte şi aci ceeace nu cunoaşte, ori că conjurat cum este împotriva adevărului se sileşte, ca în toate asalturile sale să prezinte ca drept adevăr, ceeace este numai aiurarea unei fantazii molipsite chiar de aceleaşi vicii, prin cari se încearcă să păteze o virtute atât de mare.

De unde în faptă au scos aceşti duşmani cutezători acel tablou îngrozitor al moralei evanghelice, de unde au aflat că dânsa ar alunga pre om în degradare şi în dejosire când constatat este că asemenea cuvinte nici nu există în limbagiul ei carele din contră nu exprimă decât demnitate şi mărire?

Cum adecă? Au nu este Evanghelia acel codice preasfânt, care a scăpat omenimea din servilismul păgânismului unde zăcea de secoli cufundată în întunerec şi în umbra morţii? Chiar drepturile omului, despre cari s'a vorbit atâta, libertatea sclavului, demnitatea şi respectul femeii, veneraţiunea bătrâneţelor, alinarea celor ce sufer, au nu dânsa le-a făcut mai întâiu cunoscute lumii, apărând necontenit toată neputinţa în contra cruzimei, violenţei şi sălbătăciei celor preaputernici? Şi iarăş mai este vre-un om cu mintea sănătoasă, care să ignoreze sau să nu recunoască imensele foloase ce le-a revărsat şi le revărsa acest soare binefăcător peste tot

pământul: şi cu toate acestea un moment n'a încetat de a vesti şi de a prescrie tuturor oamenilor umilinţa ca pre o virtute indispensabilă şi ca pe un ce fundamental în întreg edificiul moral ce au datorinţă să ridice cu toţii în inimile lor. Altul este prin urmare conceptul umilinţei creştine, acela vreau să zic, ce luminos reiasă din însaş sentinţa evanghelică acuşi pomenită, sau din ceealaltă a sfântului Pavel când întreabă: *„şi ce ai ce nu ai luat?" iară de ai şi luat, ce te făleşti ca cum n'ai fi luat?"* (I. Cor. 4, 7). Unde însemnaţi bine, observă sf. Augustin, că nu se zice că omul nu ar avea nimic, şi nici nu i se opreşte să nu recunoască în sine tot ce are de bun, cum ar fi talentul, sănătatea, frumseţa — şi celelalte —, demnitatea ce o are peste toate celelalte fiinţe ce îl împresoară, ba se pare că chiar îi impune se recunoască toate acestea, cum totdeauna i se impune prin poruncă: *„fă binele şi întoarce-te dela rău"*. (Ps. 33, 13). In acelaş timp însă îl îndeamnă apostolul să caute mai departe unde este sorgintea acestor bunuri spirituali sau materiali: ce ai ce nu ai luat.

Doară tu însuţi ţi le-ai grămădit, tu însuţi ţi-ai croit mintea ce te deosebeşte de animale, tu ţi-ai dat puterile intelectuale şi materiale, tu sănătatea, tu viaţa? Negreşit că nu, ci trebue să mărturiseşti că ele de aiurea ţi-au fost date, dela autorul preaînţelept al zilelor tale, dela Preabunul Dumnezeu. Acum, dacă trebue să recunoşti că tot ceeace ai bun, şi încă adaug tot ceeace faci bun este dela Dumnezeu fără de a cărui ajutor şi conservare cădea-re-ai în nimica din care ai fost scos, — dacă recunoşti aceasta, pentruce cutezi să-ţi însuşeşti ce nu este al tău, purtându-te ca şi cum tu singur ţi-ai fi începutul şi sfârşitul, vieţuind în lume ca şi cum nu ai avea altă lege decât capriciul, nici alt Dumnezeu decât idolul poftelor nesăturate. *„Iar deşi ai luat, ce te făleşti ca şi cum nu ai fi luat"?* Poate fi ceva mai raţionabil, decât această învăţătură, poate găsi omul un alt îndreptar mai sigur, ca să nu cadă în abizul rătăcirii? Ce aţi zice voi şi ce zice lumea însaş despre unul care fără de nici un cumpăt s'ar făli şi ar voi să se ridice peste toţi cu splendorile unei naşteri ilustre sau cu mulţimea avuţiilor moştenite, au nu

aceea că înălţarea cea dreaptă e de a se căuta pe alte căi, că meritele adevărate se agonisesc numai prin osteneli personale şi îndelung obositoare? Iată deci conceptul şi firea umilinţei evanghelice: nici o înjosire, nici o degradare nu găsiţi într'însa, ci tot ceeace este mai conform judecăţii raţiunii, un sentiment nobil şi generos, prin care omul se convinge că tot ce are bun este dela Dumnezeu, că mărirea cea adevărată singur lui i se cuvine, şi se îndeamnă să nu-şi caute alta mărire pentru sine decât aceea ce-i vine dela Dumnezeu, decât aceea ce şi-o câştigă ascultându-l şi iubindu-l.

Nu, degradarea şi dejosirea acolo numai se începe şi atunci numai cuprinde sufletul omului, când el rumpe acest ordin raţional cultivând în sine îngâmfarea şi deşarta trufie.

Străbateţi, domnilor, cu mintea până la începutul veacurilor, şi pretutindenea unde veţi vedea domnind trufia şi independenţa neraţionabilă, veţi da peste degradare şi dejosire. Astru luminos, ce făceai ornamentul cerurilor, înger nenorocit, capdeopera celui Atotputernic, cum de ai pierdut toată strălucirea şi până în adâncul iadului te-ai pogorât? Căci *„tu ai zis întru cugetul tău: în cer mă voiu sui, deasupra stelelor cerului voiu pune scaunul meu... fi-voiu asemenea celui Preaînalt“* (Isaia 14, 13—14). Cine a pierdut pe femeia cea dintâi? Aceeaş patimă nenorocită a trufiei; voind să fie ca şi Dumnezeu, iat-o aruncată cu întreaga sa posteritate sub blestemul morţii şi al păcatului. E puternic, e neînvins Samson, preasfânt şi inocent David şi ca nime altul înţelept Solomon, dar vai, trufia îi aruncă pe aceştia în păcatele cele mai infame, iar pe eroul fără seamăn în lanţurile duşmanilor săi unde se sfârşeşte în desperare. Şi oh, până unde s'ar putea întinde firul alor asemenea întâmplări preatriste, ajunse a fi regulă generală. Da, regulă generală, pentrucă aceasta e legea provedinţei divine, şi, de cutez a zice, acesta planul gubernării sale, de a alerga întru ajutorul celor umiliţi şi de a părăsi pe cei superbi. *„Că a rânduit Dumnezeu să smerească tot muntele înalt“* (Baruch 5, 7): *„Şi tot celce se înalţă, smerise-va“* (Luca 14, 11).

Din contră cultivătorii umilinţei creştine niciodată nu s'au dejosit. Pentrucă, deşi cunoscându-şi slăbiciunea în

ochii lor proprii s'au ţinut vrednici de tot dispreţul, au ştiut totuş când mărirea lui Dumnezeu astfel a cerut să-şi arete toată mărimea minţii lor, toată vitejia braţului lor, toată splendoarea rangului şi toată demnitatea unui om din culmea perfecţiunii sale. Priviţi viaţa unui Pavel, unui Augustin, unui Chrisostom, Ambrozie şi a tuturor celor ce populează deşerturile Egiptului şi a Tebaidei, sau a celor ce-şi au Tebaida în mijlocul lumii sgomotoase, — şi vedeţi că dacă unul se recunoaşte de persecutor ce a fost al bisericei, îşi torturează trupul şi poftele sale şi toate zilele sale sunt zile de întristare, dar tot atunci aleargă în toată lumea pentru Evanghelie, desfidând înţelepciunea filozofilor, tăria împăraţilor, zdrobind simulacrele idolilor, veţi vedea că altul în umilinţa sa cea mare nu se rușinează de aşi face cunoscute lumii greşelile sale, dar tot atunci deschideţi volumurile în cari sau pătrunde în tainele cele mai ascunse ale graţiei, sau combate pe eretici timpului, sau inaugurează acea ştiinţă frumoasă ce se numeşte filozofia istoriei; şi veţi fi surprinşi de profunzimea minţei ce-şi face pompa din toată mărimea sa; veţi vedea că al treilea, al zecelea tremură să iee în mână cârja pastorală, dar nu tremură la uşile bisericei când i se prezintă un Teodosiu cu mânile încă pătate de sângele supuşilor său, i se opune cu pieptul sacerdotal, îi împedecă intrarea, îi impune pocăinţă şi se face a fi respectat ca un adevărat apostol al lui Hristos. Priviţi pe Sf. Ioan Chrisostom cum fără frică păşeşte în contra împărătesei, carea îşi bate joc de legile bisericei. Puţin îi pasă că merge în exiliu, căci acolo va repeţi cu sf. Vasiliu, că tot pământul este uu exiliu.

Şi tot astfel v'aş putea arăta cete întregi de luptători creştini, cari după vorba sfântului Bernard în jurul altarului sunt blânzi ca meii, mai tari însă decât leii pe câmpul de răsboiu!

Dar, o creştini, altul este Invăţătorul vostru, carele mai întâi cu exemplul, apoi cu cuvântul vă chiamă să vă înveţe lipsa acestei virtuţi: Veniţi la mine, zice dânsul, că sunt blând şi smerit cu inima; da, să alergăm cu toţii la şcoala preabunului Invăţător şi prin silinţă să fim umiliţi, că tot celce se va înălţa, se va umili; şi celce se va umili, înălţa-se-va. Amin.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

XI.

ORBIREA SUFLETEASCĂ

(Ţinută în 3 Martie 1889).

Umbla-vor ca şi orbii că au păcătuit Domnului.

(Sofonia 1, 18.)

In drumul său spre Ierusalim apropiindu-se Isus de Ierichon, un orb ce şedea cerşind lângă cale auzind zgomotul mulţimii trecătoare, a întrebat ce este aceasta. Şi i-au zis lui, că Isus Nazarineanul trece. Atunci sărmanul începu a striga zicând: Isuse fiul lui David, miluieşte-mă Iar ceice mergeau înainte, îl certau pe el să tacă, dar el mult mai vârtos striga: Fiul lui David, miluieşte-mă. Şi stând Isus a poruncit să-l aducă pe el la sine, iar apropiindu-se el de dânsul, l-a întrebat zicând: ce voieşti să-ţi fac, iar el a zis: Doamne, să văz. Şi Isus i-a zis lui: vezi, credinţa ta te-a mântuit. Şi îndată a văzut şi a mers după el slăvind pe Dumnezeu. Şi tot poporul a dat laudă lui Dumnezeu. Până aci evanghelia de azi dela Sf. Luca.

Starea nefericită a acestui orb, iar pe de altă parte minunea cea mare prin care s'a vindecat şi s'a împreunat celor ce lăudau pe Dumnezeu pentru mulţimea binefacerilor primite prin Fiul său Hristos, mintea noastră ne-o transpoartă la contemplarea unuia dintre acele adevăruri ale sfintei noastre religiuni, care înfricoşat dar tot odată conzolant, cuprinde în sine lucrul cel mai important pentru noi; voiesc a zice că mizera stare a orbului aceluia este viua icoană a unei alte orbiri mult mai înspăimântătoare ce ne lipseşte nu atât de lumina naturală a ochiului senzibil, ci de lumina internă şi spirituală a sufletului nostru, este orbirea sufletească prin cufundarea sufletului întru întunerecul păca-

tului de moarte. Minunea apoi şi chipul vindecării aceluiaşi orb ne arată calea pe care noi orbiţi sufleteşte ne putem vindeca.

* * *

Printre multele asămănări folosite în Sf. Scriptură spre a ne face să înţelegem mai uşor înaltele adevăruri şi porunci ale sfintei şi dumnezeieştii morale cuprinsă întrânsa, una dintre cele mai dese este aceea prin care ni se înfăţişează darul şi virtutea ca şi o lumină puternică în strălucirile şi în eficacitatea sa, iar viţiul şi păcatul ca şi o prea obscură întunecime, şi de aci că omul căzut în păcate este asemenea celui ce rătăceşte prin lume lipsit de binefacerile vederii senzibile. *„Umbla-vor, zice profetul, ca şi orbii, că au păcătuit Domnului"* (Sofon 1, 18); *„că i-a orbit pe ei răutatea lor"* adauge Înţeleptul (Înţel. lui Solomon 2, 21); iar în Evanghelie povăţuitori orbi se numesc farizeii şi povăţuitorii orbilor (Mateiu 15, 14). Cine este în faptă, carele să nu cunoască cât de tristă e soartea omului lipsit de vederea ochilor săi? Aurora aurite ce se revarsă în zori de zi, razele soarelui ce dau vieaţă ţarinilor, tărie vieţuitoarelor şi desvălesc frumseţa florilor, luna împresurată de miriadele stelelor scânteitoare, apoi întinderea văilor mănoase printre munţii gigantici şi încoronaţi de mulţimea arborilor celor mai feluriţi; marea acum liniştită, acum turburată de par'că ar vrea să treacă preste graniţele sale; întreg spectacolul încântător ce ne arată mâna puternică a celui ce toate le-a creat şi le cârmuieşte cu o nemărginită înţelepciune; întreg acest spectacol pentru un orb este ca şi cum nu ar exista. Apoi în viaţa sa fizică sau morală, în relaţiunile ce le are cu fiinţele din jurul său, nenorocitul orb e expus la sute de pericole, de cari numai atunci se poate păzi, când simte loviturile vrăşmaşe. Ah, soartea sa e tristă şi adânci loviturile orbirii ce-l copleşeşte. Dar ce sunt toate aceste în faţa relelor, nenorocirilor omului păcătos de sub stăpânirea orbirii sufleteşti? Ştie acesta şi putea prea lesne să ştie, că el este destinat spre o ţintă mult foarte fericită, dar înzădar, căci apucat pe căile cele strâmbe de ţintă s'a abătut, s'a depărtat, ştie şi putea să ştie că binele adevărat, după care mereu

cu inima însetează, numai dela cer poate să-i vie, dar vai nici ochii în sus nu şi-i poate ridica fără să simtă mustrările unei conştiinţe sfâşiate ce-i prevesteşte vecinica osândire, şi astfel ne-putându-se bucura şi mângâia de strălucirile, de binefacerile graţiei divine ce luminând stâmpără şi întăreşte sufletul dreptului, el omul păcătos e silit să oarbece în întunerec şi în umbra morţii, şi obiectul mâniei lui Dumnezeu ce s'au făcut prin neascultarea şi vătămarea lui, el în mijlocul fiinţelor ce lauda pe întrecute pe obştescul Creator, abia se târîe, mai rău, mai urgisit, mai vil decât vermele pe care îl striveşte cu picioarele. In contra pericolelor nenumărate, în contra duşmanilor înverşunaţi ce fără poposire ispitesc chiar şi pe omul cel mai drept, cu ce se înarmează păcătosul căci darul Domnului fără de care nimica noi nu putem face, el însuş l-a scos din inima sa? Cum va eşi el învingător din această luptă nesfârşită a trupului, a lumii, a diavolului în contra spiritului când pe sine sclav s'a făcut şi trupului şi lumii şi diavolului, când silinţa sa este pururea aceea de a-şi sătura poftele nesăturate, de a nutri invidia şi dispreţul, lăcomia şi trufia, de a căuta toate ocaziunile de păcat, toate petrecerile oprite, toate societăţile făcătorilor de rele? Dar ce zic că în această stare omul este ca şi un orb nenorocit, când el nu numai că nu se căieşte de starea sa, din contră se zice fericit şi chiar de multeori îşi bate joc de avizurile salutare ale sfintei religiuni?

Cu toate aceste însă nu numai că nu cade asămănarea făcută între starea păcătosului şi a orbului ci din contră chiar prin aceea se vădeşte cu cât mai nefericit este acela decât acesta. Pentrucă de este drept că orbul nu vede nimic, cel puţin nu vede în contra realităţii. E drept bună-oară, că aflându-se el pe marginea unui abiz înfricoşat, nu vede pericolul deşi un singur paş ar fi de ajuns spre a cădea întru adâncime, totuşi e drept şi aceea, că el se poate mântui dând crezământ unui călăuz binevoitor ce l-ar împiedeca să nu alunece. Păcătosul însă nu numai că nu vede profunziunea abizului în care petrece cufundat, ci în însaş profunzimea vede aparinţa unei fericiri ce-l ademeneşte şi-i face să se pogoare tot mai adânc, până când rămâne fără veste, ori cari ar fi iluziunile lui, victima

vecinicei peiri. Acum a umbla pe o cale strâmbă şi a zice că umbli pe cea dreaptă, a rătăci în adâncime şi a zice că alergi pe o pajişte, a trăi într'o oribilă închisoare şi a zice că trăeşti în deplină libertate, nu este oare culmea amăgirii, schimbarea realităţii cu cea mai amară dintre toate înşelăciunile? Şi pentru-ce atâta înşelăciune? Pentrucă răutatea l-a orbit, pentrucă a iubit mai mult întunerecul decât lumina, pentrucă prin păcatele sale s'a depărtat şi vrăşmaş s'a făcut celui ce este lumina lumii şi părintele luminilor.

Ei bine, ajuns într'o stare atât de nefericită, cum se poate mântui păcătosul; cufundat într'un întuneric atât de des, cum se poate el întoarce la lumină? Ah, lucrul e greu, deoarece cei mai mulţi asemenea orbi nu numai că nu se deşteaptă prin ameninţările şi prin pedepsele obşteşti ale cerului, ci chiar minunile cele mai surprinzătoare îi lasă nesimţitori. Las nenumăratele exemple ce ni le păstrează istoria sacră ca şi cea profană, şi mă opresc singur numai la aceea-ce ştim despre Baltazar Asirul. Cu toate că vede făimoasa sa capitală Babilonia împresurată de toate părţile de armele lui Cir, el totuş nu se gândeşte la alta decât cum să se tăvălească mai mult în desfrânare şi în beţie, şi cum să profaneze mai mult vasele aduse de tatăl său din Biserica lui Dumnezeu cea din Ierusalim. Orb nenorocit, căci văzând nu vede că inimicii întră triumfând în cetate şi îi ţin numărate zilele lui. Până când mai era încă timp de scăpare, decumva el ar fi voit din inimă să se îndrepteze, Dumnezeu se încearcă să-l deştepte prin o mare minune. Pe neaşteptate o mână misterioasă 'i întipăreşte sentinţa fatală chiar pe păretele casei unde el îşi petrece: o vede Baltazar şi se mişcă, i-o tălmăceşte profetul Daniil de sentinţa apropiatei sale morţi, şi crede, se turbură, dar nu se îndreptează: deschide ochii trupului dar nu pe ai minţii rămânând întru răutăţile sale. Şi astfel în loc să alerge la zidurile cetăţii spre a se opune, spre a lupta pentru mântuirea ei, el fără nici o grije se odihneşte spre a trece în aceeaş noapte din somn la moarte. O mână misterioasă care scrie, un profet al lui Dumnezeu care tălmăceşte limpede nenorocirea, şi totuş păcătosul orbit rămâne în fărădelegile sale. Şi pentruce? Pentrucă orbirea sufletească

până aşa de departe împinge pe om, încât însuş Dumnezeu vine şi-l pedepseşte tot cu aceeaşi orbire. *„Întunecatu-s'a neînţelegătoare inima lor. Zicându-se pe sine a fi înţelepţi, au nebunit“* zice apostolul (Rom. I. 21, 22).

Vom zice aşa dară, că pentru unul ca acesta e pierdută speranţa mântuirii? Nu, speranţa nu e pierdută, căci nemărginită este îndurarea lui Dumnezeu; dar spre a putea spera cu temeiu, noi trebue să ne aducem aminte şi aci de sentinţa sfântului Augustin, după care: *cine te-a creat pe tine fără de tine, nu te va mântui pe tine fără de tine,* că adecă pentru a ne spăla de păcate, a ne vindeca de orbirea sufletească şi a ne mântui este necesară şi a noastră conlucrare sinceră laolaltă cu darul Domnului, trebue într'un cuvânt să facem ceeace a făcut orbul din evanghelie. Auzind acesta că Domnul trece, începu a striga după îndurare. Trebuie aşadară ca şi noi să ne ridicăm glasul rugător către Părintele îndurării Vom găsi, e drept, şi noi o mulţime de obstacole, toate patimile cele rele şi o lume păcătoasă cari se vor încerca să ne oprească glasul, să ne zădărnicească hotărârea; rămânând însă statornici în propusul salutar, Bunul Mântuitor mort pe cruce pentru ştergerea păcatelor noastre, nu va întârzia de a rosti şi preste noi acel cuvânt de viaţă făcător: „Vezi“, prin care deschizându-ni-se ochii inimei spre a cunoaşte şi a ne pocăi de mărimea păcatelor noastre, ni se va deschide şi în ochii trupului un izvor de lacrimi nesăcat spre a o spăla şi curăţi! Să alergăm aşadară, o I. A., să alerge dreptii spre a se întări, iar păcătoşii spre a se îndrepta; să alergăm cu toţii, mai cu samă întru acest timp de pocăinţă, către Părintele îndurării, căci dânsul pe nime nu-l părăseşte, ne asigură Psalmistul, dacă nu e mai întâiu părăsit de noi. Dumnezeu pe nime nu-l părăseşte. Amin.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

XII.

JUDECATA LUI DUMNEZEU

(Ţinută în 24 Nov. 1889 în Catedrala Sf. Iosif)

„Rânduit este oamenilor odată să moară iară după aceea judecata".
(Evrei 9, 27).

Anunţând profetul Ezechiil pedeapsa ce avea să o trimită Dumnezeu prin invaziunea Caldeilor, executori aleşi ai dreptăţii sale, preste Ierusalimul necredincios exclamă plin de durere: *„Sfârşitul vine preste cele patru aripi ale pământului. Vine sfârşitul, acum e sfârşitul pentru tine, şi voi trimite eu la tine, şi voi izbândi întru toate căile tale, şi voi pune înaintea ta toate urîciunile tale. Nu va părtini ţie ochiul meu, nici mă voi milostivi spre tine, ci căile tale asupra ta le voi pune, şi urîciunile tale în mijlocul tău vor fi, şi vei cunoaşte că eu sunt Domnul".* (Ezech. VII. 2—4.)

Istoria acelei nefericite cetăţi a înregistrat cu amar împlinirea acestor ameninţări înfricoşate, iar poporul ales, departe de patrie într'un exil dureros de şaptezeci de ani, cu lacrimi şi cu suspine a recunoscut adeverirea lor. Acest tablou înfiorător însă descris de Ezechiil nu s'a mărginit numai la soarta Ierusalimului, ci mai vârtos priveşte soarta omului păcătos pentru momentul în care va fi supus asprimilor neîndurate ale preadreptei judecăţi dumnezeieşti. De unde, acum, când Mama tuturor bisericilor creştine sărbătorind încheierea anului bisericesc, pune în vederea fiilor săi acel tablou plin de groază, am o sacră datorinţă de a vă învita la contemplarea lui, a ne opri gândirea asupra lui, asupra epizodului celui mai mare prin care va trece existenţa noastră, ca astfel umplându-ne de cutremur,

să tragem folosul dorit de aceeaș Mamă Sfântă, îndreptarea și petrecerea unei vieți creștinești și un răspuns bun în ziua cea de apoi.

* * *

Despre existența judecății dumnezeiești ne asigură nu numai credința creștină, ci și învățăturile minții noastre naturale.

Cum? Dumnezeu, carele în fiecare grăunț de nisip, în fiecare fir de iarbă și în cea mai neînsemnată ființă viețuitoare își arată strălucirile nemărginitei sale înțelepciuni și provedințe, să lase întâmplării oarbe destinul și faptele omului, ale nobilei ființe create după tipul și asămănarea sa? El, carele prin firea sa este însaș bunătatea, sfințenia și dreptatea, să nu deosebească între supunere și între rebeliune, între laudele și rugăciunile ce i se înalță și între hulirea numelui său și desprețuirea poruncilor și drepturilor sale? Da, ideea cea mai elementară ce am avea-o despre firea sa, și de altă parte despre libertatea noastră, precum și despre dependența necesară ce o avem ca ființe create către el Creatorul, ne silește a conclude, că poruncind el acțiunile cele oneste și oprind cele păcătoase, trebue să și răspundă unora cu premiu, altora cu pedepse, adecă trebue să le pună în cumpăna dreptății sale *toate* judecându-le. Cumcă această judecată apoi nu se termină între marginile *vieții* trecătoare, ni-o spune, lăsând orice alt raționament însaș zilnica experiență. In adevăr, fiecare dintre noi e silit să constateze cu profetul că am văzut pe cei fărădelege petrecându-și zilele în abundență, în delicii, în prosperitate, împărțind între sine binecuvântările cerului fără a se teme de fulgerile lui.

Am văzut pe ucigașii profeților înmulțindu-și moștenirea părintească cu viia săracului și bucurându-se fără de cutremur de roada crimei lor. Am văzut pe un Baltazar profanând vasele sacre din Ierusalim și proclamând învingerea zeilor din Babilon asupra Dumnezeului lui Israil. Am văzut pe un fiu paricid urcând treptele tronului uzurpat și înfrumsețându-se cu diadema împăratului David. Am văzut arzând în inima Irozilor o flacără vinovată și impunând cu ascuțișul sabiei tăcere glasului sfânt ce-l condamna.

Am văzut la tot pasul persecutându-se credința, batjocorindu-se inocența, hulindu-se toate câte mintea le ține de mai raționabile și toate câte de sfinte ni le-a dat Dumnezeu. Pe de altă parte am văzut cu sf. Pavel că drepții *„uciși au fost cu pietri, herestruitu-s'au, ispitiți au fost, cu ucidere de sabie au murit, în cojoace au umblat și în piei de capre lipsiți fiind, năcăjiți, de rău supărați, (cărora nu era lumea vreanică) în pustii rătăcind, și în munți, și în peșteri, și în crepăturile pământului"* (Evrei XI. 37, 38).

Fără de o dreaptă judecată din partea Providinței divine dincolo de mormânt, mintea noastră nimic nu mai pricepe din această învălmășală, pe când cu acest adevăr dinainte toate le înțelege, toate le explică, toate le învinge pentru urmărirea virtuții și încunjurarea viițiului. La lumina acestui adevăr mintea noastră știe că nu va întârzia ziua, ah, ziua fatală, în care împrăștiindu-se întunerecul, scena va fi schimbată, luându-și fiecare răsplata cuvenită: un bine fără margini, o coroană neperitoare sau un rău îngrozitor, o pedeapsă nesfârșită, amăsurat virtuților agonisite sau fărădelegilor grămădite în decursul acestei vieți muritoare.

Mare este fără îndoială puterea acestui aparat demonstrativ, el totuș nu constitue fundamentul credinței noastre despre judecata lui Dumnezeu, ci singur numai o arată raționabilă și o răzbună de asalturile îndrăzneților noștri vrăș nași. Pentru noi creștinii existența judecății divine și a urmărilor sale inevitabile, a infernului și a fericirii de veci, este un articol de credință ca și oricare altul, bazat pe autoritatea infailibilă a lui Dumnezeu. O pagină aproape nu se găsește în sfânta scriptură și în tradițiunea divină, în care să nu se pomenească sau să nu se facă aluziune la ziua Domnului, ziua lui Hristos, ziua înfricoșată, ziua cea de apoi: după care suspină și pe care o așteaptă profeții și apostolii pentru a se arăta prin rigoarea dreptății mărirea Domnului și a Hristosului său celor ce nu voiesc a o cunoaște după bogățiile îndurării. Mai mult, Mântuitorul ni-o descrie în Evanghelie în toate amănuntele sale, spunându-ne pregătirile, decursul și finala sentință ce el însuș „Judecătorul viilor și al morților" o

va pronunța asupra fiecăruia mai întâi în particular imediat după moarte, apoi cu toată solemnitatea la capătul veacurilor. Iar prin sf. Pavel Spiritul sfânt nu numai că judecata o leaga de moarte, ci ne spune că fără nici o deschilinire *„noi toți trebue să ne arătăm înaintea judecății lui Hristos, ca să iee fieștecine cele ce a făcut în trup, ori bune, ori rele"* (II. Cor. 5, 10).

Dreptaceea judecății divine vor fi supuse toate acțiunile noastre morale, fie bune, fie rele, încât precum ne asigură Evanghelia, nici una, firear și numai o singură vorbă zisă în zadar, nu va scăpăta din vederea Preaînaltului Judecător. Aceasta se va întâmpla astfel, explică sf. Augustin, că prin puterea nepătrunsă a lui Dumnezeu se va lumina conștiința noastră spre a vedea și spre a cunoaște într'o batere de ochi toate faptele bune sau rele făcute din primul moment al folosului rațiunii și pân' la cel din urmă al vieții noastre din această lume, ca să se adevereze pentru cele din urmă cuvântul profetului: *„și iată voi pune înaintea ta toate urâciunile tale"* (Ezech. 7, 3). Oh, spectacol înfiorător! Se vor pune înaintea păcătosului păcatele făcute cu gândul: acele gândiri și pofte de necurățenie prin cari el se desfăta, acele gândiri de opresiune și de ambițiune ce le repeta și nutria cu reflexiune deplină: *„In sfaturile celui necredincios,* zice înțeleptul, *cercare va fi"* (Înțel. lui Solom. 1, 9).

Păcatele făcute cu cuvântul: acele expresiuni și conversări libertine, prin cari se învăța tinerimea inocentă despre cele ce ar fi trebuit să nu le știe niciodată; acele conversări necreștinești, prin cari fără de cauză se violau secretele promise, se descopereau slăbiciunile sau defectele ascunse ale deaproapelui, se țeseau conjurațiunile, se grămădiau calumniile și injuriile în contra onoarei lui; în fine toate acele conversațiuni impie, prin cari se vărsau blasfemiile în contra lui Dumnezeu, se critizau, se batjocoreau adevărurile credinței și se formau deciziuni sacrilege în contra drepturilor lui Hristos și a preasfintei sale religiuni. Iar auzirea cuvintelor lui (a necredinciosului) la Domnul va veni, continuă Înțeleptul, ca să dovedească fărădelegile lui (Ibid.).

Păcatele făcute cu fapta: nedreptăţile, înşelăciunile, profanările trupului şi toate abonimaţiunile ce nu se pot numi. Apoi păcatele comise prin o ignoranţă vinovată, păcatele uitate şi ascunse de cari cu atâta umilinţă îşi cere iertare profetul zicând: *„de cele ascunse ale mele curăţeşte-mă, Doamne“* (Ps. 18, 13).

In fine păcatele străine, cari deşi nu le-a făcut acuzatul, a fost însă cauza căderii altora, cum ar fi naufragiul inocinţii, deşteptarea poftelor oprite, violarea drepturilor, impietatea, provocate, stârnite, produse în cei din jur prin manierele şi îmbrăcările nemodeste, prin decorul caselor şi parcurilor cu icoane indecente, prin îndemnuri şi încurajări, prin negligenţă, prin fapte şi lecţiuni impie, într'un cuvânt toate scandalurile unui exemplu rău. Astfel fără de veste părinţii se vor vedea împreunaţi cu păcate de ale fiilor, cârmuitorii cu de ale supuşilor, stăpânii cu de ale servilor şi toţi de ale vecinilor lor: toate, toate vor fi desvălite.

Se vor examina şi faptele cele bune, dar câte sunt dintre ele cari să nu fie defectuoase pentru motivul şi intenţiunea rea pentru care s'au săvârşit: şi apoi ce merit mai pot avea faţă cu preajusta sentinţă a Scripturei: *„că oricine va păzi toată legea, şi va greşi întru una, s'a făcut tuturor vinovat“* (Iac. 2, 10).

Ce va răspunde acum sufletul păcătosului la o cercetare atât de rigoroasă? Şi iarăş ce va răspunde la mulţimea darurilor de mântuire ce îi erau la dispoziţie în sinul bisericei lui Hristos? Va apela poate la îndurarea lui Dumnezeu? dar ochiul său nu va părtini lui. Se va excuza poate prin ignorarea acelor din urmă, dar instrucţiunile nenumărate, cărţile cele bune, viaţa exemplară a vecinilor, sfaturile cele bune, toate vor striga în contra lui, încât plin de confuziune văzând dreptatea sentinţei înfricoşate de sine se va percipita în abizul osândirii de veci, zicând: *„Drept eşti Doamne, şi drepte sunt judecăţile tale“* (Ps. 118, 137), pe când Judecătorul va pronunţa sentinţa ce o cunoaştem din Evanghelie: *„duceţi vă dela mine, blăstămaţilor, în focul cel de veci“* (Mat. 25, 41).

Ah, I. A., gândul acestei judecăţi dumnezeieşti a umplut de groază pe toţi sfinţii din toate timpurile, şi ce vom zice noi în mijlocul sau sub greutatea atâtor greşeli?

Ce vom zice, ce vom face? Să alergăm, până când mai este timp, la tronul îndurării lui Isus, spre a dobândi darul iertării. Fă, o Doamne, ca frica judecăţii tale să ne ţină totdeauna departe de căile păcatului, şterge fărădelegile noastre, iar darul iubirii tale să ne înflăcăreze inima spre aţi servi cu statornicie şi astfel să ne asiguri în ziua înfricoşată o sentinţă bună, sentinţa aleşilor tăi: fă-o, Doamne, pentru iubirea cu care ai pătimit pentru noi, că drept eşti şi drepte sunt judecăţile tale! Amin.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

XIII.

DESPRE CHESTIUNEA SOCIALĂ

(Ţinută în Maiu 1890).

„*Intru nime altul nu este mântuire*".
(Fapt. apost. 4, 12).

Una dintre gloriile cele mai frumoase ale creştinismului, va fi pururea aceea, că dând în epoca naşterii sale preste o societate a cărei organizare se baza pe constrângerea unei clase întregi de oameni să fie roabă celeialalte, să fie redusă la soarta dobitoacelor şi cucerindu-o lui Hristos, a spart acel zid infam ce despărţea pe om de om, şi a făcut din sclav un muncitor liber, onorat şi îndestulit. Iată însă că de nou se află în faţă cu un torente social nu mai puţin îngrozitor, care a cuprins lumea toată ameninţând ba chiar rostogolind printre valurile sale elementele cele mai deosebite, binele şi răul, aspiraţiunile cele mai nobile şi poftele cele mai josnice, posibilul şi imposibilul. De o parte desvoltarea enormă a concurenţei condamnă pe muncitor şi familia sa la o nouă formă de sclăvie, iar de alta, lăcomia şi egoismul nutrite de doctrinele cele mai scâlciate, şi ne mai moderate sau combătute prin practica virtuţii creştineşti, împing ambele clase la o luptă împrumutată. „*Din cauză, că principiile religiunii, lărgind gândirea*, scrise de curând Pontificele Leon XIII ca răspuns împăratului Germaniei, *din cauză, că principiile religiunii sunt pierdute din vedere, sunt neglijate şi despreţuite, societatea toată e sguduită până în temeliile sale; a le readuce şi pune în vigoare, este unicul mijloc de a restabili societatea pe bazele sale şi de a-i garanta pacea, ordinea şi prosperitatea. Predicarea şi propagarea acestor doctrine şi principii este misiunea Bisericei*".

De-mi iau libertate a Vă opri astăzi atenţiunea asupra acestor cuvinte sublime, de cutez a Vă vorbi despre o asemenea cestiune, aceasta o fac, domnilor, nu numai căci este de actualitate, ci mai vârtos căci caracterul său este atât de grav, extenziunea sa atât de mare, încât aproape nimenea nu se află pe care ea să nu l atingă într'un chip sau altul. Da, problema socială dela ordinea zilei nu există numai unde a-ţi văzut ori auzit că s'a afirmat cu atâta solemnitate, ci există ori unde se găseşte un stăpân şi un servitor, un om ce asudă în brazda, în atelierul, în cabinetul altuia, ori unde un om trage foloase după ostăneiele celuialalt.

* * *

Sunt mulţi în zilele noastre cari susţin că marea cestiune socială nu s'ar putea rezolvi mai bine decât ştergând mai întâiu toate inegalităţile ce exi tă între oameni, apoi împărţind deopotrivă între dânşii toate bunurile şi toate comodităţile ce fac fericită viaţa omenească. Adică mai întâiu trebue a se face o licitaţiune universală şi apoi a se aplica principiul egalităţii între toţi oamenii şi asupra tuturor averilor lor. Ori cât de ademenitoare ar fi însă cuvintele prin cari se expune şi se apără un asemenea plan, în sine planul este destructiv şi nu ar putea izbuti decât sau la reînvierea sclăviei, ceeace este imposibil, sau la anarchie, sau în fine la gătirea triumfului cutărui tiran.

Leacul dorit relelor cauzate în rândul cel dintâiu prin apostazia dela Hristos, nu se poate găsi decât prin o întoarcere la dânsul; neîndestulirea urmată după despreţuirea prescripţiunilor eternului său codice nu se poate şterge decât prin revenirea la ele; cestiunea socială, într'un cuvânt nu se poate rezolvi decât prin Hristos, prin Evanghelia sa.

Deschideţi în faptă acest codice preasfânt, şi veţi vedea că însaşi baza şi caracteristica sa este acel principiu mare al egalităţii şi frăţietăţii universale între oameni.

In contra învăţăturilor filozofilor antici şi a hâdoasei tradiţiuni, Hristos a restabilit pe pământ principiul egalităţii naturale. Originea tuturor oamenilor e comună, sângele ce curge prin vinele trupurilor lor iese din unul şi acelaşi

izvor şi toţi viează mişcaţi de acelaş motor, sufletul inteligent, liber, nemuritor.

Rescumpărând apoi cu preţiosul său sânge omenirea toată din robia păcatului şi ridicându-o la ordinul supranatural, Hristos a nobilitat egalitatea naturală făcând din toţi creştinii o mare familie în care toţi sunt fii ai aceluiaşi Părinte, toţi deopotrivă vieţuiesc de una şi aceeaşi viaţă a graţiei, unul şi acelaşi spirit îi conduce, unul şi acelaş nutremânt, trupul şi sângele Domnului le hrăneşte sufletele întârindu-le în lupta vieţii pământeşti. Aci nu mai este deosebire de bogat şi sărac, de boier şi de plebeu; *„nu este jidov, nici elin nu este rob nici slobod, nu este parte bărbătească, nici muierească, că toţi unul sunteţi întru Hristos Isus“*,zice Sf. Pavel (Gal. 3, 28). Toţi sunt egali înaintea legii, datorinţei şi a jertfirei, încât ce este virtute sau viţiu întru unul este virtute sau viţiu şi în celalalt: toţi au acelaşi drept la posedarea binelui celui mai mare, adevrul, şi toţi putinţa de a ajunge la moştenirea aceleiaşi împărăţii cereşti. Dumnezeu voieşte ca toţi oamenii să se mântuiască şi să ajungă la cunoaşterea adevărului. Dreptaceea apostolul Iacob ajunge a zice, că oricine s'a încerca a face deschilinire faţă de tezaurul graţiei divine între bogat şi sărac, unul ca acela necinsteşte pe sărac. Pe unii ca aceştia îi dojeneşte zicându-le, şi *„V'aţi făcut judecători de gânduri rele. Auziţi fraţii mei cei iubiţi, au nu a ales Dumnezeu pre săracii lumii aceştia bogaţi în credinţă şi moştenii împărăţiei, carea o a făgăduit celor ce l iubesc pre el. Iară voi aţi defăimat pre cel sărac“*. (Iac. 2, 4—6).

Şi dacă totuşi există deschilinire în sînul creştinismului fie în scara ierarchiei sacre, fie în strălucirea coroanei neperitoare din cer, oh, aceasta este expresiunea cea mai înaltă a egalităţii lor, după ce deschilinirea aceasta nu provine nici dintr'o naştere strălucită, sau dintr'o bogăţie întinsă, ci ea este rodul meritului individual şi niciodată condiţiunea de plebeu n'a fost o pedecă la podoaba mitrei sau a tiarei sacre.

Iar dacă ne întoarcem privirile la lucrurile trecătoare la bogăţii şi la condiţiunile de pre pământ, atunci, da, e drept că există o mulţime de neegalităţi, dar a pretinde,

precum am văzut că fac unii, distrugerea lor, este o adevărată utopie, căci nu numai că ele au existat în toate timpurile, dar şi cauzele lor sunt de acelea ce subzistă cu lumea, se reînoiesc cu generaţiunile, reşed chiar în om. Jocul forţelor şi al elementelor naturei, cari fevoresc sudorile unuia şi nimicesc sau tradează pe ale celuilalt; diverzitatea talentelor, a înclinărilor şi a caracterelor prin cari unul se adânceşte în regiunile ştiinţelor, altul din contră fuge de dânsele, altul combate patimile şi devine virtuos, pre când altul cade victima ademenirilor lor. Scurt, fiind dotaţi oamenii nu numai cu talente şi aplicări deosebite, ci având şi putinţa de a alege, după expresiunea scripturei, între foc şi apă, între moarte şi viaţă, având fiecare darul libertăţii, ei înşişi devin cauza acestor inegalităţi. De unde marea consecinţă că oricine s'ar încerca să şteargă cu totul să lichideze aceste inegalităţi, acela mai întâiu trebue să se facă stăpân pe forţele naturei pe soare, pe ploaie, pe pământ, spre a le face să rodească într'un chip ţarinile tuturor oamenilor; apoi trebuie să nimicească principiul observat pretutindenea în natură, că ordinea, armonia presupune o diversitate, şi mai cu seamă trebue să distrugă în om libertatea, puterea ingeniului, meritul spiritul de emulaţiune, adecă orice idee de progres, de civilizaţiune, adecă ar trebui să facă un nihilism universal!

Presupuneţi însă că oarecum ar ajunge să realizeze acea chimeră, şi vedeţi cât timp ar dura? Faceţi astăzi pe toţi oamenii egali în avere şi în putere, mâne ei vor fi iarăşi neegali. Împărţiţi deopotrivă banii şi pământul, şi ce se va întâmpla? Risipitorul în curând îşi pierde partea, iar cumpătatul o va aduna, şi iată iarăşi săraci şi bogaţi. Apoi dacă toţi vor fi bogaţi, cine va lucra; dacă toţi săraci, cine va ajuta; dacă toţi vor porunci, cine va asculta? Zic însă alţii, că bunurile vor fi comune, dar atunci cine va suporta sarcinile cele mai grele, lucrurile cele mai penibile, mai ostenicioase mai de jos? Ah domnilor, nu cu utopii de acestea se va stâmpăra fierberea ce există în lume, nu cu asemenea mijloace se va uşura soarta celor neîndestuliţi, nu astfel se va putea stârpi răul, ci din contră s'ar mări confuziunea haosul şi anarchia. Nu, nu, inegalităţile de cari vorbim nu se pot şterge, dar tu singură,

o preasfântă religiune a lui Hristos ai secretul şi mijlocul de a le stăpăra cruzimea, de a menţinea ordinea şi equilibrul şi prin aceasta şi justiţia. Şi cum aceasta? Prin dragostea înprumutată.

Dragostea în faptă ce ni-a prescris-o Domnul către deaproapele nostru, nu este numai o iubire abstractă, sterilă, ci trebuie să fie efectivă, va să zică ea face să dăm de mâncat flămândului, de beut însetatului, să îmbrăcăm pe cei goi şi să cercetăm pe cei bolnavi şi încarceraţi. A voit chiar a se socoti pe sine în locul acestora adaugând că binele ce l-am face lor, lui însuşi l-am face. De unde Biserica a şi acoperit faţa pământului cu institute de binefacere pentru toate lipsele şi neputinţele omeneşti, şi necunoscute până atunci în lume. Apoi voind aşi dovedi divinitatea sa, Hristos a folosit acele argumente, a făcut acele minuni ce erau foarte îndreptate pentru uşurarea suferinţelor celor năcăjiţi, aşa încât toată viaţa sa e exprimată prin sublima simplicitate a acestor două cuvinte: ***a trecut bine făcând.***

Pe baza acestor învăţături şi la lumina exemplului divin de iubire efectivă, noi zicem bogatului îngâmfat: recunoaşte, respectează, cinsteşte în muncitor o fiinţă egală cu tine, un suflet atât de preţios ca şi al tău, rescumpărat şi nutrit cu acelaşi sânge dumnezeesc, destinat la moştenirea aceleiaşi moşteniri cereşti, — şi nu uita că poruncă gravă ai, a-i întinde mână de ajutor în lipsele vieţii sale.

Omului de muncă, proletarului, noi îi zicem: Tu nu eşti inferior altora, fără numai dacă tu singur vei voi. Au nu ai şi tu ca şi bogatul conştiinţa aceleaşi demnităţi omeneşti, libertatea de a putea face bine, de a te împodobi cu odorul virtuţii? Ridicăţi inima, priveşte în faţa Omului-Dumnezeu carele pentru a ta iubire s'a umilit pe sine luând formă omenească, a vieţuit împreună ca unul ce nu avea unde aşi aşeza capul. Iar în mijlocul lipselor vieţii materiale, aduţi aminte, că el este cela ce hrăneşte paserile cerului şi îmbracă crinii câmpului; fii credincios şi el te va ajuta şi mângâia, dupăce însuşi sub această condiţiune a promis cu solemnitate zicând: ***căutaţi mai întâi împărăţia cerului, şi toate aceste se vor adauge vouă.***

Astfel, umilind pe unii şi înălţând pe alţii, şi pe toţi legându-i cu legătura iubirii efective pe bazele justiţiei eterne, religiunea creştină păzită cu credinţă menţine equilibrul social asigurându-i ordinea, pacea, prosperitatea.

Şi după ce am văzut I. A. că grava cestiune ne priveşte pe toţi, să ne silim tot mai mult a împlânta în inimile noastre aceste principii salutari, şi a ne conforma lor viaţa, că astfel vom avea pacea şi îndurarea ce ne-a promis Dumnezeu prin sf. Pavel unde zice: *„şi câţi vor vieţui cu îndreptarea aceasta, pacea spre ei, şi mila.“* (Gal. VI. 16.) Amin.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

XIV.

DESPRE RUGĂCIUNE.

(Ţinută la 5 Octombrie 1890 în Catedrala Sf. Iosif.)

„*Neîncetat vă rugaţi*".
I. Tesal. 5, 17.

Aflându-se Isus în părţile Tirului şi ale Sidonului, o femee chananeancă eşind din hotarele acelea striga către dânsul zicând: miluеş e-mă Doamne, fiul lui David, fiica mea rău se îndrăceşte. Şi el nu i-a răspuns ei cuvânt: şi apropiindu-se ucenicii lui îl ruga pe el zicând: slobozeşte-o pe ea, că strigă în urma noastră. Iar el răspunzând a zis: nu sunt trimis, fără numai către oile cele pierdute ale casei lui Israil. Şi venind ea s'a închinat lui zicând: Doamne ajută-mi! Iar el răspunzând a zis: nu este bine a lua pânea fiilor şi a o arunca câinilor. Însă ea a zis: adevărat Doamne, că şi câinii mănâncă din sfărâmăturile ce cad din masa domnilor săi. Atunci răspunzând Isus i-a zis: O femeie, mare este credinţa ta, fie ţie după cum voeşti. Şi s'a tămăduit fiica ei dintr'acel ceas.

Prin acest fapt admirabil, prin împrejurările mişcătoare ce-l însoţesc, prin răspunsurile sublime şi misterioase ce le dădu mântuitorul, pline aci de cea mai amară severitate, aci de cea mai mare bunătate şi încurajare pentru noi oamenii păcătoşi, prin faptul acesta, el s'a îndurat a ne arăta în mod sensibil cum trebue să ne fie rugăciunile ca să poată străbate la tronul lui Dumnezeu, şi să ne obţină darul după care însetează necontenit sufletele noastre.

* * *

Rugăciunea, precum o defineşte sf. Toma, este ridicarea minţii şi a inimii noastre către Dumnezeu, spre a-i mulţămi şi spre a cere ajutorul său arătându-i lipsele noastre. Cât de mare e acum datorinţa omului de a face rugăciune, şi în consecinţă cât de rătăcită şi de impie este părerea celor ce ar vroi să o restrângă la oamenii bisericei şi a mănăstirii, ori şi la un fel de mângăiere a babelor, rezultă şi numai din enunţarea acestei definiţiuni. Cine poate fi în faptă atât de orb, atât de nebun, încât să se creadă dispensat dela preamărirea acelei Fiinţe atotputernice căreia noi îi datorăm existenţa, viaţa, tot ceeace suntem, şi pe cari cu cântări nesfârşite o laudă îngerii din cer şi toată făptura senzibilă dela astrele cele mai mari până la grăunţele cele mai mici din fundul mării, dela falnicii chedri ai Livanului până la cea din urmă frunză ce cade veştezită?

Cine poate fi atât de crudel cu sine însuş, ca să se reţină dela chemarea numelui ajutorului Aceluia ce după a sa bună plăcere ne lungeşte ori ne scurtează zilele, ne face roditoare ţarinele ori le acopere cu uscăciune, ne binecuvintează ori ne reprobează întreprinderile silinţelor noastre? Şi îndeosebi dacă lumea întreagă în care vieţuim nu ni este decât o ispitire neîntreruptă, dacă toate poziţiunile în cari ne aflăm şi toate obiectele ce ne împresoară se par conjurate spre a ne împiedeca în calea virtuţilor; dacă bogăţiile ne corump şi sărăcia ne slăbeşte, prosperitatea ne împinge la mândrie nenorocirile la desperare, sănătatea la vitiuri, odihna la trândăvie, boalele la murmurare, dacă atât de mulţi ne sunt vrăşmaşii şi atât de slabe puterile, ce speranţă de scăpare, de învingere am şti avea noi, o Doamne Dumnezeul părinţilor noştri, dacă din adâncul atâtor suferinţe nu ne-am îndrepta fără de încetare gemele către Tronul bunătăţilor tale, ca tu să te înduri a ne veni într'ajutor, spre a ne pune frâu patimilor noastre, spre a ne lumina, întări şi susţinea întru această crâncenă dar glorioasă luptă pentru cei ce sperează întru tine?!

Pe urmă, de şasăzeci de veacuri de când s'a ivit neamul omenesc pe pământ, un singur minut n'a trecut fără ca să nu se fi auzit ridicându-se către cer glasuri

rugătoare. De şasezeci de veacuri rugăciunea a fost strigătul de mângâiere şi de întărire al tuturor naţiunilor, al tuturor popoarelor, al tuturor triburilor împrăştiate pe suprafaţa globului, cari într'un chip sau într'altul, dar totdeauna pe întrecute s'au străduit a implora protecţia ziditorului oamenilor, al împărăţiilor şi al veacurilor. Timpul ce distruge şi ferul şi bronzul, n'a putut însă distruge monumentele acestei dogme sociali, nu căci sunt săpate în mintea, în inima, în conştiinţa fiecărui om demn de acest nume preaglorios!

Era rezervat aşadară Epicureilor din vechime sau materialiştilor moderni (pânza e tot una) să se încerce a smulge din piepturile oamenilor sentimentul acestei datorinţe, şi a rupe orice legătură dintre cer şi pământ şi astfel a reduce pe omul creat după chipul şi asămănarea lui Dumnezeu, la o stare mai josnică de cum este cea a dobitoacelor, cari încă n'au încetat de a linge mâna stăpânului ce le întinde o bucătură sau le aruncă câte un os!

Din punct de vedere creştinesc deajuns este să amintesc principiul cert şi consacrat şi dogma fundamentală a sfintei noastre religiuni, că noi spre a face fapte bune vrednice de mântuire şi spre a eşi învingători din desele ispite, avem lipsă absolută de ajutorul darului lui Dumnezeu: *„nu că destui suntem noi a cugeta dela noi ceva, ca dintru noi, ci destularea noastră este dela Dumnezeu“* (II. Cor. 3, 4). Acum, e un principiu nu mai puţin cert, că acest ajutor preţios după rânduiala de obşte a Providinţei nu se obţine decât prin rugăciune. De unde zise Domnul Hristos, că *„se cade pururea a se ruga şi a nu înceta“* (Luca 18, 1), iar altădată adause: *„Priveghiaţi şi vă rugaţi ca să nu intraţi în ispită“* (Mat. 26, 41). Prin urmare creştinul carele cu totul ar părăsi obiceiul rugăciunii, nu numai s'ar face vinovat de călcarea celei dintâi datorinţe omeneşti, ci şi-ar despreţui firea, şi-ar tăgădui originea şi zadarnice şi-ar face speranţele legate de gloriosul său nume de creştin.

Pe cât de mare este însă datorinţa rugăciunii, pe atât de mult ne impoartă să cunoaştem şi cari sunt însuşirile ei; căci din necunoaşterea şi adecă din omisiunea lor rugăciunile multora rămân fără de efectul dorit şi aşteptat:

ceeace ni-o spune Apostolul Iacob: voi *„cereți și nu luați, pentrucă rău cereți“* (Iacob 4, 3).

Condițiunile esențiale așadară și însușirile cele mai de frunte ale unei rugăciuni bune sunt credința și umilința. Prin credință și prin sentimentul de încredere ce se formează pe baza aceleia întru inimile noastre, noi mărturisind adevărurile descoperite de Dumnezeu, sperăm și ținem cu tărie că pe lângă toate răutățile și nevrednicia noastră, noi totuș pentru meritele și prin mijlocia Mântuitorului nostru Isus Hristos vom fi ascultați de bunătatea cea nemărginită. Iar prin umilință ne recunoaștem pe noi înșine de ceeace suntem în realitate, de oameni păcătoși, acoperiți de mizerii, și depărtăm dela noi mândria știind că Dumnezeu *„celor mândri le stă împotrivă, iară celor smeriți le dă dar“* (Iacob 4, 6).

Acest îndoit caracter al rugăciunii noi îl vedem exprimat de minune în rugăciunea Hananeancei. Eșind în faptă, cum zice sacrul text, din hotarele acelui popor necredincios, va să zică, părăsind, după interpretarea sfântului Ieronim, superstițiunile părintești, ea făcu primul pas către credință. După aceea apropiindu-se de Isus și zicându-i *Doamne,* îl recunoaște de Dumnezeu adevărat, și adaogând *fiul lui David,* îl ține totodată de om adevărat, de Mântuitorul neamului omenesc. Și astfel strigând ea: *Doamne fiul lui David,* mărturisește substanța și prin aceea totalitatea credinței creștinești. Cine va putea spune apoi câtă încredere și câtă umilință nu dovedește și nu exprimă dânsa prin admirabila sentință: *miluește-mă Doamne fiul lui David?!* Strigăt sfâșietor dar sublim, care eșind dintr'o inimă smerită obține și varsă peste ea balzamul răcoritor al darului Dumnezeiesc!

Rugăciunea acestei femei dezolate e plină de încredere și însoțită de cea mai adâncă umilință, și cu toate aceste Mântuitorul nici măcar cu o privire nu-i răspunde, ci trece mai departe. *„Nu i-a răspuns ei cuvânt“.*

Toți rămân mișcați la auzul unei rugăciuni atât de ferbinți, numai Isus stă nepăsător, el carele a străbătut ținuturile Palestinei bine făcând și vindecând pe toți, el carele a venit în lume ca să caute pe cei pierduți, să vindece pe cei bolnavi, să înalțe pe cei smeriți, să ușureze

pe cei îngreunaţi, să mângâie pe cei nemângâiaţi, el, bunul şi dulcele Isus acum nu se îndură a privi, a uşura, a mângâia pe această mamă nenorocită ce aleargă strigând cu atâta umilinţă, încredere şi iubire pe urma lui! Dar ce este purtarea ta, o Doamne, exclamă aci Origene, căci ea pe noi oameni păcătoşi, îngreunaţi şi însetaţi de mângâiere ne umple de fiori? Ah, răspunde Chrisostom, Domnul se păru că nu o ascultă, pentruca să facă tuturora cunoscut tezaurul virtuţilor ascuns întru inima ei, şi pentruca pe noi să ne înveţe, că statornicia în bine, perseverenţa în rugăciune este o condiţie nu mai puţin recerută ca să fim ascultaţi, amăsurat învăţăturei sale: *cereţi şi se va da vouă, bateţi şi se va deschide vouă.*

Ce însamnă însă marile cuvinte prin cari Isus punând la încercare perseverenţa Hananeancei, protestează că nu e trimis decât la oile cele pierdute ale casei lui Israil? Ce speranţă mai rămâne pentru naţiunile păgâne, străine toate de casa lui Israil? Secretul acestui mister profund este, că aci Domnul vorbeşte singur numai de prezenţa sa corporală sub care respect n'a fost trimis şi nu s'a arătat fără numai ludeilor; nici decum însă nu vorbeşte de mărginirea foloaselor şi efectelor venirii sale pe pământ la casa lui Israil, pentrucă chemarea păgânilor la cunoaşterea lui Dumnezeu, şi stricarea zidului ce despărţia pe fiii lui Israil de neamuri este un caracter al aşteptatului Rescumpărător, pentrucă el însuş a zis, că *„şi alte oi am cari nu sunt din staulul acesta, şi acelea mi se cade a le aduce, şi va fi o turmă şi un păstor“* (Ioan 10, 16); pentrucă el însuşi a trimis pe apostolii săi în toată lumea, ca să propovăduiască Evanghelia la toată făptura.

In fine, Hananeanca cade la picioarele Domnului, dând loc la acea scenă mişcătoare ce o cunoaştem din Evanghelie, şi întru care totul e sublim, admirabil, uimitor. Da, căci pe de o parte noi vedem pe Hristos, Fiul lui Dumnezeu, căutând printr'o asămănare dejositoare să nege darul cerut cu atâta dor, iar pe de alta pe Hananeanca scoţând prin cea mai profundă umilinţă chiar dintru acea umilitoare asămănare argumentul covârşitor prin care smulge darul din mânile închise ale Atotputernicului Creator. Hristos în dispută cu chananeanca! Indurarea nemărginită în luptă

cu mizeria omenească! Un Dumnezeu ce voleşte să aducă în confuziune pe o nemernică femeie: şi aceasta, o minunea minunilor, biruieşte, ba încă îl face de se miră: *şi s'a mirat, zicând: o femeie, mare este credinţa ta!* Dar ce taină e aceasta? Nimic alta decât sforţarea bunătăţii celei nemărginite spre a mări strălucirea virtuţii şi a o împodobi cu cea mai glorioasă cunună, şi spre a ne arăta nouă până unde ajunge eficacitatea unei rugăciuni bine făcute şi cât e de puternic acest mijloc pus la dispoziţia fiecăruia spre a trage asupra sa favorul cerului îndurător! Şi totuş oh câtă negligenţă, câtă neorânduială nu se vede în această privinţă chiar şi între creştini: alţii se poartă cu dispreţ, alţii se excuză că n'au timp de a se ruga, pe când nu ştiu cum să şi mai treacă de urât, alţii îngână câteva cuvinte poate fără nici un înţeles şi se cred la culmea perfecţiunei! Dar ce facem noi înşi-ne? Nu cumva răspunsul ne-ar fi confuziunea? Să ne silim aşadară a repara negligenţele comise printr'o cuprindere mai deasă, mai ferbinte cu sfânta rugăciune şi vom găsi întrânsa leacul, balzamul tuturor neputinţelor şi năcazurilor noastre, izvorul nesăcat al tuturor darurilor trebuincioase, scris fiind, că: *„tot, carele va chema numele Domnului, se va mântui“* (Fapt. ap. 2, 21).

Iar tu, o Doamne, varsă peste noi darul rugăciunii ce ai voit să fie un caracter al legii celei noui, aprinde inimile noastre cu flacările iubirii tale, ca să ne învrednicim a-ţi aduce în tot timpul acest sacrificiu al buzelor noastre, şi ca un bun şi milostiv caută pururea cu îndurare spre dânsul, şi ascultă rugăciunile servilor tăi. Amin.

XV.

TIMPUL ŞI ETERNITATEA

(Ţinută în Catedrala Sf. Iosif la 31 Dec. 1890.)

„*Să cântăm Domnului, că cu mărire*
s'a preamărit. (II. Moisi 15, 1.)

Recunoştinţa pentru binefacerile primite este unul dintre sentimentele cele mai nobile, sau chiar cel mai nobil al inimei, iar manifestarea ei fapta cea mai frumoasă a omului; pentrucă prin trânsa acesta îşi arată şi forţa intelectuală ce cunoaşte binele, şi hotărîrea voinţei de a urma cu îndestulire binele cunoscut, de vremece vrednic se face de noui şi noui favoruri din partea binefăcătorului său. Cui trebue să dovedim noi însă o recunoştinţă mai profundă, dacă nu lui Dumnezeu, carele prin înţeleapta sa Providinţă necontenit varsă preste lipsurile ce ne înconjoară ajutoarele cele mai eficace, mângăierile cele mai mari, binefacerile cele mai alese? Şi dacă efectele unei liberalităţi atât de imense pe dreptul cer dela noi, ca totdeauna fără de a ne osteni să aducem mulţămitele noastre preaînaltului nostru binefăcător, cu adevărat timpul cel mai propiţiu, ocaziunea cea mai solemnă este chiar acum, când privirea în mod deosebit ni se fixează asupra unui an ce trece şi asupra altuia ce începe; asupra unui viitor mai scurt sau mai îndelungat ce ne este rezerva vieţii noastre pre pământ. Dreptaceea, pentru a stârni în inimi un sentiment cât mai viu de recunoştinţă şi o manifestare cât mai solemnă către Providinţa divină, eu mă voi încerca a petrece ca şi în sbor motivele ce ne impun o asemenea gravă datorinţă: ***Să cântăm Domnului, că cu mărire s'a preamărit.***

I. A. Preatristul răspuns înţeles de Ieremia, mai tare decât oricând îl auzim şi noi acum: sunt părinţii, sunt fraţii, amicii şi cunoscuţii ce ni-l trimit din aceeaşi regiune a morţii neîndurate. Ce zic? este însaşi viaţa noastră, sunt

zilele şi momentele ei ce mai cu samă astăzi ni-l şoptesc fără de încetare. Că unde este nevinovata noastră pruncie, unde vesela tinereţă sau robusta bărbăţie, unde zilele şi prealungile momente ce le priviam şi număram acum e un an? Ele toate au trecut, şi ce ne-a rămas, sau ce a trebuit sa ne rămână pe urma lor? — Aceasta o vom cunoaşte, oprindu-ne scurta meditare asupra timpului. *Anii scurţi trec, şi eu umblu pe o cale, pe care nu mă mai întorc.* (După Iov. 16, 22.)

* * *

Nu este intenţiunea mea, şi nici sfinţenia acestui loc nu mi-ar permite, a vă întroduce în discuţiunile nesfârşite ale filozofilor spre a determina definiţiunea timpului. Din contră voiu aminti cu Sf. Gregoriu Marele, că viaţa noastră pe acest pământ este asemenea unei mari călătorii, ba chiar o călătorie. Noi ne aflăm într'o corabia, purtaţi de o putere nevăzută, ce repede înaintează cătră un termin hotărât. Stăm întrînsa, şi ademeniţi de delicii momentane, ne petrecem şi trăim, şi încă cele mai adeseori fără de a lua de veste, ba nici nu cugetăm că am avea să debarcăm. Nici nu cugetăm că naia ne transpoartă; privirea ne este preste frumseţile naturei, preste ţărmurii împodobiţi cu sate şi cetăţi înfloritoare, cu măreţe monumente şi ornaturi pompoase, ţintită ni-e atenţiunea la viaţa socială dintrânsa; vedem imperii, altele căzând, altele ce se ridică, naţiuni învinse şi naţiuni triumfătoare, oameni adoratori în spirit şi în adevăr ai lui Dumnezeu, şi oameni ce-l vatămă, martiri curajoşi şi tirani neîndurători, totul ne încântă sau ne mişcă, — dar naia înaintează. Nu ştim cât de lung ne va fi drumul, dar ştim, căci e realitate, că în ceasul cel mai puţin aşteptat naia se opreşte, drumul s'a gătat şi noi suntem la ţintă, la portul nestrămutatei eternităţi. Ei bine, şi după-ce, amăsurat învăţământului credinţei şi chiar şi al minţii naturale, acel port este îndoit: o fericire mare foarte sau un abiz de nesfârşită durere, — cea mai capitală cestiune ce ne-ar putea privi, este a se şti că unde, că de care parte se va opri naia ce poartă existenţa fiecăruia din noi. După răsărirea luminii evanghelice, pre cât de gravă este cestiunea, pre atât de limpede este rezolvarea ei, că adică soarta noastră

în eternitate depinde de conduita noastră morală în decursul călătoriei, de bunătatea acţiunilor noastre, de răutatea aceloraşi, va să zică depinde de folosul bun şi creştinesc sau rău al timpului; am păzit într'ânsul cu sfinţenie legea lui Dumnezeu, moştenire ne este cerul; am lucrat dimpotrivă într'o altă direcţiune cu păcat îngreunându-ne, răsplata ne vor fi chinurile de veci. *„Aceste să le faceţi,* zise Domnul, *ca să trăiţi"*. (V. Moisi 4, 1.); iar prin apostolul Pavel, adause, că *„plata păcatului este moartea"*. (Rom. 6, 23.)

Dacă aşadară însuşi filozoful păgân, Seneca, întreabă, că *cine va fi acela care va şti pune preţ timpului şi-l va estima,* — ce vom trebui noi să zicem despre timp, când la lumina religiunii creştine ni se arată ca o cale şi ca un mijloc spre a dobândi fericirea de veci? Câtă silinţă şi îngrijire nu trebuie să desvoltăm spre a nu pierde după zisa Scripturei nici o părticică dintr'un dar atât de preţios, mai ales când atât de repede îi este cursul, atât de nesigură durata şi atât de nereparabilă pierderea?

Şi totuşi, câtă negligenţă, contrazicere sau nepăsare nu vedem şi adeseori nu urmăm într'o afacere atât de momentoasă!

Odată nu-l folosim bine, pentrucă e prea scurt, o altădată pentrucă e prea lung; astăzi mulţimea cuprinderilor vieţii trecătoare ne conzumă toate momentele încât nu găsim nici unul liber spre a ne vedea de marile interese ale religiunii, mâne deşi nu ştim cum să omorîm zilele, sub o mie de pretexte deşarte amânăm momentuoasa lucrare în alt timp mai potrivit. Intr'o parte însă ca şi în cealaltă rătăcirea e la culme. Pentrucă ori cum de scurt ar fi timpul, înţeleptul ne învaţă, că e de ajuns la toate, când voim a-l folosi cum se cuvine. *„De toate este vreme, şi tot lucrul subt soare are vreme"*. (Eclesiastul 3, 1). Provedinţa divină în ale cărei opere străluceşte pretutindenea ordinea cea mai admirabilă, impunându-ne mari datorinţe religioase de împlinit, nu pretinde dela noi ceea-ce ar trece preste putinţa noastră, ci un singur lucru îl pretinde chiar spre binele nostru, ca să nu întoarcem ordinea firească, să nu sacrificăm pentru interesele vremelnice şi trecătoare interesele cele mai importante ale mântuirii sufletelor noastre.

O voi cari nu vă osteniți fără numai pentru grămădirea auru ui și a argintului, cari nu găsiți nici un moment liber spre a împlini prescrisele religiunii, sau vă îndestuliți cu o îngânare fără de înțeles a cutărei formule de rugăciune, cu cercetarea din când în când a bisericei, cu un sămn de cruce la anumite împrejurări — lucruri bune de nu ar fi privite și ele ca o sarcină prea grea — ați uitat voi sentința Mântuitorului, că spre multe te silești, ci un singur lucru trebuiește?

Să nu credeți însă, că pe baza acestei sentințe ce formează, spre a zice astfel, programul creștinului și fundamentul sfaturilor evanghelice urmate de cei chemați la perfecțiune, v'așî îndemna la un fel de pietate prin care ar trebui să vă părăsiți ocupațiile vieții, să vă întoarceți gândul dela cultivarea științelor naturei, să vă curmați silința dela căutarea noilor căi oneste de progres; nu, aceasta religiunea nu v'o impune, căci ea se chiar mândrește a fi un izvor de civilizațiune, de prosperare socială pe toate terenele și în toate privințele. Pietatea cea adevărată și lucrul unul singur necesar recere imperios pe lângă iubirea lui Dumnezeu împlinirea exactă a tuturor datorințelor noastre de creștin, de cetățean, de părinte și de fiu, de stăpân și de supus. Dar ce vă împedecă, ca chiar și în mijlocul ocupațiunilor celor mai grele să nu vă ridicați mișcările sau sentimentele inimei către Părintele ceresc? Nu s'ar putea oare, ca fără să-ți lași lucrul din mână să-ți ridici mintea către adevărurile mântuirii? Acesta e modul cel mai sigur de a sfinți toate lucrările noastre, de a împlini ceeace ni se zice prin sf. Pavel: „orice veți face, întru mărirea lui Dumnezeu să o faceți", și astfel de a vă agonisi o comoară de merite alese pentru ziua de apoi.

Vom face toate acestea, însă — zic alții — mai târziu, când va sosi timpul bătrâneților, când — stângându-se focul patimilor — mai ușor vom putea sta de pocăință, și apoi nemărginită este îndurarea lui Dumnezeu. Da, îndurarea lui Dumnezeu e nemărginită, și puternic este a schimba în cel mai mare sfânt pe tâlharul de pe cruce. Dar acesta este o excepțiune, pe când modul ordinar de mântuire și principiul universal este cel proclamat de însuș

Mântuitorul: *„tot pomul carele nu face roadă bună, se taie şi în foc se aruncă"* (Mat. 7, 19), şi prea deslușită protestarea sa: *„mă veţi căuta şi în păcatul vostru veţi muri"* (Ioan 8, 21). Apoi, spună-mi dânşii, spuneţi-mi chiar voi, cine vă asigură, că veţi ajunge aceea ce ziceţi. Pentrucă îndurarea cea nemărginită este solidul fundament al speranţei noastre, ea nu este şi nu poate fi un motiv de a grămădi păcate peste păcate.

După aceea cine este, care să ne poată asigura nu voiu zice de adânci bătrâneţe, ci de anul ce se începe, sau chiar de ziua de mâne? Afirmarea Mântuitorului, că va veni pe neaşteptate ca judecător, este cât se poate de explicită; încă calde ne sunt lacrimile prin cari am deplâns stângerea preamatură a unui părinte sau amic, şi prea crudă experienţa prin care constatăm scurţimea şi nesiguranţa vieţii, — şi totuş să ne încercăm a ne pune chiar această nesiguranţă de bază a viitorului, a sorţii noastre în eternitate? Dar poate fi o amăgire mai fatală, o greşală mai funestă?

Să folosim deci creştineşte timpul, până când îl avem, şi nu avem decât prezintele, să ne silim după sfatul apostolului (Efes. 5, 16) a rescumpăra prin schimbarea vieţii în spre bine şi ceeace am fi pierdut din trânsul prin lenevire sau păcate; da, să folosim timpul cu evlavie creştinească, căci astfel folosit ne va fi un puternic apărător, iar la dimpotrivă un prea groaznic acuzator atunci, când *„juratu-sa Domnul, căm ai mult nu va fi timp"* (Apoc. 10. 6).

O Doamne Isuse Hristoase, împăratul nemuritor al veacurilor, în mânile tale sunt timpurile noastre, şi hotar netrecător ai pus zilelor noastre; caută cu îndurare spre noi servii tăi, aprinde inimile noastre, ca cerând iertare de greşelile timpului trecut să-ţi înălţăm cu căldură mulţămire pentru binele şi darurile primite; şi apoi varsă cu îmbelşugare aceeaş bogăţie a darurilor şi binecuvântărilor tale peste noul an ce se începe, peste timpul ce ne mai rămâne, ca astfel făcând întrânsul voia ta, să te lăudăm şi preamărim întru nesfârşita eternitate. Amin.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

XVI.

DESPRE CREDINŢĂ.

(Ţinută la 25 Ianuarie 1891.)

„Cel ce va crede şi se va boteza mântui-se-va". Marc. XVI. 16.

Oricât de puternică ar fi lumina minţii omeneşti, totuş, mai ales după păcatul strămoşesc, nu-i de-ajuns ca omul să poată străbate adevărul în aceea întindere ce se cuvine fiinţei lui şi cu totul e neputincioasă de a-i hotărî voinţa spre urmărirea întregului bine cunoscut.

Faptul atâtor rătăciri înspăimântătoare şi erori brutale în cari s'au cufundat şi minţile cele mai strălucite, faptul atâtor vicii, nelegiuiri şi fărădelegi ce au acoperit şi acoper pământul, va fi pururea o dovadă tristă dar covârşitoare despre îndoita slăbiciune intelectuală şi morală a omului. Pentru vindecarea acestei slăbiciuni, pentru împrăştierea acestui întunerec grămădit de păcate Dumnezeu s'a îndurat a vărsa preste noi lumina credinţei prin care ni se întăreşte cu puteri noi voinţa spre a putea produce fapte vrednice de o răsplată foarte mare, de coroana neveştejită a vecinicei fericiri. A păzi cu neobosită îngrijire un asemenea dar preţios, a ne sili să ne ostenim cu sîrguinţă tot mai mare subt influxul său binefăcător, cu adevărat este a face lucrul cel mai vrednic şi mai scump de mintea şi voinţa noastră. Şi dupăce acum mai mult ca ori când sunt număroşi vrăşmaşii ce se încearcă a slăbi în inimile noastre aceea lumină sfântă a credinţei, a ne împedeca în această lucrare a mântuirii, noi mereu trebue să ne oţelim armele spre a nu cădea victime dureroase sub loviturile lor, iar slujitorilor Evangheliei totdeauna li se prezintă ocazie potri-

vită spre a stărui pentru răzbunarea aceleiaşi credinţe de insultele ce i-se fac.

Spre a ne îndemna tot mai mult spre aceasta, eu mă voi încerca a Vă vorbi azi despre raţionabilitatea preasfintei noastre credinţe.

„Cel ce va crede, se va mântui".

* * *

Credinţa după sf. Pavel este: *„adeverirea celor nădăjduite, dovedirea lucrurilor celor nevăzute"* (Evrei, XI 1.), este o virtute prin care noi credem în Dumnezeu şi mărturisim toate celea ce le-a descoperit el. Virtutea aceasta atâta e de necesară omului, încât fără de dânsa *„nu este cu putinţă a plăcea lui Dumnezeu, pentrucă,* adaugе acelaş apostol, *dator este cel ce se apropie de Dumnezeu, să creadă, cumcă este, si celor ce-l caută pre el este dătător de plată"* (ibid. v. 6.) Motivul sau raţiunea pentru care noi ne supunem credinţei este autoritatea lui Dumnezeu, care nici nu înşeală nici nu se poate înşela. Nu se înşeală, căci fiind însuş adevărul cunoaşte lucrurile precum sunt; nu se poate apoi înşela pre noi, căci este infinit de bun şi orice umbră de eroare ce ne-ar propune-o drept adevăr s'ar resfrânge asupra lui, ceeace nici nu se poate închipui fără de a-i aduce cea mai grozavă injurie preaînaltei sale majestăţi.

Scurt, unui Dumnezeu ce vorbeşte, omul e silit să se plece şi să asculte de el, de nu voieşte a-şi atrage asupra sa pedepsele unei justiţii neîndurate.

Nici să nu credeţi însă, I. A., că această supunere adevărului şi legii divine ar fi o sclăvie oarbă şi tiranică, contrară naturei raţiunii noastre. Pentrucă umilirea creaturei înaintea Creatorului este înălţarea aceleia, amăsurat sen inţei evanghelice că cine se va umili, se va înălţa; pentrucă autoritatea dumnezeească impunându-ne acest jug ne permite a ne folosi de minte spre a ajunge la cunoaşterea supremului adevăr, şi descoperindu ne tezaurul credinţei l-a făcut mai întâiu credibil prin tot felul de motive evidente şi potrivite înţelegerii noastre: de unde şi zice Apostolul, că *„supunerea noastră e*

raţionabilă" (Rom. 12, 1); iar sf. Augustin că nici n'am putea crede dacă n'am avea o minte raţionabilă.

Dar este apoi adevărat, că Dumnezeu a vorbit oamenilor şi le-a descoperit lucruri pe cari ei trebuie să le creadă, sau cu alte cuvinte, fundatorul acestei religiuni ce se vesteşte în lume ca dumnezeească, şi-a demustrat el cu evidenţă divina sa misiune? Despre aceasta absolut nici o îndoială nu-i permisă unui om cu judecată sănătoasă. *„Credeţi mie, că eu sunt în Tatăl, şi Tatăl în mine, iară de nu, pentru faptele aceste credeţi mie"*. (Ioan XIV, 11).

In faptă, minunile nenumărate ce le făcu la tot paşul cu aceeaş autoritate asupra elementelor naturei, ca şi asupra omului şi asupra vieţii lui: minunile aceste prin cari la un singur cuvânt al său se liniştesc vânturile şi valurile mării turburate, se vindecă paraliticii, văd orbii, aud surzii, şi morţii ajunşi chiar în putrezire învieză numai la cuvântul lui, la atingerea preasfintelor sale mâni sau şi numai a fimbrelor hainelor lui: profeţiile făcute cu mii de ani înainte pe cari le împlineşte sau altele ce le anunţă el şi timpul le împlineşte; sfinţenia ce transpiră din cuvintele şi se arată din faptele lui, moartea nevinovată de pe cruce şi preste toate glorioasa lui înviere; minunile, profeţiile, faptele aceste săvârşite timp de trei ani în public, văzute şi mărturisite de o cetate de o naţiune întreagă, de oameni din toate limbile, fiind numai opera celui ce domneşte preste vânturi, preste mări şi preste om, adică opera lui Dumnezeu, şi fiind toate făcute pentru înrâurirea religiunii predicate de Hristos, de vreme ce dovedesc divinitatea acestuia, stabilesc şi divina origină a aceleia, a preasfintei noastre credinţe. De unde zise Domnul: *„De nu aş fi făcut lucruri între ei, care nimenea altul nu a făcut, păcat nu ar avea"*. (Ioan XV, 24). Impiului ce ar contrasta acestor dovezi clare ca şi lumina zilei, ce ar cuteza să acuze de minciună pe Apostolul ce zice: *„că bunăvestirea noastră nu a fost către voi numai în cuvânt, ci şi întru putere, şi în Duhul sfânt, şi întru adeverire multă"* (Tesal. I, 5.), noi îi vom răspunde după nouăsprezece veacuri pline de triumfuri şi de trofee

cu o tărie încă şi mai mare de cum răspundea Sf. Augustin necredincioşilor timpului său, că chiar aceasta ar fi minunea cea mai mare, dacă s'ar fi întors lumea la Hristos fără de minuni. Da, cu adevărat minunea minunilor ar fi fost, dacă monarhii şi supuşii, înţelepţii şi ignoranţii, naţiunile cele mai luminate, imperiile cele mai glorioase şi-ar fi părăsit tradiţiunile ce le aveau de veacuri şi acomodate tuturor înclinaţiunilor viţioase, — pentruce? Pentru ca să îmbrăţişeze, — în supoziţia vrăşmaşilor noştri, — fără de nici o minune, fără de nici un argument serios, ci numai pe cuvântul alor doisprezece pescari de pe ţărmurii Tiberiadei, o doctrină misterioasă, o religiune care le înfrână până şi cugetele cele mai ascunse ale inimei şi pretinde dela ei până şi sacrificarea voluntară a vieţii între flacările rugului, sub securea carneficilor sau în ghiarele fiarelor din amfiteatru unde mai înainte ei înşişi se delectau la spectacolele oribile! Un efect atât de mare şi unic în analele omenirei; o reformă spirituală atât de sfântă ca ceeace a făcut creştinismul în lume, nu-şi poate avea cauza în schimbările trecătoare ale minţii omeneşti: un arbore ca acesta ce s'a ridicat până preste norii firmamentului împotriva tuturor tempestăţilor ce l-au atins fără de a-l clătina, n'a putut răsări din ţărâna stricăciunii omeneşti: nu, nu, ci tu, o Doamne, zice-vom cu Psalmistul, *ai sădit rădăcinile lui, şi a umplut pământul* (Ps. 79, 10). De unde noi trebue să resonăm astfel: O religiune întărită prin atâtea minuni şi a cărei morală exclude dela sine tot ce n'ar fi sfânt şi n'ar duce la perfecţiunea cea mai înaltă, nu poate deriva fără numai dela Dumnezeu: atare este însă religiunea noastră creştinească, prin urmare ea este dela Dumnezeu.

Indată-ce noi suntem asiguraţi cumcă Dumnezeu a vorbit şi că suntem în posesiunea cuvântului său propus şi explicat de sfânta Biserică, care este organul său, noi trebue să ne plecăm fruntea cu veneraţiune şi făcând jertfă de luminile noastre înaintea nemărginitelor lui străluciri să primim credinţa, ori cât de nepătrunse ar fi tainele sau misteriile sale. Aci eu mă pun în faţa uneia din obiecţiunile cele mai des ridicate contra credinţei că

adeca cuprinde misterii. Mai întâiu în aceste misterii trebuie să deosebim două lucruri foarte însemnate: misteriile în sine însăşi, şi a doua semnele prin cari ele ni s'au făcut credibile. Aceste semne ale credibilităţii le-am văzut cu totul potrivite înţelegerii noastre, şi ele sunt de ajuns ca credinţa noastră să fie raţionabilă şi ca să poată înduplecă şi pe cel mai mare necredincios dacă ar voi să fie raţionabil.

Misteriile în sine e drept că sunt învăluite într'un nor des ce le face necomprehensibile spiritului omenesc, dar tocmai întru aceea consistă meritul credinţei, deoarece merit n'ar fi unde este evidenţă, unde înţelegerea e uşoară. Evidenţa şterge libertatea, şi unde nu-i libertate nu este merit. După aceea, existenţa misteriilor în religiune este chiar un semn al divinităţii ei. Pentrucă religiunea adevărată determină raportul şi datorinţele noastre către Dumnezeu. E drept acum că şi numai cu ajutorul minţii naturale putem ajunge la cunoaşterea existenţei lui, precum şi a unor obligaţiuni ce le avem către el, — totuş fiind natura lui Dumnezeu nemărginită noi nu o putem cuprinde şi astfel nu putem avea nici o idee adequată despre modul cum să-l adorăm. De unde el trebuie să ne înveţe despre aceste suplinind nepriceperea noastră cu pondul autorităţii sale. Şi iată necesitatea tainelor în religiunea cea adevărată.

In fine dacă noi am avea dreptul de a respinge un adevăr pentrucă nu îi putem străbate firea, măcar-că îi cunoaştem cu siguranţă existenţa, dacă misteriul ar fi o raţiune suficientă spre a nu primi un adevăr, atunci s'ar isprăvi cu toate ştiinţele omeneşti.

Cine a numărat de pildă stelele? Cine a străbătut secretele formaţiunii cristalelor, ale morţii şi vieţii animalelor şi plantelor; cine a explicat cu preciziune absolută cum se poate uni substanţa spirituală cu cea materială, cum se produc ideile şi gândurile noastre; cine a dat definiţia exactă a luminii, căldurii şi electricităţii? Inzădar veţi aştepta răspunsul dela astronomi, naturalişti sau filozofi, căci sau veţi primi numai dispute interminabile sau o sinceră mărturisire că misteriul e piedeca de care se lovesc la tot paşul; şi totuşi pentru aceasta nici unul nu

se opreşte în cercetărilor sale. Ce este şi mai mult necredincioşi părăsind misteriile religiunii, sunt siliţi să înnoate într'o mulţime de misterii absurde şi ridicole: fatalistul zicând că lucră împins de o oarbă necesitate, precând conştiinţa îi spune că el este liber de a umbla sau de a şedea, de a scrie sau de a vorbi; materialistul admirând ordinea din lume să spună că lucrurile înţelepte fără înţelepciune s'au făcut: şi o sută şi miie de felul acesta, după simbolul lor admirabil formulat de un filozof că ei cred cele ce nu sunt de crezut: credo omnia incredibilia!

In faţa acestor rătăciţi dela lumina adevărului, noi silindu-ne a corespunde credinţei sfinte prin faptele ce le prescrie, să nu pierdem din vedere ceeace stă scris la cap. 6 al Evanghelistului Ioan. Vorbind Isus de taina sfintei cuminecături, evreii ce-l ascultau au zis: greu este cuvântul acesta, cine poate să-l auză pe el? Şi replicând Isus adevărul „mulţi s'au întors înapoi şi nu mai umblau cu dânsul". Voiţi să vă duceţi şi voi, zise atunci Mântuitorul apostolilor săi? Doamne, răspunse lui marele apostol Petru în numele tuturor credincioşilor: *„Doamne, la cine vom merge? cuvintele vieţii vecinice ai"* (Ioan 6, 68). Da, o Doamne, cuvintele vieţii de veci sunt învăţăturile tale şi noi împotriva tuturor vrăjmaşilor nu ne vom depărta de ele convinşi fiind după cuvintele tale că cine va crede se va mântui iar cine nu va crede se va osândi. Amin.

XVII.

PROVEDINȚA SUFERE BUNI ȘI RĂI.

(8 Oct. 1891.)

„Ce sunteți înfricoșați, puțin credincioșilor?" (Mat. 8, 26.)

Mergând într'o zi cu corabia pe marea Galileei dumnezeescul Învățător cu ucenicii săi, deodată se făcu un vifor mare, încât corabia, lovită de undele turburate ale lacului, sta să se scufunde fără de nici o speranță. Frica ucenicilor era la culme, dar ceeace și mai mult îi turbura, era că Mântuitorul durmia liniștit în fundul corăbiei. Deci părându-li-se că nu mai pot respecta acel somn misterios, se hotărîră să-l deștepte: și venind ucenicii lui l-au deșteptat pe el zicând: ***Doamne, mântuește-ne, că perim.*** Iată creștinilor, o icoană vie a unui fapt ce zilnic se petrece printre noi și chiar cu noi. Călători cum suntem și noi pe acest pământ, atâtea sunt tempestățile ce se năpustesc asupra noastră, atâtea necazurile și durerile ce ne impresoară și lovesc adeseori, încât ni s'ar părea că Providința divină doarme față cu noi. Crește neliniștirea, când vedem că alăturea de noi cei răi și răsvrătiți împotriva legilor sfinte petrec îndestuliți și chiar copleșiți de bunătățile ce nouă ne lipsesc. Această misterioasă purtare a Providinței a fost în toate vremile aproape un fel de sminteală, un pretext de clătinarea credinței celor buni, și tot atunci una dintre cele mai de frunte rațiuni ale necredincioșilor spre a atăca existența și dreptatea aceleiaș Providințe. Ei bine, ce vom zice, ce răspuns vom da la toate aceste? Nimic altă decât ceeace răspunse Mântuitorul ucenicilor săi: *Ce sunteți înfricoșați puțin credincioșilor?* Considerând adica fie cât de pe departe lucrul, vom avea fericirea, eu sper, de a vedea chiar în aceasta aparență neorânduială a Prove-

dinţei, justificarea ei şi izvorul celei mai dulci a noastre mângăieri.

* * *

Mai înainte de toate ar fi să limpezim, această îndoită cestiune, că oare drept să fie că cei răi petrec o viaţă fericită în mijlocul bunătăţilor ce-i încunjoară, şi că cei buni ar fi nefericiţi pentrucă asupra lor apasă adeseori o mulţime de necazuri şi amărăciuni? *Sf. Augustin* răspunde cu cea mai categorică negaţiune, zicând, că *Dumnezeu nici odată nu permite ca cei răi să fie fericiţi;* ci că toată amăgirea lor provine de acolo, că nu ştiu care este adevărata fericire: *Pentru aceea cel rău se crede a fi fericit, căci nu ştie ce este fericirea.* Un ambiţios încunjurat de strălucirea onorurilor, un avar putred în bogăţiile sale, un tiran mândru de mărimea putinţei sale, un desfrânat ce-şi satură cu îmbelşugare infamele sale patimi, e drept că se cred la culmea fericirii. Dar numai pentrucă nici unul nu ştie ori nu vrea să ştie, că fericirea trebueşte a se căuta altundeva, cum ar fi în liniştea curată a conştiinţei, în libertatea spiritului, în urmărirea adevăratului bine; numai pentrucă fug cu toţii de o meditare serioasă, carea i-ar face să exclameze cu cela ce nimic nu negase ochilor şi poftelor sale, cu împăratul Solomon: deşărtăciunea deşărtăciunilor. Se cred a fi fericiţi, căci ignorează ce este fericirea.

Dreptul însă, deşi ar fi acoperit de inzultările nelegiuiţilor, apăsat de greutatea suferinţelor vieţii, sfăşiat, dar nu învins, de violenţa unor patimi răzvrătite contra spiritului său, deşi s'ar părea omul nefericirii în ochii lumii, el totuş înlăuntrul conştiinţei sale se bucură de farmecul adevăratei virtuţi şi cu fruntea ridicată se luptă şi păşeşte mereu înainte pe calea cea strâmtă ce-l duce la perfecţiune. *Unii,* conchide *sf. Ambroziu, mi s'au părut a fi fericiţi, dar în faptă nu sunt; iar alţii, drepţii, mi s'au părut nefericiţi, dar în faptă ei aievea sunt fericiţi.*

Să admitem însă că lucrurile ar sta tocmai aşa, cum le judecă lumea, că adecă urmaşii săi ar înota în apele întregel fericiri, iar vrăşmaşii săi, cei buni şi stăpâniţi de frica Domnului, ar geme şi suspina numai printre mulţimea durerilor şi lipsurilor ce-i copleşesc. Să admitem aşa cum

se înfăţişează ochilor neegalitatea distribuirii bunurilor pe acest pământ. Doar' pentru aceea am avea noi vre-un motiv plauzibil spre a ne clătina în credinţa noastră, spre a ne îndoi de existenţa unei preadrepte providenţe dumnezeeşti? Câtuş de puţin. Pentrucă mii şi mii de argumente pozitive ne silesc să recunoaştem că există o Providenţă, o înţelepciune nemărginită ce ocârmueşte acest univers.

Da, preciziunea admirabilă cu care se mişcă în orbitele lor imenzele şi nenumăratele astre ce împodobesc firmamentul bunăoară, regula nestrămutată după care se urmează zilele şi nopţile, lunile şi anutimpurile, anii, etăţile şi veacurile; în care operează toate forţele naturei dela formaţiunea cristalelor până la izbucnirea scânteilor fulgerului; chipul statornic, succesiunea neîntreruptă prin care se reproduc, cresc, se veştejesc, se sting plantele şi animalele fără ca să se stingă fauna şi flora; apoi ordinea şi equilibriul constant ce se menţine şi rezultă din contrarietăţile vădite, din luptele continuate ale atâtor forţe şi fiinţe ce alcătuesc universul: toate aceste împreună cu glasul unanim al tuturor popoarelor, cu tainica mărturie a conştiinţei fiecăruia, toate ne asigură cu evidenţă că suntem supuşi ocârmuirii unei preaînţelepte Providenţe dumnezeeşti.

Sau poate că vom fi atât de fără de minte încât să socotim că acel Dumnezeu atotputernic care poartă grije până şi de cel mai mic fir de iarbă ce astăzi este şi mâne se usucă, în privinţa omului, capdeopera făpturilor sale, ar da loc numai unei oarbe întâmplări, rămânând dânsul nepăsător faţă cu laudele sau inzultele, cu virtuţile sau viţiile acestuia? Oh nu! până când în capul nostru va licări o minte ce ştie deschilini adevărul de eroare, până când în piepturile noastre va bate o inimă capabilă de virtute şi de eroism, până când vom avea o conştiinţă ce ne împinge să căutăm în timpuri de restrişte ajutorul cerului, până atunci motiv raţional nu vom găsi spre a ne îndoi de un adevăr fundamental nu numai al credinţei, ci şi al ştiinţei scutite de contrabanda unor şarlatani.

Se va zice însă că anume pentrucă Dumnezeu poartă grije de făpturile sale, şi de om îndeosebi, n'ar trebui să permită neorânduiala de care ne-am lovit, suferinţa

dreptului şi prosperitatea păcătosului. Inainte de a răspunde, eu vă întreb, domnilor, să-mi spuneţi numai, că oare lucru raţionabil ar fi ca pentru o dificultate, ce are lipsă mai mult de o supunere fiească decât de o discusiune pururea imperfectă să renunţăm la un principiu constatat cu deplină certitudine, şi ca singur pentrucă am întâlni un punct anumit în care purtarea Provedinţei cu oamenii ni-s'ar părea acoperită cu un văl misterios, să ne îndoim de dreptatea ei sau chiar să cutezăm a o nega? Din contră oare nu-i cu mult mai just, mai raţionabil, să opunem dificultăţii maximele credinţei şi luminile raţiunii rămânând ca deplina deslegare s'o aflăm într'o zi chiar în Dumnezeu? Astfel socotia psalmistul în cazul nostru: „*Osteneală este înaintea mea,* zice el, *până ce voiu intra la sfinţitorul* (sanctuarul) *lui Dumnezeu, şi voiu înţelege spre cele de apoi ale lor.* (Ps. 72, 16—17.)

Stând însă drept în faţa dificultăţii, noi răspundem cu sf. Augustin, că relele de cari sufer cei buni sunt cu folos spre a se curăţi de păcate, spre a se împodobi cu virtuţi şi a se proba întrânsele, spre a cunoaşte mai bine mizeria acestei vieţi şi a dori mai cu înflăcărare, a căuta mai cu sîrguinţă aceea în care fericirea va fi adevărată şi fără sfârşit. (De trin. l. 13. n. 20). Nenumărate sunt în faptă locurile sfintei scripturi, în cari ni se spune că una dintre îngrijirile deosebite ale lui Dumnezeu faţă cu cei drepţi este anumit aceea de a trimite preste ei mai multe necazuri spre a le proba virtutea, cari pentru aceea se şi numesc ispite sau tentaţiuni. De aci aceea ferbinte rugăciune a lui David: „*Judecă-mă Doamne, că eu întru nerăutatea mea am umblat, şi spre Domnul nădăjduind, nu voiu slăbi. Ispiteşte-mă Doamne şi mă ceartă*". (Ps. 25, 1—2.), ca eu să-ţi pot arăta ce sunt şi cari sunt dispoziţiunile inimei mele către tine; dar fiindcă eu nu pot să-ţi dovedesc mai bine această iubire decât prin suferinţe, loveşte-mă, arde-mă şi mă mistueşte, dacă-i de lipsă, cu chinuri şi amărăciuni: „*arde rărunchii mei*" (ibid.).

După aceea, atâta sunt de ademenitoare bunurile acestei vieţi, şi atât de mare pericolul împreunat cu ele, încât adeseori au scufundat în abizul corupţiunii chiar şi

pe cei mai drepţi, dovadă sunt o mulţime nenumărate de exemple triste. Cum apără Dumnezeu pe aleşii săi de asemenea pericole? Printr'o sărăcie ce-i prezervează de molipsirea bogăţiilor vremelnice, printr'o obscuritate ce-i scuteşte de pompa onorurilor lumeşti, printr'o boală ce-i ţine departe de aleşuirea plăcerilor senzuale înşelătoare ale trupului. Adevărat este că dreptul poate că nu-şi dă seamă acuma de toate pericolele la cari era expus. Dar ceeace el nu vede, o va vedea în ziua judecăţii Domnului, când pentru apreţierea virtuţii sale i-se vor pune dinainte toate nedreptăţirile la cari l-ar fi condus setea bogăţiilor, toate proiectele criminale şi intrigile odioase la cari l-ar fi împins o ambiţiune fără de margini, toate abominaţiunile în cari l'ar fi cufundat o patimă oarbă şi o brutală voluptate, decumva nu l-ar fi reţinut frâul aflicţiunii, şi decumva nenorocirile vieţii n'ar fi împedecat aprinderea focului îngrozitor în inima sa. Atunci luminat de darul de sus, va cunoaşte pe deplin secretul salutar al înţelepciunii eterne ce l-a condus la mântuire, şi cuvinte de ajuns nu va găsi spre a binecuvânta Provedinţa de ceeace în viaţă i-se părea un motiv de neîncredere, de murmurare: va primi de o predestinaţiune deosebită, de o graţie nepreţuită ceeace lumea ţinea de o totală părăsire.

Negreşit că şi drepţii pe partea lor trebuie să susţină zilnic lupte nesfârşite cu o lume păcătoasă, cu nişte pofte neadormite, cu mii de vrăşmaşi. Dar chiar aceste lupte sunt, observă sf. Ambroziu, celece formează meritul lor. Fără de lupte nu se câştigă nici o izbândă, şi fără de izbândă nu se dă cunună. Dupăce aşadar Dumnezeu nu încoronează decât pe cei învingători, şi dupăce el voieşte să încununeze pe aleşii săi, el trebue să le dea ocaziunea de a lupta şi a învinge.

Insă şi dacă purtarea lui Dumnezeu cu aleşii săi ar fi o rigoare, totdeauna aceasta este părinţească şi plină de îndurare. Căci este un principiu legat de condiţiunea vieţii pământeşti, că şi cel mai sfânt om are mai mari sau mai mici, dar are o mulţime de greşeli de expiat: „*De şepte-ori va cădea dreptul*". (Pild. lui Solom. 24, 16). Când vor suferi aceştia pedepsele datorite greşelelor lor? După moarte? Dar vai, ca atunci suferinţa va fi aspră.

Mult mai bine este aşa dar pentru ei, ca să-şi plătească datoria în aceasta viaţă prin greutăţile şi năcazurile vieţii. Aci mă arde, Doamne, aci mă loveşte, ca să mă cruţi în eternitate, se ruga *sf. Augustin*: *Hic ure, hic seca, ut in aeternum parcas.*

Dacă atâta este folosul necazurilor din lume pentru cei buni, ce vom zice despre cei răi? Ah, în loc ca soarta lor să ni se pară de invidiat, ei sunt de compătimit. Căci dacă Dumnezeu îi cruţă de proba ce o trimite peste aleşii săi, este un semn, că, de e permis a zice astfel, îi priveşte ca pe un metal fals pe care lucrătorul îl aruncă de o parte, iar nu în cuptorul în care se curăţă aurul. Şi dacă el amână executarea dreptăţii sale asupra lor nu va întârzia de a o executa într'o oribilă vecinicie unde nu mai este loc de pocăinţă. Şi fiindcă amăsurat faptelor nelegiuite n'au nimic de sperat dincolo de mormânt, nu mai e nici o mirare că pentru acele puţine fapte bune ce totuş le fac uneori, un preadrept judecător li dă aici răsplata cuvenită, o prosperitate ce o neagă dreptilor pentru un bine mai mare.

Departe aşadar ca pentru neegalitatea împărţirii bunurilor pe acest pământ să avem vre-un motiv de a ne clătina în credinţa noastră, noi găsim chiar întărirea ei într'o asemenea preaînţeleaptă purtare a Provedinţei divine. Cu atât mai mult trebuie să ne mângăiem apoi, o creştinilor, în mijlocul amărăciunilor ce ni le trimite cerescul nostru Părinte, cu cât într'un ordin mai înalt, în ordinul supranatural şi al predestinaţiunii noastre, chiar aceasta cale strâmtă şi plină de spini este aceea ce duce la vecinica fericire. Cu aceasta încredere fieascâ în bunătatea cea nemărginită se stăruim necontenit în bine, căci nu va întârzia Stăpânul nostru a se deştepta, şi atunci schimbându-se deodată scena, unde acum se vede bucurie şi fericire, se va vedea plângere şi chinuri, şi unde acum găsiţi necazuri şi amărăciuni, va fi îndestulire, adevărată fericire şi o glorie neperitoare. Deja de mult el ne-a asigurat de aceasta, şi cuvintele lui vor rămânea în veac: *„Lumea se va bucura, şi voi vă veţi întrista, şi întristarea voastră se va întoarce întru bucurie"*. (Ioan 15, 20). Amin.

XVIII.

DESPRE SCANDAL SAU SMINTEALĂ

(29 Nov. 1891.)

„*Vai omului aceluia, prin carele vine sminteala*". (Mat. 18, 7.)

Intre nenumăratele păcate ce domnesc în lume zădărnicind meritul rescumpărării Fiului lui Dumnezeu, este unul, carele, pentru îndoita sa fire de a molipsi şi pe cel ce-l face şi pe cei din jurul său, pentru universalitatea înspăimântătoare, cu care se comite, pentru efectele dureroase ce le produce, mai mult decât un păcat ar trebui să se numească un monstru întreg de răutate. Acest păcat, această crimă abonimabilă, urgisită de Biserica sfântă şi combătută în toate vremile de cei aprinşi de zelul mântuirii sufletelor, este sminteala sau scandalul.

Voind a-mi ridica astăzi glasul contra acestui păcat oribil, eu trebuie să constat mai întâi că, din cauza răutăţii lumii suferită de Dumnezeu din mofive mai înalte ale Provedinţei sale, e de lipsă să se întâmple scandale: o spuse apriat Mântuitorul când zise: Trebuie să vie sminteie; astfel încât a încerca scoaterea lor din lume ar fi a încerca ceea-ce trece preste putinţă. Cu toate aceste, datorinţa noastră a tuturora este de a le încunjura şi de a le împuţina numărul întrucât stă în puterile noastre; pentrucă pe lângă toată necesitatea cu care se produc, acelaş dumnezeiesc Mântuitor adause nemijlocit groaznica anatemă şi concluzie: ***Dar vai omului aceluia prin carele vine sminteala.***

* * *

Deşi omul este după firea sa liber, astfel încât n'are nici merit, nici păcat, nimic nu i-se poate imputa până

când nu se hotărește spre acțiune din propria sa voință, totuș se constată cu deplină evidență din experiența zilnică, că el viețuind în societatea semenilor săi, precum în bine așa și în rău se lasă a se influința de exemplele bune sau rele ale acestora. Pe un asemenea principiu, proclamat cu solemnitate și în mii de locuri ale Sfintei Scripturi, s'a bazat Tertulian când a definit scandalul un exemplu rău prin care omul se formează spre fărădelege, după cum prin exemplul bun se formează spre virtute. *Exemplum rei malae aedificans ad delictum.* De unde scandalul de care vorbim în cazul nostru, nu este numai o admirațiune stârnită în public prin greșelile unora, după cum se zice adese-ori; nu este nici ceea-ce poartă numele de scandal farizaic, a cărui rațiune stă singur numai în răutatea celor ce-l comit întocmai ca și farizeii cari se scandalizau de învățăturile și minunile Domnului, — nu, scandalul sbiciuit de morala creștinească, conzistă în ori-ce vorbă oprită, în ori-ce faptă rea, în ori-ce omisiune vinovată în sine sau numai după împrejurări, prin care se provoacă păcatul deaproapelui sau i-se dă prilejul de a păcătui.

De acest scandal ziceam că este un monstru de răutate, pentrucă el vatămă dragostea creștinească în punctul cel mai esențiai și neasămănat mai tare decât ori-ce altă strâmbătate făcută deaproapelui nostru. Și într'adevăr, a delapida bunurile altuia, a-i înegri reputațiunea pe dreptul câștigată, a-i știrbi onoarea prin injurii și calomnii, a țese comploturi și insidii în contra lui ai vărsa sângele și chiar a-i stânge viața, — sunt tot atâtea păcate și mari păcate opuse justiției și dragostei frățești, — dar în fine de ce se lipsește aproapele prin toate acestea? De niște bunuri trecătoare ce astăzi sunt și mâne se usucă. Prin scandal însă, prin inducerea altuia la păcat se țintește mai departe, la răpirea nevinovăției inimei sale, la pierderea darului lui Dumnezeu, și i-se cauzează nu o moarte vremelnică ce și de sine odată va sosi, ci moartea sufletului nemuritor și aruncarea lui în muncile de veci. Ce sunt acum aceste pierderi cauzate prin scandal față cu cele de mai înainte? Ceea-ce sunt acele bunuri trecătoare față cu posedarea Binelui celui mai mare, Dumnezeu însuș și fericirea fără de sfârșit în sinul său, ce a gătit-o tuturor celor ce-l iubesc pe El.

Spune după aceea Evanghelistul Ioan că caracterul diavolului este acela de a fi *„ucigaș de oameni din început"* (Ioan 8, 44.), da, „ucigaș", căci chiar de atunci a început a duce sufletele la pierzare și la moarte, înșelându-le, atragându-le în cursele sale, făcându-le să cadă în ispite, și punând tot felul de piedeci la întoarcerea lor către Dumnezeu. Acum, chiar acest ucigaș înfiorător este modelul după care se îndreptează acei oameni viționi, dominați de spiritul impur, de spiritul corupțiunii, necredinței și ai hereziei, cari nu caută alta fără numai cum să vâneze victime noui desfrâului și nelegiuirii lor, cum să înșele și să piardă sufletele, cum adecă să aprofite de slăbiciunea acestora, cum să abuzeze de simplicitatea și nevinovăția lor, cum să zădărnicească bunele lor propusuri de îndreptare, scurt, cum să înzulte religiunea, să împodobească viționul, cum să lățească mai iute și mai tare toate falzitățile și ideile perverse ce vatămă pietatea și morala. Ce fac toți aceștia în toate aceste chipuri ce abia le-am frunzărit, dacă nu aceea că îndeplinesc lucrarea începută de perfidul înșelător ai oamenilor? Și o îndeplnesc cu un zel dacă nu tot atât de infernal, poate însă într'un mod și mai periculos, căci asalturile lor nu sunt pe nevăzute, ci pe deplin palpabile și susținute cu arme luate din tot ce poate amăgi mai tare simțirile, a aprinde și a nutri focul patimilor răsvrătitoare. Ochii și mânile, cuvântul și scrisoarea, literatura și artele frumoase, toate, toate sunt instrumentele lor de vreme ce ei înșiși nu sunt decât instrumentele ucigașului dela început. Iată așadar că scandalul e chiar un monstru diabolic.

Sămnalând felul acestor scandale date cu intențiunea directă de a face răul și a induce pe alții să-l facă așiderea, eu nu voiu zice, că autorii lor ar face răul singur numai căci este rău și că n'ar avea în vedere decât singur numai vecinica peire a deaproapelui: nu voi zice aceasta pentrucă nu-i decât diavolul carele face răul excluziv încât este rău și îndeamnă pe oameni să-l imiteze numai pentruca să-și mărească ceata de nenorociți în focul cel nestins; nu voiu face o identitate între deosebite procedări bine știind că exagerarea este tot așa de străină de Spiritul Evangheliei ca și minciuna. Și tot pentru acest mare cuvânt, nu voiu susținea că toate scandalele ce umplu lumea ar

fi de felul celor acuşi semnalate, că aceeaş răutate, aceeaş strâbă intenţiune ar domina în toţi autorii lor; faptul este însă, că deşi păcatul acesta ar fi determinat de alte motive, de mândrie deşartă, de lăcomie, de amorul propriu, de respectul uman, şi altele, totuş terminul necesar inevitabil, al sfaturilor, intrigilor exemplelor rele este unul şi acelaş: pierderea sufletelor prin păcatele de moarte ce se cauzează şi provoacă prin scandal; faptul este că dătătorii de scandale zădărnicesc efectul rescumpărării lui Hristos.

Pentru a se face cineva vinovat de scandal, nici nu-i de lipsă apoi ca acţiunea în sine să fie rea, destul este uneori ca aparenţele să o dovedească de atare. Proba ni-o dă Sf. Pavel. Marele Apostol al ginţilor tocmai din această zădărnicire deduce gravitatea scandalului atunci când mustră pe Corinteni şi-i ruga să renunţe la unele uzanţe ale lor de cari se sminteau unii dintre fraţi mai puţin tari în credinţă. Se tracta de mâncarea cărnurilor jertfite idolilor, ceeace în sine nu era păcat, dar mulţi din neştiinţă se sminteau crezând că o asemenea mâncare ar însemna aprobarea cultului idolesc. Pentru aceea, zicea apostolul celor tari în credinţă, luaţi seama că printre voi sunt şi de cei neputincioşi, cari în libertăţile voastre îşi găsesc ocaziunea de a cădea: şi apoi nu ştiţi voi, că aceşti neputincioşi pentru cari purtarea voastră e o sminteală, sunt oameni credincioşi pentru cari a murit Isus Hristos? Nu ştiţi că smintindu-i prin exemplul vostru, distrugeţi pentru ei tot meritul unui Dumnezeu? *„Şi va peri fratele tău cel neputincios,* continuă Apostolul, *întru ştiinţa ta, pentru carele Hristos a murit. Şi aşa păcătuind asupra fraţilor, şi bătând cunoştinţa lor cea neputincioasă asupra lui Hristos păcătuiţi. Dreptaceea dacă mâncarea sminteşte pre fratele meu, nu voi mânca carne în veci, ca să nu fac sminteală fratelui meu"*. (I. Cor. VIII. 11—13).

Astfel le vorbi Sf. Pavel, şi cuvântul său îi lăsă convinşi, pentrucă zelul de care erau înflăcăraţi pentru Hristos, i-a silit să se îndrepteze şi să se cruţe de justa imputare de a fi fost inimicii crucii sale contribuind la pierderea acelora pentru cari acelaş Om-Dumnezeu a voit să fie răstignit.

Oh, însă la câţi creştini nu s'ar putea face şi nu face Sf. Biserică aceeaş mustrare pentru aşa zise libertăţi de acţiune cu mult, cu mult mai condamnabile, şi cele mai adeseori fără nici un folos!

Contra celor zise până aci ar putea obiecta cineva: că ce sunt eu însărcinat şi răspunzător de mântuirea altuia? Excuzarea şi obiecţiunea e veche şi datează chiar dela Cain, carele tot asemenea zise Domnului: *„au doară păzitor fratelui meu sunt eu?“* (Fac. IV. 9.) Tocmai pentru aceea şi răspunsul ce-l dă Dumnezeu prin profetul său e cât se poate de lămurit: Da, tu eşti răspunzător, căci prin îndemnările tale s'a pierdut fratele tău, prin discursurile tale desfrânate i-s'a pătat nevinovăţia lui, prin erorile şi maximele tale perverse s'a stricat inima lui, tu eşti carele l-ai abătut din căile dreptăţii prin exemplele tale pline de indiferentism şi necredinţă, tu eşti carele l-ai încurajat la vicii prin toate apucăturile tale; tu eşti carele ai făcut din acest om un impiu, şi amăgit prin purtarea ta a vieţuit şi a murit în mijlocul fărădelegilor. De aceea sângele tău va striga la tribunalul meu încă mai tare decât acela al lui Abel, şi va cere răzbunare: *„cel fărădelege acela întru nedreptatea sa va muri, şi sângele lui din mâna ta îl voiu cere“*. (Ezech. III. 18.)

Un altul va mai zice: aceste păcate nu mi-au fost cunoscute. Cunoscute sau ba, răspunde Sf. Ieronim, după-ce păcatul tău a fost origina lor, printr'o fatalitate inevitabilă ele au devenit propriile tale păcate. Nu le-ai cunoscut, dar a trebuit să le cunoşti, a trebuit să te temi de ele, a trebuit să le previi; ai neglijat a face aceste, destul este atâta spre a fi vinovat de ele. Iată pentruce sfântul rege şi profet, David, în ardoarea pocăinţei sale, mai cu seamă cerea iertare dela Dumnezeu de păcatele sale ascunse şi străine a căror număr i-se părea nemărginit: *„Greşelele cine le va pricepe? de cele ascunse ale mele curăţeşte-mă, şi de cele străine iartă pe robul tău.“* (Ps. 18, 13.)

Dacă atâta este răutatea scandalelor şi atât de mare răspunderea pentru ele înaintea Domnului, ce vom zice despre scandalele cauzate chiar de cei ce ar avea o datorinţă deosebită de a premerge cu exemplu bun, cum sunt părinţii faţă cu copiii lor, învăţătorii faţă cu învăţăceii, stăpânii

faţă cu servitorii, mai marii faţă cu supuşii, cei tari în credinţa adevărată faţă cu cei mai slabi sau încă desbinaţi? Ce vom zice despre unii ca aceştia, cari au o mai strânsă datorinţă de a se îngriji de binele sufletesc al altora şi a-i edifica prin faptele lor cele bune, şi apoi sunt cei dintâiu a-i sminti şi abate dela augusta cale a perfecţiunii creştineşti?

In asemenea cazuri, şi vai cât sunt de dese şi aceste în timpurile noastre şi poate chiar printre noi, evident că crima e îndoită şi în faţa ei eu nu ştiu spune altceva decât a repeţi, de mi-ar fi cu putinţă, cu un glas pe de o sută de ori mai tare sentinţa Domnului: *Vai omului aceluia.*

Da, îndoită este crima, căci bunăoară era datorinţa unui tată de a deprinde pe fii săi la practica religiunii, şi iată că el însuş este cela-ce prin impiele sale cuvinte, prin batjocorirea lucrurilor sfinte, prin depărtarea sa de biserică, prin viaţa sa cu totul păgânească, — infiltrează în inimile lor spiritul vrăşmaş religiunii; era datorinţa lui de a împiedeca şi îndrepta avântul patimilor lor, — şi iată că el însuş este cela-ce prin alte patimi mult mai detestabile nutreşte ·într'ânşii focul nelegiuit; era datorinţa lui de a regula moravurile lor; şi iată că prin destrăbălările vieţii sale se pare că cu prepus voieşte să-i cufunde în abizul fărădelegilor. N'ar fi fost oare mai bine, observă aci Chrisostom, a le fi sucit gâtul în leagăn, decât a le da o asemenea educaţiune, precum după zisa Domnului mai cu folos ar fi unui asemenea părinte să-şi lege o piatră de moară de grumaz şi să se arunce în fundul mării?!

Pentru stăpâni şi în proporţiune pentru toţi ceialalţi ţinuţi în deosebi a premerge cu exemplul bun, mai 'nainte de a încheia, mă voiu mărgini a vă pomeni următoarele cuvinte ale Sfântului Pavel zise cu privire la nişte stăpâni puţin îngrijitori, şi cari cuvinte eu vă las şi vă rog să meditaţi în ce ton ar trebui repetite faţă cu nişte stăpâni scandaloşi: *„iară cine nu poartă grije de ai săi, şi mai vârtos de cei ai casei sale, de credinţă s'a lăpădat şi mai rău este decât cel necredincios“*. (I. Tim. 5, 8.)

Am văzut, I. A., cât este de mare răutatea scandalului, şi cât de aspră răspundere va avea să dea omul

pentru el în ziua judecății Domnului: să ne ferim așa dar a nu primi și a nu da nimănui ocaziuni de ruină sufletească, să ne silim cu ajutorul de sus a repara printr'o purtare cu adevărat creștinească cele ce poate le vom fi dat cuiva, ținând pururea înaintea ochilor noștri acea sentință sfântă a Mântuitorului: *„Și fericit este cela-ce nu se va sminti întru mine"*. (Mat. 11, 6.). Amin.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BCU Cluj / Central University Library Cluj

XIX.

DESPRE MÂNTUIREA SUFLETULUI

(Ţinută la 15 Martie 1892 în Catedrala Sf. Iosif.)

„*Un lucru trebuieşte*".
(Luc. 10, 42.)

Care e acest lucru, numit de Isus Hristos singurul necesar între toate lucrurile şi preocupările vieţii omeneşti? Dacă întrebaţi pe fii veacului, ei cu grabă vă răspund că este acela de a-şi câştiga omul pe pământ o poziţie plăcută şi comoadă, de a osteni ziua-noaptea spre a o face şi mai plăcută şi de a se bucura apoi printr'ânsa de toate foloasele ce însoţesc mărirea, reputaţiunea şi bogăţiile. După această maximă transmisă de părinţi fiilor şi învăţători ucenicilor lor, eu văd în toate condiţiunile vieţii o mulţime nesfârşită de oameni preocupaţi singur numai de a-şi asigura o stare mai bună, dar care aproape nici odată nu-i lasă mai liniştiţi, şi care totdeauna măreşte numai golul din inimile lor însetate după adevărata fericire. Astfel, închişi într'un cerc de iluziuni, ei petrec fără de speranţă o viaţă scurtă ca şi cum ar avea să dureze deapururea.

Pentru ce însă atâta amăgire? S'o spunem fără de nici o întârziere, pentrucă au greşit calea arătată de Hristos şi s'au abătut dela învăţăturile lui, cari ne spun că acel lucru singurul necesar între toate cele necesare este mântuirea sufletului, fără de a cărei agonisire totul e zădarnic, trecător şi dureros.

* * *

Sufletul omului e nemuritor. Iată I. A., cestiunea cea mai vitală, cea mai mare, cea mai interesantă pentru unul fieşte-carele dintre noi. Da, cugetările universale, acţiunile

intelectuale prin cari ne putem ridica preste timp şi preste spaţ; prin cari împreunăm într'un punct indivizibil însuşirile fiinţelor ce ne înconjoară spre a putea conclude la asămânarea şi diverzitatea lor; capacitatea înăscută ce o avem de a ne înălţa până la cunoaşterea lui Dumnezeu, de a-l contempla în operile sale, de a medita perfecţiunile sale, de a-i aduce omajiul supunerii şi iubirii, de a fi ministrul şi interpretul credincios al întregei naturi întru preamărirea şi cântarea laudelor autorului ei; capacitatea de a cultiva virtuţile cele mai nobile de justiţie şi de supunere, de eroism şi de umilinţă, de iubire, de jertfire; dorinţa arzătoare de o viaţă fără de sfârşit, şi după o fericire mai sublimă, mai aleasă de cum sunt toate bunurile şi plăcerile pământului, cari nici una câte una, nici toate la olaltă nu sunt în stare să stingă setea inimilor noastre: toate, toate aceste împreună cu consimţirea universală a tuturor popoarelor fără de nici o deosebire de timpuri, de locuri, de cultură sau de barbarie, împreună cu glasul autorizat al tuturor filozofilor şi legiştilor vrednici de aceste nume glorioase: toate dovedesc în piepturile noastre existenţa unui principiu nematerial, indivizibil, spiritual, şi ferit pentru aceea de distrugerea prin care au să treacă celelalte fiinţe materiale, alcătuite din pulvere şi ţărină, existenţa unui principiu, care deşi sufere impresiunile corpului pentru legătura intimă ce o are cu el, totuş nu se teme de furiile timpului, având în sine germenul nemuririi, germenul vieţii neperitoare. Ca cunună şi întărire a tuturor acestor dovezi luminoase voi ştiţi apoi că acel principiu mare, acea schinteau vie din pieptul omului a eşit din suflarea nemijlocită a Creatorului, după tipul şi asămanarea sa, adecă intelectuală, spirituală, liberă, nemuritoare: scurt voi ştiţi, voi credeţi, după descoperirea celui ce este adevărul şi viaţa, învierea morţilor şi vieaţa cea vecinică.

Din acest principiu fundamental al vieţii omului, al societăţii omeneşti, şi al religiunii creştine, pe care l-am revocat şi schiţat ca în treacăt pentru atmosfera pestilenţială a materialismului ce ca nici odată tinde a se înfiltra în domeniul cugetării omeneşti, — urmează numai decât datorinţa supremă şi personală de a ne îngriji de soarta noastră în vecincie.

Binecuvântat fie Domnul, căci şi aci prin strălucirile Evangheliei sale s'a îndurat a împrăştia cu desăvârşire erorile absurde şi întunerecul oribil în care se cufundase omul după înstreinarea sa de Dumnezeu.

Drept aceea soarta omului în eternitate este sau o vecinică fericire, care consistă în vederea faţă la faţă alui Dumnezeu, întru posedarea sa şi a glorioasei sale împărăţii; fericire a cărei străluciri, cum zice apostolul, ochiul omului nu le vede şi la inima lui nu străbat (I. Cor. 2, 9) până când călătoreşte în valea plângerilor; sau o chinuire crâncenă, fără de nici o speranţă sub asprimea unei justiţii vecinic neîndurătoare. După aceasta alternativă, pe cât de mângâietoare într'o parte, pe atât şi de groaznică şi dureroasă de alta, se croieşte soarta omului dincolo de mormânt, şi înaintea căreia noi toţi, drepţii ca şi păcătoşii, credincioşii ca şi necredincioşii inevitabil ne vom înfăţişa în ziua judecăţii Domnului, legată de momentul sigur, dar ascuns şi neaşteptat al morţii noastre.

Croirea acestei sorţi însă, hotărîrea ei la bine sau la rău, nu se întâmplă după nu ştiu ce fatalism spiritual, ci după vrednicia vieţii noastre pe pământ. Precum adică osândirea de veci depinde singur numai de păcatele, de fărădelegile, de nepăsarea sau necredinţa celor ce se pierd; tocmai astfel mântuirea sufletelor noastre depinde de conlucrarea noastră la darul de sus, de credinţa împreunată cu faptele cele bune, de folosirea sîrguincioasă a mijloacelor aşezate pentru ajungerea la aceea ţintă glorioasă la care ne-a chemat pe toţi Dumnezeu întru nemărginita sa îndurare.

Din miile de probe de cari sunt pline sfintele scripturi, nu voiu pomeni decât una sau două.

„*Nu vă amăgiţi*, zice sf. Pavel, *Dumnezeu nu se batjocureşte, că ce va semăna omul aceea va şi secera*". (Gal. 6, 7.) Inaintea tribunalului suprem omul nu va fi urmat decât de mulţimea faptelor sale şi după firea lor bună sau rea se va pronunţa sentinţa cea nestrămutată: *Cel ce seamănă în trupul său*, adauge apostolul (ibid. v. 8), cel ce îşi petrece viaţa urmând poftelor trupului său, cel-ce străbate căile păcatului, acela *din trup va*

secera stricăciune, stricăciunea nereparabilă a frumseţii şi a fericirii sufletului prin chinurile groaznice şi fără de sfârşit; *iar cel-ce samănă întru Spiritul,* continuă sacrul text, cel ce stăpâneşte de frica Domnului şi practică cu sfinţenie poruncile lui, cel ce rămâne pururea credincios darului Spiritului sfânt, sau, de a greşit, se întoarce plin de umilinţă la darul părăsit, cela ce vieţuieşte în lume cu Hristos, acela *din Spirit va secera viaţă vecinică,* viaţă cu atât mai glorioasă cu cât mai amară e pierderea celui ce din trup va secera stricăciune. Pentru aceea viaţa glorioasă de veci necontenit ni se înfăţişează în sf. Scriptură ca o răsplată mare foarte ca o cunună nevestejită ce o împarte dreptul judecător celor ce vor fi păzit credinţa şi bine se vor fi luptat în decursul vieţii pământeşti; pentru aceea: *„fraţilor,* conclude sf. Petru, *mai vârtos vă nevoiţi ca* (prin faptele cele bune) *să faceţi adevărată chemarea şi alegerea voastră".* (II. Petru 1, 10).

Toate aceste sunt adevăruri pe cât de sublime, pe atât şi de elementare ale religiunii creştine, destinate a ne fi lumina paşilor noştri, balanţa fidelă a folosirii bune sau rele a timpului nostru şi singurul îndreptar legiuit după care avem să ne măsurăm acţiunile zilnice şi întreaga noastră călătorie prin lume. Şi totuş e un fapt foarte dureros că nimic nu e dat mai iute şi mai des uitării printre oameni şi chiar printre creştini, decât chiar aceste adevăruri de viaţă şi de moarte pentru noi.

Mare eşti Doamne? până când vom fi noi aşa de orbiţi asupra legii tale plină de adevăr, de lumină şi de viaţă, asupra însuş interesului nostru celui mai de căpetenie? Până când, o Doamne, până când vom fi noi aşa de orbiţi cu mintea şi reci cu inima spre a nu vedea lumina legii tale şi a nu ne înflăcăra de iubirea ta ce te-a pironit pe cruce pentru mântuirea noastră; până când, vom rămânea aşa de cufundaţi în noroiul deşertăciunilor spre a nu ne pătrunde de adevărul lămurit al sfintei tale sentinţe: Ce foloseşte omului de va dobândi lumea întreagă şi sufletul său îşi va pierde?

Spuneţi, o creştinilor, cari vă lăsaţi a fi surprinşi de plăcerile lumii înşelătoare, de ademenirile sale periculoase, de speranţele sale deşarte, cari nu vă mişcaţi decât

pentru bunurile ei, şi nu vă temeţi fără numai de loviturile, de dispreţul şi hulirile sale, spuneţi ce vă va folosi într'o zi de a-i fi fost aşa de credincioşi? Oameni de lume, cari nu găsiţi altă plăcere decât în vanitate, altă îndestulire decât în aur şi argint, altă mărire decât în ambiţiune, altă fericire decât în săturarea tuturor poftelor, spuneţi şi voi de ce folos vă vor fi toate acele succese trecătoare, toate acele comori grămădite aşa de adese-ori numai pe socoteala cinstei şi a dreptăţii, toate acele desmierdări infame, voluptăţi scârboase, amoruri nebuneşti după cari umblaţi fără frâu şi fără măsură şi pentru cari vă vindeţi conştiinţa, vă sacrificaţi averea, onoarea şi odihna, toate acele necumpătări şi excese de toată forma prin cari vi-se ruinează sănătatea, vi se veştejeşte floarea anilor voştri, în fine toate acele străluciri aparente de glorie şi de renume după cari alergaţi cu atâta sîrguinţă vrednică de o cauză mai bună: spuneţi, spuneţi sclavi nenorociţi ai lumii, victime ale nălucirilor unei fericiri, care v'a smuls din piepturi credinţa şi cu ea speranţe adevăratei fericiri, de ce folos vă vor fi toate acelea? Dacă acum urechia vă este asurzită, mute limba şi împetrită inima înaintea acestor gândiri salutare, fiţi asiguraţi că nu tot aşa o să fie în ziua înfricoşatei judecăţi, când cu voie sau fără de voie veţi trebui să erumpeţi în strigătui desperării dat în cartea Înţelepciunii lui Solomon de cel ce au umblat pe înseşi căile voastre: *rătăcit-am dară dela calea devărului şi calea Domnului nu o am cunoscut*" (V. 6, 7).

Ah, fraţilor, poate că şi noi am pierdut din vedere aceleaş lândiri salutare cari au populat deşerturile cu eremiţi, amfiteatrele cu fecioare şi martiri şi au împodobit pământul cu virtuţile cele mai alese, iar cerul cu moştenitori fără de număr, fie acest timp sacru, timpul întoarcerii noastre după care Biserica suspină în lacrimi şi în cenuşe. Da, ridicaţi speranţele voastre, cuprindeţi-vă de înaltele voastre destinuri, şi fiindcă sufletul vostru are o origină aşa de frumoasă, un scop aşa de sublim, faceţi ca el să devină un templu viu unde să locuiască mărirea Dumnezeului celui viu. Nu căutaţi decât mântuirea acestui suflet, care singur este nemuritor întru voi. Soco-

tiţi că pierzându-l pre el le-aţi pierdut şi din contră mântuindu-l toate le-aţi dobândit: oftaţi numai după binele cel mai mare, care singur poate umplea toată extensiunea dorinţelor lui. Ce folos este omului de va dobândi lumea toată, şi sufletul său îşi va pierde. Amin.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

XX.

DESPRE SERVITORI

(I-a Maiu 1892.)

„Iară cine nu poartă grije de ai săi şi mai vârtos de cei ai casei sale, de credinţă s'a lăpădat, şi mai rău este decât cel necredincios". (I. Tim. 5, 8.)

Caracteristica cea mai ruşinoasă a păgânismului, după înlocuirea cultului datorit adevăratului Dumnezeu cu adorarea unor zeităţi închipuite, ridicole şi chiar infame, a fost fără de nici o îndoială soarta dureroasă ce o croi şi o susţinu mii de ani pentru partea cea mai mare a neamului omenesc, soarta barbară a sclăviei ridicată prin poftele nesaţioase a unor caste privilegiate şi sub scutul unei filozofii crudele şi neputincioase până, oribil este a o spune, la o instituţiune de stat. Dovada strălucită — dar cu atât mai strălucitoare — ni o dă însuşi codicele celui mai cult şi mai vestit popor din vechime. După prescripţiunile dreptului roman servitorii făceau parte întregitoare a familiei, dar parte îngrozitoare nici mai mult nici mai puţin decât dobitoacele destinate a purta jugul şi a ara pământul. Şi dacă legile au aflat cu cale a se ocupa de ei, a fost numai pentrucă condiţiunea nenorocită în care se aflau nu era firească, cum este cea a vitelor, ci era un fel de asasinat legal, care tocmai pentrucă nu era lucru firesc, trebuia susţinut şi întărit prin dispoziţiunile legii.

Laudă Domnului însă pentru noi un asemenea lucru este numai un ce istoric, depărtat din viaţa şi societatea noastră. Dar în schimb, mai mult ca ori când societatea se află în faţă cu una dintre cele mai mari crize sociale: discursurile anarhice, grevele, revoaltele şi preste toate dinamita ne asigură în deajuns.

Pomenind aceste, nu este intenţiunea mea de a îmbrăţişa cestiunea în toată întinderea sa, ci mă voiu mărgini a atinge laturea sa cea mai depărtată, dar tot atunci şi cea mai universală, care într'un chip sau altul ne priveşte pe toţi, laturea şi cestiunea servitorilor şi adecă datorinţele stăpânilor către dânşii.

* * *

Gloria necomparabilă de a fi şters, precum mai şterge şi acum ori-unde îl găseşte, acel jug ruşinos şi barbar ce apăsa în imperiul roman pe umerii a nouă din zece părţi a oamenilor, se cuvine toată şi singur numai creştinismului.

Răstignindu-se pe cruce autorul său, Fiul lui Dumnezeu, împreună cu chirograful ce era împotriva neamului omenesc, a rupt, a săpat din temelii şi zidul durerii, infamiei şi cruzimii ce se ridicase între om şi om: *„Toţi fii ai lui Dumnezeu sunteţi,* zice Sf. Pavel, *privind în faţa crucii, prin credinţa cea întru Hristos Isus. Că ori-câţi în Hristos v'aţi botezat, în Hristos v'aţi îmbrăcat. Nu este jidov, nici elin, nu este rob nici slobod, nu este parte bărbătească nici muierească, că voi toţi unul sunteţi întru Hristos Isus"*. (Gal. 3, 26—28.) Prin lăţirea acestor idei şi învăţături sublime de perfectă egalitate a tuturor oamenilor înaintea obştescului Părinte, prin lăţirea acestor maxime pline de dragoste frăţească şi prin aplicarea lor într'un mod înţelept dar pururea binefăcător mai întâiu s'a îmblânzit rigoarea excesivă şi cruzimea neînchipuită cu care erau tractaţi sclavii, până când a dispărut apoi sclăvia din sinul naţiunilor creştine, făcând din cel ce era privit ca o vită, un om liber, independent şi îmbrăcat cu înalta demnitate a unui fiu adoptiv a lui Dumnezeu. Pe de altă parte însă, neputându-se şterge neegalitatea ce rezultă printre oameni din bogăţiile materiale, religiunea creştină prin gravele datorinţe ce le prescrie stăpânilor, a nobilitat condiţiunea servitorilor, propriu zişi cari adecă printr'un contract liber în schimbul unei remuneraţiuni îşi consacră ostănelile în folosul celor dintâiu.

Eu nu voi insista aci asupra datorinţei bazată pe justiţie de a plăti servitorilor cu conştiinţă simbria, de a nu căuta în ori-ce pretext uneori chiar ridicol un motiv spre a-i lipsi sau spre a le micşora plata pentru care au

muncit ziuă-noapte; toate aceste cestiuni materiale se pot învăța chiar și dela stăpâni străini de spiritul legii evangelice; și după aceea e cât se poate de lămurită sentința Sfântului Pavel unde zice: *„Stăpâni, ce e cu dreptul și ce e tocmeală, slugilor să dați, știind că și voi aveți Stăpân în ceruri"*. (Colos. 4, 1.)

Datorințele voastre însă, o stăpânilor creștini, nu se mărginesc aci, nu, ci merg mult mai departe; voi sunteți răspunzători de mântuirea servitorilor voștri și veți avea să dați socoteală înaintea cerescului Judecător de toți aceia cari într'un chip sau într'altul se află puși sub autoritatea voastră. Intr'adevăr, ori-ce ocârmuire, chiar și cea temporală, nu-i instituită de Dumnezeu pe pământ decât spre a conduce oamenii la scopul lor final, la fericirea lor cea mai mare, care este mântuirea de veci a sufletului. Prin urmare cei-ce au dela Dumnezeu puterea de a ocârmui pe alții, și lucrul fundamental al religiunii este că nu este putere numai dela Dumnezeu, — aceia, zic, sunt ținuți a se îngriji de mântuirea celor supuși ocârmuirii lor. O spuse lămurit, și aceasta Sf. Pavel, unde zise că numai pentru acest cuvânt stăpânii au dreptul de a porunci și supușii datorința de a-i asculta cu credință, așa încât fără de aceea n'ar fi nici servitor, nici stăpân, nici ascultare, nici autoritate, nici poruncă, nici supunere. Iată sacrul text: *„Ascultați pe mai marii voștri și vă supuneți lor, că aceia priveghiază pentru sufletele voastre, ca cei-ce au să dee samă"*. (Evr. 13, 17.). Dacă, adecă, o fraților, condițiunea voastră va adus să stați în serviciul altor oameni, nu vă îndoiți a-i asculta și a primi poruncile lor, căci ei priveghiază pentru sufletele voastre ca unii cari au să dee samă, să fie examinați într'o zi la tribunalul lui Dumnezeu pentru îngrijirile ce și le vor fi dat pentru moralitatea vieții voastre, pentru mântuirea sufletelor voastre.

Dacă așa dar un om, carele are sub stăpânirea sa servitori, nu-i privește decât sub respectul material, pentru interesele și comoditățile sale și câtuși de puțin nu se îngrijește de moralitatea și de împlinirea poruncilor sfinte din partea lor, el, stăpânul, se află într'o dispoziție criminală și abuzează de puterea sa.

BIBLIOTECA UNIVERSITĂȚII CLUJ

Spre a da însă o idee şi mai justă şi cunoştinţă şi mai particulară despre aceasta gravă datorinţă a stăpânilor, trebuie să adaug că dânşii prin faptul însuşi că sunt stăpâni, datoresc servitorilor lor aceste trei lucruri: exemplul bun, instrucţiunea şi în caz de lipsă, o corecţiune sau o ocărîre plină de dragoste. Exemplul bun, spre a-i îndemna la virtute şi a-i feri de ispita cea mai periculoasă care este sminteala sau scandalul prin care se cauzează ruina spirituală a atâtor suflete. Instrucţiunea, spre a nu-i lăsa, cum se văd adeseori, într'o ignoranţă grosolană faţă cu obligaţiunile cele mai esenţiale ale creştinismului, ci spre a-i face să le priceapă, pe cât îi cu putinţă şi a-i induce să le împlinească. In fine o corecţiune, o ocărîre plină de dragoste spre a-i abate dela căile viţiilor, când s'ar vedea că încep a le străbate.

Toate aceste sunt lucruri constatate, sigure şi elementare ale moralei creştineşti. Vai însă, că în timpurile noastre, poate mai mult ca ori şi când, aceste maxime salutare sunt părăsite din vedere. Departe de a contribui la înaintuirea servitorilor lor, o mulţime de stăpâni, sunt cei dintâi cari îi îndreptează spre peire prin ocaziunile de păcat în cari îi aruncă şi îi fac complici neorânduielilor lor; printr'o ignorare criminală a purtării lor şi de care ei se ştiu folosi spre a duce o viaţă pierdută; printr'o toleranţă vinovată şi largă prin care ei se întăresc în viţii. Aşa este din nenorocire. Căci de ce le serveşte unor asemenea stăpâni servitorul? De instrumentul păcatelor lor, de încrezutul planurilor urgisite, de executorul nedreptăţirilor, înşelăciunilor şi răzbunărilor lor. El, servitorul este carele găteşte căile, carele procură mijloacele, carele conduce intrigile, carele serveşte de legătură, uneori, a celei mai detestabile relaţiuni.

Şi nu-i destul atâta. Cunoscut fiind câtă putere are exemplul asupra celor mai mici şi în deosebi asupra unor oameni ignoranţi, cum sunt de-a rândul servitorii, cunoscând aceasta, spuneţi-mi voi ce profit fac în ale moralităţii aceşti oameni sărmani cari sunt martori oculari la tot ceeace fac anumiţi stăpâni contra legilor sfinte, cari aud discursurile neoneste ce le ţin, maximile impie ce le stau necontenit pe buze, calumniile şi hulirile la adresa deaproapelui, sudălmile sau batjocorirea tuturor lucrurilor sacre? Poate că

întrând la stăpâni ei au adus cu sine o inimă nevinovată sau lipsită de vicii, dar cine poate sta bun că eşind dela asemenea stăpâni ei nu se depărtează plini de păcate, plini de vicii, plini de fărădelegi?

Poate că va zice însă cineva, că eu îi plătesc leafa regulat, ce mă impoartă mai mult. Dar luaţi sama răspunde Sf. Chrysostom, că voi trebuie să deosebiţi în servitori două lucruri: ostănelele sale şi persoana sa. Negreşit că pentru ostănelele date trebuie să le plătiţi cu conştiinţă leafa; dar persoana şi scumpa sa libertate ce a dispus-o poruncilor voastre le socotiţi aşa de puţin? O nu, adauge acelaşi părinte, mai pe sus de interesele materiale stă persoana şi libertatea pusă sub îngrijirea voastră şi pentru cari auzirăm din Sf. Pavel, că veţi avea să daţi samă înaintea înfricoşatei judecăţi dumnezeieşti.

Pentru aceea, scrise acelaşi mare apostol iubitului său Timoteiu, că ori-carele neglijează a se îngriji de ai săi, printre cari după înţelegerea comună se socotesc şi servitorii vieţuind sub acoperişul aceleiaşi case, care nu se sileşte a-i ţinea şi ai forma în frica Domnului, a-i abate dela rău şi ai îndemna la observarea datorinţelor lor că:ră Dumnezeu, este un om fără de credinţă şi mai rău decât un necredincios: *„Iar cine nu poartă grije de ai săi şi mai vârtos de cei ai casei sale, de credinţă s'a lăpădat, şi mai rău este decât cel necredincios"*. (I. Tim. 5, 8.) S'a lăpădat de credinţă, pentrucă ne-menţinând înlăuntrul casei sale pietatea şi frica Domnului, se lipseşte de sămnul de deosebire al creştinului, sau şi dacă n'a pierdut-o din inimă, a pierdut-o în fapte, şi o credinţă fără de fapte moartă este. E mai rău decât un necredincios, pentru-că e cunoscut zelul şi sârguinţa ce o desvoaltă ereticii şi păgânii pentru erorile şi superstiţiunile lor, pe când un atare creştin stă ca şi mort faţă cu mărirea numelui lui Hristos între ai săi.

E generală plângerea că servitorii nu sunt buni, dar în mare parte oare nu sunt cauza înşişi stăpânii? Ori cum ar fi, eu sfârşind cuvinte de ajuns nu găsesc spre a vă îndemna la practica din ce în ce mai sârguincioasă a sfintei religiuni în viaţa şi în casele voastre, îndeosebi o voi mamelor creştine, păzitoarele nemijlocite ale vetrei domestice,

siliți-vă a înrădăcina în inimile supușilor voștri frica Domnului, imitând pe femeia de care vorbește Sf. Scriptură, și pe care o laudă ca *„o muiere bărbată mai scumpă decât pietrile cele de mult preț, care dă bucate căsii și lucruri slujnicilor, care mânile sale le-a deschis săracului, și roadă a întins celui lipsit, care gura sa și-a deschis cu socoteală și rânduială a făcut limbei sale“*. (Înțel. lui Solom. XXXI. 10, 15, 20, 26) și astfel voi veți procura societății binele cel mai mare, veți mântui sufletele altora dimpreună cu ale voastre. Amin.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

XXI.

DESPRE SPIRITUL SFÂNT

(Ţinută în Catedrala Sf. Iosif la 29 Maiu 1892.)

Zis-a Isus ucenicilor săi: Iar când va veni Mângâietorul, pe care eu voi trimite vouă dela Tatăl, Spiritul adevărului carele dela Tatăl purcede, acela va mărturisi pentru mine. Şi voi încă mărturisiţi, căci din început cu mine sunteţi. Aceste am grăit, ca să nu vă sminţiţi. Scoate-vă-vor pe voi din sinagoge, şi va veni vremea, ca tot cela-ce va ucide pe voi, să i-se pară, că aduce slujbă lui Dumnezeu. Şi aceste vor face vouă, fiindcă n'au cunoscut pe Tatăl, nici pe mine. Ci aceste toate am grăit vouă, ca dacă va veni vremea, să vă aduceţi aminte de ele că am spus vouă.

Până aci Evanghelistul Ioan la cap. 15 şi 16.

E foarte scurtă această lecţiune evanghelică, dar plină de cele mai sublime învăţături. Pentru aceea lăsaţi s'o medităm tot aşa de pe scurt, dar cu cea mai deplină atenţiune.

* * *

Amăsurat dumnezeieştii sale promisiuni de a nu lăsa orfani pe ucenicii săi, Mântuitorul suindu-se la cer, spre a şedea dea-dreapta Tatălui, adecă depărtându-se întru cât era om din mijlocul lor, le trimite de mângâietor pe Spiritul sfânt, Spiritul adevărului carele dela Tatăl purcede.

Şi fiindcă aceasta din urmă zicere a dat loc neînţelegerilor, cari sprijinite de ambiţiunea unui Fotiu şi Cerulariu au dat naştere atât de mult deplorabilei desbinări orientale, permiteţi-mi, domnilor, ca mai înainte de ori-ce altă observare să vă citez textual următoarele cuvinte ale Sfântului Augustin, scrise cu vre-o trei sute de ani înainte de Foţie: *„Dacă aşa dar Spiritul sfânt procede dela Tatăl şi*

dela Fiul, pentru-ce a zis Fiul „dela Tatăl purcede? Socoteşti doară că pentru altceva decât pentru motivul că el, Fiul, e îndatinat a atribui şi cele ce sunt ale sale, aceluia dela care el însuşi este? De unde a zis, că învăţătura mea nu este a mea ci a aceluia care m'a trimis pe mine (Ioan 7, 16). Dacă aşa dar aci se înţelege învăţătura lui pe care totuşi n'a numit-o a sa, ci a Tatălui; cu cât mai vârtos acolo trebuie să se înţeleagă că Spiritul sfânt procede dela dânsul, unde a zis: dela Tatăl purcede, ca să nu zică dela mine nu purcede? Căci dela care Fiul are ca să fie Dumnezeu (căci este Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat), dela acela are a bună samă ca dela el să proceadă Spiritul sfânt; şi prin aceasta ca Spiritul sfânt să purceadă şi dela Fiul, ca şi dela Tatăl, are dela acelaş Tatăl" (De trin. l. 15, n. 47 tract. 99 în Ioan, V. 8.). Pentru aceea adauge Sf. Atanasie: *„David cântă în psalmi: „că la tine este isvorul vieţii, întru lumina ta vom vedea lumină", căci ştia, că la Tatăl este Fiul, izvorul Spiritului sfânt".* (De incaru. n. 9.). Cu odată mai mult puteţi vedea aşa dar, domnilor, fie şi numai în treacăt, că desbinarea s'a făcut cu nesocotirea învăţăturilor sfinţilor Părinţi occidentali şi orientali de acei patriarchi cari au dus pe tronul sfântului Chrisostom ambiţiunea şi pofta de a fi mai pe sus de ceea-ce le era dat să fie. Dar să ne întoarcem la firul evanghelic.

Adevărata şi solida mângâiere sufletul omului n'o primeşte aşa dar, decât dela Spiritul sfânt. E drept că şi spiritul lumii promite urmaşilor săi toate mângâierile şi se şi încearcă a-i linişti şi ferici prin desmierdările vieţii şi splendoarea bogăţiilor trecătoare. Dar din firea sa fiind înşelător spiritul lumii nu poate da fără numai promisiuni; pentrucă pe deoparte însuş farmecul acelor desmierdări şi bogăţii nu satură ci măreşte numai dorinţa înăscută după adevărata fericire, iar pe de alta sosind nenorocirile, mizeria şi lipsa, plăcerile dispar ca şi fumul, şi omul loveşte cu mâna neputinţa spiritului lumii de a-l putea întări şi mângâia. Dacă n'am avea poate noi înşine câte o probă sfâşietoare de această amăgire, acolo, este, domnilor, întreaga ceată a desperaţilor şi răniţilor sufleteşte, cari mai mult ca oricând umplu astăzi lumea cu strigătele durerilor lor, cu

grămădirea violenţelor, fărădelegilor şi intrigelor spre aflarea balzamului răcoritor ce nu se vede sosind niciodată. Nu, pentrucă spiritul lumii, căruia sclavi s'au făcut, e totodată şi spirit de întunerec urmat şi însoţit de întunecime şi de un caos oribil, care revărsându-se preste societate îi falzifică firea, scopul şi instituţiunile până o cufundă într'o stare dureroasă, unde sinceritatea, liniştea, pacea, fericirea rămân cuvinte fără de înţeles.

O nu, nu este decât Spiritul sfânt, carele luminând mintea omului îl face să înţeleagă deşertăciunea lucrurilor pământeşti. Numai el este, carele poate vărsa cu îmbelşugare adevărata mângâiere în inimile noastre, a ne usca lacrimile, a ne inspira curajul de lipsă în luptele vieţii, numai el este care ne ştie face astfel să simţim bucurie chiar între năcazuri şi să putem gusta o picătură de fericire adevărată chiar şi atunci, când împrejurul nostru chinurile, lipsurile şi amărăciunile ar forma o mare fără fund şi fără ţărmuri!

Că lumea nu cunoaşte binefacerile şi farmecul acestei mângâieri, le zeflemiseză şi chiar batjocureşte, nu ne miră câtuşi de puţin, pentrucă ştim dela Mântuitorul însuş că ea nu cunoaşte izvorul ei, nu cunoaşte Spiritul sfânt: *Pe care lumea nu-l poate primi, că nu-l vede pe el, nici îl cunoaşte pe el, iar voi îl cunoaşteţi pe el, că cu voi petrece şi întru voi va fi* (Ioan 14, 17.)

Acela va mărturisi pentru mine, continuă sacrul text. De ce fel este mărturisirea aceasta, ni-o spuse de altă-dată Mântuitorul, când zise ucenicilor că el, Mângâietorul, *pe voi vă va învăţa toate şi vă va aduce aminte toate cele ce am grăit vouă, şi iarăş că vă va povăţui pe voi la tot adevărul.*

Omul doreşte adevărul şi după firea sa e împins spre căutarea lui; dar cele mai adeseori mintea sa, orbită de superbie şi împiedecată de patimile inimei răzvrătite, înzădar se sbate după urmărirea şi aflarea lui, şi când se crede a-l fi ajuns, de fapt nu este decât o floricea copleşită de buruienile erorilor celor mai grosolane. Dovadă vecinică va fi şi aici istoria filozofilor din antichitate, ca şi a necredincioşilor de mai târziu, cari faţă cu vre-o câteva adevăruri elementare au grămădit erori preste erori însoţite de o morală crudelă ilustrată şi întunecată şi aceea cu exemple proprie dintre cele mai ruşinoase.

Ah, a fost numai Fiul lui Dumnezeu şi Spiritul sfânt, carele ne-a adus aminte toate câte ne-a grăit el, — cela-ce a adus în lume adevărul limpede şi în toată întinderea de lipsă pentru ajungerea scopului existenţei noastre. El singur ne-a făcut să cunoaştem fără de umbră de eroare, unitatea lui Dumnezeu, şi tainele trinităţii persoanelor divine, providenţa, mizericordia şi dreptatea lui; el singur ne-a luminat asupra nobilei noastre origini, asupra căderii deplorabile a întâilor noştri părinţi, asupra speranţelor mântuirii şi mijloacelor spre a o dobândi; el singur ne-a învăţat datorinţele ce le avem către cer, către societate şi către noi înşine, adecă toate obligaţiunile legate de demnitatea naturei şi de mărimea destinului nostru. Apoi întregul acest aparat de învăţături sublime nu l-a propus numai pentru vre-o câteva capete privilegiate, ci l-a făcut patrimoniul tuturor oamenilor şi prin mijlocul înţelept al magisteriului sacru ce l-a instituit, a făcut ca toţi deopotrivă, dela cel mai deştept om până la cel din urmă muncitor să se poată instrui, şi în faptă ascultându-l se instruiesc cu toţii, astfel încât cel mai simplu elev din această şcoală dumnezeească e în stare să confunde pe cel mai înţelept dintre înţelepţii lumii prin sublimitatea cunoştinţelor şi prin curăţenia moralei bazate pe ele.

In acelaş timp prin propunerea acestor preaînalte învăţături, n'a curmat firul cercetărilor şi cultivării ştiinţelor noastre omeneşti, ci din contră, precum arată istoria civilizaţiunii creştineşti, le-a promovat pe toate terenele prin lumina directivă ce o varsă asupra lor: lumină directivă, către care întorcându-se ochiul scrutător al frumseţelor naturei ştie încunjura eroarea şi a înainta cu pas iute sau încet dar pururea sigur pe căile progresului. Dacă însă învăţatul îşi bate joc şi de această lumină vărsată peste câmpul ştiinţelor omeneşti, atunci mai curând ori mai târziu, dar nesmintit se va găsi, pe lângă toate laudele şi protestările sale în acelaş întuneric în care orbecau filozofii din vechime; dupăcum, durere, probează aşa numita ştiinţă modernă, care în nu mică parte, sub acest titlu glorios, ne vinde numai absurdităţi şi erori grosolane deja cunoscute din scrierile lui Epicur, Democrit şi Lucreţiu.

Omul vrăşmaş, ereziile de toată forma şi necredincioşii din toate timpurile s'au încercat, e drept, să ştirbească

acele adevăruri dumnezeieşti, depozitate ca şi într'o arcă sfântă în magisterul infalibil al bisericei lui Hristos, dar încercările sacrilege au rămas zadarnice, şi destulă garanţie avem că tot aşa vor rămânea şi în viitor. Pentrucă apărătorul şi întărirea lor, a adevărurilor, este acelaş Spirit de viaţă făcător, ce ni se arată mai ales prin virtuţile acelora pe cari se îndură a-i lumina şi conduce prin inspiraţiunile sale.

Da, exactitatea întru împlinirea tuturor obligaţiunilor, silinţa neadormită de a încunjura până şi umbra de nedreptate, cumpătarea vieţii, moderaţiunea întru posedarea bogăţiilor, răbdarea în suferinţe, spiritul de jertfă pentru tot ce-i bun, iubirea înflăcărată către amici şi inimici: toate, toate aceste virtuţi strălucite şi pururea înfloritoare în sinul adevăratei biserici, ne asigură îndeajuns, că şi ele şi adevărurile pe cari se bazează sunt opera celui Atotputernic ce dă mărturie Hristosului său. *Şi el va mărturisi de mine.*

La aceasta mărturie internă Spiritul Sfânt a adaus întotdeauna şi alta externă, care se începe cu schimbarea apostolilor şi se continuă într'o catenă neîntreruptă până la schimbarea negrilor din Africa centrală din zilele noastre, în instrumentele cele mai alese ale preamăririi lui Hristos, Cunoaşteţi în ce conzistă această schimbare minunată. gloria preasfintei noastre religiuni. Aceiaşi oameni simpli, ignoranţi şi fricoşi până a se ascunde de priveala oamenilor în timpul patimilor Domnului, deodată devin mai înţelepţi decât toţi înţelepţii, exemple de virtuţi şi plini de curaj încât se socotesc fericiţi a se învrednici suferind pentru numele lui. Petru care tremurase la glasul unei servitoare, şi cu jurământ se legase că nici nu cunoaşte pe Hristos, acum este cel dintâi care păşeşte în faţa sinagogei şi a farizeilor predicând glorioasa înviere a acelui pe care ei îl răstigniseră pe cruce. Şi împreună cu el toţi ceialalţi străbat lumea până la marginile ei ducând fericita noutate la toate popoarele şi pecetluind cu sângele lor mărturia dată lui Isus Hristos.

Astfel i-a plăcut lui Dumnezeu a întoarce lumea prin instrumentele cele mai netrebnice în faţa ei, şi a repeţi spectacolul prin toate generaţiunile, pentruca să ia celor

puternici motivul de a pretinde că ar fi operă omenească ceeace nu este decât opera dreptei sale. *Şi voi veţi fi mie mărturie.*

De şi nu suntem chemaţi cu toţii la aceeaş înaltă slujbă a apostolatului evanghelic, totuş nu mai puţin constatat este că noi toţi avem, într'o măsură mai mare sau mai mică, dar toţi avem datorinţa de a mărturisi pe Hristos înaintea oamenilor. *„Cu inima se crede spre dreptate,* zice sf. Pavel, *iar cu gura se mărturiseşte spre mântuire"*. (Rom. 10, 10.) De unde noi suntem datori să nu ţinem credinţa numai întru ascunsele inimei, ci s'o manifestăm în public după cum ni-se cere prin faptele vieţii creştineşti. Preste orice raţiune însă ce s'ar putea înşira spre a ne hotărî la o asemenea purtare creştinească, stă sentinţa Domnului ca o maximă fundamentală a religiunii: *„Cine nu este cu mine, împotriva mea este"* (Mat. 12, 30): sentinţă mare, adauge sf. Augustin, care veşnic va ruşina pe cei ce se cufundă într'un indiferentism criminal când e vorbă să dea lui Dumnezeu mărturia ce o aşteaptă dela toţi în cercul lor de acţiune; sentinţă nestrămutată care pururea va zdrobi motivele uşoare înaintate şi născocite spre a-şi legitima tăcerea în faţa celor ce atacă credinta, sentinţă de osândă şi de blăstăm pentru toţi aceia cari se cred a fi găsit secretul de a îndestula şi lumea şi pe Dumnezeu, de a fi creştini între creştini şi păgâni necredincioşi între cei ce inzultă religiunea. Departe, departe de noi fie o asemenea osândă, ci mai vârtos să ne silim a apăra pretutindenea mărirea lui Hristos. Vom întimpina şi noi greutăţi, o ştiu, ni-o spuse Domnul Iusuş, dar cu o voinţă tare toate le vom învinge şi tocmai pe cât vor fi fost greutăţile mari, pe atât ne va fi mai mare, mai strălucitor triumful în ziua lui, bine cunoscând ceealaltă a lui sentinţă, că: *„Tot cel ce mă va mărturisi pe mine înaintea oamenilor, mărturisi-l voiu şi eu pre el înaintea Tatălui meu care este în ceruri"*. (Mat. 10, 32). Amin.

XXII.

BISERICA ADEVĂRATĂ.

(Ţinută la 19 Iunie 1892.)

„Şi va fi o turmă şi un păstor".
(Ioan 10, 16.)

Aflându-se într'o zi Mântuitorul predicând unei mari mulţimi de oameni lângă iezărul Genezaretului, a văzut două corăbii lângă iezăr, iar pescarii eşind dintrânsele spălau mrejile. Şi întrând într'o corabie care era a lui Simon, l-a rugat pre el s'o depărteze puţin dela pământ; şi şezând învăţa pre popoare din corabie. Iar dacă a încetat a grăi, a zis către Simon: depărtează-o la adânc, şi aruncaţi mrejile voastre spre vânare. Şi răspunzând Simon a zis lui: Învăţătorule, toată noaptea ostenindu-ne nimic n'am prins, dar după cuvântul tău voiu arunca mrejea. Şi aceasta făcând a prins mulţime multă de peşti, şi se rupea mrejea lor. Şi a făcut semn soţilor săi cari erau într'altă corabie, ca să vie şi să le ajute lor, şi au venit şi au umplut amândouă corăbiile, cât se cufundau ele. Iar Simon Petru văzând, a căzut la genunchele lui Isus, grăind: eşi dela mine, că om păcătos sunt, Doamne. Că-l cuprinsese pe el spaima şi pe toţi cei ce erau cu dânsul pentru vânarea peştilor care prinsese. Aşişderea şi pe Iacob şi pe Ioan fii lui Zebedeiu, care erau soţii lui Simon. Şi a zis Isus către Simon: Nu te teme, de acum vei vâna oameni. Şi scoţând corăbiile la pământ, lăsând toate, au mers după dânsul. (Luca cap. V.)

Prin această minune, ca şi prin alta asemenea ei săvârşită de Mântuitorul nostru după învierea sa din morţi, şi spuse amândouă într'un chip pe cât de simplu pre atât şi de frumos şi de uimitor, prin aceste minuni, zic,

Hristos a dat o nouă dovadă despre divinitatea sa, căci nu poate fi decât puterea celui Preaînalt aceea, care printr'un singur cuvânt liniştește valurile mării turburate şi impune ascultare vieţuitoarelor dintrânsa.

In acelaş timp însă minunea ce ne preocupă, sub scoarţa adevărului istoric şi pe lângă pomenita sa forţă demonstrativă, cuprinde, după explicările unanime ale sfinţilor părinţi, o mare taină închipuitoare şi profetică privitoare la economia noului Testament. Iezărul într'adevăr, sau marea Genezaretului, închipueşte, cum zice sf. Ambroziu lumea, iar peştii pe cei ce înoată printre valurile ei; mrejile nu sunt decât predicarea evangelică, ţesută ca şi ele din cuvinte, fraze şi sentinţe prin care se atrag spiritele la Dumnezeu şi le ţin legate de el cu nobilele laţuri ale credinţei sfinte. Nici nu sunt aceste explicări numai nişte închipuiri naive ale sfinţilor părinţi. Pentrucă însuş Hristos, făcătorul de minuni, ne învaţă că într'adevăr acesta este înţelesul alegoric sau figurat şi aceasta marea taină ascunsă sub aparenţă aşa de simple. Zicând de fapt Isus către Simon Petru: *nu te teme, de acum vei vâna oameni,* ne-a arătat cu deplină lămurire, că miraculoasa pescuire a fost ordinată de înţelepciunea şi bunătatea sa spre a închipui o pescuire cu mult mai minunată, cea a oamenilor la învăţătura sa, şi că ceeace s'a întâmplat atunci în corabia lui Petru în împrejurări aşa de mişcătoare, nu era decât o icoană, o istorisire anticipată a acelora ce aveau să se întâmple în sînul adevăratei Biserici.

Dintre toate aceste însă eu îndeosebi voiu alege numai două lucruri privitoare la două însuşiri proprie fundamentale şi exclusive, prin cari se deosebeşte şi se cunoaşte adevărata Biserică alui Hristos: unitatea şi catolicitatea sau universalitatea ei.

Corabia lui Petru, zice venerabilul Beda, este Biserica primitivă. Şi se zice *una* corabia aceasta, pentrucă într'adevăr ne spun faptele Apostolilor, că mulţimea credincioşilor celor dintâiu întorşi de sf. Petru, nu formau decât un singur corp, o singură familie: *„Iară a mulţimii celor ce credea, era o inimă şi un suflet“* (Fapt. Ap. 4, 32) Prin urmare, Domnul intrând într'o corabie şi che-

mând la sine pe cei ce erau într'a doua corabie, şi formând astfel din amândouă una singură ne arată că una singură va să fie şi Biserica în care petrece dânsul învăţând de acolo necontenit popoarele prin miniştrii săi, ne arată că *unitatea* este cea dintâi însuşire şi însuşire esenţială a Bisericei sale. Acelaşi adevăr ni l'a descoperit Hristos ori de câte ori a numit Biserica sa o singură împărăţie, dar mai ales atunci când a zis la Evanghelistul Ioan: *Şi alte oi am, care nu sunt din staulul acesta* (adica care nu sunt din staulul lui Israil, ci din staulul din mulţimea neamurilor păgâne), *şi pe acelea mi-se cade a le aduce, şi glasul meu vor auzi şi va fi o turmă şi un păstor* (Ioan 10, 16.) Tot asemenea Scriptura şi părinţii nu cunosc decât o singură Biserică, aci închipuită prin figurile de cetate şi de corpul lui Hristos, aci mărturisită apriat în simbolul credinţei: cred într'o una, sfântă, catolică şi apostolică Biserică.

Unitatea aceasta înseamnă înainte de toate mărturisirea uneia şi aceleiaş credinţe: *„un Domn, o credinţă, un botez"*, cum se exprimă sf. Pavel (Efes. 4, 5); înseamnă după aceea o unitate ca şi a corpului, o unitate socială sub conducerea uneia şi aceleiaşi ocârmuiri: *„şi va fi o turmă şi un păstor.* Pentru aceea la sfinţii Părinţi nimic nu-i mai oribil decât crima celui ce desbinându-se rupe unitatea bisericei: crimă a cărei pată nici prin vărsarea sângelui pentru religie nu se poate curăţi. Iată în ce termini vorbia sf. Dioniziu din Alexandria în secolul III. lui Novaţian carele se desbinase de biserica cea adevărată: *„Mai bine ar fi fost a suferi orişice ca să nu se desbine biserica lui Dumnezeu. Şi ar fi fost mai glorios a suferi martiriul pentru unitatea ei, decât pentru a nu jertfi idolilor; pentrucă în cazul din urmă omul sufere martiriul pentru sufletul său, pe când în cel dintâi îl sufere pentru întreaga biserică"* (la Euseb. H. E. c. 45).

Iar dacă a încetat a grăi Isus, continuă sacrul text, *a zis către Simon: depărtează-o la adânc şi aruncaţi mrejile voastre spre vânare.* — Biserica, închipuită prin corabia lui Petru e întemeiată pentru continuarea operei de învăţătură şi de rescumpărare, pecetluită de dumneze-

escul său autor prin moartea de pe cruce. Şi fiindcă întreg neamul omenesc perise şi Fiul lui Dumnezeu a venit să mântuiască ce era perit şi să vindece ce era bolnav, după însaşi firea sa această operă binecuvântată a cerului nu putea să rămână restrânsă într'un colţ de pământ, nu putea să fie moştenirea unui singur popor. Ci trebuia să se estindă pe încetul peste tot pământul ca o moştenire preţioasă a tuturor fiilor lui Adam. Că de fapt această universalitate este caracterul operei lui Hristos, noi o ştim din profeţiile vechiului testament, unde ni se spune că toate popoarele vor fi moştenirea lui (Ps. 2, 8), şi că din toate părţile vor alerga fii necunoscuţi spre noul Ierusalim (Zach. 8, 22), şi în fine că în locul jertfelor lui Aron se va aduce lui Dumnezeu o jertfă curată dela răsăritul soarelui până la apus (Malach. I. 11). Şi toate aceste ni se spun cu o atâta evidenţă şi aşa de des, în cât sf. Augustin a putut zice, că aproape fiecare pagină a sfintei scripturi ne asigură că Biserica lui Hristos are să se estindă în toată lumea şi biruinţa împărăţiei lui vor fi marginile pământului. Şi apoi ce este mai lămurit decât cuvântul Domnului către ucenicii săi: *mergând în toată lumea, vestiţi evanghelia la toată făptura.*

Când aşadar Mântuitorul a poruncit lui Simon Petru, să depărteze corabia la adânc, fără ca să-i hotărască vre-o direcţiune sau vreu-un ţărmure, alta n'a făcut decât a atăta şi a închipui chiar de atunci cealaltă însuşire esenţială a bisericei, adică catolicitatea sau universalitatea ei.

In virtutea acestei însuşiri biserica lui Hristos este universală în privinţa timpului, căci durează şi garanţii solide are de a dura până la capătul veacurilor; este universală în privinţa adevărului şi a mijloacelor de mântuire ce le are în toată întinderea şi întregimea lor, dar mai cu samă universală adică catolică este şi se zice, căci e lăţită în toată lumea. Spre aceasta însă nu-i de ajuns orice lăţire materială, ci ca lucru de căpetenie e de lipsă ca să fie lăţită păstrându-şi unitatea credinţei, unitatea ocârmuirii, fără de cari o mulţime de oameni, oricât de mare, niciodată nu va fi ceeace cu adevărat este biserica lui Hristos, *o turmă şi un păstor.*

Pe de altă parte nu se recere, ca ea să fie astfel lățită, ca să îmbrățișeze la sinul său absolut și în acelaș timp toate popoarele, ca nimenea să nu rămână afară de dânsa, ci de ajuns este o lățire morală și relativă, să aibă adica o strălucire universală peste toate sectele ce o înconjoară și o putință lăuntrică de a se estinde și face cunoscută cu timpul la toate popoarele.

Constatat este așadar că există și va exista pururea în lume o societate catolică, universală, vizibilă tuturora, vestind pretutindenea adevărurile evanghelice și zilnic aducând dela răsăritul soarelui până la apus o victimă nepătată.

Ajunși la acest punct prin forța lucrurilor ni se impune o mare întrebare, o întrebare de viață și de moarte. Care este, unde este această societate catolică, universală, însărcinată a vesti pe Hristos oamenilor și a duce sufletele lor la vecinica mântuire? Unde și care este biserica lui Hristos, una singură și totodată catolică? Lumea întreagă îmi răspunde numai decât, că biserica aceasta este biserica catolică, căci însuși acest nume strălucit este acela prin care veacurile și întreaga lume numesc biserica unde Petru prin următorii săi ocârmuește în numele lui Hristos biserica Romei, prin care o deosebesc de orice altă societate pe pământ. Astfel încât numai despre dânsa se adeveresc și acum pe deplin marile cuvinte ale sfântului Ciril din Ierusalim: *De câteori te vei găsi ca străin în alte orașe, nu întreba unde este lăcașul sacru, căci și sectele împodobesc cu acest nume locurile unde se întrunesc. Și nici nu întreba numai unde este biserica, ci unde este biserica catolică: atare este numele propriu al acestei Mume sfinte a noastră a tuturora, care este Mireasa Domnului nostru Isus Hristos* (Catech. 18, n. 26).

Da, nu este decât dânsa, biserica Romei, care e lățită în toate părțile pământului, dela un pol până la altul și până la inzulele cele mai depărtate și barbare; numai dânsa trăește sub toate climele și se știe potrivi firii tuturor națiunilor, civilizațiunii tuturor popoarelor, și formelor de guvernare a tuturor statelor. Și lucru de căpetenie, prin care întrece și se deosebește ca cerul de pământ de orice alte religiuni, firear ele și mai populate, lucru de căpetenie este că extenziunea și minunata aceasta universalitate a

bisericei Romei e întemeiată pe cea mai strânsă unitate, pe identitatea uneia şi aceleiaş credinţe. Sunt, e drept, în sinul său biserici particulare cu limbi, cu rituri, cu forme, cu obiceiuri diferite, dar una fiind credinţa tuturora şi una şi aceeaş dependinţă de un singur cap văzut şi venerabil, tocmai prin mulţimea acelor deosebiri ea, biserica catolică, ni se arată strălucind de acea frumseţă ce s'a prezis miresei lui Hristos de a fi în haină aurită, adecă cu felurite podoabe înfrumseţată (Ps. 44, 10).

Graţie unei ierarchii admirabile bazate pe o constituţie dumnezeiască şi ridicată mai pe sus de furia timpului vecinic schimbător, numai dânsa se poate numi universală, Biserica Romei, de vreme ce aduce la nenumăratele sale altare ridicate pretutindenea dela răsăritul până la apusul soarelui jertfa curată prorocită de Malachia, de vreme ce într'o mână ţine pururea desfăşurat stindardul Evangheliei, cu ceealaltă poartă făclia ştiinţelor şi a civilizaţiunii, vărsând astfel, cum prea nimerit a cântat poetul nostru, vărsând lumină în urma ei. E drept şi aceea, că dânsa e într'o vecinică luptă cu vrăşmaşi aliaţi din toţi cei ce nu sunt fii săi, dar de luptă nu se teme şi mai curând ori mai târziu, dar negreşit din toate iasă învingătoare, având nu arareori mângâerea de a lăsa pe câmpul de luptă, cum înşişi noi văzurăm, încovoiaţi şi zdrobiţi chiar vrăşmaşi de aceia, pe cari lumea ajunse a-i numi principi de fier.

Nu, nu este decât următorul sfântului Petru carele are supuşi voluntari în toată lumea şi monarhiei spirituală ca şi care omenimea n'a mai văzut; monarhie recunoscută de străini chiar şi acum, în mijlocul materialismului ce ne împresoară, de cea dintâiu şi fără seamăn forţă morală din lume.

Tăria acestei instituţiuni, a acestei sfinte Biserici este cuvântul Domnului: Tu eşti Petru, şi pe această piatră voiu zidi Biserica mea şi porţile iadului nu o vor învinge pe ea. Iar raţiunea universalităţii sau catolicităţi sale este porunca aceluiaşi Preaînalt Stăpân, carele voind mântuirea tuturor oamenilor, a încredinţat lui Petru şi urmaşilor săi nu o parte oarecare, ci întreaga mare a acestei lumi, ca să vâneze oameni de orice grad şi condiţiune: Depărtează-o la adânc, şi aruncaţi mrejile voastre spre vânare. Amin.

XXIII.

PENTRU CARNEVAL

(Ţinută în Catedrala Sf. Iosif la 12 Februarie 1893.)

„Largă e poarta şi lată calea, carea duce la pierire.... strâmtă este poarta şi îngustă calea care duce în viaţă".
(Mat. 7, 13—14.)

Morala creştinească printre nenumăratele sale însuşiri sublime, ce o ridică fără de nici o asămănare preste ori-ce altă morală, are şi aceea de a nu ascunde greutăţile împreunate cu deprinderea ei, de a nu face un secret din spinii grămădiţi, din pietrile colţuroase presărate pe drumul croit de dânsa şi pe care au să umble ceia-ce voiesc să ajungă la viaţa vecinică din cer.

Departe de a răscoli patimile omului şi a-i trece cu vederea dacă nu chiar a-i încuraja inclinările rele cu cari el întră în lume, această sfântă morală destinată a curăţi sufletele şi a le ridica la cea mai înaltă perfecţiune, din primul moment declară războiu de moarte tuturor acelor patimi şi inclinări periculoase. Şi dacă e bine şi folositor a stărui ori-când în decursul anului asupra unei astfel de însuşiri nepreţuite a moralei creştineşti, mi-se pare, domnilor, că timpul de faţă este cel mai ales spre aceasta, cel mai potrivit spre a reaminti creştinului greutatea sarcinei şi asprimea jugului ce are să-l poarte pe pământ.

Da, acum când fii veacului dau cursul cel mai liber patimilor lor, şi mulţimea petrecerilor de ori-ce soiu e la culme, acum când se văd fiinţe raţionale acoperindu-şi sau schimonosindu-şi maiestoasele trăsături cu cari le-a împodobit Dumnezeu feţele, spre a se cufunda astfel mai cu gust în noianul desfătărilor carnevalului, acum când balurie mascate, aceste adunări ce ar fi o ruşine până şi pentru

barbari, stau deschise în permanenţă, ba se continuă şi în timpul sacru al creştinismului, datorinţa sacrului minister ne sileşte să strigăm ca de pe acoperiş, că largă e poarta şi lată calea care duce la pierzare.

* * *

Conform învăţăturilor sfintei religiuni, cunoscute din cea mai fragedă pruncie de ori-ce creştin, conform tradiţiunii şi glasului unanim al tuturor popoarelor, precum şi viului sentiment înrădăcinat în inima fiecărui om cu mintea sănătoasă, terminul vieţii noastre pământeşti este eternitatea. Eternitatea, oh, acea gândire mare înaintea căreia o mie de ani sunt ca ziua de eri ce a trecut, iar fuga noastră prin lume sborul unei paseri prin aer, târîtul unui şerpe pe o piatră, după cari calea se închide şi urma nu se vede. Eternitatea, gândire, domnilor, cu atât mai mare, cu cât ea este o realitate nestrămutată în faţa căreia dispar ca şi fumul, se topesc ca şi ceara dinaintea focului, toate aberaţiunile grămădite de unii spre a ne face să credem, că soarta şi destinul nostru în lume ar fi numai ca să ajungem într'o zi pradă vermilor din recele mormânt. Nu, fire-ar ori cât de măiestrit împodobite asemenea aberaţiuni îndrăzneţe, asemenea păreri scâlciate, ele totuş, nu ne vor putea clătina în credinţa moştenită dela ai noştri părinţi; pentrucă tare şi neînvins este şi va fi în ori-ce timp acest mare adevăr, descoperit şi în mod pozitiv pentru o mai mare siguranţă de cela-ce este însuş adevărul, că „*Dumnezeu a zidit pe om spre nestricăciune, şi după chipul fiinţei sale la făcut pe el*". (Înţel. lui Solom. 2, 23.). Mai curând ori mai târziu aşadar şi când poate mai puţin ne-am aştepta, noi toţi ne vom afla în faţa eternităţii spre a începe o viaţă fără de sfârşit.

Dar cum va fi acea viaţă pentru noi? Iată, domnilor, o întrebare de cea mai mare importanţă pentru fieşte-carele dintre noi, o întrebare, a cărei gravitate cu atâta o cuprinde mai bine, cu cât mai des o supunem gândirilor noastre, o întrebare, care mai cu samă după răsărirea soarelui dreptăţii, a schimbat în eroi pe cei slabi, şi a umilit pe foarte mulţi dintre cei tari, care nu arareori a înlocuit purpura regală cu un sac de cenuşe, petrecerile şi bucuriile până şi pe cele iertate cu suspinuri şi amă-

răciuni, şi a fost motivul hotărîtor de a se cultiva în toate timpurile virtuţi de cari pământul nu mai cunoscuse până atunci.

Şi cu drept cuvânt, pentrucă rezolvirea acelei mari întrebări nu admite decât o singură alternativă, plină sau de cea mai sublimă mângâiere sau de cea mai groaznică nenorocire: adecă sau o fericire, numită în limbajul scriptural viaţă propriu zisă, a cărei farmec ochiul omului pe acest pământ nu l-a văzut şi la inima sa nu a străbătut, sau de altă parte o chinuire, o muncă în locul de osândă tot atât de reală, dar şi tot atât de necuprinsă acum de mintea omenească şi numită pentru acea moartea sufletului, moartea şi pierzarea de veci.

Şi fiindcă omul e înzestrat din partea Creatorului său cu preţiosul dar al libertăţii, hotărârea sorţii sale pentru vecie nu se poate întâmpla printr'un act violent, printr'o fatalitate oare-care, ci va avea loc amăsurat faptelor lui bune sau rele: *„Inaintea oamenilor"*, zice înţeleptul, *este viaţa şi moartea, şi ori carea îi va plăcea* (iată libertatea omului) *se va da lui"*. (Înţel. lui Sirach 15, 17.).

Din aceste principii lămurite ale credinţei şi ale raţiunii asupra îndoitei eternităţi, ca termin al vieţii noastre, rezultă învederat că noi pe acest pământ suntem numai nişte călători, ne-având aici, după cuvântul apostolului, *cetate stătătoare, ci căutând pe cea ce va să fie"* (Evr. 13, 14.); rezultă mai departe că îndoită este şi calea deschisă paşilor noştri. *Iată eu am dat*, mai zice Domnul prin profetul Ieremia, *înaintea voastră calea vieţii şi calea morţii"*. (Ierem. 21, 8.)

Dacă însă atât de mare este deosebirea între ţintele unde se sfârşesc aceste două căi, negreşit că tot aşa de mare trebuie să fie şi deosebirea între căile înseşi. Cine altul putea să ne înveţe apoi cu o autoritate mai mare, cu o ştiinţă mai profundă, cu un exemplu mai strălucitor, cu asămănări mai potrivite, în ce conzistă deosebirea între cele două căi, dacă nu acelaş Fiu al lui Dumnezeu, făcut om, carele singur a putut şi a şi zis despre sine că, este *„calea, adevărul şi viaţa?* (Ioan 14, 6.). Ei bine, precum s'a achitat şi şi-a împlinit toate celelalte sarcini ce le avuse el ca Rescumpărător şi Învăţător al neamului omenesc,

tocmai cu aceeaş preciziune ne-a spus, că largă este calea care duce la pierzare, şi strâmtă care duce la mântuire. Cuvinte scurte ca mai toate ale sale, dar mult foarte cuprinzătoare.

Da, largă este calea cea dintâiu, calea peirei! Şi de cumva şiroaele de lacrimi şi mulţimea suspinurilor ce iasă şi trebuie să iasă din ochii şi din inimile noastre pentru o prea tristă experienţă făcută de noi pe calea cea largă, ne-ar mai putea permite să căutăm dovezile unui asemenea adevăr, noi n'am avea decât să privim peste noi înşine şi preste cele ce se petrec în jurul nostru. Intru noi, născuţi cu toţii în păcatul strămoşesc, fără de nici o trudă găsim o fire ştirbită în frumseţa cu care fusese împodobită dela început, găsim o minte mai uşor deschisă erorii şi falzităţi, decât adevărului, o voinţă din pruncie înclinată spre răutatei o infinitate de patimi răzvrătite, cari ne încarcă fantazia cu închipuirile cele mai oribile, ne întunecă mintea şi ne împing fără poposire către tot ce oprit este, silindu-ne astfel să ducem pentru salvarea libertăţii noastre de fii ai lui Dumnezeu o luptă crâncenă în noi şi cu noi înşine o luptă subt a cărei asprime gemea şi suspina cu atâta înduioşire Sf. Pavel, când zicea: *„că văz altă lege întru mădulările mele oştindu-se legii minţii mele şi dându-mă pe mine rob legii păcatului carea este întru mădulările mele“*. (Rom. 7, 23.)

Adaugeţi la aceşti vrăşmaşi interni ai mântuirii noastre mulţimea ocaziunilor de păcat ce ni le oferește o lume conjurată contra Domnului, socotiţi tăria cu care lucrează asupra omului exemplul rău dat poate chiar de cei-ce îi sunt mai aproape, de nişte părinţi răi sau indiferenţi, de un frate, de un amic porniţi spre fărădelegi, de nişte superiori cari şi-au uitat datorinţele lor, — apoi spuneţi de n'avea dreptate apostolul, când pe urma constatării acelei lupte crâncene ce se petrece zilnic între raţiunea şi senzualitatea noastră, exclamă cu durere: *„Ticălos om sunt eu, cine mă va izbăvi de trupul morţii acesteia?* (Rom. 7, 24.)

După aceste mai poate fi mirare, domnilor, că împrejurul nostru noi suntem siliţi să vedem la tot paşul că religiunea e ţinută de formalitate goală, tolerată numai ca un frâu pentru stăpânirea celor simpli şi ignoranţi că vir-

tuţile creştineşti sunt batjocorite, hulite şi taxate de ipocrizie şi bigotism; să vedem că inocenţa virginală, modestia şi spiritul de supunere al tinerimii au ajuns a fi nişte flori veştezite înainte de timp, iar credinţa şi iubirea conjugală nişte frunze clătinate de orice vânt şi sfânta legătură încheiată înaintea altarului un lanţ de sclăvie ce se rupe fără de nici o socotinţă; să vedem foarte adeseori cum patriotismul devine o meserie de a şi umplea pungile, dreptatea o armă a preputinţii, comerciul şi industria o înşelătorie, literatura şi artele frumoase mijloace de corupţiune; să vedem în fine toate excesele libertinajului şi ale profanărilor la culme, şi câte altele de felul tuturor acestora cu cari ne-a cinstit mult lăudata civilizaţiune, redusă şi ea tocmai pentru aceea în largă măsură la mormintele pomenite în Evanghelie, cari pe din afară sunt spoite şi frumoase, dar înlăuntru pline de oase, de vermi şi de groaznică putoare.

Nici nu-i de lipsă însă ca să ne suim chiar pe aceste înălţimi, sau, de voiţi, să ne scoborâm într'un asemenea abis, spre a contempla lărgimea căii ce duce la pierzare, după-ce mult mai aproape de noi se află din nenorocire dealuri şi gruiete nenumărate, de unde cu uşurinţă se poate vedea acelaş spectacol dureros. Ascultaţi de fapt cum rezonează şi mai vârtos priviţi cum se poartă o mulţime de creştini mai ales din clasele mai înalte ale societăţii faţă cu prescripţiunile religiunii cu marea cestiune a mântuirii sufletelor lor.

Punctul lor de plecare stă întru aceia că ei socotesc a fi găsit o cale de mijloc sau cel puţin o punte largă de vecinică trecere între cele două căi de cari vorbim. De aci pe deoparte ei sunt oameni de lume în toată puterea cuvântului, agitaţi mereu de preocuparea de a se îndopa cu petreceri cât mai sgomotoase şi mai libere, de a se încunjura cât mai curând cu capriţiile luxului poftit de moda cea din urmă, de a nu nega nimica dorinţelor lor şi de a fugi numai de ceeace ar deveni un scandal după ochii lumii. Tot asemenea viaţa lor casnică şi educaţiunea copiilor lor este croită după spiritul cel mai larg al timpului: compătimiri peste compătimiri şi dese închideri de ochi faţă cu greşalele acestora aflaţi în abundanţă, dar

de mustrări aspre, de îndrumări serioase, de exemple mişcătoare spre virtuţile creştineşti mai că nici pomană nu poate fi între pereţii caselor lor. Iar despre servitorii ce aleargă zi şi noapte după porunca lor va fi mai bine să tac, altcum aşi trebui să spun că aceştia trebue să rabde o tractare în unele privinţe cu greu de deschilinit de ceeace o îndurau sclavii din vechime. Astfel creştinii nostri, din zori de zi, răsărite şi acelea colea către amiazi, duc o viaţă comoadă şi bogată în tot felul de desmerdări. Până când nu vatămă, şi ei se păzesc cu sfială de aşa ceva, drepturile altora, toţi aceştia sunt ţinuţi de oameni onesti, ba încă unii sunt gratificaţi cu numiri de modele de virtute şi unele până şi cu epitete de îngeri în trup omenesc. Numiri, gratificări şi epitete cu atât mai amăgitoare, cu cât pe de o altă parte ei au convingerea şi conced şi eu, că le-ai face o inzultă dacă i-ai ţinea de oameni fără religiune sau i-ai număra între aceia despre cari apostolul zise că îşi au pântecele drept Dumnezeu (Filips. 3, 19).

Nu, Doamne fereşte, ei nu sunt cufundaţi într'un asemenea abiz; ei îţi vorbesc cu dragoste despre religiunea creştinească, îi admiră binefacerile ce le-a lăţit în lume, umblă dacă nu alta barem la sărbători mari la biserică şi ar veni şi mai des dacă ar avea timp şi dacă iarna nu i-ar împedeca frigul, vara căldura, şi totdeauna o mulţime de pretexte, cari însă toate dispar când e vorba de teatru, de baluri şi ce mai ştiu eu. Voiu zice mai mult, aceşti creştini sau unii dintre ei câte odată se apropie şi de sfintele taine, şi păzesc poruncile şi prescrisele bisericei, măcarcă unele amănunte, cum le numesc dânşii, le ţin de învechite şi ne mai potrivite timpului de azi.

Placă cerului, ca eu să fi exagerat sau să fi micşorat făcând aceste constatări, măcarcă teamă îmi este că voi, cari cunoaşteţi lucrurile şi mai deaproape, aţi avea multe încă şi multe de adaugat. Oricum ar fi, anumite fapte nu se pot nega şi în faţa lor noi trebue să ne întrebăm chiar cu pericolul de a le turbura pretinsa liniştire, că oare atari creştini umblă ei pe calea cea strâmtă ce duce la viaţă, că oare sunt ei stăpâniţi de adevăratul spirit creştinesc?

Oh nu! Inzadar ne-am face iluziuni, dar nu-i acesta spiritul religiunii creştine, nu-i aceasta calea cea strâmtă. Pentrucă mai întâi însuş Mântuitorul îşi arată un fel de uimire faţă cu greutăţile ei vestindu-ni-o prin o exclamare: Ce strâmtă este uşa şi îngustă calea ce duce în viaţă! Apoi voind să ne explice acest adevăr prin asemănări senzibile, dânsul ne spune că împărăţia cerului este asemenea unui tezaur ascuns pe care nu-l găseşti decât prin săpături obositoare, unui mărgăritar pe care nu-l poţi cumpăra decât vânzând ce ai mai scump, unui seceriş bogat dar la care nu ajungi decât după o muncă îndelungată. Şi iarăş că fericirea cea vecinică este o răsplătire mare foarte, dar la care nu poţi ajunge fără numai după o statornicie în operile pietăţii creştineşti, după o dragoste binefăcătoare şi milostivă, care previne şi caută lipsurile deaproapelui, după o răbdare neschimbată întru necazuri şi amărăciuni, după lăpădarea de noi înşine, adică de poftele noastre prin înfrânare şi mortificaţiune, prin fuga de lumea înşelătoare, prin reducerea în sclăvie a trupului nostru: scurt, printr'o viaţă nepătată sau spălată prin lacrimile unei pocăinţe sincere şi petrecută toată în slujirea lui Dumnezeu în spirit şi în adevăr.

Se va zice însă, că această morală este aspră şi grea. Da, este aspră şi grea, şi amar nouă dacă am voi să o îndulcim prin reforme arbitrare şi dictate de poftele noastre; dar pe lângă toată asprimea ei dânsa, morala cea sfântă şi curată a lui Hristos, a străbătut veacurile, a cucerit ţimpurile, s'a impus tuturor celor ce sunt de binevoitori şi stoluri întregi de cetăţeni a întrodus în totdeauna în împărăţia cerului. Pentrucă pe lângă toată asprimea ei, această morală are un farmec care cu atât se gustă mai tare cu cât omul înaintează mai mult pe îngusta cale a preceptelor ei; o ştiu prea bine aceasta ceice adevărat sunt următorii ei. Nici nu poate fi altfel, căci de a numit Hristos morala sa un jug şi o sarcină, n'a întârziat de a adăuga că jugul său este blând şi sarcina sa uşoară. E blând jugul şi uşoară sarcina creştinească, pentrucă nu o poartă numai umerii nostri singuri ci darul Domnului cu noi. Lumea nu ştie ce este acest ajutor supranatural al graţiei divine, dar îl cunoaşte creştinul pătruns de marea

sa chemare şi urmaş credincios al învăţăturilor Mântuitorului, îl cunoaştem şi noi cu toţii. Să ne silim dar a stărui tot mai mult pe această îngustă cale, a purta cu iubire acest jug dumnezeiesc, căutând numai înainte la scopul nostru cel sublim şi neluând în samă greutăţile aparente ce ne-ar putea împedeca, convinşi fiind cu sf. Pavel, că *„prin Hristos prisoseşte mângăerea noastră"* (II. Cor. 1, 5); şi că *„toate le putem în Hristos celace ne întăreşte"* (Filips. 4, 13). Amin.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

XXIV.

ORBUL DIN NAŞTERE

(Ţinută în Catedrala Sf. Iosif la 3/15 Maiu 1893.)

Iar el a zis: crez, Doamne, şi s'a închinat lui. (Ioan 9, 38.)

Minunea vindecărei orbului din naştere istorisită de Evanghelistul Ioan cu o simplicitate atât de admirabilă şi de proprie adevărului, această minune, constatată după o examinare amănunţită şi chiar plină de spiritul necredinţei din partea învăţaţilor din Israil, mărturisită cu curaj şi statornicie de orbul din naştere ce-şi dobândise printr'însa lumina ochilor, în sine era o nouă dovadă strălucitoare despre dumnezeeasca misiune a celui-ce cu atâta autoritate poruncia legilor nestrămutate ale naturei. Această minune, împreună cu altele nenumărate ce le-a făcut Isus Hristos timp de trei ani în faţa şi la vederea unui întreg popor, şi încoronate toate de minunea minunilor, de glorioasa sa înviere din morţi, ne sileşte mintea, ne înduplecă voinţa ne aprinde inimile, ca să ne supunem cu convingere blândului jug al credinţei sale şi să luăm cu dragoste sarcina poruncilor lui pe umerii noştri. In prezenţa acestor argumente, la lumina crescătoare din veac în veac a întregului aparat de dovedire depus ca şi într'un arsenal preaputernic în sinul sfintei noastre Biserici, raţionabilitea omajului şi supunerii noastre credinţei, se găseşte înălţată la cel mai mare grad ce l-ar putea dori o minte înflăcărată de iubirea adevărului. Astfel stând însă lucrul, cum s'a întâmplat că învăţaţii din Israil au rămas necredincioşi, ba încă zilnic se învârtoşiau în răutate faţă cu preadulcele Isus? Atâta fiind tăria şi lumina acestui limbaj dumnezeiesc, pentru originea cerească a religiunii creştine, cum se întâmplă,

domnilor, de vedem în decursul veacurilor ca şi în zilele noastre, ridicându-se vrăşmaşi neîmpăcaţi în contra ei; mai mult cum se întâmplă de pe lângă toată mărturisirea ei, noi înşine suntem cele mai adeseori atât de lâncezi în practica ei şi ne găsim stăpâniţi de un spirit străin de spiritul ei?

Un răspuns îndestulitor la toate aceste grave întrebări, şi în acelaşi timp un mijloc eficace de îndreptare, vom găsi într'o fie cât de repede conziderare a împrejurărilor ce însoţesc această minune istorisită în evanghelia dela Ioan.

Prin tâlcuirile silite ale legii aşa dar, prin pretenziunea de a fii singurii posesori ai ştiinţei, prin exploatarea sentimentelor religioase ale poporului, prin ambiţiunea nemăsurată ce era sufletul tuturor acestora, farizeii ajunseră a se bucura de o mare autoritate în Izrail şi de a-şi asigura o poziţiune privilegiată şi plină de o mulţime de foloase materiale. Ivindu-se acum Hristos în mijlocul poporului cu o viaţă exemplară ca şi care nu se mai văzuse cu, o dragoste înflăcărată către cei bolnavi şi asupriţi, ca şi care nu se mai simţise, ivindu-se Hristos împodobit cu această comoară de virtuţi minunate şi binefăcătoare, poziţiunea fariseilor începu a se clătina. Pentru aceea nici nu întârziară de a-l privi ca pe un vrăşmaş neîmpăcat al sectei lor, şi de a concepe în gândurile lor planul urgisit de a-l pierde cu ori-ce preţ; pentru aceea erau şi hotărîţi, cum observă evanghelistul, a scoate afară din sinagogă pe ori-ce s'ar supune lui, pe ori-cine l-ar mărturisi pe el a fi Hristosul, adecă mult aşteptatul şi doritul Mesia. Şi fiindcă prin zilnica desfăşurare a acelei comori nepreţuite de virtuţi şi de înţelepciune, prin înmulţirea semnelor strălucitoare ce le făcea, din ce în ce i-se lăţia faima că este profet şi trimis dela Dumnezeu, la rândul lor farisei îşi dădeau toată silinţa de a întuneca lumina faptelor lui, zicând şi repetind că el ar fi un păcătos: *Noi ştim că omul acesta păcătos este.*

In zadar li se răspundea cu minunile ce le înmulţia şi cu binefacerile ce le împărţia el la fiecare paş, în zadar li se observa, că sfinţenia absolută a moravurilor lui nu se putea uni cu gândul de om păcătos, sau li se spunea în faţă de ceice simţeau cu orbul vindecat, că Dumnezeu

nu ascultă pe cei păcătoşi, în zadar, căci părerea lor era nestrămutată: *Noi ştim, noi ştim.* De unde această ştiinţă, de unde această hotărâre de a menţinea o părere lipsită de orice temeiu şi desmiinţită în fiecare zi? De acolo, domnilor, că interesul propriu îi orbise cu totul, încât nu vedeau lucrurile cum erau, ci cum le convenea lor să fie: cază adevărul, numai interesul lor să rămână în picioare, cază evidenţa, numai să nu cază şi să nu se strice placul unor pofte stăpânitoare. Dacă printr'o neputinţă, Mântuitorul s'ar fi declarat pentru ei, şi şi-ar fi acomodat învăţământul după maximele lor, oh atunci de sigur că nu i-ar fi lipsit aplauzele, nu admiraţiunea, nu stima din partea lor. Dar fiindcă el, ca însuşi adevărul ce era, le descoperia rătăcirile, le sbiciuia apucăturile şi astfel le zdruncina prestigiul şi autoritatea uzurpată, ori-ce ar fi făcut în bine şi în adevăr, naintea lor era un păcătos: *Noi ştim că omul acesta păcătos este.* Nu mai poate fi aşadar nici o mirare văzând cu câtă silinţă se încearcă fariseii a travesti minunile şi a suci învăţăturile Mântuitorului. In cazul nostru, îi văzurăm că pe lângă toată strălucirea faptului, îi contestează existenţa, apoi, constrânşi de evidenţă a o admite împotriva adevărului celui mai lămurit neagă să fi fost opera lui Isus. Pentru-ce? Pentrucă nu era pe placul intereselor lor. De aci toată acea răutate ce transpiră din fiecare cuvânt întru examinarea minunii; toată acea hotărâre de a asculta cu bucurie, ori-ce s'ar părea favorabil necredinţei lor şi a nu suferi decât cu mâhnire ceea-ce o combate şi o restoarnă; de aci acea falsă pietate ce-i îndeamnă să protesteze contra împrejurării că vindecarea s'a făcut în zi de sărbătoare, măcar că precum le imputa o altă-dată Domnul, ei nu găsiau nici un rău în scoaterea din puţ a unui dobitoc în zi de Sâmbătă; de aci şi acea purtare violentă de a înfrica pe bietul orb, de a-l încurca cu întrebări şi observări măiestrite şi de a-l face să-şi închidă gura, să înceteze cu propovăduirea minunii, de aci în fine extremitatea oribilă la care-i împinge desperarea, de a atribui mai vârtos diavolului nişte opere evident eşite din mânile lui Dumnezeu, numai ca să nu fie siliţi a aduce omagii, a se închina lui Hristos şi a-l recunoaşte de ceeace era, de adevăratul Mesia. Şi toate acestea pentrucă îşi

vedeau interesul propriu lovit pentrucă acesta era singura regulă după care se forma judecata lor. Ştim unde s'a sfârşit această răutate a fariseilor faţă cu persoana Domnului: s'a sfârşit prin osândirea lui, prin uciderea acestui miel nevinovat pe cruce între doi făcători de rele.

Dar lucrul şi mai trist este, că purtarea fariseilor şi-a găsit imitatori în toate timpurile. Spre a vă convinge n'aveţi decât să vă reamintiţi istoria ereziilor şi a perzecuţiunilor creştinismului. Curgea în şiroaie sub ochii acestora sângele a mii şi milioane de oameni din toate condiţiunile fără de nici o altă vină decât că îşi dădură numele lui Hristos, şi profesau o religiune cu dogmele cele mai sublime, cu morala cea mai sfântă, cu exemplarele cele mai desăvârşite ale tuturor virtuţilor; curgea în şiroaie sângele martirilor şi tiranii vedeau cu ochii cum sângele vărsat se făcea sămânţa creştinilor, dar cruzimile nu încetau, şi gândirile lor nu se ridicau la scrutarea cauzelor unui asemenea eroism, nu, pentrucă interesele unei vieţi scandaloase dictau altfel, nu, pentrucă cultul unor zeităţi infame şi încurajatoare a tuturor viţiilor poftia distrugerea creştinismului!

Sub alte forme, prescrise de deosebirea împrejurărilor, dar acelaşi era spiritul şi caracterul particular al ereziilor, ai căror capi şi urmaşi ridicau până la stele pe toţi ceice simţeau ca şi ei, de vreme ce aruncau în abizul iadului pe ceice înflăcăraţi de spiritul Domnului, păşiau cu bărbăţie întru combaterea rătăcirilor lor. Ca şi fariseii din evanghelia noastră, ei pe sine se mândreau a fi cei mai înţelegători ai lucrurilor sfinte, cei mai înzestraţi cu virtuţi şi cu ştiinţă, cei mai sinceri urmaşi ai disciplinei celei vechi; ei pe sine se ţineau de singuri cunoscători ai spiritului evanghelic, de singuri moştenitori ai adevărului, de singuri cari aveau dreptul să zică: *Noi suntem învăţăceii lui Moise.* Iar alţii, cari, ca şi orbul norocos, erau în realitate străbătuţi de spiritul Domnului şi luminaţi de graţia sa, cari îşi mortificau trupurile, reducându-le cu apostolul în sclăvie, erau nişte imbecili, nişte fanatici, despre cari repeţiau în mii de chipuri: *Întru păcate te-ai născut tu tot, şi tu ne înveţi pe noi.*

Acum timpul ereziilor a trecut, respective inimicii lui Hristos au început încă din veacul din urmă o altă tactică,

uzată altmintrelea şi aceea de un Iulian apostatul, cari nu sunt decât minciuni, să zic aşa cu însuşi materialistul Virchow. Sub cuvânt că ar avea monopolul ştiinţelor, în mânile unor anumiţi oameni, în capetele unor anumiţi învăţaţi, ipotezele cele mai cutezătoare, închipuirile cele mai fantastice, cunoştinţele cele mai superficiale în materie de filozofie, devin rezultate zdrobitoare şi arme prea puternice de ale ştiinţei, înaintea cărora, stând la afirmările lor, religiunea trebue să dispară ca un ce moştenit dela veacurile de întuneric.

Dar nu, domnilor, fie zis în treacăt, nu ştiinţa e de vină pentru asemenea sbuciumări sgomotoase contra religiunii; căci adevărata ştiinţă cum a fost pururea aşa este şi acum, o conlucrătoare sirguincioasă a religiunii întru cultivarea spiritului omenesc, este şi ea o fiică a Dumnezeului nostru carele se numeşte Dumnezeul ştiinţelor, este o armă cu care noi înşine ne pogorîm pe terenul de luptă al vrăşmaşului, este un mijloc prin care mai uşor deosebim neghina de grâu, şi adevărul de eroare, de falzitate şi de minciună; proba neperitoare despre aceasta o avem în imensa pleiadă a geniilor ilustre ce împodobesc numele creştin pe toate ramurile activităţii minţii omeneşti.

Dacă însă nu ştiinţa e de vină de abuzul ce se face cu numele ei contra religiunii, atunci care şi unde este cauza acestei rătăciri? Care şi unde este cauza că aceşti pretinşi reprezentanţi ai ştiinţei, printre cari sau după cari se înşiră sclavii libertinajului de toate categoriile, — îţi râd în faţă când le pomeneşti de păcat, de infern, de judecata lui Dumnezeu? Cauza este şi aci tot interesul lor propriu, carele se simte genat de adevărurile înfricoşate ale religiunii, şi de aceea pretinde ca ea să se stângă din lume, ca păcatul să fie o glumă, infernul o sfaimă copilărească, judecata Domnului şi una şi alta. Aceştia, ne mai putându-se închina de ochii lumii zeităţilor absurde, încestuoase, adultere, imorale, cum erau cele născocite şi închise de idolatria păgână pe muntele Olimpului, — au ajuns la negarea religiunii sub masca ştiinţei. Şi dacă cu toate aceste, mai ţin când şi când la observarea unor forme externe, pe cari le numesc forme goale, aceasta o fac căci găsesc în observarea lor, dacă nu tot ceeace

găsiau ucenicii lui Moise, dar găsesc o oarecare îndestulare a intereselor lor proprii, cum ar fi reputaţiunea de oameni ce ţin cont de sentimentele poporului, reputaţiunea de fii credincioşi aşezămintelor străbune ale părinţilor lor şi peste toate un mijloc puternic şi indispensabil spre a stăpâni peste poporul ignorant.

Răutatea interesului propriu însă, ca criteriu de judecată, ca îndreptar pentru viaţă, răutatea spiritului lumii cum îl mai numeşte Evanghelia, e atât de mare şi de lăţită, încât spre a ne convinge de ea, nici nu-i de lipsă să alergăm cu conziderările aşa de sus. Căci spuneţi-mi ce altă dacă nu tot interesul propriu este cauza care îndeobşte ne face să avem părerile cele mai strâmbe în privinţa deaproapelui nostru? De câteori, oh, judecata nu se face după dreptate şi după adevăr, nu după meritul ce este întru faptele semenilor nostri, ci după interesul ce este întru noi, nu după însuşirile lor bune sau rele, ci după binele sau răul ce ne vine dela ei? Da, aceasta este cauza de virtuţile cele mai alese sunt batjocurite, intenţiunile cele mai curate strâvestite, şi meritele adevărate nerecunoscute, trase la îndoială sau ciuntite şi reduse la nimica; pe când de altă parte se aduc laude exagerate mediocrităţilor, se încurajează viţiul, se excuză acţiunile cele mai deplorabile, se ţin de uşurinţe neînsemnate conversări şi fapte oprite de legea sfântă. Iată în scurte cuvinte rădăcina invidiei, din care apoi ca şi dintr'un izvor îmbelşugat iasă şi se varsă peste societate înşelăciunile şi făţărniciile, neîncrederea împrumuată, ura şi certurile cu toate urmările lor. Iată, eu zic, cauza şi izvorul nenumăratelor nedreptăţiri ce umplu lumea, şi cari făcură pe psalmistul să exclame: *„Insă deşerţi sunt fiii oamenilor, mincinoşi fiii oamenilor în cumpene“* (Ps. 61, 9), va să zică că puşi ei în cumpănă, decât aburul mai uşori vor fi, de vor începe adică a judeca după interesele lor.

Am văzut în ce adâncă orbire sufletească duce pe om interesul propriu luat ca bază a judecăţii. Dar cum ne vom şti scăpa ori prezerva de o cursă aşa de largă întinsă sufletelor noastre? Oh, numai imitând pe orbul vindecat la trup şi îndreptat la suflet prin graţia lui Hristos. Deşi ignorant, el, tare fiind în credinţa şi iubirea Binefă-

cătorului său, nu se lasă a fi înşelat de pretinsa ştiinţă a fariseilor, ci cu statornicie şi cu curaj îl mărturiseşte înaintea lor. Fie aşadar şi credinţa noastră vie, tare, neclătinată, şi prin convicţiunea ei vom zdrobi cursele şi atacurile necredincioşilor, prin sinceritatea ei vom stoarce admiraţiunea şi respectul celorce ne hulesc, prin curajul ei vom învinge lumea, prin statornicia ei vom înainta din virtute în virtute, iar prin toate aceste însuşiri nobile ce trebue să le aibă credinţa întru noi, cu adevărat vom mărturisi pe Hristos înaintea oamenilor, şi făcând aceasta, cuvântul său este, că şi el ne va mărturisi înaintea Tatălui său ceresc în ziua de vecinică răsplată ce-i aşteaptă pe toţi ceice îl iubesc pe el şi urmează poruncile lui. Amin.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BCU Cluj / Central University Library Cluj

XXV.

DESPRE PERSEVERANȚĂ.

(Ținută în Catedrala Sf. Iosif la 16 Aprilie 1893.)

„Intru slobozenia dară cu carea Hristos pre noi ne-a slobozit, stați, și nu vă cuprindeți iarăși cu jugul robiei.“
Galat. 5, 1.

Hristos cel ce a înviat din morți nu mai moare, moartea pe dânsul nu-l mai stăpânește (Rom. 6, 9). Din această însușire esențială a învierii Domnului sf. Pavel trage o consecință de cea mai mare gravitate pentru noi. *„Așa și voi*, sunt cuvintele dânsului către Romani, *socotiți-vă pre voi morți a fi păcatului, și vii lui Dumnezeu“*. (ibid. v. 11.) Invierea Domnului adică nu este numai o dogmă și o dogmă fundamentală a religiunii încunjurată de cea mai mare lumină ce o poate dori o minte sănătoasă spre a o îmbrățișa cu iubire și a o mărturisi cu tărie înaintea lumii, ci este totodată și un exemplar, un tip, un model, după care trebuie să-și îndrepteze viața toți cei ce s'au scăpat de jugul păcatului prin primirea marelui dar al grației divine. Prin însuș faptul justificării noastre așadar, prin însași curățirea conștiinței noastre prin lacrimile unei sincere pocăințe, prin însaș învierea sufletelor noastre din starea păcatului, noi am contras grava datorință de a rămânea statornici în viața cea nouă a sufletului, de a păzi cu scumpătate darul primit. de a ne sili pururea ca să nu cădem iarăș în sclăvia păcatului, căci numai astfel, numai având acest caracter de nemurire al Mântuitorului, întoarcerea noastră va fi cu folos, numai astfel îndreptați pe pământ vom putea întra odată triumfători întru cereasca împărăție a lui Isus Hristos.

* * *

Viaţa cea nouă la care am înviat din moartea păcatului, în sine este nemuritoare ca şi sufletul, subiectul ei; legătura cea sfântă ce s'a stabilit prin praţie între om şi Dumnezeu, din partea acestuia este vecinică şi întărită cu jurământ, care, după expresiunea sfântului Pavel, nu se poate schimba, căci neschimbător este cela ce l-a făcut. Dacă însă cu toate acestea se întâmplă de se stinge o viaţă atât de nobilă şi să rupe o legătură atât de întărită, cauza este singur numai voinţa cea rea a omului şi dorinţa sa nelegiuită de a se cufunda iarăş în abizul răutăţii din care fusese scos cu un preţ aşa de mare. *„Domnul Dumnezeul tău,* mai zice Scriptura, *este Dumnezeu credincios, cel ce păzeşte legătura, şi mila celor ce-l iubesc pre dânsul şi celor ce păzesc poruncile lui"*. (IV. Moise 7, 9). Este credincios, pentrucă fiind însaşi bunătatea şi sfinţenia, Dumnezeu nu poate părăsi o lucrare izvorită din însaşi nemărginita sa îndurare, o lucrare pentru a cărei efectuire n'a cruţat pe Fiul său ci pentru noi toţi l-a dat pe dânsul, l-a lăsat oamenilor să-l batjocurească şi între doi făcători de rele să-l răstignească pe cruce. Păzeşte după aceea legătura şi mila celor ce-l iubesc pe dânsul în mii şi mii de chipuri, luminându-le necontenit mintea întru cunoaşterea adevărului, întărindu-le voinţa întru urmărirea binelui, îmbărbătându-i prin exemple salutare, scutindu-i de ocaziuni periculoase, apărându-i de orice rău mai bine de cum îşi apără o mamă iubitoare pe cela ce este pupila ochilor şi odorul cel mai scump al inimei sale.

In schimb pentru această credinţă ce nu scade nici odată fără numai când noi o silim să scadă, în schimb pentru aceste binefaceri nenumărate cu cari ne îmbogăţeşte Dumnezeu viaţa cea nouă la care ne-a renăscut prin sfintele taine, ce cere acum el din partea noastră? Nimic alta fără numai să răsplătim iubirea cu iubire, să-i fim şi noi credincioşi, să cultivăm virtuţile ce le-a sădit în inimile noastre odată cu vărsarea darului, să ne înmulţim prin toate aceste meritele şi să ne mărim strălucirea coroanei gătite de dânsul ca de un drept judecător al vieţii noastre. Putea-s'ar cere un lucru mai raţionabil decât acesta? Mintea omenească putea-şi-ar ea închipui

ceva de mai nobil decât o recunoştinţă fiească pentru binefaceri aşa de mari şi împărţite într'un mod atât de gratuit?

Pe cât de raţionabilă este însă statornicia sau perseveranţa creştinească, pe atâta este şi de necesară; o spuse aceasta lămurit Mântuitorul când zise că cela ce va răbda până în sfârşit, acela se va mântui. Spre a străbate şi mai adânc acest mare adevăr, trebue să deosebim între perseverenţa vieţii şi perseveranţa finală. Cea dintâi este din partea lui Dumnezeu un şir neîntrerupt de ajutoare şi de graţii întinse aleşilor săi spre a-i face să ajungă în pacea şi iubirea sa la moştenirea ce le-a gătit-o în cer; iar din partea noastră perseveranţa vieţii este tot un şir de fapte bune săvârşite în spiritul şi după prescripţiunile legilor sfinte şi prin cari noi, sprijiniţi de graţie, meritâm aceea moştenire glorioasă şi ne asigurăm obţinerea ei ca şi o răsplată datorită muncitorului ce a purtat sarcina zilei în viia stăpânului său. Toate faptele, toate acţiunile bune din cari se compune, ca şi din tot atâtea zale acest lanţ mântuitor, sunt de aceeaş fire în privinţa meritului. Cel din urmă act însă, cea din urmă zală din asemănarea făcută, având destinaţiunea de a fi ca şi o cunună şi o consumare a tuturor faptelor bune, de a ne introduce în viaţa cea vecinică, de a ne lega pentru totdeauna nedespărţit de iubirea lui Dumnezeu, are o deosebită importanţă, şi se numeşte perseveranţa finală. Ei bine, cum putem ajunge noi la acest dar, fără de care deşartă ne este viaţa, deşarte toate ostenelele de pre pământ? De credinţă este, că noi orice am face, nu-l putem dobândi cu un merit de dreptate sau cu un drept de al pretinde; numai puţin adevărat însă este, că îl putem dobândi cu un merit de convenienţă bazat pe bunătatea şi îndurarea celui ce voieşte ca toţi oamenii să ajungă la cunoştinţa adevărului şi la mântuire, şi carele niciodată nu deneagă darul celor ce fac cât este în putinţa lor, celor ce-şi dau toată silinţa de a rămânea credincioşi, de a-şi mortifica poftele răzvrătite, de a încunjura ocaziunile de păcat, de a împlini legea în toată întinderea ei. Va să zică, după regulele comune ale Providinţei divine, darul perseveranţei finale este rezultatul per-

severanţei vieţii, a stăruinţei în bine şi în păzirea poruncilor dumnezeeşti, acela se va mântui care va răbda până în sfârşit.

Iată, domnilor, caracterul ce trebuie să-l aibă viaţa voastră cea nouă la care aţi ajuns prin pocăinţa făcută în aceste zile mari ale creştinismului; un caracter de statornicie în bine, durabilă şi neperitoare, cum este exemplarul ce vi s'a pus înainte, învierea Domnului Hristos. Aci eu las conştiinţei fiecărui de a se examina, că oare străluceşte în pocăinţa făcută acest caracter, această însuşire indispenzabilă pentru ca ea să fie sinceră şi vrednică de un creştin. Şi mai vârtos voiu adăuga un cuvânt asupra extremului pericol în care se află toţi cei-ce refuză a se împăca cu Hristos pentru nişte motive cum ar fi lenevirea, nepăsarea, respectul uman, frica puerilă de critizările lumii şi încă o sută ca aceste, dar toate motive pe cari n'ar trebui să ne fie permis a le pomeni unui creştin conştiu de chemarea sa, unui om cu judecată sănătoasă şi pătruns de demnitatea fiinţei şi a rolului său în lume. Pentru aceştia şi pentru cela-ce din nenorocire după pocăinţă s'ar întoarce din nou la căile păcatului, sau spre a uza de limbajul scriptural, la borîtura de mai înainte, pentru toţi aceştia, amar mie dacă n'aşi repeţi cu principele apostolilor: *„Mai bine era lor, să nu fie cunoscut calea dreptăţii, decât după-ce o au cunoscut a se întoarce dela sfânta poruncă carea s'a dat lor“*. (II. Petru 2, 21.)

Loc de excuzare în faţa acestei sentinţe divine pentru un creştin nu există, pentrucă ei toţi au cunoscut calea dreptăţii prin faptul însuşi că sunt creştini; apoi acolo sunt predicările bisericei, glasurile preoţilor, acolo sunt sfaturile şi exemplele adevăraţilor creştini; de cumva însă toate aceste le-au batjocorit şi despreţuit, vina nu poate decât să le fie şi mai mare. Cunoscând aşa dar calea dreptăţii şi părăsind-o, soartea lor se numeşte mai rea decât bunăoară a unor păgâni crescuţi în cea mai deplorabilă ignoranţă; pentrucă asemenea creştini răutăţii păcatului şi rătăcirii în care petrec, prin faptul însuşi adaug şi răutatea celei mai mari ingratitudini. Aflându-se pe calea dreptăţii şi toţi s'au aflat odată, ei erau încunjuraţi de binefacerile cele mai alese ale cerului, fii adoptivi ai

lui Dumnezeu, ei aveau dreptul la moştenirea de veci şi nu le lipsia darul de a rămânea statornici pe aceeaşi cale a dreptăţii. Intorcând-se însă înapoi, au despreţuit moştenirea, au profanat sângele Fiului lui Dumnezeu cu care au fost rescumpăraţi, bunătatea cea mare au plătit-o cu cea mai urîtă necredinţă, vicleşug şi despreţuire. Şi dat fiind că gratitudinea se măsoară după mărimea binefacerilor primite, ingratitudinea lor devine un monstru întreg de răutate. In zadar am căuta şi aci loc de excuzare, căci nimica nu găsim, nu surprinderea ocaziunilor şi aleşuirile lumii înşelătoare, după-ce erau preveniţi asupra pericolului, nu violinţa patimilor ori slăbiciunea forţelor, după-ce ajutorul de sus le era la îndemână spre a eşi biruitori, nu lipsurile vieţii materiale, după-ce zis este din partea celui Atotputernic: Căutaţi mai întâiu împărăţia lui Dumnezeu, şi toate aceste se vor adauge vouă.

Concluziunea firească din cele desfăşurate până acilea într'un chip aşa de scurt, nu poate fi decât una pentru cei drepţi şi alta pentru cei depărtaţi dela calea dreptăţii. Celor dintâiu le vom zice cu apostolul: *Cel-ce i-se pare că stă, să ia aminte, ca să nu cază*" (I. Cor. 10, 12.); să se silească prin toate faptele cele bune, prin rugăciuni şi practica neobosită a virtuţilor să rămână statornic şi sîrguincios întru a urma lui Hristos. Iar celor de al doilea, celor-ce de nou ar fi apucat pe căile rautăţii, după-ce cu dreptul i-am înspăimântat asupra pericolului în care se află, le vom zice: ridicaţi speranţa voastră, că ori cât de anevoioasă ori imposibilă s'ar părea îndreptarea voastră, nu uitaţi că la Dumnezeu toate sunt cu putinţă, timpul este cel mai propiţiu şi o nobilă sforţare din partea voastră va face violinţă Cerului şi-l va îndupleca spre iertare, da îl va îndupleca, căci însuşi ne-a asigurat, că nu voieşte moartea păcătosului, ci să se întoarcă şi să fie viu. Amin.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

XXVI.

SFÂNTUL DUMITRU.

(1893.)

„Şi veţi fi mie mărturii în Ierusalim, şi în toată Iudea, şi în Samaria, până la marginea pământului".

(Fapt. apost. 1, 8.)

Prin aceste scurte cuvinte încredinţa Isus Hristos ucenicilor săi cea mai glorioasă, dar în acelaşi timp şi cea mai grea dintre sarcinile ce puteau fi puse pe umerii unor oameni muritori, şi în deosebi a unor simpli pescari de pe ţărmurii Tiberiadei. A da mărturie lui Hristos, însămna a propovădui divinitatea lui, a lăţi învăţăturile lui, a stabili pe pământ cultul şi veneraţiunea sa, a celui ce murise răstignit pe cruce; însămna a distruge erorile, a nimici superstiţiunile grămădite timp de preste patru mii de ani de viţiile oamenilor, a întoarce, a lumina, a sfinţi întreaga lume. Planul era sublim şi vrednic de maiestatea atotputernicului Dumnezeu. Dar a da mărturie lui Hristos mai însemna a ataca credinţele tuturor popoarelor, legile şi obiceiurile împăraţiilor, capriciul şi volnicia stăpânitorilor lumeşti ridicate pretutindenea în maxime de stat; însemna dreptaceea a se expune osândirilor, chinurilor şi morţii. Pericolul era înfricoşat, şi trebuia un curaj ce nu-şi poate avea isvorul în pieptul omului, un curaj supranatural, spre înfruntarea lui. Cu toate acestea proiectul s'a împlinit, minunea s'a făcut; apostolii i-au dat până la unul mărturie pecetluind cu sângele lor Evanghelia ce au stabilit-o pe pământ. Mai mult, ei au lăsat în moştenire curajul lor celora pe cari i-au învăţat, încât lumea n'a întârziat de a vedea un stol fără de număr de mărturii, de eroi neînvinşi,

cari la rândul lor cu sângele au pecetluit temeinicia învăţăturii moştenite.

Printre aceşti eroi fără de seamăn cu cari se mândreşte Biserica lui Hristos, daţi-mi voie să vă înfăţişez astăzi pe Sfântul şi marele martir Dumitru, venerat cu deosebire în orient, dar tot aşa de scump în apus, căci şi el este al nostru, şi el este fiul ilustru al Bisericii catolice a lui Isus Hristos.

* * *

Suntem la începutul veacului al patrulea. Biserica lui Hristos se află necontenit într'o stare de înflorire. Apostolii săi, şi fiecare creştin era un apostol, zilnic cuceriau cu miile noui supuşi cerescului stăpân, gloria crucii se lăţise în toate părţile lumii cunoscute, iar încercările, de schismă şi de herezie făcute de Gnostici, Sabeliani şi Novaţiani cu scopul de a-i sfăşia sinul şi a-i întuneca strălucirea învăţăturilor, rămaseră zădarnice, deşi îi stoarse multe şi ferbinţi lacrimi, oh lacrimi de durere ce aveau să-i curgă mai târziu în şiroaie nesfârşite pentru şi mai durerosul rezultat ce-l obţinură pe aceleaşi căi Foţie şi Cerularie în răsărit, Luther şi Calvin în apus. S'ar fi părut, că botezul sângelui prin care trecuse şi se întărise mireasa lui Hristos, ar fi trebuit să înceteze, s'ar fi părut că înţelepciunea păgânească după atâtea dovezi uimitoare ar fi trebuit să capituleze dinaintea crucii, că conducătorii statului roman după atâtea opintiri zădarnice de a distruge numele creştinesc, ar fi trebuit să-i recunoască tăria neînvinsă şi chiar să caute, până mai era timp, în vigoarea creştinismului leacul vindecării unui imperiu ce cu paşi repezi înainta, pe lângă toate succesele efemere, spre fatalul povârniş al apunerii lui. Dar nu, nici botezul sângelui n'a încetat, nici inimile persecutorilor nu s'au înmuiat. Pentru răutatea oamenilor, în cartea Provedinţei divine era scris altfel. Colosul roman trebuia să cadă, şi să cadă mai mult de loviturile barbarilor dinlăuntru, viţiul şi destrăbălarea morală, decât de atacurile celor din afară. Mai înainte însă ocârmuitorii statului câtuşi de puţin luminaţi de experienţa a trei veacuri, ţinură a da o nouă şi cea mai groaznică încercare de a distruge ceea-ce împlântase însuşi braţul celui Atotputernic. Diocleţian, Galeriu şi Maximian, aceşti

trei monstri ce conduceau frânele imperiului, la anul 302 începură lupta cu o cruzime pe atât mai mare, pe cât, după gândirea lor, spre ruşinea imperiului, creştinismul până atunci eşise pururea învingător, ducând cu sine prăzi din ce în ce mai numeroase, spre a le pune la picioarele lui Hristos. Printr'un edict publicat în toate colţurile imperiului tiranii impuse ştergerea bisericilor creştine de pe pământ, arderea cărţilor sfinte, confişcarea bunurilor, ridicarea dreptului de apărare al creştinilor, lipsirea de onoruri şi demnităţi, aruncarea în închisori, scurt, siluirea lor prin ori-ce chinuri şi torturări, ca să jertfească idolilor, adecă unor zeităţi infame, născocite pentru legitimarea tuturor viţiilor.

Prescripţiunile edictului s'au şi executat cu furoare nemărginită şi în în chipurile cele mai sălbatice, mai crudele şi mai barbare; rezultatul însă a fost iarăşi un triumf dintre cele mai sublime ale Bisericei lui Hristos, o coroană strălucită, un şir fără de capăt de martiri din toate vârstele şi condiţiunile, cari devremece au întărit prin sângele lor temeinicia şi originea dumnezeească a sfintei noastre religiuni, au devenit şi tot atâtea exemple de încurajare, de imitare pentru noi.

Printre aceste victime ale persecuţiunii lui Diocleţian, printre aceşti iluştri eroi ai credinţei noastre este şi Sfântul Dumitru, împodobit de biserica orientală, care repet, era una şi nedespărţită de cea apusană, cu gloriosul titlu de mare — martir. Coroana de martir dânsul şi-a luat-o către anul 306, în Tesalonica, capitala Macedoniei, pe acel timp unul dintre cele mai importante şi mai înfloritoare oraşe ale imperiului. O tradiţiune constantă şi nu fără temei spune, că el a fost proconzul în acea metropolă a Iliricului, o funcţiune la care n'ar fi nici o mirare că ajunsese un creştin, pentrucă ştiut este că creştinismul încă de mult străbătuse în toate ramurile vieţii romane; palatul Chesarilor, forul, armata, toate cuprindeau o mulţime de creştini; toate le-am umplut, zicea Tertulian păgânilor, lăsându-vă vouă numai templele.

Puţin impoartă însă pentru gloria Sfântului Dumitru împrejurarea de a fi purtat ori ba o asemenea funcţie onorabilă; pentrucă noi ştim, că el şi înainte de a-şi vărsa sângele pentru Hristos, umbla cu statornicie în căile dom-

nului agonisindu-şi astfel adevăratele merite ce premerg gloriei neperitoare şi singură mai cu seamă vrednică de ostenelile omului. Au fost drept mulţi printre martirii noştri, cari numai în ultimul moment al vieţii lor s'au întors la Hristos, devenind ca şi fără de veste din perzecutori mărturiile lui, ceeace demonstra tăria şi eficacitatea graţiei divine, puternică, precum este scris, a scoate şi din pietri pe fiii lui Avram, a face într'un singur moment cel mai mare sfânt din cel mai mare păcătos. Dar regula generală, după părerea sfinţilor Părinţi este, că cea mai bună pregătire pentru martiriu este deprinderea de mai înainte cu virtuţile creştineşti. Nu fraţilor, zicea sf. Gregoriu Marele, poporului său, celebrând laudele unei fecioare martire, aceea pe care noi o sărbătorim, n'ar fi avut tăria de a muri pentru Dumnezeu, dacă n'ar fi început cu omorîrea în sine a tuturor datorinţelor pământeşti. Tot pentru ilustrarea acestui adevăr, sfântul Pavel se foloseşte de asemănarea luptătorilor de pre pământ. Dacă ceia ce se pregătesc, zicea dânsul, ca să se lupte şi să dobândească cununa pe arenă, încetează dela plăcerile ce ar putea să i slăbească, se deprind, se chinuiesc pentru un lucru trecător, cu cât mai vârtos nu trebuie să ne silim noi pentru o cunună neveştejită? *„Şi aceia adică ca să ia cunună stricăcioasă, iară noi nestricăcioasă"*. (I. Cor. 9, 25). Iar înaintea tuturora o spuse însuşi Mântuitorul; că cine vrea să vie după mine, să se lapede de sine, adeca de înclinaţiunile cele rele, de scăderi, de patimi; ceeace nu se poate obţinea decât printr'o viaţă cu adevărat creştinească. Ei bine, noi ştim, că tocmai aceasta era calea pe care umbla sf. Dumitru. Urmând acestor învăţături, şi imitând viaţa şi luptele apostolilor, el în acelaş timp întăria credinţa fraţilor săi prin puterea îndemnurilor la statornicie şi prin strălucirea faptelor sale celor bune, devenind astfel un adevărat propovăduitor al tainelor crucii şi un măiestru de pietate.

Intr'aceea se apropia ciasul vecinicei răsplătiri. Cezarul Galeriu venind în Tesalonica, soldaţii săi, destinaţi a prinde pe creştini, n'avură greutate de a găsi pe sfântul nostru, carele netemându-se de moarte, n'avu nici o grabă de a se ascunde. Adus în faţa tiranului, acesta, dupăce văzu

că e zădarnică orice încercare de a-l face să jertfească idolilor, de a se lăpăda de Hristos; mai mult, văzând cu câtă bărbăție răspunde cu sfântul Petru, că trebue să ascultăm mai vârtos pe Dumnezeu decât pe oameni, — porunci soldaților să-l facă în bucăți. In chipul acesta, în prezența tiranului sfântul Dumitru își dădu sângele pentru mărirea aceluia ce cu dumnezeiescul său sânge îl rescumpărase pe lemnul crucii. Trupul său rămase în locul masacrului, iar noaptea următoare niște creștini îl îngropară pe ascuns într'un loc puțin vrednic de dânsul, unde a rămas timp mai îndelungat ca și uitat de oameni. Dar n'a fost uitat de Dumnezeu. Nu, pentrucă una dintre răsplătirile croite de dânsul virtuții pe pământ este aceea, de a-i face pomenirea sacră și glorioasă posterității, și de a voi, ca, pe când numele neascultătorilor săi să dispară cu sunetul bronzului ce le vestește moartea, acela al drepților dimpotrivă să rămână întipărit în inimile oamenilor spre semn de pace și de binecuvântare. Pentru aceea mormintele acelor eroi valoroși, ce ne s'au îndoit a-și da viața pentru onoarea credinței, chiar și din adâncul uitării au fost scoase și făcute drept tot atâtea școale de tărie creștinească, și sanctuare ale grației din cari ies glasuri de pilde luminoase, de îndemnare, de îmbărbătare și de mângâiere pentru fiii bisericei. De vreme ce așadar tiranul lui a dispărut fără de urmă, nelăsând decât un nume egal cu barbaria și sălbătăcia, gloriosul nostru martir chiar și în privința trupului său a putut striga cu profetul: *„Și mă voiu scula, că de voiu ședea întru întunerec, Domnul mă va lumina“* (Mich. 7, 8). In scurtă vreme într'adevăr mormântul său, pe care un veac mai târziu Leonte Prefectul Iliricului ridica o biserică pompoasă, deveni strălucit prin faptul peregrinajelor pornite din toate colțurile orientale și prin mulțimea minunilor ce se făceau acolo, și pe cari pe lângă tradițiunea unui întreg popor ni-le lăsară scrise bărbați vrednici de toată credința, cari în parte au fost martori oculari și chiar împărtășiți ca Metafrast, de binefacerile vindecătoare ce eșiau din glorioasele oseminte.

Mai mult, veneraținea sa publică și solemnă străbătu până departe în apus, unde, și încă chiar în eterna cetate prin veacul al nouălea subzista o capelă veche ridicată

întru onoarea lui. *Şi mă voiu scula, că de voiu şedea întru întunerec, Domnul mă va lumina.*

Zice acum sf. Augustin, că sărbătorirea martirilor este o îndemnare continuă spre martiriu şi totodată o învitare de a imita ceeace ne facem o datorinţă de a onora. (Serm. 47 de sanctis). Invăţătură cu atât mai luminoasă, cu cât ea nu este decât o concluziune strânsă din marile cuvinte pronunţate de Mântuitorul nostru: Că cine iubeşte mai mult pe tată, frate, fiu decât pe mine, nu este vrednic de mine (Mat. 10, 37). Pentru noi, eu o recunosc, au trecut timpurile acelor mari perzecuţiuni cari cereau precum văzurăm, viaţa sau moartea creştinului, vărsarea sângelui pentru numele lui Hristos, sau trădarea acestuia, ceeace însămna pururea cât o moarte vecinică; graţie gradului de cultură la care au ajuns popoarele europene tot numai pe baza Evangheliei, noi ne bucurăm de libertăţi publice întru preamărirea Dumnezeului nostru, altarele noastre nu mai stau ascunse sub pământ, ci la lumina zilei cu intrare deschisă tuturora, şi apărate de coroane regale pe cari străluceşte semnul crucii. Prin aceasta însă o iotă nu s'a schimbat din datorinţa noastră de a fi stăpâniţi de spiritul lui Hristos, de a-l iubi mai pe sus de vieaţa noastră, de a-l urma purtându-i crucea suferinţelor, mortificându-ne poftele şi luptând fără de încetare contra nenumăraţilor vrăşmaşi ai mântuirii noastre, cari pururea vor da asalt iubitorilor de Dumnezeu. Dar cum ne împlinim noi această datorinţă? "Ah, fraţilor, zicea sf. Ciprian creştinilor din Cartagena, e un ce foarte straniu, că pacea de care se bucură acum biserica, să nu servească decât spre a ne corumpe şi lâncezi. Pe cât timp a ţinut perzecuţiunea, noi eram vioi şi plini de înflăcărare, dar acum când creştinismul respiră liniştit, noi lâncezim; neavând a ne lupta decât cu noi înşine, noi cădem; viţiile noastre sunt singurii nostri perzecutori, şi noi cu atâta uşurinţă ne lăsăm a fi învinşi. Lenevirea în privinţa sufletului ne slăbeşte pe noi, pe cari nu ne-au putut slăbi războaiele: *Et nunc frangunt otia, quos bella non vicerant.* Aşa este din nenorocire, căci una şi aceeaşi credinţă, care în pieptu-rile martirilor era învingătoare asupra barbariei şi cruzimilor, astăzi la cea mai mare parte dintre creştini

e sclava indiferentismului, uşurinţei, cupidităţilor şi senzualităţii.

Dintre cei trei vrăşmaşi ai mântuirii noastre, pe cari ni-i numeşte apostolul, adica diavolul, trupul şi lumea, cel mai înfricoşat este trupul, departe însă de a se ţinea de vrăşmaş, se ademeneşte, se cruţă, se cufundă în plăceri, până când creştinul rămâne subjugat necuratelor lui dorinţe; cel mai măiestrit este diavolul cu toate ispitirile lui, dar nu numai că omul nu se înarmează contra machinărilor lui, ci este în înţelegere cu el, îi plac ispitirile, le caută, le provoacă în mii de moduri; cel mai lipicios este lumea cu pompele şi bogăţiile ei, şi în loc de a fugi de aşiuirile ei, se caută, făcându-se un merit întru îmbrăţişarea deşărtăciunilor ei. Nu însă, o creştinilor, nu acesta-i drumul ce duce la mântuire, nu-i acesta modul de viaţă ce-l pofteşte dela noi Hristos. Dacă suntem aşadară jaluzi de binele nostru sufletesc, dacă ne mândrim a fi creştini şi fii ai Bisericei sfinte, să ne hotărâm cu seriozitate, să ne silim cu grăbire a ne întări cu armele credinţei, cu rugăciunea, cu împlinirea poruncilor sfinte, şi astfel vom învinge pe cei trei vrăşmaşi oribili, şi ne vom agonisi şi noi cununa cea nevestezită ce a pregătit-o Dumnezeu celor ce bine se vor fi luptat. Amin.

XXVII.

SFÂNTUL IOAN BOTEZĂTORUL ŞI FARIZEII.

(Ţinută la 15 Decembrie 1893.)

„Gătiţi calea Domnului, drepte faceţi cărările lui". Mat. 3. 3.

Predicând Ioan Botezătorul în Vitavara de cea parte de Iordan, judeii din Ierusalim au trimis preoţi şi leviţi dintre farisei ca să-l întrebe pe dânsul: tu cine eşti? Şi a mărturisit şi nu a tăgăduit, şi a mărturisit: Nu sunt eu Hristosul. Şi l-au întrebat: Ce dară eşti? Ilie? şi a zis: nu sunt. Eşti Profetul? şi a răspuns: Nu. Atunci i-au zis: Cine eşti, ca să dăm răspuns celor ce ne-au trimis. Ce zici despre tine însuţi. Zis-a el: Eu sunt glasul celui ce strigă în pustie, gătiţi calea Domnului, precum a zis Isaia prorocul. Şi l-au întrebat pe el şi i-au zis: Pentruce dară botezi, dacă nu eşti Hristosul, nici Ilie, nici Profetul. Răspuns-a lor Ioan grăind: Eu botez cu apă, iar în mijlocul vostru stă acela pe care voi nu-l ştiţi. Acela este cel ce vine după mine, care mai înainte de mine a fost, căruia nu sunt vrednic să-i desleg curelele încălţămintelor lui. (Ioan evang. cap. II.)

Destinat de Provedinţa divină a găti calea Domnului, a dispune inimile oamenilor pentru primirea cuviincioasă a aşteptatului Mesia, Sf. Ioan Botezătorul predică cu cuvântul, dar mai ales cu fapta unei vieţi admirabile botezul pocăinţei întru iertarea păcatelor. Vestea numelui său şi răsunetul liniştitei sale predicaţiuni străbătuse departe peste ţărmurii Iordanului. Mulţime de popor din Ierusalim şi din toată Iudeea alerga la dânsul spre a-şi mărturisi păcatele. Uimiţi de tăria cuvântului său şi de strălucirea virtuţilor lui, cu toţii îl ţineau de un mare

Profet, ba încă unii ajunseră chiar a se îndoi, că oare n'ar fi dânsul aşteptatul Mesia al cărui timp, după toate semnele prezise, tocmai pe atunci trebuia să sosească. Cu toate aceste fruntaşii Judeilor şi capii preoţimii lui Aron, nutriau gânduri rele asupra lui Ioan, pentrucă se temeau ca nu cumva prin creşterea stimei şi veneraţiunii sale, să li se micşoreze vaza lor proprie să li se stîrbeze prestigiul cinstei şi autorităţii de care se bucurau şi să nu li-se pericliteze interesele împreunate cu nişte poziţiuni sociale ţinute fără de nici o vrednicie. Dar mai vârtos ei nu-l puteau suferi, pentrucă dânsul sbiciuia cu curaj deplin destrăbălările vieţii lor, îi agrăia cu cuvântul de pui de viperă, tocmai pe ei cari iubiau închinăciunile prin târguri şi căutau locurile cele dintâi pe la ospeţe, pentrucă le înfăţişa pe Mesia nu aşa precum şi-l închipuiau ei, ci ca pe un aspru judecător al faptelor lor, carele având în mânile lui vânturătoarea, va curăţi aria sa şi va aduna grâul în grânarul său, iar plevile le va arde cu foc nestins.

Dacă însă ei nu-l puteau suferi, atunci, pentruce l-au onorat cu trimiterea unei misiuni aşa de solemne? Unii dintre sfinţii părinţi recunosc cu drept cuvânt în această misiune o dispoziţiune dumnezeiască, ca poporul să fie asigurat despre sosirea Mesiei şi prin mărturia dată sinagogei în modul cel mai sărbătoresc de un profet aşa de mare trimis anume cu acest scop de Provedinţa divină. Astfel mărturia lui Ioan, a celui mai mare şi totodată a celui din urmă dintre profeţi a devenit autentică şi pe deplin legală, şi prin urmare a luat Iudeilor orice motiv raţionabil de a se mai putea îndoi despre sosirea faptică alui Mesia, iar lumii întregi a dat o dovadă nu mai puţin autentică, legală şi sărbătorească, că într'adevăr a răsărit soarele dreptăţii pentru ceiace şedeau în întunerec şi în umbra morţii.

Aceasta însă nu împedică ca să zicem cu Chrisostom, că din partea Iudeilor misiunea a avut o menire opusă şi întru toate asemenea aceleia ce o avură ei mai târziu când se sfătuiră asupra măsurilor de luat contra Domnului zicând între sine: *„ce vom face, că omul acesta multe semne face?"* (Ioan 11, 47). Şi într'adevăr, motivul principal al acestei hotăriri se pare a fi fost

ceeace noi numim astăzi interes politic şi preocupare faţă cu opiniunea publică. Mişcarea şi entuziasmul pentru Ioan creştea şi se lăţia din zi în zi şi se impunea veneraţiunea către dânsul printre fiii lui Izrail. Deci spre a nu-şi înstreina poporul, spre a nu contrazice sentimentelor lui, farizeii, oricât erau de mâhniţi cu inima, trebuiau să salveze aparenţele: mijlocul uşor fu găsit, trimiterea unei misiuni solemne spre Iordan, prin care arătând că simţesc cu poporul rămâneau şi mai departe în fruntea lui, şi astfel cinstind pe Ioan, de fapt ei mai vârtos pe sine se cinsteau.

Nu recunoaşteţi, domnilor, în această purtare tipul oportunismului modern? Acum ca şi atunci, stăpânitorii zilei în cea mai mare parte, stând la sunetul cuvintelor şi la aparenţa lucrurilor, sunt plini de dragoste către popor, se închină până la pământ, — spre a nu mă depărta prea tare, ard de dragoste pentru credinţele strămoşeşti, pentru pompele tradiţionale ale cultului, dar înlăuntrul convingerii lor este o golătate, pe care uneori o şi manifestează cu mândrie în cercuri mai restrânse. Ce să faci? Aparenţele trebue salvate, poporul trebuie stăpânit, numai cât, graţie uşurinţei cu care se comunică ideile, el, poporul, vede şi pricepe şi în loc de a răspunde unor asemenea conducători cu ascultare şi cu supunere, mătănii şi închinăciuni, pune mâna pe petrol şi pe dinamită.

Dispare însă ori-ce umbră de îndoinţă asupra vicleniei farizeilor, când vom conzidera urmările străine la cari au ajuns puţin mai târziu. In loc să cinstească după cuviinţă pe Profetul Domnului, despre a cărui viaţă nepătată şi învăţături sănătoase se convinseră îndeajuns, ei l-au aruncat în închisoare, unde s'a şi sfârşit în modul cel mai tragic şi mai barbar. Inzadar le spuse apoi Profetul că Mesia cel aşteptat a sosit şi este în mijlocul lor, înzadar le-a schiţat măreaţa şi dumnezeeasca lui persoană, căci ei în loc de a-l căuta şi primi, l-au batjocorit, l-au persecutat în tot chipul, până când l-au răstignit pe cruce. Toate ne îndreptăţesc aşadar a presupune cu temeiu că întrebarea lor: *Tu cine eşti,* era făcută cu aceeaş intenţiune strâmbă şi în acelaş spirit viclean cu care le era conceputâ cea analogă îndreptată Mântuitorului: *„De unde eşti tu Hristos, spune nouă“* (Luc. 22, 67.)

Astfel, aceeaş misiune, care după dispoziţiunile Providinţei era o faptă mare şi preasfântă, pe partea iudeilor n'a fost atare decât în aparenţă, căci în realitate pentru scopul pervers ce o dictase, pentru reaua voinţă ce o însoţise, n'a fost decât o curată ipocrizie. Nici nu poate fi altcum, pentrucă acţiunile noastre cu adevărat bune nu sunt şi nu pot fi decât atunci când isvorăsc dintr'o inimă sinceră şi o dreaptă convicţiune. Ochii oamenilor se pot înşela, măcar-că pentru învingerea ce în definitiv s'o aibă adevărul, nici în înşelarea aceasta nu poate rămânea pururea statornică, ci mai curând ori mai târziu se dă pe faţă. Dar nu se poate înşela ochiul preaînaltului nostru stăpân şi judecător carele scrutează inima şi rărunchii omului, înaintea căruia noi mai cu samă toţi suntem responsabili de faptele noastre.

De unde urmează, că prin dispoziţiunile cele rele ale inimei, prin invidie, jelozie şi amor propriu excesiv se înveninează şi se corump chiar şi faptele cele mai bune şi mai nobile: pietatea cea mai mare devine o ipocrizie, valoarea cea mai strălucitoare o vanitate, renumele cel mai bine stabilit o eroare publică, silinţa neobosită şi zelul înflăcărat pentru propăşirea binelui obştesc, o ambiţiune lipsită de ori-ce caracter de virtute adevărată. Zis-a Mântuitorul, că cine nu este cu dânsul, împotriva sa este, şi că cine nu adună cu el, risipeşte. Cu Hristos însă omul nu poate fi şi nu poate aduna cu el, nu-şi poate câştiga meritele vrednice de împărăţia lui, dacă observarea legii nu iasă din sinceritatea inimei: Spirit este Dumnezeu, a mai zis dânsul, şi închinătorii lui trebue să i-se închine în spirit şi în adevăr. Va să zică spre a purta cu vrednicie numele de creştin, nu este de ajuns a ţinea numai formele externe ale religiuuli, iar cu spiritul, cu inima, cu convicţiunea a rămânea indiferent, nepăsător. Şi cu toate acestea, spre nenorocirea lor, câţi nu sunt cari nu cunosc şi nu păşesc în viaţa lor fără numai pe aceasta cale îndoită. Cu Hristos atunci când ţin câte o formă a religiunii, când cercetează biserica deşi mai rar, când se laudă a fi creştini. Contra lui Hristos, atunci când e vorbă de a se apropia de sfintele taine, de a da exemplu bun semenilor şi supuşilor lor, de a-şi creşte familia în spiritul Domnului, de a

păzi onestitatea în afacerile zilnice, de a observa legea întreagă creştinească. Şi sunt contra lui în asemenea cestiuni, pentrucă nu umblă, nu vorbesc, nu lucrează mişcaţi de spiritul lui, ci de spiritul lumii, de spiritul înşelăciunilor ei. „*Vai* însă, exclamă înţeleptul *inimilor celor fricoase, şi mânilor celor slabe, şi păcătosului carele umblă pe două căi*". (Înţelep. lui Sirach 2, 13.)

Prea departe am urmărit însă deputaţiunea iudeilor: păşeşte aşadar înainte tu o Sfinte Premergătorule şi fă cu intrevenirea ta, ca prin admirarea sincerităţii şi umilinţei tale să cunoaştem şi noi tot mai bine pe Hristos, şi ca la lumina exemplului tău să ne hotărîm şi noi a-i urma pe singura cale, e drept îngustă, ce duce la mântuire.

Nu, nu, răspunde Ioan iudeilor, nu sunt eu Mesia, şi a mărturisit şi a nu a tăgăduit, şi a mărturisit că nu sunt Hristos. Pentru-ce însă atâta nerăbdare la un răspuns cerut numai prin cuvintele: *Tu cine eşti?* Pentrucă ţinea de un ce fatal, precum şi era, a lăsa şi numai cea mai mică umbră de îndoinţă în ascultătorii săi că el ar fi Mesia.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

După aceea arătându-se pe sine însuşi, nu începe cu înşirarea titlurilor onorifice ce le avea în realitate, dar nu după ideile cele greşite ale iudeilor, ci cu cea mai admirabilă umilinţă, vrednică de Premergătorul Celui ce Dumnezeu fiind s'a umilit pe sine, până la moarte şi moartea crucii, răspunde că este numai glasul celui ce strigă în pustie: îndreptaţi calea Domnului, şi că nu-i vrednic să-i deslege curelele încălţămintelor lui.

Oprindu-ne aci, noi încă trebuie să ne punem întrebarea: Cum imităm noi un exemplu de atâta virtute? Cum vorbim noi de noi înşine? Căutăm noi în faptele şi în cuvintele noastre înainte de toate mărirea lui Dumnezeu, sau din contră numai reputaţiunea noastră? Ce răspundem la aceste mari întrebări, şi cum ne apropiem noi de sărbătorirea naşterii aceluiaş Hristos, când Ioan Botezătorul carele a fost sfinţit din sinul maicii sale, nu se simte vrednic nici măcar de condiţiunea unui sclav faţă cu dânsul: Cărula nu sunt vrednic a-i deslega curelele încălţămintelor lui? Ah, eu ştiu că confuziunea ne acopere

feţele; dar fie aceasta confuziune începutul speranţei noastre, da al speranţei salutare, căci tot acelaş Botezător ne arată în Mesia pe Mielul lui Dumnezeu, carele şterge păcatul lumii. Să ne aproapiem dar cu speranţă, cu umilinţă şi cu înfrângerea inimilor de acest miel nevinovat, să ne hotărîm a-i păzi poruncile, a-i fi credincioşi, şi atunci cu bucurie vom culege roadele sângelui său nevinovat, roadele vieţii de veci. Amin.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BCU Cluj / Central University Library Cluj

XXVIII.

ORBUL CERŞITOR.

(Ţinută la 20 Maiu 1894 în Catedrala Sf. Iosif.)

„Vezi, credinţa ta te-a mântuit".
Luca 18, 42.

Apropiindu-se Isus de Ierichon, un orb ce şedea cerşind lângă cale, auzind poporul trecând, întreba ce este aceasta. Şi i-au zis lui, că Isus Nazarineanul trece. Atunci el începu a striga zicând: Isuse, Fiul lui David, miluieşte-mă. Iar cei ce mergeau înainte îl certa pe el să tacă, dar el mult mai vârtos striga: Fiul lui David, miluieşte-mă. Şi stând Isus a poruncit să-l aducă pe el la dânsul l-a întrebat zicând: Ce voieşti să-ţi fac, iar el a zis: Doamne, să văd. Şi Isus i-a zis lui: vezi, credinţa ta te-a mântuit. Şi îndată a văzut şi a mers după el slăvind pe Dumnezeu; şi tot poporul a dat laudă lui Dumnezeu. Până aci evanghelistul.

* * *

Starea nenorocită în care se afla orbul cerşitor de lângă calea ce ducea la Ierichon, apoi chipul minunat prin care şi-a dobândit lumina ochilor, ne înfăţişează, ca şi într'o icoană prea vie, unul dintre punctele cele mai de căpetenie ce privesc raportul omului către religiune, respective fuga aceluia de aceasta şi vindecarea celui dintâiu prin cea din urmă. Precum, în faptă, nenorocitul cerşitor orbeca întru întuneric fără de a se putea bucura şi desfăta de privelişte încântătoare a frumuseţelor naturei desvălite de strălucirea razelui soarelui tot astfel oarbecă într'un întuneric moral şi încă cu mult mai oribil, omul carele, sub stăpânirea patimilor sale, fuge, se sub-

trage, ori s'a depărtat de influenţele salutare ale preasfintei religiuni. *„Şi vor umbla,* zice profetul Sofonia, *ca orbii, că au păcătuit Domnului“* (Sofon. 1, 18); *„nu au cunoscut, nici au priceput,* adauge psalmistul, *întru întunerec umblă“* (Ps. 81, 5); pentrucă s'au abătut dela legea Domnului, despre care mai este scris, că *„făclie picioarelor mele este legea ta, şi lumină cărărilor mele“* (Ps. 118, 105). Aceasta lumină a credinţei însă, auzim repeţindu-se şi încă foarte des împrejurul nostru, şi-a trăit traiul; astăzi lumină este ştiinţa, ştiinţă prin lumină, ori lumină prin ştiinţă, cum v'ar plăcea mai bine. Pentru frequenţa şi cutezarea cu care se aruncă împotrivă credinţei asemenea cuvinte ademenitoare şi îndeosebi îngrijaţi fiind de proporţiunile îngrozitoare în cari se lăţeşte pe urma lor ruina spirituală, noi, oricât de scurt ne-ar fi timpul şi oricât de restrânse marginile cuvântării, nu putem să nu ne uităm chiar în faţa obiecţiunii. Ştiinţa e lumină. Departe de noi gândul de a nu da ştiinţelor naturale şi fizice tot tributul de recunoştinţă şi de respect ce-l merită. Religiunea noastră învăţând că Dumnezeu a lăsat pământul în cercetarea oamenilor, niciodată n'a împedecat avântul minţii omeneşti de a se inspira de farmecul nehărmurit al ştiinţelor de a contempla admirabila natură în formele şi frumuseţele ei fie cu ochiul poetului, fie cu al artistului, de a pătrunde în secretele ei şi a cunoaşte încâtva — căci pe deplin cine le-a cunoscut — cum se alcătuiesc bunăoară cristalele, cum răsar plantele, cum se nutresc frunzele cele verzi cu carbonul plutitor prin aer, cum se desvoaltă şi reproduc fiinţele vieţuitoare. Religiunea noastră niciodată n'a tăgăduit nici preţioasele binefaceri materiale ce au rezultat pentru omenire din adâncile cercetări întreprinse pe calea tuturor ştiinţelor. Bogăţiile grămădite în pompoasele sale bazilici, încunjurarea acestora cu biblioteci dintre cele mai scumpe, deschiderea înaltelor aşezăminte de cultură ce se numesc universităţi, toate aceste împreună cu sprijinirea, lăudarea şi cinstirea nenumăraţilor săi fii credincioşi cari s'au îndeletnicit cu nobila muncă de a cultiva şi chiar de a brăzda în multe părţi întinsul câmp al ştiinţelor omeneşti, — sunt şi vor fi pururea tot atâtea

dovezi neperitoare despre dragostea ei către lumina vărsată în urma lor. Un singur lucru pretinde religiunea dela cultivatorii ştiinţei, şi este ca ei să nu dea drept rezultate ale ostenelelor lor închipuirile fantastice, aberaţiunile îndrăzneţe, ipotezele absurde, izvorîte şi dictate de preocuparea interesată de a combate orice alte adevăruri intrate pe cea mai legiuită şi raţionabilă cale în patrimoniul inviolabil al neamului omenesc, — un singur lucru pretinde ca ei să nu nege, să nu despreţuiască tot ceeace nu pot tăia cu cuţitul, străbate cu microscopul ori măsura cu cântarul. Şi are tot dreptul să pretindă aşa ceva; pentrucă exemplul cel mai luminos a mii şi mii de mărturii veridice, exemplul nenumăraţilor bărbaţi ce formează podoaba omenirii, a pus în evidenţă, că ori de câte-ori învăţatul îşi conduce cercetările sale cu o intenţiune curată, cu o minte senină, cu o inimă înflăcărată numai după adevăr, nu întârzie a găsi o lumină vie şi frumoasă, care îi arată în omul din mijlocul naturei minunate, o fiinţă liberă responzabilă de acţiunile sale şi cu fruntea ridică către cer, o lumină, mai zic, care îl face să străvadă dincolo de hotarul lumii create o fiinţă infinită, preaînţeleaptă, preadreaptă şi preabună. Indreptându-şi astfel paşii pe terenul ştiinţei învăţatul vrednic de acest nume glorios, va găsi nesmintit şi ocazia şi mângăierea de a constata câtă dreptate a avut filozoful acela, carele a spus că ştiinţa multă, ştiinţa solidă şi adevărată duce la Dumnezeu, iar ştiinţa puţină, ştiinţa superficială, îngâmfată şi umflată depărtează dela el. Nimica nu poate fi aşadar mai raţionabil şi mai potrivit firei adevăratei ştiinţe, decât marele cuvânt al apostolului unde zice, că: *„cele nevăzute ale lui Dumnezeu, dela zidirea lumii, din făpturi fiind cunoscute se văd, şi vecinică puterea lui şi dumnezeirea, ca să nu poată ei avea ce să răspunză"* (Rom. 1, 20).

Din cele ce se văd, din făptuirile alcătuite cu o înţelepciune uimitoare, ce se arată în fiecare fenomen supus cercetării începând dela cel mai mic grăunţ ce despică primăvara coaja pământului până la frunza îngălbinită ce cade în timpul său; dela meşteşugul înnăscut al albinei până la ideile abstracte şi universale ce ies din mintea omului, învăţatul ştiind că efectul trebuie să aibă o cauză,

cu cea mai mare uşurinţă se poate ridica la cunoaşterea celuia ce toate le-a făcut şi *„cu măsură, cu număr şi cu cumpănă le-a rânduit“* (Înţel. lui Solom. 11, 20). Iată lumina care ese din ştiinţa cea adevărată: o lumină de care religiunea nu numai că nu se teme, ci din contră o cinsteşte găsind întrînsa o ajutătoare preţioasă, un pedagog chiar, după expresie lui Clemente Alexandrinul, întru pregătirea inimilor pentru credinţă, o lumină pe urmă, vie şi strălucitoare în sine, dar totuş neîndestulitoare ca singură să poată conduce pe om la înaltele destinuri ale perfecţiunii şi fericirii de cari este el capabil. Pentru aceasta a plăcut lui Dumnezeu a trimite în lume pe însuş Fiul său preaiubit, carele s'a şi arătat pe sine că este lumina lumii. *Eu sunt*, zise, *lumina lumii.* Faptul este însă foarte dureros, că o mulţime de oameni au despreţuit, au închis ochii minţii şi înaintea acesteia şi a oricărei lumini a ştiinţei ce duce la Dumnezeu. *„Şi lumina întru întunerec luminează*, zice evanghelistul, *şi întunerecul pe dânsa nu o a cuprins“* (Ioan 1, 5). De unde şi pentruce ne spune acelaş evaghelist: *„Lumina a venit în lume, şi au iubit oamenii mai vârtos întunerecul decât lumina, că erau faptele lor rele“* (Ioan 3, 19). Va să zică cauza necredinţei, abaterii omului dela căile Domnului şi petrecerii lui întru întunericul păcatului este de a se căuta în pornirile sale spre răutate, într'o viaţă fără de altă regulă decât capriciul poftelor mai mult ori mai puţin stăpânit e drept, de consideraţiuni de poziţie socială de vederea şi eventuala critizare a lumii, adică tot de inspiraţiile unui egoism interesat. Porniţi pe aceste căi greşite, unii aşa numiţi spirite tari, liber-cugetători, din cari însă mulţi spre ironia sorţii, printre cele dintâi lucruri negate pun însaş libertatea omului, — aceştia, după o altă expresiune a Scripturii, au cumpănit între mintea şi inima lor. Mintea, chiar şi numai din contemplarea naturei văzute le-a spus că este Dumnezeu, inima însă aplecată spre rău a simţit prea greu jugul legii lui, şi nevoind să-l poarte a zis că nu este, şi atunci din nenorocire a învins aceasta aşa, că pe lângă toată lumina ce strălucia împrejurul minţii lor, ei urmând inimei s'au cufundat în întuneric până a erumpe

în strigătul nebunului că nu este Dumnezeu: *„Zis-a cel nebun întru inima sa: nu este Dumnezeu“* (Ps. 52, 1).

Alţii şi dacă n'ajung aşa departe întru cutezanţa lor, totuş făcându-se sclavi senzualităţii, nici nu vreau să audă de adevărurile vieţii de veci, pentrucă acestea le turbură pretinsa liniştire ce o simţesc întru săturarea dorinţelor nesăturate. Ca şi acela despre care vorbeşte dreptul Iob, ei au zis lui Dumnezeu: *„depărtează-te dela mine, că nu voiesc să ştiu căile tale“* (Iob 21, 14). Mersul pe căile tale cere dela noi sacrificii prea mari, mortificarea trupului, pocăinţă, priveghiere neadormită, cumpătare, încunjurarea unor anumite petreceri zgomotoase, scurt deprinderea virtuţilor; aşa ceva însă pe noi ne incomodează, şi acum ne este timpul desfătării: *nu voim să ştim toate căile tale.*

Câţi nu sunt în fine, cari se dau de buni credincioşi, dar cari se păzesc ca de foc de a se instrui mai bine asupra unor puncte din legea creştinească numai ca să aibă un fel de excuzare în ignoraţa lor, numai ca să nu fie siliţi apoi de mustrările conştiinţei a-şi împlini datorinţele de cari vreau să scape. Intr'o privinţe sau într'alta toţi aceştia zac în întuneric, necunoscând, nevoind să cunoască legea Domnului, şi umblă ca şi orbii căci lui au greşit. Şi fiindcă, precum binele aşa şi răul social rezultă dela bunătatea sau răutatea indivizilor, noi, văzând din nenorocire cum creşte numărul acestor din urmă, n'avem să ne mirăm de năcazurile, suferinţele şi relele ce bântuie şi ameninţă întreaga societate. Ei bine, unde e scăparea, unde e mântuirea?

(Concluzia sau încheierea lipseşte.)

BCU Cluj / Central University Library Cluj

XXIX.

MOARTEA. — PREDESTINAŢIUNEA.

(Ţinută în Catedrala Sf. Iosif la 4 Noemvrie 1894).

„Departe este dela păcătoşi mântuirea, că îndreptările tale n'au căutat".
Ps. 118, 155.

Niciodată în decursul anului nu ni se înfăţişează privelişte morţii mai înfiorătoare decât acum, când ne-miloasa ei secere face întinsa pustietate printre drăgălaşele fiinţe, cari cu îmbelşugarea acoperemântului lor ne-au adepostit de arşiţa soarelui cu farmecul felurit al podoabelor ne-au desfătat şi ochiul şi inima, iar cu dulceaţa roadelor lor ne-au alinat amărăciunile zilei. Niciodată glasul morţii nu ne răsună mai puternic decât acum, când el ni se resfrânge din mulţimea acelor fiinţe din cari s'a întipărit icoana ne-statornicei noastre vieţi prin marile cuvinte: omul ca iarba, zilele lui ca floarea câmpului. Niciodată meditarea morţii nu s'ar putea face în timp mai potrivit, decât în aceste zile în cari partea cea mai mare dintre voi stă încă sub impresiunea durerească cu care vaţi întors dela locul sacru unde aţi vărsat lacrimi pentru pierderea iubiţilor vostri, unde zac osămintele părinţilor şi fraţilor vostri, mărturisind împreună cu vermii pe cari i-au hrănit şi cu cenuşa în care se sfârşesc deşertăciunile lumii trecătoare, şi unde mai curând ori mai târziu, dar pururea fără de veste va fi chemat şi trupul nostru spre a împărtăşi aceeaşi soartă, spre a aştepta acolo întru întunerecul mormântului ziua luminată, şi veselă şi groaznică, a sosirii Domnului: omul ca iarba, şi zilele lui ca floarea câmpului.

* * *

Problema morţii pentru noi creştinii are îndoita însuşire de a fi pe de o parte rezolvită în toate amănuntele sale

în modul cel mai raţionabil, mai lămurit şi mai uşor de priceput pentru orice minte sănătoasă firear ea altcum oricât înapoiată în cunoştinţele ce alcătuiesc cultura spiritului omenesc; iar pe de altă parte aceiaş problemă îngrozitoare e încunjurată de cea mai tainică şi mai deasă întunecime, prin care nu străbate fără numai ochiul celuia ce n'are înaintea sa decât vecinica lumină şi luminata vecinicie.

Până când e vorbă în adevăr despre totalitatea neamului omenesc, despre elementele din cari se compune fiinţa omului, despre scopul vieţii sale, despre mijloacele prin cari se poate ajunge acesta, până când e vorba despre soarta omului dincolo de mormânt: până atunci noi ştim că în pieptul lui bate un suflet nematerial, inteligent, liber şi neperitor, rescumpărat cu sângele fiului lui Dumnezeu şi chemat a se face în cealaltă viaţă părtaş naturii divine prin ajutorul graţiei ce îi stă la îndemână cu cea mai mare îmbelşugare; că chiar şi corpul însuşi va reînvia odată prin puterea Atotputernicului spre a se împreuna iarăş cu sufletul, ca omul întreg să se bucure întru mărirea Domnului. Scurt, o fericire în durată fără de sfârşit, în farmec neînchipuită şi preasfântă în desfătările sale; sau din contră, căci şi aceasta trebue spusă, o osândă tot aşa de nesfârşită, de neînchipuită şi de groaznică în durerile sufletului şi apoi şi ale corpului: o eternitate glorioasă sau plină de cele mai crâncene suferinţe, iată marea alternativă absolut sigură a sorţii omului după moarte.

Pe partea sa Dumnezeu, după cuvântul sfântului Pavel, vroieşte să se mântuiască toţi oamenii şi să ajungă la cunoştinţa adevărului. *„Că unul este Dumnezeu, unul şi mijlocitor între Dumnezeu şi oameni; omul Isus Hristos, carele pe sine însuş s'a dat preţ de rescumpărare pentru toţi, mărturie în vremile sale“* (I. Tim. 2, 5—6). Cu preţul morţii sale acest mijlocitor dumnezeiesc a şters zapisul ce era asupra şi împotriva noastră, şi pironindu-se pe cruce a obţinut astfel pentru toţi oamenii fără de nici o deosebire dreptul şi putinţa de a ajunge la posedarea glorioasei şi vecinicei moşteniri a împărăţiei cereşti. Totuş faptul este dureros pe cât numai se poate, că nu toţi oamenii ajung la mântuire. Mulţi sunt chemaţi, dar puţini

aleşi, zise acelaş Rescumpărător. Şi iarăş: *„Largă este poarta şi lată calea ce duce în pierzare, şi mulţi sunt ceice intră printr'ânsa. Strâmtă este poarta şi îngustă calea care duce în viaţă, şi puţini sunt ceice o află pe ea“* (Mat. 7, 13, 14). Toate acestea le ştim în privinţa morţii şi le ţinem printr'o credinţă vrednică de bunătatea şi de dreptatea nemărginită a lui Dumnezeu, printr'o credinţă sfântă, care a străbătut veacurile, a cucerit ingenii'e cele mai strălucite, a rezistat asalturilor celor mai îndrăzneţe, a învins mii şi mii de pedeci eşind din lupte pururea triumfătoare, de vreme ce s'a arătat a fi în totdeauna ceeace cu adevărat şi este, izvorul nesăcat al celei mai dulci mângăieri, frîul cel mai puternic al patimilor şi garanţa cea mai solidă chiar şi a prosperităţii vremelnice a neamului omenesc. Priviţi în genere şi la lumina acestei credinţe, problema morţii ni se arată într'o atâta strălucire încât încetează chiar de a mai fi o problemă, iar moartea însaş devine un lucru despre care s'a zis că mai multe ştim decât despre viaţa pe care ea o termină, este aurora unei vieţi mai scumpe şi răsăritul fericitei zile în care dreptul îşi primeşte răsplata ostănelelor purtate în viia Preaînaltului Stăpân.

Dacă însă atâta este strălucirea problemei morţii noastre şi atât de întemeiată credinţa prin care ni s'a deslegat, atunci care-i este laturea ascunsă întru aceea prea deasă întunecime ce ochiul minţii noastre n'o ştie străbate? Oh, aceasta este cea privitoare la unul fieştecarele dintre noi în particular. Fi-vom noi, noi înşi-ne, între cei puţini aleşi, sau între cei mulţi cari umblând pe căile pierzării acolo se şi sfârşesc: fi-voiu eu, întrebe-se fiecare pe sine, fi-voiu eu de-a dreapta ori de-a stânga Preadreptului Judecător, între cei mântuiţi ori între cei osândiţi?

Aceasta singur numai Bunul Dumnezeu o ştie; dar lăudat fie preasfânt numele său, căci ascunzând şi învăluind spre mai marele nostru folos în tainele înţelepciunii sale răspunsul la o asemenea întrebare, n'a lipsit a ne da prin aceeaş credinţă îndreptările cele mai sigure, normele cele mai desluşite, după cari luându-ne nu vom rătăci, şi pe cari ţinându-le negreşit vom fi numeraţi în ceata cea scumpă a aleşilor săi.

Intrebând într'adevăr oarecare pe Mântuitorul: Ce bine voiu face, ca să am viaţa de veci, i-a răspuns lui: *De vrei să intri în viaţă, păzeşte poruncile* (Mat. 19, 17). După acest principiu fundamental al religiunii creştineşti, dobândirea vieţii de veci e legată de păzirea poruncilor, de libera noastră conlucrare şi corăspundere la darul Domnului fără de care nimica nu putem face din cele ce duc la mântuire. Căci amândouă sunt de lipsă: voinţa noastră liberă şi darul de sus. Darul de sus, pentrucă fără de el nimica nu putem face din cele ce duc la mântuire. Apoi voinţa noastră liberă, pentrucă fiind noi înzestraţi cu această nobilă însuşire de a putea alege între bine şi între rău şi de a urma pe unul sau altul, noi suntem stăpâni pe faptele noastre morale, dar ca fiinţe supuse prin natură lui Dumnezeu, purtăm totodată şi răspunderea pentru ele. Şi fiindcă religia e dată ca să înalţe pe om, darul sau graţia încă nu strică ci perfecţionează libertatea sa întărindu-o şi făcându-o sorgintea meritului chiar şi faţă cu viaţa de veci. „*Nu eu,* zice sf. Pavel, *ci darul Domnului cu mine*“ (I. Cor. 15, 10). Pentru aceea ni se şi spune de nenumărateori în sf. Scriptură, că mântuirea se va da omului ca o răsplătire datorită faptelor sale celor bune, ca o cunună a dreptăţii câştigată prin ostănelele sale, şi tot asemenea şi osândirea se va da păcătosului nepocăit ca o pedeapsă pentru călcarea legii sfinte de care s'a făcut vinovat prin faptele sale cele rele. Iar dacă am sta să ne oprim, am putea constata şi aci cu uşurinţă înaltul adevăr, că demnitatea omului şi drepturile sale niciodată nu s'au afirmat cu o solemnitate mai mare, niciodată nu s'au apărat cu un succes mai strălucit, şi nicăirea nu şi-au găsit un sprijin mai puternic decât în şi prin preasfânta noastră religiune, aşa în cât chiar şi într'aceasta avem să recunoaştem un semn neîndoios despre dumnezeiasca sa origine.

Păzirea poruncilor aşadar este o condiţiune indispensabilă pe partea omului cu folosul minţi sale spre a fi numărat între cei puţin aleşi, spre a ajunge la mântuire. Ca să cădem însă într'o rătăcire nu mai puţin fatală, e de lipsă să observăm că aceasta trebuie să se facă din voinţa noastră liberă, — dar nu după capriciul plăcerilor

noastre, ci după spiritul religiunii. Dreptaceea e de lipsă mai întâiu ca mintea să ne fie străbătută de luminile credinţei, ca inima să fie înflăcărată de dragostea cea mai mare către Dumnezeu şi către aproapele nostru, ca aceasta să se arate în afară însoţind toate acţiunile noastre morale, ca poftele ce ne împing la rău să fie înfrânate prin umilinţă, prin mortificaţiune, prin încunjurarea ocaziunilor de păcat, pocăinţa sinceră, rugăciunea neîntreruptă şi întreaga conduită a vieţii noastre dictată de zelul nefăţărit al măririi Domnului şi de adânca convingere a datorinţelor noastre creştineşti. După aceea trebuie să păzim toate poruncile, bine ştiind că greşind şi numai întru una, vinovaţi suntem de întreaga lege, întru cât călcând şi despreţuind şi numai una singură, prin faptul însuş despreţuim unicul motiv pe care ea toată se bazează, autoritatea lui Dumnezeu. Astfel numai credinţa noastră va fi vie şi mântuitoare, adevărată corăspunderea la darul Domnului, şi prin amândouă bogat secerişul ostănelelor noastre.

Dacă însă aceasta-i calea cea îngustă ce duce în viaţă, dacă aceasta-i acea condiţiune indispenzabilă spre a fi număraţi în mica ceată a aleşilor, atunci, voi, cari sunteţi preocupaţi, şi fiecare creştin vrednic de acest nume trebuie să şi fie, de a şti încotro va cădea pomul, de ce parte veţi fi în ziua Domnului, spre a nu greşi, n'aveţi decât să vă îndreptaţi ochii chiar asupra vieţii voastre întrebând. Este oare aceea astfel cum o voieşte Domnul, cum am schiţat-o la lumina Evangheliei sale? Sau din contră nu cumva spre cea mai mare nenorocire, aceea este cu totul alta. Nu cumva silinţa voastră este de a păzi din poruncile Domnului numai cea ce vă place, de a găsi o mie de pretexte spre a vă dispenza dela celelalte ce nu se pot dispenza, de a nutri în fundul inimei ura, invidia şi ori-ce gânduri rele, de a reduce rugăciunea la o singură mişcare mecanică a buzelor, de a veni la biserică mai numai de ochii lumii? Nu cumva în casele voastre a dispărut aproape ori-ce semn de pietate, lăsând fiilor o licenţă nemărginită, stricând prin exemplele cele rele germenul virtuţilor încolţite în inimile lor, tractând pe servitori ca pe o ceată de sclavi? Nu cumva în relaţiunile sociale căutaţi numai interesul propriu până la cel mai detestabil

egoism, săturarea ambiţiunii până la despreţuirea a tot ce nu se închină idolului personalităţii, frumuseţii şi vanităţii voastre, numai meşteşugul de a vă îmbogăţi cu ori-ce preţ, lovind pentru aceea în dreptate, în onestitatea afacerilor voastre, ţesând intrigi în contra bunului şi onoarei deaproapelui şi având singur numai delicata îngrijire de a încunjura elastica severitate a judecătorului omenesc? Scurt, că cine le va putea număra pe toate, nu cumva silinţa voastră în cestiunea cea gravă a mântuirii sufletului se reduce aproape numai la grămădirea păcatelor preste păcate fugind de mijloacele date spre încunjurarea şi ştergerea lor? Dacă aţi afla că din nenorocire lucrul stă astfel, atunci, îndărăt, o creştinilor, că aceasta e calea cea largă ce ducă la pierzare, îndărăpt la calea cea îngustă. Nici să vă reţine mulţimea greşalelor, căci Dumnezeul nostru nu vrea moartea păcătosului ci ca să se întoarcă şi să fie viu. Nici să vă spărie greutatea păzirii legii Domnului, căci strigă apostolul, toate le pot întru celace mă întăreşte pe mine; iar făcând binele să nu slăbim, că la vremea sa vom secera neostenind, vom secera din Duhul viaţă vecinică. (Galat. 6, 8—9.) Amin.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

XXX.

INDIFERENTISM.

(1894. Adventul, sau Postul Crăciunului.)

„Cela-ce crede în Fiul, are viaţa veci-nică, iară cel-ce nu crede Fiului, nu va vedea viaţă, ci mânia lui Dumnezeu rămâne preste el". (Ioan 3, 36.)

Acest adevăr preaînsămnat şi mângâietor era simburele întregei predicaţiuni de care resunau regiunile Iordanului în anul al cincisprezecelea al împăratului Tiberiu, şi prin care Ioan Botezătorul vestia lumii sosirea şi păşirea în public a aşteptatului Mesia.

Sf. Biserică, moştenitoarea profeţilor şi a apostolilor, un singur moment nu încetează de a repeţi preste veacuri acelaş adevăr omenirii, îndeosebi însă aceasta o face în ajunul sărbătoririi naşterii dumnezeiescului său Mire. Glasul său însă pentru mulţi, şi încă chiar şi dintre cei-ce şi-au dat numele lui Hristos, rămâne zădarnic, iar marele adevăr fără de roadele ce ar trebui să le aducă omul înflăcărat de dânsul. — O mulţime de oameni adecă, şi din nenorocire destul de mare, în urma unei vieţi petrecute mai mult ori mai puţin după maximele aşa zisei morale independente, după capriciul propriu, şi pentru egoismul nemăsurat de plăceri şi de interese, sau şi numai din cauza unor pretexte deşarte au ajuns acolo de şi-a format nişte idei nişte feliuri de cugetare cu totul străine de spiritul credinţei creştineşti. Nu sunt aceştia vrăşmaşi declaraţi ai religiunii, ci sunt prada şi victimele aşa zisului indiferentism, ce-i face să nu mai găsească în sărbările creştinismului farmecul pietăţii şi cu atât mai puţin motive şi ocaziuni noui de a se întări într'însa.

Drept aceea mi-se pare oportun momentul de a ne fixa atenţiunea chiar asupra acestei amorţiri spirituale, pentru a face o nouă încercare pentru deşteptarea celor amorţiţi, pentru a ne feri noi înşine de dânsa, şi a ne pregăti cum se cuvine pentru primirea Domnului.

* * *

După cum arată însuş numele, prin indiferentism se înţelege o nepăsare faţă cu religiunea. O mulţime de oameni, şi încă din nenorocire destul de mare, în urma unei vieţi petrecute mai mult ori mai puţin după maximele aşa zisei morale independente, adecă după capriciul propriu şi în prada egoismului nemăsurat de plăceri sau de interese, printr'o consecinţă fatală, au ajuns acolo de şi-au format nişte idei absolut străine de spiritul credinţei creştineşti. După modul lor de gândire, şi mai cu samă după practica vieţii lor, religiunea a devenit o simplă teorie mai mult ori mai puţin vrednică de veneraţiune, o datorie de care timpul a făcut dreptate, şi care nu mai obligă decât în anii cei dintâi ai vieţii, când e de lipsă bunăoară ca copii să crească plini de sentimente bune, supuşi şi ascultători de părinţii lor. Şi dacă datoria aceasta o estind şi mai departe de anii copilăriei, dacă uneori vorbesc cu termini pompoşi de aşa numita religiune a strămbunilor lor, aceasta o fac căci o privesc ca un instrument util societăţii, ca un prejudiţiu de care are lipsă, ca un frâu salutar pentru mulţime, ca o condiţiune, sau mai bine zis, ca un fel de ceremonie necesară pentru asigurarea păcii în familie şi pentru menţinerea onoarei sale. Astfel aşezarea religiunii într'o sferă înaltă foarte, de unde să nu se atingă de faptele zilnice de pe pământ; sau pe de altă parte ţinerea tuturor religiunilor într'un chip de bune, fără de a-ţi bate capul cu aceea, că adevărul fiind numai unul, numai una poate fi adevărată; petrecerea vieţii în afară şi contra spiritului religiunii, dar împreunată cu declamări solemne contra spiritului necredinţei, cinstirea ei uneori cu închinări până la pământ, dar numai pentrucă aşa dictează nişte împrejurări favorabile onoarei sau interesului public ori privat; fuga de dânsa pe toate căile şi tot atunci fuga şi de imputarea de trădare faţă cu ea; scurt, cinstirea reli-

giunii cum nu trebuie cinstită, şi vecinica ei necinstire printr'o viaţă păgânească, iată, domnilor, tot atâtea forme prin cari ni se arată ceea-ce numim indiferentism religios.

Pe lângă toată mulţimea acestor forme însă indiferentismul se reduce la două principale, sub cari apoi manifestările sale se multiplică în infinit: la indiferentismul *teoretic* şi *practic.*

Indiferentismul teoretic îşi are rădăcina în minte şi se reduce la un fel de teorie, care nu se deosebeşte de necredinţă decât prin o simulare conştientă sau chiar neconştientă: un asemenea om nu ştie de ce să se ţină în privinţa adevărului, încunjură ori-ce studiu serios asupra religiunii şi în urma atâtor cărţi rele ce le-a cetit, în urma atâtor exemple funeste la cari a fost martor, ajuns acolo de între mintea sa şi între dogmele religiunii s'a format un nor gros care îi ascunde lumina şi îi iea până şi speranţa de a cuprinde unele raze împrăştiate ale aceleiaş lumini cereşti. Intr'o stare ca aceasta, locul convicţiunii nestrămutate ce o recere credinţa creştinească dela toţi urmaşii săi, îl cuprinde o continuă clătinare şi nesiguranţă, asupra adevărurilor fundamentale ale credinţei înseşi.

Ei bine, cum se poate ca într'o stare aşa de dureroasă, omul să facă o profesiune sinceră de creştinism, să asiste la celebrarea misteriilor, la ascultarea cuvântului dumnezeiesc, să practice prescripţiunile pietăţii creştineşti, dupăce dânsul asemenea lucruri — pretinse sacre, divine — le consideră fără de folos sufletului său? Sau mai bine, cum e cu putinţă, ca să nu despreţuiască sau să nu încunjure şi unele şi altele?

Dar e cel puţin justificată starea aceasta înaintea tribunalului minţii sănătoase? Sau din contră nu este ea o insultă continuă făcută lui Dumnezeu, o imensă nenorocire pentru societate, o crudelă vătămare a celor mai scumpe interese proprii? Pentruca, în adevăr, indiferenţii de cari vorbim, să scape de o atare acuzare, ei trebue să spună şi să se convingă pe deplin că nimic nu-i de mai puţin interes decât următoarele cestiuni: Este un Dumnezeu care să fi descoperit omului adevărurile de credinţă şi de morală? E nemuritor sufletul omului? E dumnezeească acea religiune care se afirmă pe sine de

atare de nouăsprezece, ba de patruzeci de veacuri? Examinat-au ei cu inimă curată asemenea cestiuni de viață și de moarte? Resturnat-au ei argumentele ce au înduplecat în forul conștiinței la îmbrățișarea acestor adevăruri pe cele mai strălucite ingenii ale timpurilor trecute și prezinte, ca un Iustin, Origene, Augustin, Hrisostom, Dante, Toma d'Aquino, Bossuet, Descartes, Newton, Leibnitz, Secchi, Napoleon și alții și alții nenumărați, cari ilustrează galeria creștinismului? Dovedit-au ei de impostori și ușuratici pe toți acești scrutatori sirguincioși ai adevărului? Dovedit-au ei de oameni lipsiți de minte pe toate acele milioane de martiri cari cu sângele lor, cu prețul vieții lor au pecetluit adevărul creștinismului? Dovedit-au ei cu argumente plauzibile, iar nu cu absurdități, cu contraziceri, cu romanțuri copilărești, de falză, de superstițioasă acea sfântă religiune, acea biserică catolică, universală, ce întinerește cu cât veacurile se înmulțesc, și pentru care luptele cele mai crâncene nu sunt decât noui ocaziuni de învingere și de triumf?

Aceste cestiuni însă, răspund indiferenții, sunt prea înalte pentru noi, nu știm și nu ne putem rupe capul cu ele. Dar, răspunde unul dintre cei mai mari cugetători ai veacului său, nemuritorul *Pascal*, dar „trebue să se întâmple o stranie revoluțiune în natura omului, pentruca să viețuiască într'o stare de indiferentism, și încă și mai mult ca să-și facă o laudă dintr'ânsa; trebue să-ți fi pierdut firea ca să rămâni în nepăsare față cu nemurirea sufletului tău. Astfel întâiul nostru interes, întâia noastră datorință este de a ne ilumina asupra acestei cestiuni, de care depinde întreaga noastră conduită".

Așa este datorința noastră cea dintâi este să ne luminăm asupra destinului nostru pe pământ. Și lumina aceasta nu ne poate veni decât din credința creștinească. Ea singură ne învață, că nu este mântuire decât în Isus Hristos; că nu este alt nume, prin care noi putem fi mântuiți; că pierduți cum eram toți prin păcatul întâiului nostru părinte, noi nu putem fi rescumpărați decât prin aplicarea meritelor crucii de pe Calvar; că sacramentele sunt canalurile prin cari ni se aduce acest sânge dumnezeiesc ce șterge păcatele noastre; că nu se vor mântui

decât ceice vor fi observat tot ceeace Mântuitorul a învăţat pe biserica sa, că numai celace ascultă de biserică şi se supune ei, ascultă de Isus Hristos şi e supus lui; că celace nu ascultă biserica, nu poate fi mântuit; că noi nu putem avea pe Dumnezeu de tată, dacă n'avem biserica de mamă. Închideţi-vă ochii oricât vă va plăcea acestor adevăruri, refuzaţi de a le crede sau de a le studia, voi nu veţi intra întru împărăţia cerului! „Inzădar vă abateţi gândul dela aceste adevăruri, continuă pomenitul filozof, căci prin aceea că nu gândiţi la ele, niciodată nu le veţi distruge. Eternitatea subzistă şi fără de voia voastră. Astfel, conclude, celace se îndoieşte şi care nu caută a eşi din îndoire, e totodată şi foarte nedrept şi foarte nefericit. Odihna întru aceasta nepăsare e un lucru monstruos". Iată cum vorbia nu un sf. părinte sau un teolog, ci un filozof în toată puterea cuvântului.

Pe lângă acest indiferentism, mai este altul plin de consecinţe încă şi mai neexplicabile. Acesta este ***indiferentismul practic.***

Caracteristica acestui indiferentism este, că cel dominat de dânsul crede toate adevărurile religiunii cu o convicţiune sinceră, aprobă practicarea lor întru alţii, dar apoi pe sine însuşi se dispenzează, şi nici o faptă serioasă nu vine spre a dovedi societăţii şi familiei credinţa ce o ţine ascunsă în inima sa. Aceasta e starea acelui tată, acelei mame de familie, ce nu se apropie de tainele sfinte; pentru cari rugăciunea de dimineaţa şi de seara e un lucru necunoscut, pentru cari pretextele cele mai neînsemnate sunt motive prea puternice de a se subtrage dela cercetarea bisericei, dela mortificarea trupului prin posturile prescrise.

Cu toate aceste poate că din datină sau pentru bună-cuviinţă, creştinii aceştia împlinesc câte odată unele dintre datorinţele înşirate, dar faptul este că ei neglijează obligaţiunile cele mai esenţiale ale pietăţii adevărate, privindu-le ca necompatibile cu poziţia lor socială, cu aşteptările lumii, şi astfel stau liniştiţi întru violarea poruncilor bisericei.

Altcum, conduita lor morală nu lasă nimic de dorit faţă cu onestitatea vieţii: ei posed calităţi solide şi plăcute ca tată, consoţ şi cetăţean; găseşti în ei amici siguri şi fideli, ostaşi plini de bravură, magistraţi devotaţi binelui

public, şi harnici lucrători în ramurile lor, fericirea şi-o aşează în bucuriile familiei şi nu rămân străini de ceeace poate contribui la ajutorarea şi bunastare a deaproapelui. Recunoaştem şi trebue să recunoaştem aceste însuşiri bune într'ânşii, îi cinstim din inimă curată. Am fi nedrepţi şi am cădea în exagerări, când n'am voi să recunoaştem, să stimăm şi să onorăm binele ori unde l-am găsi.

Am fi însă şi tot atât de nedrepţi faţă cu interesele cele mai mari ale sufletelor lor, dacă n'am avea curajul de a le trage atenţiunea asupra iluziunilor ce poate că le frâng capul, asupra pericolului şi nenorocirii ce-i ameninţă pe lângă toate acele bune însuşiri. Conzultaţi, le vom zice aşadar, conzultaţi raţiunea şi credinţa, aceste două călăuze ale omului şi veţi vedea că deopotrivă vă răspund: voi sunteţi în rătăcire, şi riscaţi a vă afla peirea.

Cum! vă va zice raţiúnea sănătoasă: voi credeţi că Hristos este aievea de faţă în taina iubirii Sale, voi recunoaşteţi glasul său ce vă chiamă să-l primiţi în inimile voastre, căci pentru voi s'a făcut victimă şi nutriment spiritual; voi ştiţi că el a declarat cu solemnitate, că cine nu va mânca trupul său şi nu va bea sângele său, viaţă nu va avea; voi ştiţi că va promis iertarea greşalelor voastre dacă le veţi supune puterii ce a dat-o ministrilor săi; voi ştiţi că fără de pocăinţă sinceră, care iasă adică din inimă, şi se încoronează prin mortificarea trupului, intrarea în cer e închisă; voi credeţi, voi ştiţi toate aceste şi totuşi rămâneţi departe de dânsele? In ce conzistă aşadar creştinismul vostru? Aveţi credinţa! Dar ce fel de credinţă este aceea, care nu regulează întru toate viaţa omului! Aveţi virtuţi! Vă lăudaţi cu virtuţile morale: noi înşine le-am recunoscut. Dar luaţi seama, că aceste nefiind nutrite, curăţite şi întărite de graţia dumnezeiască ce se împarte pe căile stabilite de autorul ei, sunt de un fel şi de o fire cu virtuţile păgânilor, sunt adică virtuţi naturale cari nu pot avea răsplată supranaturală gătită adevăraţilor urmaşi ai lui Hristos. Nu, pentrucă în ordinul prezent al Providinţei divine nu se dă altă alternativă, decât sau o vecinică fericire, sau o osândire tot atât de vecinică; acum, voi, despreţuind cu fapta mijloacele stabilite pentru ajungerea acelei fericiri, evident că nu puteţi aştepta să intraţi în posesiunea ei.

Limbajul credinţei este încă şi mai hotărâtor şi autoritatea lui fără de nici o replicare. Şi aci eu aşi trebui să vă reproduc dela început până la sfârşit sfintele pagini; căci pretutindenea aţi afla condamnarea voastră. Deajuns va fi însă un pasaj sau două; iată-le: *„Celace nu este cu mine, împotriva mea este,* zise Domnul, *şi celace nu strânge cu mine, risipeşte"* (Luc. 11, 23). Iar la sf. Iacob: *„Ce folos este, fraţii mei, dear zice cineva că are credinţă, iară fapte nu are? Au poate credinţa să-l mântuiască pre el?... Că precum trupul fără de suflet mort este, aşa şi credinţa făr' de fapte, moartă este"* (Iacob II. 14 şi 26). *„Că oricine va păzi toată legea, şi va greşi întru una, s'a făcut tuturor vinavat"* (Iac. II. 10).

După aceea ignoraţi voi, că purtarea voastră străină de observanţele pietăţii este ocaziune de sminteală, de scandalizare celor din jurul vostru? Voi vă plângeţi, căci vedeţi cum se slăbesc toate legăturile sociale? Vă înspăimântaţi văzând tinerimea fără de frâu, poporul fără de supunere, autoritatea fără de putere, ambiţiunea fără de măsură, setea aurului fără de margini; voi vă cutremuraţi văzând atâta rău lăţindu-se. Dar socotiţi că n'aveţi şi voi parte la aceste? Sau credeţi că veţi putea pretinde dela supuşii şi semenii vostri să observe legile scrise de oameni, când voi nu vă faceţi scrupul a călca celece ţineţi, cum şi sunt, de legi făcute de Dumnezeu? Amin.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

XXXI.

PENTRU FINEA ANULUI.

(Ţinută la 31 Dec. 1894)

„Cântaţi Domnului cei cuvioşi ai lui, şi vă mărturisiţi pomenirii sfinţeniei lui."
(Ps. 29, 4.)

Ridicarea glasului rugător către cela-ce, stăpânind veacurile şi stând singur nemişcat ca şi un veghetor în noapte, în mijlocul timpului trecător, are înaintea sa, după cuvântul psalmistului, o mie de ani ca şi ziua de eri, care a trecut: ridicarea glasului rugător către Dumnezeu în aceste momente ce închid şi deschid acea durată de timp, după care se măsoară cursul vieţii noastre, ca şi întreaga iconomie a mişcărilor de pe cer şi a tuturor schimbărilor de pe pământ, este fără de nici o îndoială actul cel mai frumos, mai măreţ şi mai vrednic de gloria lui ca şi de datorinţele fiinţei omeneşti. Pentrucă actul acesta cuprinde în sine supunerea şi veneraţiunea creaturilor către Creatorul lor, iubirea fiilor către obştescul lor părinte, recunoaşterea deşertăciunii lucrurilor trecătoare, împreunată cu mărturisirea şi aşteptarea celor neperitoare, scurt el cuprinde şi arată păstrarea îngrijită a nepreţuitului tezaur al credinţei creştineşti ce ni l-au lăsat veacurile în moştenire.

Iar pentruca actul însuş să se împlinească cu o cât mai mare sărbătorire şi sentimentele inimei ce-l vor însoţi să izbucnească cât mai puternic din piepturile noastre, noi n'avem decât să aruncăm o fie cât de repede privire preste motivele ce ne impun o asemenea datorinţă, preste nenumăratele binefaceri ce ni le-a împărtit acelaş preabun, preamilostiv al nostru Stăpân.

* * *

Potrivit cu nemărginita sa bunătate, o mare şi aleasă îngrijire poartă Dumnezeu faţă de nenumăratele fiinţe din cari se compune minunatul univers eşit din mânile lui. Pe toate le ocârmuieşte îndreptându-le spre scopul existenţei lor, fie prin legi generale şi nestrămutate, fie îndeosebi pe cele intelectuale prin mii şi mii de căi ale iubirii, îndurării şi justiţiei sale. Pe de altă parte acest mare adevăr fundamental, ba chiar fundamentul întregei religiuni, a fost recunoscut de toate popoarele pământului chiar şi atunci, când ele s'au depărtat prin cea mai dureroasă nenorocire, de cunoştinţa şi iubirea lui: în toate timpurile şi locurile omul a simţit un impulz puternic întru inima sa, îndemnându-l chiar fără de voia sa să-şi caute numai cătră cer adevărata mângâiere în suferinţe, ajutorul în lipsuri, curajul şi tăria contra vrăşmaşilor săi. Şi dacă luăm bine sama, mai trebue să recunoaştem că înseşi făpturile neraţionale din jurul nostru, cântă şi preamăresc fără de încetare fiecare după instinctul firei sale, bunătatea aceleiaş provedinţe îndurătoare, începând dela cel mai mic grăunţ ce la timpul sosit despică coaja pământului spre a încolţi, până la crinul câmpului ce se ştie împodobi mai frumos decât împăratul Solomon, până la chedrii Libanului ce se înalţă cu maiestate înfruntând tăria vânturilor, dela vermele ce trăieşte o singură zi până la albinuţa ce sboară din floare în floare, până la vesela păsărică ce-şi găseşte hrana fără ca să samene sau să secere, până la cerbii cei sprinteni ce-şi caută adăpostire în munţii cei înalţi sau până la puii leilor ce răcnesc ca să răpească şi ceară dela Dumnezeu mâncarea sa: toate, toate cu graiuri negrăite laudă mărirea lui. Şi nu-i decât o singură fiinţă nenorocită, necredinciosul, carele cutează a rumpe această admirabilă armonie prin hulirile limbei şi urâciunea faptelor lui. Dar la urmă chiar şi dureroasa lui purtare se întoarce spre justificarea aceleiaşi preaînţelepte Provedinţe, carea în loc să-şi răzbune la moment, în loc să-l nimicească de pe faţa pământului astfel cum se împrăştie fumul sau cum se topeşte ceara dela faţa focului, întru nemărginita sa bunătate îl sufere şi-l cruţă aşteptându-i pocăirea.

Precum aşa dar existenţa şi firea aşa şi ordinea şi binele tuturor fiinţelor purcede, ca dela cauza primă, dela

unul şi acelaş preaînalt Creator. „*Toată darea bună* zicea aşa dar cu drept cuvânt Apostolul Iacob, *şi tot darul desăvârşit de sus este pogorîndu-se dela Tatăl luminilor*“ (Iac. I. 17.)

Nu, nu este întîmplarea sau norocul, ci Dumnezeu este cela-ce împarte cu dreptate şi sfinţenie bunurile şi relele acestei vieţi, orânduind precum prosperitatea aşa şi nenorocirile spre adevărata noastră fericire, care însă noi de multe-ori nu o cunoaştem sau nu voim a o cunoaşte în ce conzistă: „*Cele bune şi cele rele,* ne asigură Eclezíasticul, *viaţa şi moartea, sărăcia şi avuţia dela Domnul sunt*“. (Inţel. lui Sirach. 11, 16).

Dacă aşa dar, câmpiile noastre s'au acoperit cu secerişuri bogate, livezile cu ierburi folositoare, cu flori şi fructe alese, cauza a fost bunătatea Celui-ce a menţinut cursul anotimpurilor, a încălzit razele soarelui, a trimis roua şi ploile binefăcătoare. Dacă n'a lipsit văduvei şi orfanului sprijinul şi protecţiunea, muncitorului forţele şi ocaziunea de a-şi agonisi pânea şi un veşmânt de acoperire, darul a fost al celui ce hrăneşte paserile cerului şi îmbracă crinii câmpului. Dacă sănătatea noastră a rămas nesdruncinată, pe când văzurăm nu departe de noi pe unii stângându-se în floarea etăţii şi în vigoarea bărbăţiei, pe alţii lipsindu-se de tatăl ce le era sprijinul, de muma ce le era mângăierea, de fiul ce le era bucuria, de soţul iubit ce le era toate aceste, a fost iarăşi darul Cerescului Părinte fără de care nici cu un deget nu-ţi poţi mări statura. El a fost carele ne-a lungit firul vieţii ce putea fi rupt la fie-ce moment printr'o receală sau convulziune, prin cursele sau veninul unei mâni ucigaşe, prin mii şi mii de pericole ce ne încunjoară: el a fost carele ne-a scutit de a nu cădea pradă cutremurilor îngrozitoare, flacărilor pustiitoare, undelor înfuriate, pestilenţelor ucigătoare, războaielor înfricoşate, cruzimii vrăşmaşilor noştri: el a fost carele întocmai ca şi o mumă iubitoare ce nu pierde din vedere pe scumpul său tezaur, a veghiat pururea asupra noastră apărându-ne sub scutul bunătăţii şi îndurării sale.

La toate aceste bunuri cu cari n'a încetat de a ne mângâia cântând psalmistul a erupt din adâncul inimei sale, zicând: „*Cât s'au mărit lucrurile tale, Doamne,*

toate întru înţelepciune le-ai făcut, umplutu-s'a pământul de zidirea ta.... Toate către tine aşteaptă să le dai lor hrană la bună vreme. Dându-le tu lor, vor aduna: deschizând tu mâna ta, toate se vor umplea de bunătate. Iară întorcându-ţi tu faţa ta, se vor turbura, lua-vei duhul lor, şi se vor sfârşi, şi în ţărâna sa se vor întoarce. Trimite-vei Duhul tău, şi se vor zidi, şi vei înoi faţa pământului". (Ps. 103, 25—31.) Pentru aceea conclude psalmistul: „*Cânta-voiu Domnului în viaţa mea, cânta-voiu Dumnezeului meu până ce voiu fi*". (Ps. 103, 34.)

Nici să nu se creadă cineva dispenzat de a aduce această mulţămire Domnului pentru nenumăratele sale binefaceri, căci ar fi fost lovit de grele încercări în decursul anului, pentrucă, o creştinilor, pentrucă pe de-o parte cauza acestor suferinţe suntem noi înşi-ne prin neascultarea moştenită dela întâiul nostru părinte, iar pe de alta Dumnezeu le permite şi le orânduieşte spre a ne pune la încercare fidelitatea şi perfecţiona virtuţile, spre a ne corege de viţii sau a ne pedepsi pentru păcate.

Ridicându-ne astfel cu gândul la ordinul supranatural, noi întâlnim o Provedinţă cu mult mai sublimă, fiindcă obiectul ei nu sunt bunurile vieţii celei trecătoare, ci ale celei vecinice, prin cari omul devine moştean cerului şi fiu preaiubit al lui Dumnezeu.

Ce limbă omenească va putea spune însă mulţimea şi mărimea binefacerilor din acest ordin, când ordinul însuş e bazat cu totul numai pe îndurare? Sf. Pavel n'a găsit alte cuvinte spre aceasta, decât următoarele: „*Cel ce nu a părtinit Fiului său, ci pentru noi toţi l-a dat pre dânsul, cum nu ne-ar fi şi dăruit împreună cu el toate?*" (Rom. 8, 32.) Iar ss. Părinţi au crezut a zice totul, când uimiţi de mărimea acestor binefaceri au spus că întru împărţirea lor bunătatea lui Dumnezeu a exhauriat, a secat atotputinţa sa. Este apoi în adevăr de credinţă, că omul numai cu puterile sale nici preasfântul nume al lui Isus nu-l poate pronunţa cu merit în acest ordin supranatural al graţiei. Dacă aşa dar voi aţi rămas statornici în sfinţenie şi credincioşi darului primit, cauza a fost îndurarea dumnezeiască care v'a abătut paşul dela

ocaziunile periculoase unde aţi fi căzut, care n'a permis vrăjmaşului mântuirii să vă atace cu ispite mai mari, care a ţinut în frâu patimile ce v'ar fi târît la toate fărădelegile. E drept că voi aţi corăspuns liber şi din bună voie la toate aceste graţii deosebite, dar şi glasul ce v'a chemat şi libera voastră hotărîre v'a venit de sus amăsurat cuvintelor sfântului Pavel: *„Indestulirea noastră dela Dumnezeu este"*.

De cumva am fi avut cu toate aceste nenorocirea de a abuza şi a despreţui asemenea daruri scumpe făcându-ne de nou sclavi păcatului, o atunci cu atât mai mare trebue să ne fie gratitudinea faţă cu bunătatea lui Dumnezeu. Pentrucă dacă îngerilor răzvrătiţi nu li-s'a dat timp de pocăire, ci în momentul răzvrătirii fură precipitaţi în abizul infernului, cu cât mai vârtos nu şi-ar fi putut răzbuna dreptatea lui Dumnezeu îndată după păcat asupra noastră cari, precum zice Iob (25, 6) nu suntem decât vermi şi putrezire? Dar nu, îndurarea graţiei divine a oprit răzbunarea justiţiei provocate de greşalele noastre, şi ceeace s'a refuzat îngerilor vinovaţi şi poate atâtor păcătoşi de o vârstă cu noi, cari pentru păcate ca şi ale noastre sau şi mai puţine la număr dar tot aşa de grave şi nepocăite, acum se chinuesc în muncile de veci, ce nu s'a dat acestora, adica timp mai îndelungat de îndreptare, aceea ni s'a dat nouă cu mare aşteptare, ca să ne hotărâm odată a trage folosul creştinesc dintr'ânsul. Cum ne-am şti reţinea aşa dar de a nu preţui după cuviinţă un favor aşa de mare şi a nu repeţi cu profetul: *„Milele Domnului, că nu m'a părăsit pre mine, că nu s'au sfârşit îndurările lui"*? (Plâng. Ierem. 3, 22.)

Recunoscând însă drepturile Provedinţei divine şi datorinţa ce o avem de a-i mulţămi pentru binefacerile sale, trebue să ne ferim de a nu cădea în acelaş timp în rătăcirea unde atâţia au suferit naufraj cu sufletele lor. Nu trebue să ne cufundăm în ceeece s'a numit odată indiferentism, odată fatalism mai mult ori mai puţin grosolan sau chiar acoperit cu aparenţele unei deşarte pietăţi, aşteptând adica totul numai dela Dumnezeu şi nimica făcând din partea noastră. Pentrucă, pe de-o parte el însuş a poruncit ca leneşul să nu mânânce şi noi toţi în

sudoarea feţei noastre să ne agonisim pâinea de toate zilele, iar pe de altă parte în ordinul supranatural al graţiei, cere cu aceeaş gravitate libera conlucrare din partea noastră prin păzirea sîrguincioasă şi neîntreruptă a preasfinte poruncilor lui.

Drept aceea imnul recunoştinţei şi mulţămirii ce 'i-l aducem în acest moment sărbătoresc, să nu fie numai o expresiune rece a buzelor noastre, ci să fie împreunat cu înfrângerea inimei pentru nenumăratele vătămări ce poate i le-am făcut în decursul anului ce se încheie, să fie cu adevărat erumperea unei inimi hotărîte a petrece timpul ce ni mai rămâne, în deosebi anul ce se începe şi care cine ştie dacă nu va fi chiar cel din urmă al vieţii noastre, în operile sîrguinţii neobosite ale pocăinţei sincere şi în deprinderea virtuţilor creştineşti. Căci numai astfel vom dobândi iertarea şi numai astfel, ridicându-ne glasul mulţămitor către cer, ne vom face vrednici de noui binefaceri în timp şi de fericirea cea neperitoare în sînul veciniciei. Amin.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

XXXII.

DUMINECA VAMEŞULUI ŞI A FARIZEULUI

(1895, la 3 Februarie.)

Tot cel-ce se înalţă pre 'sine, se va smeri, iar cel-ce se smereşte pre sine, se va înălţa. (Luca 18, 14).

Pentru unii cari se nădăjduiau întru sine, cumcă sunt drepţi, şi defăimau pe celalalţi, zise Mântuitorul pilda aceasta:

Doi oameni s'au suit în biserică să se roage: unul farizeu şi altul vameş. Farizeul stând aşa se ruga întru sine: Doamne, mulţămescu-ţi că nu sunt ca celalalţi oameni, răpitor, nedrept, păcătos, sau ca acest vameş. Postesc de două-ori în săptămână; dau zeciuială din toate câte câştig. Iar vameşul de departe stând, nu vrea nici ochii săi la cer să-i ridice, şi-şi bătea pieptul său zicând: Doamne, fii milostiv mie păcătosului. Zic vouă, că s'a pogorît acesta mai îndreptat la casa sa decât acela, că tot cela-ce se înalţă pe sine, se va umili, iară cela-ce se umileşte pe sine, se va înălţa.

Până aci Evanghelistul Luca la cap. 18.

Farizeii, despre cari aşa de adeseori se face pomenire în Evanghelie, erau o clasă deosebită în mijlocul poporului jidovesc, solitară şi retrasă dela sgomotele vieţii de obşte. Pentru aceea şi erau ţinuţi de oameni îndreptaţi pe căile sfinţeniei, cinstiţi şi respectaţi de toţi, şi a căror conduită storcea admiraţiunea întregului popor. Cu toate aceste Mântuitorul îi sbiciuia fără de nici o cruţare, şi toată preocuparea îi era ca să abată pe ucenicii săi dela imitarea exemplului lor. Ba încă ajunse până acolo de zise, că de nu va prisosi dreptatea noastră mai mult decât a lor,

parte nu vom avea în împărăţia cerurilor, că cel mai înalt grad de perfecţiune unde se credeau ei ridicaţi, nu-i de ajuns nici pentru începutul perfecţiunii creştineşti, că ţinând urmele lor, ne depărtăm numai de împlinirea datorinţelor noastre. Şi pentruce atâta severitate, atâta necruţare cu ei? Pentrucă voia să ne arete modul cum să ne ştim păzi de a nu cădea şi noi în acea greşală fatală, prin care întreg edificiul sanctităţii şi religiozităţii lor era fără de nici un fundament şi acţiunile lor lipsite de meritul pietăţii celei adevărate, astfel încât precum văzurăm în pilda istorisită se întorceau încă şi mai îngreunaţi dela altarul Domnului, unde îşi căutau uşurarea sufletelor lor. Iar greşala aceasta atât de fatală conzistă întru aceea, că întreaga lor pietate era viţiată în obiectul său, strâmbă în scopul său, şi urgisită în forma prin care se arăta.

Obiectul, împrejurul căruia trebuie să se învârtească pietatea, cuprinde întregimea legii sfinte, adecă mai întâiu poruncile prescrise pentru toţi oamenii şi apoi sfaturile evanghelice date pentru cei-ce din voinţa lor liberă se hotăresc pentru ajungerea unei perfecţiuni mai înalte. Poate fi acum o iluziune mai periculoasă, o greşeală mai fatală, o rătăcire mai mare decât aceea, de a observa cu scrupulozitate nişte puncte uşoare şi aproape neînsămnate ale legii, şi apoi de a nu ţinea nici o socoteală de cele-ce sunt de o importanţă capitală, — bună-oară de a osteni ziua-noaptea întru păzirea sfaturilor evaghelice şi apoi a călca poruncile fără de a căror ţinere zădarnică rămâne ori-ce încercare de a ajunge la vecinica mântuire? Ei bine, tocmai aceast era greşala de căpetenie a farizeilor. Astfel, spre a nu aminti decât vre-o câteva exemple: Ei plătiau dijmă până şi din ierburile cele mai mărunte, din izmă, din mărar şi din chimin, lucruri de cari legea tăcea, dar îşi uitau de judecată, de milă, de credinţă. Ţineau Sâmbăta cu atâta rigoare, încât s'au plâns, că ucenicii Domnului smulseră în aceeaş zi câteva spice spre a-şi omorî foamea, învinovăţiau pe Domnul însuşi căci le vindecă orbii, schiopii chilavii şi paraliticii în aceeaş zi de sărbătoare, dar ei nu se sfiau a nutri în inimile lor ura, pizma, înşelăciunea, şi a urzi comploturi ca să-l piardă pe el. Imputau apostolilor că nu-şi spală mânile înainte de mâncare, dar tot atunci

ei necunoşteau prescripţiunile cele mai învederate ale dreptului natural de a cinsti pe părinţi, de a nu răpi avutul orfanilor şi al văduvelor. Iar când trebuiau să între în pretoriul lui Pilat unde avea să fie întrebat şi judecat Fiul lui Dumnezeu, Mântuitorul lui Israil, Sfântul sfinţilor, tras acolo prin machinaţiunile lor, ei nu voiesc să între ca să nu se spurce, cum zice evanghelistul, căci era preziua Paştilor când evreii nu se puteau atinge de păgâni fără de a contrage un fel de pată pentru care le era oprit de a mânca mielul paşcal. Oh, ce conştiinţă delicată, observă Sf. Augustin: se temeau că se vor spurca întrând în casele lui Pilat, dar nu se temeau de nici o întinăciune făcându-se vinovaţi de cel mai oribil sacrilej, de cel mai odios atentat. Nu cutezau a se înfăţişa înaintea unui judecător străin, dar nu cruţau nici o ostăneală spre a găsi mărturii mincinoase contra lui, spre a-i vărsa sângele şi a-l pironi pe cruce! Ţineau cele mici şi călcau cele mai grave porunci, va să zică, după cuvântul Domnului, în orbia lor străcurau ţinţarul şi înghiţiau cămila.

Motivele apoi şi scopul, pentru care afectau într'o măsură aşa de mare sentimentul religios şi multiplicau într'o formă tot atât de condamnabilă până la infinit chiar şi acel număr restrâns al acţiunilor de pietate, nu le era lauda Domnului împreunată cu sfinţirea sufletului, nu, ci interesul şi ambiţiunea de a fi măriţi din partea poporului: toate lucrurile lor le fac, zice evanghelistul Mateiu, ca să se vadă de oameni (23, 5); şi cu făţărie îndelung se roagă, adauge Sf. Marc (12, 40.). Cu pricina de a-şi câştiga simpatiile poporului, spre a-l putea apoi stăpâni, spre a putea mânca, după expresiunea sacră, fără de nici o supărare prin sentinţe nedrepte şi prin interpretări falze casele văduvelor şi denariul orfanilor. In chipul acesta inima cea rea şi scopul ori intenţiunea cea neorânduită, le strică tot meritul acţiunilor evlavioase, dacă n'ar fi o profanare a cuvântului a numi astfel faptele acelora despre cari Mântuitorul a zis: vai vouă cărturarilor şi farizeilor făţarnici, că curăţiţi partea cea din afară a păharului şi a blidului; iar dinlăuntru sunt pline de răpire şi nedreptate! Descriere fidelă ale cărei trăsuri minunate, dar tot aşa de triste, ni le înfăţişează nu se poate mai bine farizeul din pilda noastră.

Lucrul însă şi mai trist este, că acea purtare nevrednică şi urgisită a fariseilor a rămas chiar şi după strălucirile luminii evanghelice ca un tip funest, ca un model deplorabil, după care se îndreptează o mulţime de creştini de jos până sus, uneori până prin sferele cele mai înalte de unde îndeosebi n'ar trebui să se vadă decât virtute şi iarăş virtute. Spre a vă convinge de aceasta, dacă ar mai fi de lipsă să cauţi dovezi unde din nenorocire lucrul se loveşte cu mâna, — spre a vă convinge de aceasta, n'aveţi decât să aruncaţi privirea asupra celor ce se petrec împrejurul vostru. Mai întâi e foarte străvezecios vălul ce acopere faţa a o mulţime de de oameni pentru cari nu numai mult-puţinele acte de pietate, ci religia însaş este numai o cesţiune de iuteres, un izvor fie de câştiguri materiale, fie de putere peste massele poporului. Dar tocmai căci vălul ce acopere acest scandal în mijlocul creştinismului e atât de străvezecios, eu mă abstin de a înşira, dacă s'ar putea înşira toate fărădelegile ascunse după el, — şi constat numai cu Chrisostom, că relaţiunea lor cu religia este cel mai detestabil sacrilej, pentrucă ei nu abuzează numai de lucrurile sfinte, ci de sfinţia însaş, pentrucă ei nu-şi propun numai să vateme pe Dumnezeu, ci se mai servesc de însuş preasfânt numele său pentru săturarea cupidităţilor şi vanităţilor lor, pentrucă arătându-se că dau cinste Domnului, în realitate după dispoziţiunile inimilor lor, caută ca acesta să le fie un mijloc de cinstirea lor; de unde se şi plânge Atotputernicul prin profetul Isaia de unii ca aceştia că l-au făcut să slujească în păcatele lor (43, 24).

Mai des este vălul, dar din nenorocire şi mult mai mare numărul celor ascunşi după el, cari, fără de a merge aşa departe pe drumul bătut de farizei, totuş se găsesc în rătăcire dela căile Domnului, având o pietate lipsită de spiritul său. Pentru unii ca aceştia practica religiunii e mai mult un obiceiu, ţinut, eu convin, nu din motive perverse, dar nici nu din pornirile unei inimi mişcate de convicţiunea minţii străbătută de luminile credinţei viue. Ei se roagă Domnului, îi cântă laudele, îşi pleacă capul şi genunchiul înaintea sfintelor altare, se

apropie, deşi poate foarte rar, de sfintele taine, făcând şi propusuri de îndreptare, vai însă că inimile lor abia dacă au puţină parte în toate aceste. Privind adică din depărtare, de sus, şi uneori trebuie să te sui foarte sus, găseşti multe semne de viaţă creştinească. Pogorîndu-te însă jos şi căutând cu un ochiu la sacrul codice iar cu celalalt la faptele lor, atunci mai găseşti şi alte cele. Găseşti, bunăoară că unul întâmpinat într'o societate, unde toate se cred permise, de injuriile şi critizările aduse religiunii sale, în loc să-şi facă datoriuţa de creştin, poate că este printre cei dintâi întru a aplauda pe hulitori, dar la tot cazul sub pretexte ridicole de a se arăta om de spiritul timpului, n'are nici un cuvânţel de contrazicere. Altul în conversaţiunile sale va ţine discursurile cele mai satirice şi mai răutăcioase, va desvăli ceeace e mai tainic în purtările altora, nu va cruţa pe nimenea, şi ca şi cum ar fi un reformator trimis din cer va face procesul lumii întregi începând chiar cu cele mai sfinte ale religiunii; un al treilea, un al zecelea, că nesfârşit este catalogul va întinde săracilor o sfărâmătură de páine şi se va crede generos, va vorbi de dreptate, dar tot atunci va chibzui întru sine cum să afle noui moduri de a înşela pe aproapele său, de a subtrage lucrătorului plata sa, de a consuma banul celor simpli şi neputincioşi, va lăuda virtutea, dar tratându-se de vre-o afacere în care el s'ar crede vătămat, nu va fi nici o satisfacţiune, pe care să n'o ceară, nici o reparaţiune, care să-l poată îndestuli; se va plânge de corupţiunea moravurilor, de apucările cele rele ale copiilor, de ticăloşiile servitorilor; dar nu va reflecta la bârna din ochiul său, la exemplele ce le dă însuş tuturor acestora prin indiferentism mai mult ori mai puţin ascuns, prin uşurinţa limbajului său, prin însoţirea faptelor sale cu ură, cu dispreţ, cu jaluzie, cu suspecte temerare, prin întreagă viaţa sa lipsită de ceeace constitue fundamentul vieţii cu adevărat creştineşti. Care este acest fundament, ni-o spune însuş Mântuitorul, când zise: *„Spirit este Dumnezeu şi cine se închină lui, să cade să se închine cu duhul şi cu adevărul* (Ioan 4, 24). Va să zică sinceritatea inimei este condiţia indispenzabilă, pentru ca cultul şi pietatea să fie vrednice de mărirea lui

Dumnezeu, pentru ca rugăciunile noastre să poată ajunge cu darul său până la nemărginită bunătatea lui. Dar condiţia aceasta, pe lângă cea mai bună intenţiune nu stă şi nu poate sta fără de păzirea legii sfinte în toate, dar în toate punctele sale.

Scurtă concluzie.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

XXXIII.

DESPRE MĂRTURISIRE.

(Ţinută la 24 Martie 1895 în Catedrala Sf. Iosif.)

„Orice vei deslega pe pământ, va fi deslegat şi în ceruri". Mat. 16, 19.

Fii ai unui părinte răzvrătit în contra cerului, noi suntem încă mai nenorociţi decât dânsul: fărădelegile noastre se grămădesc peste olaltă cu repeziunea unui torent, ele îşi urmează ca şi valurile preste valurile unei mări tempestoase şi dintr'o cădere într'alta noi ne-am rostogoli până în adâncimea abizului deschis de noi înşine. Dar binecuvântat fie Domnul, căci prevăzând slăbiciunea noastră, chiar după renaşterea prin botez, n'a voit s'o lase fără de ajutor. Acest ajutor puternic, această nouă scândură de scăpare întru naufragiul nostru este tribunalul sacru al mărturisirii.

Mărturisire! Dar însuş cuvântul acesta printr'o fatalitate neexplicabilă decât iarăş prin răutatea omului, cele mai adeseori e întâmpinat în lume numai de surîsul unor buze cari hulesc ceeace nu ştiu. Lucru însă şi mai dureros, că sunt o mulţime chiar de creştini, cari se îngrozesc de impietatea devenită aproape o modă, dar cari totuş dacă nu cu cuvântul, cu fapta se înşiră pe partea lor vieţuind cu anii întregi înstreinaţi de binefacerile imense ale acestei instituţiuni dumnezeeşti. Drept aceea pentru confundarea unora, pentru stârnirea altora din aceea indiferenţă culpabilă şi mai vârtos pentru binele nostru al tuturora, eu aflu de lipsă a vă vorbi despre Taina mărturisirii, ca văzând cu odată mai mult însemnătatea ei să ne hotărîm, precum ni este datorinţa, a alerga cu încredere şi sinceritate la primirea ei în ajunul celei mai mari sărbători a creştinismului.

Cincisprezece veacuri creştinii din toate părţile pământului, din Apus ca şi din Răsărit au recunoscut într'un glas că mărturisirea păcatelor, confesiunea sau spovedania, cum se mai numeşte, este una dintre cele şapte taine instituită de Hristos pentru mântuirea sufletelor întinate cu păcat după primirea botezului. Credinţa aceasta moştenită dela apostoli, nu numai că vechile generaţiuni au lăsat-o neştirbită celor noi, ci au şi ilustrat-o prin faptul universal că toţi fără de nici o deosebire de tinăr sau bătrân, de bogat sau sărac, toţi se grăbiau a cădea la picioarele preotului, care spre a-şi obţinea iertarea greşelelor, care spre a se întări în darul de lipsă pentru a eşi învingător dintre valurile turburate ale vieţii trecătoare. Şi atâta era de înrădăcinată această credinţă în creştinism, cât printre toată mulţimea ereticilor ce au turburat liniştea Bisericei, nici unul nu s'a aflat care să se fi încercat a se ridica cu totul împotriva ei. Nu, ci prea trista glorie de a-i întrece pe toţi în sacrilega cutezare era rezervată unui călugăr trădător din veacul al şasăsprezecelea, apostatului din Würtemberg, carele, sub pretextul unei reforme caracterizate îndeajuns prin rassa ce o sfârtica, prin strivirea legăturilor celor mai sacre, prin petrecerea unei vieţi scandaloase, prin săparea abizului celui mai înfiorător, nu s'a sfiit a nega cu desăvârşire acea taină sfântă şi a zice plesnind în faţa întregului creştinism că ea n'ar fi decât o născocire omenească şi o turburare a conştiinţelor, străină de litera şi de spiritul Evangheliei. Pe urma lui s'au repetit atacurile, s'au mărit hulirile, s'au înmulţit vrăşmaşii, cari cu cuvântul sau cu fapta sunt contra acestui sacrament. E destul însă a deschide Evanghelia spre a rămânea convins de perfidia şi cutezanţa unora, de rătăcirea altora şi de eroarea tuturora. Intr'adevăr noi cetim într'însa că Mântuitorul după glorioasa sa înviere din morţi a zis apostolilor: *„Luaţi Duh sfânt. Cărora veţi ierta păcatele se vor ierta lor, şi cărora le veţi ţinea, vor fi ţinute"* (Ioan 20, 22—23.); iar sfântului Petru în deosebi, că ori-ce vei lega tu pe pământ, va fi legat şi în cer, şi ori-ce vei deslega tu pe pământ, va fi deslegat şi în cer (Mat. 16, 19.). Prin aceste cuvinte pe deplin lămurite, Hristos a dat Bisericei sale puterea spirituală de

fi mijlocitoare între oameni şi între Dumnezeu, puterea dumnezeiască de a ierta păcatele sau de a le ţinea, de a lega sau deslega pe om în faţa cerului. Acum, e tot aşa de lămurit că între oameni nu se poate deprinde puterea aceasta, nu se leagă sau desleagă fără de a judeca, dar spre a judeca preotul trebuie să cunoască, şi spre a cunoaşte starea sufletelor, trebuie să i-se descopere, căci numai Dumnezeu este cela-ce scrutează inima şi rărunchii omului. Va să zică acuzarea omului, adecă mărturisirea păcatelor este o urmare necesară a puterii dată de Hristos Bisericei; astfel încât a nega şi a huli mărturisirea păcatelor, descoperirea lor preotului rânduit, este tot atât cât a zice că Hristos a dat Bisericei o putere care nu se poate deprinde, că a instituit un tribunal care nu poate pronunţa sentinţe, prin urmare un tribunal absurd şi ridicul. A atribui însă asemenea absurdităţi lui Hristos însemnează a-l nega şi a-l batjocori pe el; aceasta este însă negarea şi batjocorirea creştinismului şi chiar a lui Dumnezeu. Iată aşadar că batjocorirea mărturisirii păcatelor se reduce la lăpădarea religiunii creştine şi înlocuirea ei cu cea mai nevinovată fărădelege şi impietate. Pentrn aceea, conciliul Tridentin, urmând învăţăturilor deslușite ale Evangheliei şi practicei întregului creştinism cu drept cuvânt a pronunţat, ca şi alte sinoade bisericeşti, anatemă contra celor ce ar nega că mărturisirea păcatelor ar fi de instituţiune dumnezeiască. Prin moartea sa de pe cruce Hristos a împăcat neamul omenesc cu Dumnezeu, dar pentruca unul fiecare om în particular să se bucure de această împăcare e de lipsă, după voinţa lui, ca acesta, omul, să se folosească de mijloacele aşezate de el, să alerge la mijlocirea Bisericei, la primirea tainelor din mânile acesteia, în cazul nostru la mărturisirea păcatelor. De unde Sf. Pavel zice: *„Şi toate dela Dumnezeu, carele ne-a împăcat pe noi luişi prin Isus Hristos, şi ne-a dat nouă slujba împăcării“*. (II. Cor. 5, 18.), slujbă mare şi plină de îndurare, dar tot atunci înfricoşată pentru noi ministrii săi, de a lega sau deslega păcatele celor ce voiesc să ajungă la mântuirea de veci.

Ca toate instituţiunile eşite din mâna lui Dumnezeu, astfel şi aceasta, deşi de fire supranaturală, totuşi ni se

arată întru toate conformă exigenţelor naturei noastre. E dureros a o spune, dar vai, că o tristă realitate ne dovedeşte că asemenea raţionamente lasă reci şi împietrite chiar inimile atâtor creştini, cari, predomniţi de spiritul veacului, de nimic nu se feresc mai tare ca de mărturisirea păcatelor. Insă pe lângă continua rebeliune de care sunt vinovaţi, pe lângă noul păcat ce le îngreuiază sufletele la fiecare nouă sărbătorire a Invierii Domnului, ei rămân şi victime ale unela dintre cele mai mari amăgiri. Nu cunosc adecă, că această instituţiune fiind eşită din mânile celui Atotputernic, varsă chiar şi în aceasta binefacerile cele mai salutare preste individ, preste familie şi preste societatea omenească, şi astfel ni se arată întru toate confoarmă judecăţii minţii sănătoase şi lipsurilor conştiinţei din piepturile noastre. Intr'adevăr mintea vrând nevrând cunoaşte că există o lege morală deasupra omului, de care trebue să asculte; cunoaşte că neascultarea şi vătămarea ei e împreunată cu pedeapsă din partea supremului legislator, după-ce de aceasta nu-i scutită nici cea mai neînsămnată lege omenească: cunoaşte greşala, dar nu cunoaşte chipul de a o îndrepta, ci e silit să poarte în pieptu-i mustrările unei conştiinţe, despre care zicea Chrisostom că în acelaş timp este martoră, judecător şi carnefice: *textis, judex et carnifex*, şi ale cărei mustrări ca şi nişte umbre negre urmăresc sfăşiind pe cel vinovat pretutindenea, şi poate că nu cu puţin contribuiesc la îngroşarea, pe zi ce merge tot mai mare, a numărului nebunilor şi al celor ce-şi curmă voluntar firul vieţii. E drept, că ameţiţi de desfrânări, roşi de ambiţiune, sau mistuiţi de focul patimilor violente, oamenii de lume spun adeseori că nu simţesc aceste mustrări, sau isbutesc a le ascunde pe.vre-o câtva timp chiar dela ochii lor; dar mai mult decât lor noi credem Spiritului Sfânt, carele ne asigură că: *„cel-ce acopere necurăţia sa, nu se va îndrepta, iară cel-ce spune mustrările, iubi-se-va"*; (Pild. lui Solom. 28, 13.) dar veni-va vremea, că ei înşişi siliţi vor fi să recunoască: *„umplutu-ne-am de cărările fărădelegii şi ale pierzării, iară calea Domnului nu o am cunoscut"* (Inţel. lui Solom. 5, 7.) Dar unde este leacul acestei mustrări de-apururea şi unde lumina care să împrăştie acest întunerec oribil ce împresoară pe cel vinovat?

Ah, domnilor, leac nu este, şi lumina nu se dă decât singur numai în acea taină a mărturisirii plină de îndurare ce ni-o lasă Fiul lui Dumnezeu. Da şi noi ne întristăm pentru păcat, căci mustrarea este un efect natural al păcatului, al călcării legii lui Dumnezeu, este o presimţire a acelei groaznice pedepse ce nesmintit va trebui să urmeze unei vătămări făcute maiestăţii celei nemărginite. Dar ducând noi această întristare la picioarele preotului împreunată, spre umilirea sumeţiei noastre cu descoperirea voluntară a greşelilor făcute, adecă *întristându-ne spre pocăinţă*, cum zice apostolul (II. Cor. 7, 9.), noi, pentru meritele Mântuitorului, şi prin puterea dată de el preotului, dobândim iertarea ştergerea vinei, strămutarea pedepsei de veci, pacea şi demnitatea conştiinţei noastre: de unde adauge apostolul, că: *„Întristarea, care e după Dumnezeu pocăinţă spre mântuire fără de părere de rău lucrează, iar întristarea lumii moarte lucrează"*. (ibid. v. 10.). Impreună cu această iertare nepreţuită, şi care ni-se dă ori-decâteori o căutăm cu sinceritate, prin mărturisire ni se reînvieză meritele agonisite pentru cer şi pierdute prin păcat, ni se dă dreptul la moştenirea împărăţiei de veci, liniştea şi demnitatea conştiinţei, libertatea fiilor lui Dumnezeu şi tot atunci frâul cel mai puternic poftelor şi cupidităţilor de ori-ce formă cari ne atacă fără încetare, în fine arma cea mai bună spre a combate vrăşmaşii sufletelor noastre. Pe de altă parte în servitorul Domnului aşezat în acest tribunal sacru omul găseşte un părinte plin de răbdare şi de dragoste către dânsul după exemplul Domnului Hristos pe care îl reprezintă şi care n'a venit să cheme pe cei drepţi ci pe cei păcătoşi la pocăinţă; un medic înţelept, care caută cunoaşterea ranelor sufletului lui numai spre a le putea vindeca mai iute, numai spre a vărsa preste dânsele vinul şi oleul darului ce le închide şi şterge fără de urmă, şi care prin prescrierea unor leacuri prezervative, prin însinuarea folosului continuat al mijloacelor religiunii îl pune în poziţie de a putea sta şi a nu cădea de nou în viitor; găseşte un învăţat ale cărui buze având a păzi ştiinţa, îi luminează mintea cu adevărurile credinţei, îi desleagă îndoielile, îi descopere datorinţele ce le are şi chipul spre a le îm-

plini cum se cuvine, îl îmbărbătează contra terorilor eternităţii sau i-le aminteşte dacă le-ar fi uitat, iar prin speranţele fericirii destinate omului, îl îndrumează pe căile tuturor virtuţilor; în fine găseşte un judecător dar un judecător preocupat singur numai de binele penitentelui carele primind secretele inimei lui o face numai spre a împărţi pacea sfântă, unde era turburare, şi care fiind legat printr'un sigil sacramental absolut inviolabil, nu scrutează felul şi numărul greşalelor decât spre a le arunca, după fraza Scripturei, în adâncimea abizului de unde în veci nu i-se vor mai imputa, căci ce desleagă dânsul, e deslegat în faţa cerului! Iată, Domnilor, foloasele mărturisirii, foloase nepreţuite şi întru toate conforme dictărilor minţii şi aspiraţiunilor inimei omului. Foloase eu mai zic, a căror binefaceri necomparabile nu întârzie a se revărsa preste familii şi preste întreaga societate omenească. Da, căci prin mărturisire fiii cresc în virtute şi se ţin departe de viţiile ce n'ar întârzia, oh, esperienţa zilnică e o dovadă tristă dar lămurită, a le deforma şi sufletul şi trupul făcându-i oroarea familiei şi dezastrul societăţii; servitorii se menţin în credinţă şi în onestitate fără de cari în loc de ajutor devin o calamitate pentru stăpâni; consoţii se întăresc în iubirea împrumutată şi întru păzirea cu sfinţenie a legăturii pe care numai moartea o poate rupe. Atâtea sunt valurile vieţii şi atât de schimbătoare aspiraţiunile inimei, capriţiile voinţei, încât o consoţilor, dacă legătura voastră e subtrasă dela înrîurirea religiunii, cu timpul devine fragilă, intolerabilă, un izvor de nenorociri, o legătură pentru aceea, pe care voi înşi-vă vedeţi că semenii voştri nu se sfiesc a o rupe, măcar că scris este, că ce a împreunat Dumnezeu, omul să nu despartă. In asemenea împrejurări poate că voi vă veţi lupta pentru menţinerea ei, dar voi veţi rămânea învinşi ne-având alt apărător decât pe voi înşi-vă. O nu, apărătorul vostru numai religiunea poate fi cu tainele sale, numai acela vă poate vorbi în numele lui Dumnezeu, care v'a împreunat.

Să zicem mai mult: pentrucă a mărgini aci înrîurinţa salutară a mărturisirii asupra prosperităţii statelor, n'ar fi decât a face dintrî'nsa un frâu pentru popor: ceeace importă şi mai mult pentru fericirea publică este că dânsa

porunceşte cu egală independenţă rangurilor celor mai înalte ca şi celor mai de jos, principelui care guvernează ca şi celor ce-l încunjoară. Este numai dânsa carea poate preveni într'un rege proectele de tirănie, a împrăştia iluziunile suveranităţii, a combate voluptăţile, violarea tratatelor, dispreţul oamenilor şi abuzul autorităţii. Este numai dânsa care poate reprima într'un ministru, planurile machiavelice, încăpăţinările ambiţiunii într'un funcţionar, înşelăciunile, împrăştierea banului public, corupţiunea şi uşurinţa de a sacrifica justiţia unor interese egoiste. Şi prin toate aceste eu n'am făcut decât o schiţă neperfectă a binefacerilor acestei instituţiuni sacre, care tocmai pentru aceea n'a putut ieşi decât din mâinile aceluia carele a ştiut prevedea toate bunurile ce ar rezulta pentru om şi pentru societate din umilirea unui om înaintea altui om, dar al său servitor plecat. Mulţămind aşadar pentru dânsa, alergaţi, alergaţi a vă îngenunchia înaintea acestui tribunal sacru din bisericele noastre, da să alergaţi cu încredere la tronul darului lui voiu, zice după apostolul, ca să aflaţi dar şi îndurare în timp bine venit şi să vă asiguraţi astfel liniştea conştiinţei şi să puteţi sărbători cu plăcere creştinească învierea Domnului şi dobândirea împărăţiei lui în vecinicie. Amin.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

XXXIV.

PATIMILE DOMNULUI NOSTRU ISUS HRISTOS.

(Vinerea Mare. Ţinută în Catedrala Sf Iosif).

„Iar noi propovăduim pe Hristos cel răstignit, jidovilor adică sminteală, iar elinilor nebunie. Iar celor chemaţi jidovilor şi elinilor pe Hristor puterea lui Dumnezeu şi înţelepciunea lui Dumnezeu". I. Cor. 1, 23—24.

La cruce, creştinilor, la cruce! Pe acel lemn de ruşine ridicat în locul cel mai urgisit al Sionului ura şi invidia unui popor întreg a înălţat în sărbătoarea Paştilor între doi tâlhari pe cela ce nici un rău n'a făcut, ci trecând numai bine a făcut vindecând pe toţi, pe cela ce Judecătorul imperiului roman l-a declarat sărbătoreşte de nevinovat, nici o vină într'ânsul aflând. La cruce, creştinilor, căci acest miel nevinovat ce se junghie cu atâta cruzime, este jertfa împăcării voastre, purtând numele lui, din dragostea către el voi toţi v'aţi făcut scutul şi întărirea cea mai mare a inimilor voastre, din poruncile şi învăţăturile lui lumina cea mai vie a sufletului şi tezaurul cel mai preţios al bogăţiei voastre, iar din acel patibul şi lemn de infamie aţi moştenit şi ţineţi steagul cel mai glorios sub a cărui umbră cu jurământ v'aţi legat a lupta până la cea din urmă suflare pe acest pământ trecător. La cruce, căci pironit pe dânsa stă Isus Hristos, din a cărui pătimire a izvorât bucuria voastră, din a cărui moarte a răsărit adevărata viaţă pentru voi, şi prin a cărui sânge vărsat curăţindu-vă v'aţi reînoit şi reînoindu vă aţi dobândit dreptul la stăpânirea vecinicei fericiri. La cruce, la cruce, căci spânzurat pe dânsa moare pentru voi însuşi vecinicul şi nemuritorul Dumnezeu! O taină este aceasta tot atât de

nepătrunsă ca şi dumnezeească firea lui, o taină profundă care doboară cunoştinţele minţii noastre spre a le îndrepta pe toate, o taină însă şi mângăietoare, prin care desvălindu-ni-se urmările funeste ale căderii din început a neamului omenesc, ni se arată şi mărimea destinelor sale. Moartea unui Dumnezeu! Dar în ce ordin de idei ne aflăm noi transportaţi? Ce groaznică lipsă a cerut o asemenea jertfire, ce adâncă bunătate a putut-o hotărî, ce dragoste imenză a ştiut-o consuma?

Iar noi propovăduim pe Isus Hristos puterea lui Dumnezeu şi înţelepciunea lui Dumnezeu!

* * *

Apostolul Ioan când zice, că mielul lui Dumnezeu a fost *junghiat dela întemeiarea lumii* (Apoc. 13, 8), ne arată, dupăcum ne învaţă şi întreaga credinţă în cel mai de căpetenie din punctele sale, cumcă adevărata cauză a patimilor şi morţii Domnului, este a se căuta altundeva decât în ura farizeilor, în sălbăticimea poporului sau în slăbiciunea acelui judecător roman, carele prin tristul său exemplu a dovedit odată mai mult rătăcirea şi perfidia celorce nu se sfiesc a jertfi justiţia intereselor înaltei lor poziţiuni. Pe de altă parte, adaugând acelaş evanghelist, că Isus iubind pe ai săi, pe cei din lume, până în sfârşit i-a iubit pe ei (Ioan 13, 1), ne spune că motivul care a mişcat pe Fiul lui Dumnezeu, ca să se lase a fi pironit pe cruce, a fost singur numai dragostea, nemărginita dragoste şi îndurare dumnezeească către binele neamului omenesc.

Da, creştinilor, dela începutul lumii, de când omul înşelat de răutatea deavolului, s'a răzvrătit contra Creatorului şi Dumnezeului său, din primul moment în care s'a făcut acest păcat înfricoşat, ce trece ca cea mai dureroasă, dar nedespărţită moştenire la toţi fiii lui Adam; de atunci dreptatea cerului aştepta o victimă în stare de a repara vătămarea adusă maiestăţii lui Dumnezeu, vătămare necontenit încă mărită prin păcatele de moarte câte s'au grămădit dela întâiul asasin, dela întâiul trădător până la cel din urmă păcătos ce-l va vedea soarele, dela Cain, dela Iuda, până la capătul lumii. Drept este acum, că omul în toate timpurile şi toate locurile a adus lui Dum-

nezeu jertfe de împăcare spre a-i îmblânzi mânia, spre a-i recunoaşte suveranitatea, spre a-i cinsti mărirea, dar prin toate aceste omul a dovedit numai chiar şi atunci când s'a cufundat mai tare în întunericul idolatriei, a dovedit numai existenţa acestei datorinţe legată de însaşi firea sa, şi întru nimic n'a putut şterge făcuta vătămare. Pentrucă victimele nu erau decât roade de ale pământului sau josnice animale, iar vătămarea era infinită ca şi maiestatea vecinică a celui vătămat. De unde şi zice sf. Pavel îndeosebi despre jertfele poporului ales din vechiul testament, că acelea erau nişte stichii sau elemente slabe şi sărace (Gal. 4, 9), slabe după puterea lor, şi sărace în roadele lor, căci singure fără credinţa în Hristos nu puteau produce nici un efect mântuitor, nici nu cuprindeau darul, ci toate erau numai nişte umbre şi figuri ale celor viitoare. Victimă mai nobilă ar fi fost însuşi omul, dar el nu era şi nu este stăpân pe firul vieţii sale, şi chiar dacă ar fi fost, vătămarea cea nemărginită tot n'ar fi putut-o şterge prin sângele său. Nu, ci se recerea o victimă proporţionată, o jertfă tot asemenea de nemărginită după preţul său. Voind aşadar Dumnezeu să scape neamul omenesc din vecinica peire la care osândit era pentru păcat, în acelaş timp având să salveze toate prerogativele justiţiei sale, a luat acea hotărâre, care pururea va fi uimirea tuturor minţilor create. Impreunând justiţia cu îndurarea, şi una şi alta nemărginită în întinderea lor, în asprime ca şi în bunătate, a orânduit ca vătămarea unui Dumnezeu să se şteargă prin moartea unui Dumnezeu şi astfel omul să fie mântuit. Şi în faţa acestei hotărâri uimitoare, noi încă tot nu vom cuprinde mărimea şi gravitatea păcatului de moarte!

Dar să mergem mai departe. A fost aşadar hotărârea, ca greşalele noastre să se spele în sângele unui Dumnezeu, ca el însuşi şi nu altul să fie Rescumpărătorul neamului omenesc. Şi fiindcă natura dumnezeească nu este capabilă de a pătimi şi cea omenească singură fără de folos ar fi pătimit, bunătatea lui Dumnezeu a voit ca a doua persoană, Cuvântul, Fiul vecinic al vecinicului Părinte, să se facă om, rămânând ce era, adică să-şi unească natura mărginită la cea nemărginită în una şi aceeaşi persoană dumnezeească, ca să fie şi om adevărat, cum era şi Dumnezeu adevărat,

şi în chipul acesta să poată pătimi, să devină victima, jertfa de împlânzire a neîmblânzitei justiţii cereşti, înfăţişându-se el, Fiul lui Dumnezeu făcut om, înaintea Cerului ca purtătorul sarcinei noastre, ca plătitorul datoriei noastre, ca Preot şi totodată şi ca victimă a împăcării noastre. Iată, creştinilor, cine este Preotul care jertfeşte şi cine victima ce se jertfeşte pe altarul crucii: este unul şi acelaş Isus Hristos, Fiul lui Dumnezeu făcut om, întru care, cum zice apostolul *„locuieşte toată plinirea Dumnezeirei trupeşte"* (Colos. II. 9).

Din momentul întrupării sale, el începuse aceasta mare jertfire, dupăce nu se coborâse pe pământ decât ca să fie victimă, şi nu luase trup omenesc decât spre a-l dărui, spre a-l jertfi Atotputernicului. In templul din Ierusalim continuase şi perfecţionase acest sacrificiu când s'a lăsat să fie ţinut pe braţele bătrânului Simeon: acesta însă nu era fără numai sacrificiul de dimineaţa; acum iată-ne la sacrificiul de seara, când victima trebuia consumată; la acest sacrificiu, spre care erau îndreptate toate momentele vieţii sale pământeşti; la acest sacrificiu, prin care trebuia să se repareze mărirea lui Dumnezeu, şi să se restabilească drepturile justiţiei sale.

Deşi aşadar Isus Hristos n'a comis nici o umbră de păcat, fiind însaşi sfinţenia nemărginită, încât singur a putut provoca pe vrăşmaşii săi zicând: *cine mă va vădi pe mine de păcat?* (Ioan 8, 46); deşi e venerat şi preamărit de toţi sfinţii, cari tocmai în iubirea lui îşi găsesc fericirea; deşi chiar în această vale a lacrimilor unde a petrecut n'a cunoscut răul decât spre a-l combate şi a-l distruge; deşi Tatăl a zis despre el: *acesta este Fiul meu cel iubit în care bine am voit* (Mat. 17, 5), totuş înlocuind-ne pe noi cei păcătoşi în faţa justiţiei divine şi luând asupra sa sarcina greşalelor omeneşti, era ca şi cum ar fi fost vinovăt pentru toate. *„Pe celce nu a cunoscut păcatul,* zice sf. Pavel, *pentru noi păcat l-a făcut, ca noi să ne facem dreptatea lui Dumnezeu întru dânsul"* (II. Cor. 5, 21). Iar sf. Petru adaugă: *Păcatele noastre însuşi le-a ridicat în trupul său pe lemn* (I. Petru 2, 24). Sub acest respect el înaintea Cerului nu mai era Fiul cel iubit al Tatălui, ci omul durerilor asupra căruia trebuiau să se răzbune toate fărădelegile noastre.

Drept aceea, o creştinilor, când vedeţi pe acest miel nevinovat acoperit de rane în toate părţile trupului său, când vă aduceţi aminte de toate împrejurările în cari se petrece această tragedie sângerătoare, când vă opriţi gândirea la palmele cu cari îi vâneţesc obrazele, la biciurile cu cari îi vâlcezesc spatele, la strânsătura funiilor, la încununarea cu spini, la greutatea crucii, la pironirea mânilor şi picioarelor, la adăparea buzelor lui cu isop şi cu oţet, la împungerea coastei sale cu sulița, apoi la batjocurile şi hulirile cu cari toate aceste sunt însoţite; când vă gândiţi şi îl vedeţi după descrierea martorilor oculari, cum l-a văzut de mai înainte Isaia, că n'avea nici chip, nici frumuseţă, că fu despreţuit şi cel mai din urmă dintre oameni, omul durerilor, şi ca cel ce-şi ascunde faţa sa de noi (Isaia 53, 3—4); oh, atunci să nu socotiţi că toate aceste ar fi numai opera cruzimii omeneşti; nu, ci este justiţia Cerului ce se răsbună pentru vătămările oamenilor, pentru păcatele noastre, cari totuşi zilnic le grămădim şi repetim cu atâta uşurinţă!

Nici că se restrânge această răsbunare numai la durerile corpului, nu, ci îl face să simtă şi cele mult mai amare ale inimei şi sufletului. Aci însă în deosebi trebue observăm mai întâiu, că deşi sufletul lui Isus se bucura şi pe pământ din cauza unirii ipostatice cu natura dumnezeească, de vederea beatifică a fericirii de veci, totuşi după învăţătura sfinţilor Părinţi, în timpul Patimilor, printr'o minune necuprinsă, înrîurinţa beatifică asupra naturei omeneşti a rămas suspendată. *„Divinitatea lui Hristos,* zice Damascenul, *a permis carnei să lucreze şi să sufere cele ce-i sunt proprie"*. Pentru aceea în grădina Getsemani, unde se retrase în rugăciune după cina cea din urmă, cuprinzând cu privirea păcatele tuturor oamenilor, toate sacrilegiurile ce se vor comite, toate hulirile ce se vor ridica şi mai departe contra cerului, toate fărădelegile ce vor mai acoperi pământul, toate abuzările ce se vor face de darurile sale, toate naufragiurile spirituale ce se vor întâmpla şi după deschiderea portului de mântuire. Văzând cu preştiinţa sa divină toate aceste şi toate scârboasele lor amănunte, s'a aflat încunjurat după cuvântul profetului de durerile morţii şi turburându-se de torenţii atâtor răutăţi, a erupt zicând: *Intristat este sufletul meu până la moarte.*

Ba încă, o adâncime a bunătăţii şi înţelepciunii lui Dumnezeu, a aflat modul de a suferi şi toată durerea pedepsei celei mari şi mai crâncene ce o poate avea omul pentru păcatele sale: părăsirea din partea lui Dumnezeu. Ajungând la sfârşitul agoniei sale pe cruce, şi văzându-se el, Isus Hristos Fiul lui Dumnezeu şi Dumnezeu adevărat, aşteptatul Messia, principele păcii, cel mai frumos dintre fii oamenilor, Sfântul Sfinţilor, — părăsit de ucenici, înzultat de cărturari, urgisit de farizei, hulit de un întreg popor, pironit pe lemnul cel mai infam între doi făcători de rele, în locul cel mai abominat al Sionului, în sărbătoarea Paştilor, văzându-se astfel chinuit în sfântul său corp, şi astfel sfâşiat în inima sa, văzându-se batjocura pământului şi victima necruţată a toată asprimea justiţiei cerului, dădu acel ţipăt sfâşietor ce sgudui şi cerul şi pământul: *Dumnezeul meu, Dumnezeul meu, căci m'ai lăsat.* N'a fost însă acest ţipet îngrozitor, glasul unui desperat; nu, nu, o creştinilor, căci deşi chinuit cu atâta asprime, întins pe cruce zace totuşi un Dumnezeu; n'a fost glasul desperării, ci glasul justiţiei Cerului răsbunător asupra păcatelor voastre! N'a fost glasul desperării, ci glasul nemărginitei milostiviri dumnezeieşti prin care s'a vestit desrobirea voastră din lanţurile aceluia ce a întrodus păcatul în lume, din lanţurile aceluia în a cărui oribilă şi întunecoasă împărăţie domneşte numai vecinica disperare şi desperata vecinicie. Da, o preadulcele nostru Isus, infinit eşti în pătimire, căci infinit eşti în iubirea de noi: Dumnezeu eşti în chinuire, căci Dumnezeu ai fost în milostivire faţă cu păcătoşii urmaşi ai păcătosului părinte. Ai voit a fi părăsit pentru noi, ca să iei de pe capul nostru vecinica părăsire la care era n noi osândiţi. Luat-ai cu adevărat, exclama-voiu cu Augustin, luat-ai asupra ta întristarea mea, ca să-mi dai mie bucuria ta!

Dar ce fac eu, dar ce facem noi ca să dobândim bucuria sa? Astfel privim şi noi păcatul, astfel simţim şi noi în proporţie, firea sa, durerile sale, urmările sale? Ah, fraţilor, strigă sfântul Chrysostom, mişcat şi lovit de această asămănare; iată tocmai aci marea neorânduială de care vinovaţi suntem, şi pentru care nesfârşit ar trebui să fie şirolul lacrimilor ochilor şi mai vârtos al inimilor noastre.

Un Dumnezeu se turbură la vederea păcatelor noastre, şi noi suntem liniştiţi. Un Dumnezeu sufere pentru ele, şi noi ne mângăiem. Un Dumnezeu zace în cea mai mare umilinţă pentru ele, şi noi încă prin ele ne ridicăm mai tare capul; el asudă sânge, iar din inimile noastre nici un picur de lacrimi nu isvoreşte; el e întristat până la moarte pentru gravitatea lor, şi noi poate că repetim pe urma lor cu necredinciosul: *Am păcătuit, şi ce mi s'a făcut mie?* (Înţel. lui Sirach. 5, 4.); el sufere pedeapsa cea mai mare, părăsirea din partea lui Dumnezeu, şi noi s'ar părea că tocmai în aceasta ne aflăm mândria, lăudându-ne, după cuvântul Sfântului Iacob, şi *minţind împotriva adevărului* (Iac. 3, 14.). Dar atunci, unde este credinţa noastră, unde-i dragostea cu care trebuie să răsplătim dragostea lui, unde-i recunoştinţa şi chiar interesul pentru binele şi fericirea noastră?

In păharul durerilor a rămas încă un picur, şi este moartea, această funestă ameninţare şi groaznică pedeapsă dată părinţilor noştri. Mai înainte însă de a sorbi şi acest picur, dulcele Isus se roagă pentru perzecutorii săi, promite tâlharului pocăit împărăţia cerului, apoi ţine a-şi încorona nemărginita sa iubire către noi lăsându-ne prin cuvintele din urmă un dar aşişderea nespus de preţios. Deci Isus, spune Evanghelistul, văzând pe Maică-sa şi pe ucenicul stând pe care îl iubia, a zis Maicei sale: *Muiere, iată fiul tău,* iar ucenicului: *iată muma ta.* Prin aceste scurte, dar mari şi Dumnezeieşti cuvinte muribundul Dumnezeu voieşte ca Maria, preasfânta sa Mumă, carea la picioarele crucii împărţea durerile patimilor tot pentru a noastră mântuire, să adopteze în persoana lui Ioan pe toţi oamenii de fii ai săi, ca aceş'ia să poată alerga cu curaj la ajutorul ei găsind pururea într'însa un izvor îmbelşugat de graţii trebuincioase, un port de scăpare pururea deschis, o oreaputernică şi sigură mijlocitoare la tronul Fiului său. Iată muma ta, iată fiul tău.

Vestind apoi că misiunea sa e terminată, legea împlinită, profeţiile adeverite, şi plătit preţul răscumpărării zice; *săvârşitu-s'a,* îşi pleacă capul, dând morţii permisiunea de a se apropia de autorul vieţii, chemând pe toţi rătăciţii la îmbrăţişarea iubirii sale, şi strigă cu glas mare: *Părinte,*

în mânile tale îmi dau sufletul meu, şi plecându-şi capul, şi-a dat sufletul. Iar noi propovăduim pe Isus Hristos cel răstignit, puterea lui Dumnezeu şi înţelepciunea lui Dumnezeu.

Aceasta este jertfa noului testament, acesta, creştinilor, Arhiereul nostru, Arhiereu sfânt, nevinovat, fără de pată, deosebit de cei păcătoşi şi mai mult decât cerurile. El nu prin sânge de ţapi şi de viţei, ci prin sângele său a întrat odată întru cele sfinte, aflând vecinica rescumpărare, ştergând zapisul cel în contra noastră, pironindu-l pe cruce. „*Drept aceea având Arhiereu mare,* încheiu tot cu Sf. Pavel, *pe Isus Fiul lui Dumnezeu, să ţinem mărturisirea*“ (Evr. 5, 14.), să ne ţinem strânşi de acest punct de căpetenie al crediţei noastre, şi fără de a ne îndestuli numai cu credinţa speculativă, mai vârtos să-l meditäm necontenit, spre a ne învăra şi înfiăcăra de o sfântă încredere întru îndurarea Dumnezeului nostru. Fi-re-ar greşelele noastre ori-cât de multe şi de mari, să ne apropiem cu deplină speranţă de el spre a le cufunda în vanele trupului său din cari au izvorit tainele sfinte pentru împărtăşirea binefacerilor rescumpărării sale fiecăruia dintre noi. „*Că nu avem Arhiereu care să nu poată pătimi împreună cu neputinţele noastre, ci ispitit întru toate după asămănare fără de păcat. Să ne apropiem dar cu nădăjduire la scaunul darului, ca să luăm milă şi să aflăm dar spre ajutor la vreme de treabă*“. (ibid. nr. 15—16.) Amin.

XXXV.

MĂRTURISIREA LUI HRISTOS.

(Ţinută la 5 Maiu 1895 în Catedrala Sf. Iosif.)

„Tot cel-ce mă va mărturisi pe mine înaintea oamenilor, mărturisi-l-voiu şi eu pe el înaintea Tatălui meu, carele este în ceruri". (Mat. 10, 32).

Un ordin dictat de acea vecinică politică de interes şi de ambiţiune ce se crede necesară binelui obştesc şi mai folositoare pentru anumite raţiuni mai înalte decât justiţia şi adevărul, impuse, subt grea pedeapsă, celor dela curtea persană, ca toţi să adoreze pe vestitul Aman, făcut mai mare peste voivozii împărăteşti. De frica pedepselor şi pentru asprimea poruncii, din toate părţile se şi grăbiră supuşii a-şi pleca genunchiul înaintea voivodului schimbat în idol, în zeitate absurdă şi ridicolă. Un singur om s'a s'a aflat, curajosul Mardocheu, fiu al despreţuitului Israil din robie, şi păzitor al porţilor împărăteşti, carele ţinând samă de datorinţele conştiinţei sale mai mult ca de ameninţarea furcilor şi a morţii, a refuzat cu hotărâre de a se închina idolului politicei dela curte.

Şi a făcut aceasta, precum însuş mărturiseşte Domnului rugându-se, nu din sumeţie, nici din trufie, nici din iubirea de mărire, că ar fi voit a săruta şi talpele picioarelor lui pentru mântuirea lui Israil, ci ca să nu spun, continuă, mărirea omului mai pe sus de mărirea lui Dumnezeu, şi ca să nu mă închin nimăruia fără numai ţie, Domnul meu, ne făcând eu aceasta din trufie.

Poate fi cineva, domnilor, care să nu admire acest exemplu de curaj, de caracter, şi de bărbătească demnitate ce l-a lăsat istoriei bătrânul Mardocheu? Dar, o creştinilor, voi puţin sau nimica aţi face dacă v'aţi îndestuli

BIBLIOTECA UNIVERSITĂŢII DIN CLUJ

numai cu admirarea acestui neînfrânt portar împărătesc; pentrucă de firea şi de numele creştinesc cu care vă mândriţi e legată o datorinţă cu âtât mai mare ca să-l şi imitaţi, cu cât mai mare, mai vie este lumina credinţei ce a strălucit preste voi. Şi datorinţa aceasta este, de a nu şovăi un singur moment aflându-vă puşi intre cerinţele adevărate ale conştiinţei voastre creştineşti şi între pretenziunile nenumărate dar tot atât şi de deşarte, de ridicole ale lumii trecătoare: datorinţă mare, absolută, şi acum, mai mult ca ori şi când imperioasă de a mărturisi pe Hristos înaintea oamenilor.

A mărturisi pe Hristos înaintea oamenilor însămnează a propovădui cu tărie preaînaltul adevăr, că el unul şi nedespărţit este totodată, şi om adevărat şi Dumnezeu adevărat, iar ca atare Învăţătorul sigur, Mântuitorul îndurător şi preadreptul Judecător al neamului omenesc. A mărturisi pe Hristos înaintea oamenilor însămnează aşadar a vesti mărimea şi sfinţenia învăţăturilor lui făcându-le cunoscute celor-ce nu le cunosc, apărându-le contra celor-ce le hulesc, şi dovedind tuturora strânsa, neîncunjurata şi absoluta datorinţă de a le îmbrăţişa cu iubire, de a le ţinea cu adâncă convicţiune de a le urma cu credinţă şi statornicie, după-ce numai printr'însele îşi pot dobândi demnitatea cuvenită firii lor, liniştea, mângăierea şi fericirea potrivită inimilor lor, ajungerea şi stăpânirea neturburată a scopului vieţii lor în lume.

Această mărturisire solemnă a făcut-o mai întâiu Tatăl ceresc, când cu glasul său dumnezeiesc despre el a zis: acesta este Fiul meu cel iubit, pe el ascultaţi. A făcut-o şi el despre sine însuş prin tăria cuvântului cu care dădu orbilor din naştere vederea, muţilor graiul, paraliticilor umblarea, morţilor viaţa, valurilor mării turburate şi vânturilor înfuriate liniştirea; dar mai cu samă şi preste toate o făcu prin minunea tuturor minunilor, atunci, când a treia zi prin glorioasă învierea sa din morţi birui însaş moartea şi dureroasă împărăţia ei. Continuarea acestei mărturisiri, lăţirea nespus de marilor ei binefaceri, Isus Hristos o încredinţa apoi Bisericei sale, carea prin apostoli şi prin următorii lor, a propovăduit şi propovăduieşte evanghelia adecă vestea cea bună a numelui lui, la toate popoarele

din toate timpurile şi din toate locurile pământului, secerând pururea împotriva tuturor greutăţilor izbânde din cele mai strălucite şi arătând pururea o viaţă pururea întinerită, o vitalitate mereu juvenită, o tărie, da combătută şi hulită, dar niciodată slăbită niciodată învinsă de vrăşmaşii dumnezeiesc Mirelui ei. Pe lângă aceasta mărturisire sau împreună cu dânsa mai este alta mai puţin sărbătorească, dar cu atât mai întinsă, mai obştească care se cuprinde în păzirea zilnică, neşovăită a poruncilor aceluiaş Hristos din partea credincioşilor săi. Dar pentruce trebuie să ne arătăm noi credinţa, să mărturisim pe Hristos înaintea oamenilor?

Pentrucă, o creştinilor, noi nu suntem numai suflet, şi nici nu suntem numai trup; ci suntem oameni compuşi din suflet zidit după chipul şi asămănarea lui Dumnezeu şi din trup alcătuit din ţărână de preaînalta mână adecă puterea sa. Şi astfel noi după însaş firea noastră trebuie să lăudăm şi să aducem jertfă preaînaltului nostru Ziditor nu numai cu sufletul şi cu inima, ci şi cu buzele noastre, cu faptele văzute şi cunoscute de semenii noştri. Tot ceeace suntem, afară de păcatele noastre, am eşit din mânile Domnului: pentru aceea tot ceea-ce suntem trebuie să-i aducem lui apropiindu-ne de el prin cântarea măririlor lui, prin vestirea puterii lui, prin cunoaşterea, stăpânirii lui, prin cererea şi chemarea nemărginitei milei lui pentru ştergerea păcatelor noastre şi pentru binecuvântarea ostănelelor prea slabe palmelor noastre.

Aţi văzut apoi, ce se întâmplă în acel minut preaînsămnat al vieţii omului când întră în biserică, când se face mădular societăţii creştineşti prin primirea botezului. Atunci, noi mai 'nainte de a ne renaşte cu spiritul, mai 'nainte de a fi fost cufundaţi în apele mântuitoare, ne-am lăpădat de satana şi de pompele lui, întru a cărui sclăvie am întrat în lume prin păcatul strămoşesc, şi am declarat, am zis că ne împreunăm cu Hristos luând pe umerii noştri uşoară sarcina şi blândul jug al credinţei sale. Toate acestea noi le-am făcut în faţa Bisericei, înaintea oamenilor, dar nu prin noi înşine ci prin cei-ce au stat buni pentru noi şi au răspuns în numele nostru. Ei bine, ajunşi la folosinţa minţii, la pricepere, noi trebuie să întărim toate

acele făgăduinţe sărbătoreşti, ceea-ce nu se poate face decât într'un chip tot atât de sărbătoresc, de public, de cunoscut lumii creştineşti, adecă numai prin arătarea credinţei primite, prin mărturisirea lui Hristos, întru carele ne-am îmbrăcat cu spiritul înaintea oamenilor. Aţi făcut aceasta, eu ştiu, când aţi primit bunăoară celelalte taine, când prin sfântul mir, v'aţi declarat de noi înrolaţi în oştirea lui Hristos, când v'aţi nutrit cu preţios trupul şi sângele său, când prin căsătorie aţi jurat în faţa altarului dragoste şi credinţă împrumutată nu numai către alesul sau aleasa voastră ci şi către Hristos închipuind prin acea taină mare nedespărţita lui dragoste şi unire cu Biserica sa; a-ţi făcut aceasta şi acum, când mai pe urmă sărbătorind învierea lui din morţi, v'aţi întărit în darul său şi din moartea păcatului aţi reînviat prin puterea aceloraşi sfinte taine: şi foarte bine aţi făcut şi datorinţa v'aţi împlinit-o; dar dacă din nenorocire paşii voştri s'ar îndrepta iarăş spre răutate, spre păcat, slăbind şi curmând astfel mărturisirea lui Hristos, judecaţi voi înşi-vă de ce grozavă greşală s'ar face vinovat unul ca acesta, pentru care făgăduinţele date atât de sărbătoreşte nu însămnează nimica, şi carele în loc să cultiveze sîmburii virtuţilor sădite prin aceleaş taine în inima sa, însuş, îi smulge îi copleşeşte sădind şi cultivând preste ei mărăciniile păcatului de moarte.

Nici să nu uitaţi, creştinilor, că unul fiecarele dintre voi datoreşte întregei societăţi creştine pilda cea bună a vieţii creştineşti: o datoresc soţii unul altuia, amândoi fiilor şi servitorilor lor, mai marii supuşilor şi toţi împreună deaproapelui lor: *„voi toţi,* zicea sf. Pavel, *unul sunteţi întru Hristos Isus“* (Galat. 3, 28), adică toţi alcătuim o singură familie, un singur trup de taină, cap având nevăzut pe Isus Hristos, şi în care trup şi familie unirea stă şi se face prin legăturile aceleiaş dragoste şi credinţă. Acum, pentru puterea ce o are pilda şi faptele unui om asupra celuialalt, fie în bine, fie în rău, mai stă şi aceea, că şi în societatea creştinească, în această mare familie, omul se întăreşte în credinţă, se îndeamnă la bine şi la virtute prin pilda şi edificarea împrumutată ce o primeşte unul dela celalalt. De aci îndemnul neîntrerupt al Spiritului sfânt, ca să râvnim darurile cele mai bune şi aşa să lumineze

lumina noastră înaintea oamenilor ca văzând faptele noastre cele bune, să preamărească pe Tatăl nostru cel din ceruri.

In privinţa aceasta, căutaţi mereu, creştinilor, la veacurile cele dintâi ale bisericei: trei sute de ani creştinul pace şi linişte nu a avut şi loc de rugăciune nu şi-a găsit decât în peştere şi în crepăturile pământului, pentrucă marea împărăţie lumească pentru el nu era altceva decât o întinsă, tot aşa de mare şi pururea deschisă măcelărie. Cu toate acestea religia noastră tocmai atunci ajunse la culmea strălucirii şi înfloririi sale. Pentruce? Pentrucă vie, obştească şi neîntreruptă era mărturisirea lui Hristos din partea credincioşilor săi. Şi oh, cât nu era de mare mândria bisericei, când pe acele vremuri grele, dascălii ei cu fruntea ridicată puteau grăi cu *Tertulian* neînduraţilor chinuitori: *„Vorbească înseşi judecătoriile voastre; închisorile sunt pline numai de ai vostri, de ai vostri gem înghesuite ocnele, de ai vostri numai se hrănesc fiarele sălbatice aduse la jocurile voastre. Nici un creştin nu este acolo, fără numai pentru marea greşală că mărturiseşte pe Hristos şi iubeşte pe aproapele său ca însuş pe sine; iar dacă totuş în închisori, în ocne şi în gura fiarelor s'ar afla un creştin pentru o altă greşală, pentru fărădelegi, atunci acela creştin nu mai este, întrucât prin faptele sale cele rele de Hristos s'a lăpădat“.* (Apol. c. 44, n. 148.)

Drept este, o creştinilor, că pentru noi nu sunt asemenea vremuri grele: noi acum ne putem închina Domnului la lumina soarelui şi ori-unde ne putem arăta credinţa înrădăcinată în piepturile noastre fără de a fi duşi pentru dânsa la ocnă şi închisoare. Cu toate aceste n'a încetat, n'a scăzut, n'a slăbit datorinţa ce o avem şi noi ca şi acei ai noştri părinţi de a mărturisi pe Hristos înaintea oamenilor. Pentrucă deşi poartă alte numiri, totuş n'au încetat, n'au scăzut, nu au slăbit vrăşmaşii mântuirii sufletelor noastre: şi sunt aceştia mai întâiu înseşi poftele noastre cele rele ce din pruncie ne sfăşie inima şi fără de nici o poposire ne împing spre răutate şi păcat; sunt pretinii noştri cei vicleni, sunt cunoscuţii voştri cei răutăcioşi, şunt toate acele mulţimi ce-şi bat joc de tot ce-i lucru sfânt, căutând prin faptele lor cele negre şi urîte mereu

întunecă lumina credinței noastre. Iată vrăşmaşii voştri, iată cu cine aveți voi să luptați ca oşteni ai lui Hristos. Iar lupta voastră numai atunci va reuşi şi izbândă numai atunci veți secera, când cu bărbăție şi fără de nici o sfială veți păzi legea sfântă mărturie dând aceluiaş Hristos. Amin.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

XXXVI.

EDUCAŢIUNEA CREŞTINEASCĂ.

(Ţinută la 15 Sept. 1895 în Catedrala Sf. Iosif).

„Începătura înţelepciunii este frica Domnului“. Ps. 110, 9.

Înţeleptul şi sacrul scriitor al cărţii Proverbelor, meditând cu mintea sa cea ageră asupra lucrurilor din jurul său, a întîmpinat trei cu neputinţă a le pricepe. Întâiul a fost urmele vulturului când sboară străbătând cu atâta uşurinţă, repejune şi mândrie straturile de sus până se pierde în desimea norilor, în cât ochiul omului n'ajunge a ţinea în vedere calea lăsată după el. Al doilea au fost căile şerpelui pe piatră, printre ruinele grămădite ale zidurilor bătute de vremuri, căci atâta îi sunt de variate şi dese învârtirile, în cât de-l vezi mişcându-se, nu şti încătro se va ascunde. Al treilea era calea corabiei pe mare, carea curând se închide de valurile turburate, fără de a lăsa vre-un sămn că aceea cu tărie le-a străbătut.

Peste acestea pătrunzătoare mintea sa a găsit un al patrulea lucru încă cu mult mai greu, aproape cu totul necuprins şi neştiut: erau căile omului în tinereţele sale. In vârsta aceasta într'adevăr, atât de fragedă, de gingaşe şi de aplecată spre tot felul de afecţiuni, omul se vede împresurat de cele mai contrare şi ademenitoare patimi: şi neputând avea, din cauza puţinătăţii cunoştinţelor şi a experienţelor faptelor, adânc înrădăcinate întru inima sa, acele principii ce trebue să-i formeze îndreptarul acţiunilor şi lumina paşilor săi, umblă mai mult nesigur pe calea vieţii şi expus este în continuu tuturor schimbărilor. Astfel mai uşor este a măsura sborul vulturului, a urmări întorsăturile şarpelui pe piatră, a cunoaşte şi prevedea mersul

corabiei pe largul ocean, decât a găci cu oarecare siguranţă cum şi la ce va reuşi omul din pruncia sa; mai uşor este a pricepe urmele vulturului, căile şerpelui pe piatră, şi a corăbiei când merge pe mare, decât a şti şi a pricepe căile omului în tinereţele sale.

Niciodată, domnilor, n'am avea ocaziune mai binevenită de a ne opri gândul asupra acestei mari cestiuni, decât acum, când gingaşii cetăţeni ai şcoalei stau pe punctul de a-şi începe sau relua spinoasa muncă a cultivării lor, când la culme sunt îngrijirile părinţilor faţă cu viitorul mlădiţelor lor.

* * *

Problema educaţiunii, tocmai că este aşa de grea şi de importantă pentru desvoltarea şi viitorul omului, a preocupat în toate timpurile şi în cea mai mare măsură pe ceice s'au aflat în fruntea societăţii, fie din cauza ingeniului lor deosebit, fie că erau purtătorii autorităţii supreme.

In timpurile noastre apoi, statul pe întrecute cu iniţiativă particulară a început a desvolta o activitate aproape nesfârşită, ba uneori încâtva chiar exagerată după vederea multora, ridicând şi menţinând cu nespusă jertfă şcoale de orice categorie pentru cultivarea ştiinţelor, artelor, şi a orice cunoştinţe folositoare progresului omenesc. Şcoale şi iar şcoale, iată deviza, ce par'că îndeosebi vrea s'o lase veacul nostru în moştenire celorce vor urma. Deviză sublimă, moştenire preţioasă, de cari religia creştină, fiică a celuice se numeşte Părintele luminilor şi al ştiinţelor stăpân, nu numai că nu se teme, ci din contră se bucură cu mândrie, căci în definitiv tot ei se datoreşte precum naşterea acestui avânt deosebit mare şi puternic, aşa şi întâia lui aplicare prin şcoalele ce încunjurau mânăstirile sale şi prin atât de vestitele universităţi ce înfloriau sub aripile bisericilor, atunci când puternicii zilei ţineau aproape de lucru înjositor a se cuprinde cu manuarea, păzirea şi înmulţirea papirilor îngreunaţi cu purtarea rezultatelor minţii omeneşti. Entuziasmul nostru însă pentru atâtea şcoale se posomereşte, şi fiori de moarte ne cuprind, când ne gândim la direcţia greşită ce s'a dat acestor instituţiuni folositoare în ceeace priveşte educaţiunea inimei, cultivarea virtuţilor solide şi formarea adevăratelor caractere. Tânguirile zilnice ale

părinţilor, durerile de cari suspină atâtea familii, justifiică pe deplin lacrimile bisericei şi a religiei, carea se teme că într'o zi va trebui să întimpine în tinerimea aceasta o generaţiune de oameni încă şi mai stricată decât cea de acum şi o şi mai mare ceată de fii răzvrătiţi, necredincioşi.

Aceste constatări dureroase, cari înzădar s'ar ascunde şi disimula, ne silesc să concludem, că aşadar în modul de educaţiune a tinerimii din zilele noastre, deşi nu-i prea lipseşte nimica din ceeace este cultură materială şi ornament ştiinţific exterior, totuşi există o scădere mare, carea singură poate face ca nişte plante aşa de alese, nişte flori aşa de plăcute să producă roade aşa de pădureţe şi amare. Răul şi scăderea alta nu este, decât aceea, că s'a scăpat din vedere, se urmează greşit ori mai mult numai de formă principiul fundamental al educaţiunii omeneşti.

Principiul acesta fundamental şi nestrămutat l-a enunţat Înţeleptul când a zis sfintele şi neperitoarele cuvinte, cunoscute tuturora, numai nu cum trebueşte: Începutul înţelepciunii este frica Domnului. Da, cumcă fără de Dumnezeu, adică fără de cunoaşterea şi iubirea lui ar rămânea zădarnică orice ostăneală pentru perfecţionarea şi adevăratul progres al omului şi în genere a societăţii omeneşti, este un adevăr atât de limpede şi de strălucitor, încât spre a-l cunoaşte şi a rămânea convins de dânsul, este de ajuns numai să nu-ţi închizi cu voia ochii minţii dinaintea lui. Chiar aşa cum ar fi fără de folos năzuinţele grădinarului, dacă plantele cultivate şi aranjate de el n'ar fi înzestrate neîncetat de aceiaş Provedinţă divină care le-a creat, cu viaţă şi cu nouă vigoare spre a creşte şi a se reproduce; astfel la nimic n'ar izbuti nici silinţele omeneşti spre a conduce cum se cuvine societatea, de cumva ar înceta de a opera în inimile oamenilor Preabunul Dumnezeu. Operează apoi Dumnezeu în fiecara fiinţă cu suavitate după modul ei natural, şi prin urmare în om întrucât e raţional, mai cu samă îşi desvoaltă virtutea sa divină făcându-i-se cunoscut şi iubit. Prin aceste două apoi, prin cunoaşterea şi iubirea lui Dumnezeu, peste mintea cea fragedă a pruncului se revarsă lumina cea vie a adevărului, care îl scuteşte de întunerecul erorilor, iar în inima sa cea nevinovată se sădesc şi se menţin germenii cei preţioşi ai virtuţilor cari

îl fac să încunjure mai târziu păcatul şi să se afirme crescând şi să crească afirmându-se din ce în ce mai mult ca creştin bun, ca om de caracter în senzul cel mai înalt al acestui cuvânt sublim.

Cei dintâi cooperatori la această nobilă lucrare, cei dintâi apostoli ai acestei misiuni preaînsemnate, cei dintâi săditori ai acestui mare principiu de educaţiune în inima pruncului, sunt şi trebuie să fie ceia-ce au fost instrumentul şi cooperatorii Domnului la naşterea lui, sunt înşişi părinţii lui.

„*Ascultă Israile,* zice Domnul în vechiul testament, *cuvintele acestea, câte poruncesc eu astăzi ţie, să fie în inima ta şi în sufletul tău, şi le spune fiilor tăi, şi le grăieşte lor când şezi acasă, şi când mergi pe cale, şi când te culci, şi când te scoli. Şi le leagă pe ele să fie neclătite înaintea ochilor tăi. Şi va fi le scrieţi pe pragurile caselor voastre şi a uşilor voastre*". (V. Moisi VI. 6—9.).

Drept este, că la aceasta sublimă dar spinoasă lucrare a educaţiunii fiilor voştri, o părinţilor, găsiţi ajutători preţioşi, fie în cei-ce în puterea sacrului minister au misiunea de a învăţa toate popoarele, fie în măieştrii din scoală, în pedagogi şi întru îngrijitorii vrednici de chemarea lor. Dar nu uitaţi, că ori-cât de mare ar fi ajutorul primit din partea acestora, totuş nu încetează un singur moment datorinţa voastră proprie prin aceea, că v'aţi încredinţat scumpele voastre odrasle în mânile lor. Pentrucă mai întâi toţi aceştia n'au fără numai câte o parte din acea mare îngrijire; apoi legătura dintre ei şi fii voştri n'are nici acel caracter permanent ce-l aveţi voi înşi-vă, cari i-aţi scos la lumina zilei, şi cari numai atunci încetaţi de a purta dulcele nume de părinţi, când nemiloasa moarte vine să vă despartă de ei, dar numai spre a vă împreuna iarăş cu atât mai strâns în sinul veciniciei.

Cătuşi de puţin aşadar nu încetează marea voastră datorinţă de a vă îngriji voi înşi-vă de creşterea religioasă a fiilor voştri; ba încă aceea devine cu atât mai mare, cu cât, precum vazurăm, în timpul nostru, nici şcoala, şi aci mai mult ca ori-unde trebue repeţit — onoare excepţiunilor — nici societatea nu vă întinde ajutorul astfel cum

ar trebui să vi-l dea, cu cât — mai zic — în afară de sînul familei sunt mai numeroşi vrăşmaşii religiunii, mai dese pericolele, mai sgomotoase ocaziunile naufrajului moralităţii creştineşti.

Odată stabilite aceste puncte de căpetenie, pentru o şi mai mare deslușire a cuvântului nostru, n'avem decât să ne scoborîm la fapte, la realitatea lucrurilor, dar cu cea mai largă libertate cuvenită sacrului minister.

Este aşadar datorinţa voastră de a le da o creştere religioasă, fără de care moralitatea rămâne lipsită de baza şi asigurata sa tutelă. Pentru aceasta din cea mai fragedă pruncie mintea copilului trebuie nutrită cu idei frumoase, adevărate şi creştineşti, ca treptat cu anii să crească în el cunoştinţa legii Domnului; inima aplecată prin îndemnurile cele mai eficace la iubirea lui Dumnezeu şi a deaproapelui, la iubirea a tot ce este bun, scurt la iubirea tuturor virtuţilor. Dar fiindcă băiatul este din fire imitator şi foarte imitator, iar cunoscuta axiomă, că vorbele mişcă exemplele trag, adeverită zilnic, acest învăţământ are a se face nu numai cu cuvântul, ci mai vârtos cu fapta. Cu alţi termeni vecinic rămâne adevărul, că educaţiunea din familie se face după modelul vieţii ce există în aceeaş familie. Este aceasta creştinească, fiţi siguri că creştinească va fi şi educaţiunea pruncilor. Scrieţi legea Domnului pe pragurile caselor voastre şi uşilor voastre: scrise însă într'un mod viu prin zilnica lor practicare! Atunci copiii voştri vor creşte bine, vor înainta în virtute.

Dar ce se întâmplă? Oh, ce se întâmplă? Ascultaţi puţine, că de văzut vedeţi de o mie de ori mai multe. Ce va să zică aşa dar, că suntem siliţi a vedea altfel mergând lucrurile, alte obiceiuri chiar la tinerimea din zilele noastre. Ce va să zică, că fiul vostru, o părinte, creşte îndărătnic, mândru, aşa de puţin dedat pietăţii, aşa de neascultător şi de răzvrătit la disciplina domestică; şi abia trecut peste a zecea primăvară începe a scutura jugul şi a-ţi smulge frânile din mână, a umbla cu prieteni suspecţi, şi a înainta în fiecare zi mai mult în răutate decât în vîrsta anilor. Ce va să zică, o mumă, că fiica voastră, deşi e binepricepută la cânt, la pictură, la joc, totuş încă n'a isprăvit catechismul; deşi este o adâncă cunoscătoare

a modelor, a feluritelor meşteşuguri şi desterităţi recerute pentru ornatul femenin şi cea mai delicată cultivare a persoanei, dar încă nu ştie nimic din poruncile sfinte, nimica de posturi, de sărbători, de sacramente; şi deja aleargă ca pierdută după deşertăciuni, după tot felul de secături lumeşti, şi deja la alte cărţi n'are gust fără numai la romanţuri şi la novele; şi ce-i şi mai mult deja zi după zi îşi micşorează candoarea sufletului, simplicitatea inimei şi acel văl de modestie ce o feria de ochiul poftitor al profanilor şi care aşa de bine îi stă vârstei şi sexului ei? Ce va să zică toate aceste?

Oh va să zică un mare, dar trist cuvânt, că şi voi înşi-vă v'aţi lăsat a fi jerfele spiritului lumesc din samă în'afară, şi că v'aţi crezut obligaţi a urma moda şi curentul stăpânitor în lume; va să zică, că luându-vă după anumiţi educatori din şcoala materialismului, v'aţi îngrijit mai mult să daţi fiilor voştri o spoială de cultură decât să înfrumseţaţi sufletele lor cu adevărurile cele mai însemnate şi să înduplecaţi inimile lor la sentimentele vrednice de om, dar şi de cetăţean, şi de om şi de cetăţean cu adevărat creştin bun. Va să zică cei dintâi aţi fost cari negreşit contrar bunelor intenţiuni, aţi îndrumat pe fii voştri pe căi rătăcite, şi apoi vă plângeţi de rătăcirea lor.

Urmează încheierea.

XXXVII.

BANUL CEL DE DAJDIE.

(Ţinută în Catedrala Sf. Iosif la 20 Octobre 1895.)

„Daţi cele ce sunt ale împăratului, împăratului; şi cele ce sunt ale lui Dumnezeu, lui Dumnezeu". (Luc. 20, 25.)

Explicând într'o zi Mântuitorul învăţăturile sale printr'una din admirabilele parabole şi asămănări potrivite înţelegerii ascultătorilor săi, trase concluziunea morală: mulţi sunt chemaţi, dar puţini aleşi. Farizeii, acest neam de oameni păcătos şi urgisit pentru vecie, cunoscându-se vinovaţi de neprimirea aşteptatului Mesia în persoana Fiului lui Dumnezeu făcut om, nu fără de temeiu se socotiră scoşi din numărul celor puţini aleşi, mai vârtos că nu uitară nici groaznica ameninţare, că se va lua dela ei împărăţia lui Dumnezeu şi se va da altui neam, care va face rodurile ei. Deci plini de invidie şi mişcaţi de gândul răzbunării, se retrag de o parte spre a se chibzui de nou cum să-l prindă de nou cum să-l piardă şi să scape de el. Pricep însă iute, că viaţa fiindu-i sfântă, nepătată, după fapte nu-l pot acuza. Atunci, zice evanghelistul, mergând sfat au făcut ca să-l prindă în cuvinte să smulgă din buzele lui vre-o învăţătură contrară legii sau neplăcută poporului. Planul urgisit l-au pus la cale în modul şi împrejurările următoare.

Supunând Pompeiu Iudea şi prefăcându-o în provinţă a imperiului roman, poporul judaic, trebuia să plătească la început numai în anumite ocaziuni, iar pe timpul lui Tiberiu, în fiecare an tribut deosebit statului.

Tradiţiunea mai de multe-ori seculară a glorioaselor timpuri de independenţă şi libertate, am zice acuma noi,

națională, amintirea pururea vie și mereu reîmprospătată prin cetirea cărților sfinte, unde se înșirau strălucirile împăraților David și Solomon împreună cu vitejia războinicilor Macabei, mândria acestui trecut plin de mărire, nu puteau să nu mențină răceala și ura față cu noui stăpâni, și să nu întărească în mijlocul mulțimii sentimentul, aproape înnăscut neamurilor, de aversiune, murmurare și neîndestulire pentru plătirea contribuțiunilor publice. Mai mult, conștiința înrădăcinată și tot atât de universală în poporul judaic de popor ales lui Dumnezeu, îl făcea să privească ca uzurpată domnia stăpânitoare, ca ilegitim dreptul și nesuportabil jugul ei. In astfel de împrejurări farizeii, ca vrășmași neîmpăcați ai Domnului, se crezură siguri de izbândă contra lui propunându i spre deslegare următoarea cestiune: *„Și iată arhiereii și cărturarii,* continuă evanghelistul, *au trimis iscoade și l-au întrebat pe el* zicând: *„Învățătorule, știm că drept zici și înveți, și nu cauți în față, ci întru adevăr calea lui Dumnezeu înveți. Cade se nouă a da dajdie împăratului ori ba?“* (ibid. vv. 20—22.) Cestiunea era cât se poate de importantă, iscusit meșteșugul cu care o propuseră și la culme vicleșugul lor. După părerea lor, orice deslegare i-ar fi dat, arma ar fi fost gata în contra lui. De zicea în faptă că nu se cade a da tribut chezarului, adică împărăției, îndată l-ar arăta Pretorelui ca pre un răzvrătitor al poporului contra autorității civile; iar dacă afirma dreptul puterii civile, dacă zicea că trebuie să plătească tributul, l-ar fi arătat poporului ca pe un trădător de patrie și vrășmaș aspirațiunilor neamului jidovesc. Și tocmai căci cursa era atât de măiestrită, și nu da loc de scăpare, pe de o parte farizeii trimit în deputațiune pe lângă învățăceii lor niște oameni de ai lui Irod, a cărui prietenie servilă față cu autoritățile romane, cunoscută era tuturora; ca astfel doritul răspuns deodată să-l primească amândouă părțile contrare. Apoi, printr'o măiestrie tot atât de vicleană caută ași acoperi intențiunea depărtând orice suspiciune asupra adevăratului lor motiv al pretinsei lor neștiințe. Pun adică în gura trimișilor laudele cele mai mari pentru Isus; ei cari îl învinovățiau că strică legea, că scoate diavolii în numele lui Belzebub, acuma îl chiamă Învățător,

înzestrat cu ştiinţă şi auctoritate de a învăţa pe alţii curatul adevăr: ştim că adevărat eşti şi calea lui Dumnezeu întru adevăr înveţi, fără de a ţinea seama de plăcerea ori neplăcerea ascultătorilor: nu ai grije de nimenea, că nu cauţi în faţa oamenilor. Mari şi frumoase erau laudele acestea şi pe deplin justificate de faptele şi virtuţile dumnezeiescului Învăţător; întrucât însă ele eşiau din buzele fariseilor, nu erau decât o ţesătură de josnice linguşiri; neputându-l acuza de greşeli, acum caută a-l încurca cu înseşi virtuţile sale.

Dar oh, ce este omul, ce este iscusinţa şi pretinsa sa înţelepciune, când se ridică contra Creatorului său? Ce devin în realitatea lucrului chiar reprezentanţii cei mai sărbătoriţi ai aşanumitei ştiinţe îndreptată spre batjocorirea, întunecarea şi distrugerea învăţăturii date de părintele luminilor de sus? O spuse sf. Pavel, când zise despre unii ca aceştia, din orice timp ar fi ei, că: *„zicându-se pe sine a fi înţelepţi au nebunit“* (Rom. 1, 22).

Oricât de meşteşugit ar fi întinsă în adevăr cursa, oricât de fină şi de vicleană intriga fariseilor, ea în faţa lui Hristos dispare, cum dispar întunecimile cele mai dese ale nopţii când se arată strălucirea zorilor dimineţii; căci el pătrunde machinaţiunile ascunse în inimile lor, şi pătrunzându-le le risipeşte, ba le întoarce chiar spre triumful adevărului. Pentru aceea, în loc să se arete măgulit şi mulţămitor pentru laudele cu cari se apropie de dânsul, le respinge zicând: pentruce mă ispitiţi fariseilor? Desvălind astfel răutatea lor, răspunde cestiunii propuse. Dar, o nemărginita sa înţelepciune, află modul de a deslega salvând drepturile statului fără de a lovi în aspiraţiunile legitime ale poporului, şi face aceasta nu prin lungi consideraţiuni, cari ar fi dat loc la interpretări greşite nerăbdătorilor ispititori, ci printr'o singură sentinţă. Cunoscut era şi pe atunci adică, că dreptul de a bate monedă cu chipul suveranului, este o prerogativă exclusivă a statului. Deci, arătaţi-mi, zise trimişilor, denarul din circulaţie, apoi întrebându-i a cui este chipul şi inscripţia de pe el, şi răspunzându-i că a Chezarului este, Isus a zis lor: daţi aşa dar cele ce sunt ale chezarului, chezarului, şi cele ce sunt ale lui Dumnezeu, lui Dumnezeu.

Efectul acestui răspuns a fost zdrobitor pentru trimişi, căci auzindu-l s'au mirat. Dar s'au mirat, după toate probabilitatea nu pentru înţelepciunea cu care îi învăţase să-şi facă datorinţa impusă prin dreptul ginţilor unui popor cucerit, ci pentru confuziunea în care i-a aruncat acest răspuns neaşteptat, căci adauge sacrul Text „şi lăsându-l pre el s'a dus"; s'a dus, domnilor, cum se duc şi acei creştini nenorociţi, cari prin religia sa îşi văd zădărnicite speranţele poftelor nelegiuite şi pretenziunile unei ştiinţe superficiale cu care se mândresc.

Adevărata admiraţiune însă pentru acest răspuns dumnezeiesc a rămas în inimile celor-ce iubind adevărul, au crezut lui, şi cari în acelaş răspuns au găsit şi găsesc limpezirea unei mari probleme sociale, justificarea Bisericei sale contra potopului de acuze ce i l-au ridicat de atunci şi până la noi, ceia-ce dela farisei şi Irodiani au primit ura şi vicleşugul lor în preatristă moştenire.

Aceştia mereu s'au încercat în decursul vremilor de a striga contra Bisericei lui Hristos, acuzându-o acum că umblă să uzurpeze drepturile statului, acum că ar fi o instituţiune despotică şi vrăşmaşe libertăţii popoarelor şi câte altele asemenea. Dar, domnilor, prin înalta sa sentinţă de a se da cele ce sunt ale chesarului, chesarului, Hristos dela început a nimicit acuza, a respins calumnia ridicată contra Bisericei sale. Mai mult, făcând din supunerea şi datorinţele ce le avem către stat o poruncă a religiunii, aşezând, după expresiunea lui Bossuet, tronul civil în conştiinţa noastră, în care şi-l ţine pe al său şi Dumnezeu, a întărit drepturile statului pe o bază mult mai solidă şi mai raţionabilă; dupăce legătura care trebuie să împreuneze respectul poporului cu aceste drepturi, nu-şi are tăria numai din teama forţei executive, ci din înseşi acţiunile sufletului, supuse judecăţii şi sancţiunii Preaînaltului Creator. După acest principiu nestrămutat, datorinţele Cetăţeanului creştin faţă de stat, datorinţele funcţionarului creştin faţă cu împărţirea justiţiei, cu menţinerea ordinei, cu administrarea banului public, nu sunt numai nişte noţiuni abstracte şi mai mult ori mai puţin iluzorii, cari s'ar putea călca în linişte ori de câte ori ai avea iscusinţa de a zădărnici controlul omenesc,

de a ademeni ochii atât de cântatei opiniuni publice, de a încunjura asprimile forței și ale pedepselor: nu, ci sunt tot atâtea lucruri nedespărțite de dreptatea și curățenia conștiinței, lucruri sacre a căror desprețuire te împedecă dela observarea legii dumnezeești cum trebuește s'o observezi spre a ajunge la mântuirea de veci a sufletului. Biserica, predicând aceste adevăruri, și toate celelalte pe cari se bazează moralitatea cea adevărată, prin firea sa nu poate fi contrară statului. Prin urmare a zice, că biserica aceasta ar nimici drepturile statului, și i-ar fi contrară, ar însemna a o calumnia în modul cel mai înjositor, susținând marea absurditate, că statul ar putea prospera fără de moralitate. Da, absurditate, pentrucă a căuta morală înafară de religiune, însemnează a distruge firea omului, iar a susținea stat fără de moralitate, a clădi pe nisip, a apuca drumul spre barbarismul cel mai înfiorător.

In timpul însă în care biserica concurge ca cea mai puternică ajutătoare la prosperitatea statului, în timpul în care afirmă sărbătorește drepturile autorității supreme civile, repetind credincioșilor săi: Dați chesarului cele ce sunt ale chesarului, — dânsa are secretul de a ști apăra și libertatea și drepturile poporului contra tiraniei; predicând supunere, știe apăra și demnitatea supușilor. Pentrucă ea tot atunci nu încetează de a repeți iarăși cu dumnezeescul ei fundator: și cele ce sunt ale lui Dumnezeu, lui Dumnezeu. Sentință sfântă, prin care dânsa pe de o parte amintește capetelor încoronate, că nu trebue să se socotească pre sine ca niște stăpânitori absoluți și fără de nici o lege preste ei; căci nefiind putere, cum zice apostolul, fără numai dela Dumnezeu, dânșii nu sunt decât reprezentanții lui, aleși nu fără concursul poporului, pentru ocârmuirea acestuia, și având a da grea samă într'o zi cum și-au ținut diregătoria pe pământ. Iar pe de o altă parte, biserica mai spune că nici statul nu trebue ținut, cum din nenorocire și vreu mulți să-l țină în zilele noastre, de un fel de divinitate, de un Moloch, căruia am avea să-i jertfim orbește orice ar pretinde dela noi. Nu, pentrucă statul este numai un scop subordinat scopului celui din urmă al existenței noastre în lume, preamărirea lui Dumnezeu, numai un mijloc spre ajungerea acestui scop din

urmă, numai o instituţiune menită a ne asigura liniştea, pacea şi fericirea pământească, şi a ne ajutora ca în linişte şi în pace să ne împlinim datorinţele religiunii, şi să cultivăm fiecare cum îi este dat şi cu toţi împreună, ştiinţele prin cari din contemplarea frumuseţelor făpturilor să ne ştim ridica la contemplarea şi lauda Creatorului lor. Va să zică, domnilor, pe de o parte noi suntem pentru stat, căci scris este: Daţi chesarului cele ce sunt ale chesarului; dar pe de altă parte mai vârtos statul este pentru noi, căci mai scris este: şi cele ce sunt ale lui Dumnezeu, lui Dumnezeu; şi noi ai lui suntem.

Moneta demonstraţiunii o avem şi aci, dar ea nu este o bucată de aur sau de argint, ci este, o omule, însuşi sufletul tău. Intrânsul încă este întipărită o icoană. Dar a cui? A unui animal necuvântător? Dar conştiinţa vi se turbură, demnitatea vi se revoltează, iar filozofia în perfectă armonie cu religiunea, vă opreşte şi numai dela un asemenea gând dejositor. Nu, nu, icoana din sufletele voastre nu este a unui animal necuvântător, ci a celuia ce v'a înzestrat cu minte spirituală şi cu voinţă liberă, a lui Dumnezeu carele după chipul şi asămănarea sa v'a zidit.

Moneta chesarului, zice acum Chrysostom, este din aur şi argint; moneta lui Dumnezeu este însuşi sufletul omului. Daţi aşadar Chesarului tezaurii vostri, iar lui Dumnezeu sfinţenia vieţii voastre. Daţi-i înapoi chipul său aşa cum l-a făcut, aşa cum l-a îndreptat şi curăţit prin sângele Fiului său; un chip adică nu ros de invidie şi de avariţie, nu falsificat prin ipocrizii, nu întinat cu noroiul desfrâului, nu întunecat de păcate, ci un chip curăţit prin pocăinţă, strălucitor prin credinţă, dragoste şi sperantă, solid prin răbdare, împodobit cu umilinţă şi îmbogăţit cu meritele vieţii celei cu adevărat creştineşti.

Daţi cele ce sunt ale împăratului, împăratului; şi cele ce sunt ale lui Dumnezeu, lui Dumnezeu. Amin.

XXXVIII.

IUBIREA LUI DUMNEZEU.

(La 15 Dec. 1895.)

„Fă aceasta şi vei fi viu".
Luca 10, 28.

Apropiindu-se de Isus un legiuitor, ispitindu-l îi zise, după cum ne spune Evanghelistul Luca: Învăţătorule ce voiu face să moştenesc viaţa de veci? Iar el a zis: în lege ce este scris, cum citeşti? Legiuitorul cu grabă răspunzând a zis: Să iubeşti pe Domnul Dumnezeul tău din toată inima ta şi din tot sufletul tău, şi din toată virtutea ta şi din tot cugetul tău; şi pe aproapele tău ca însuţi pe tine. Şi a zis lui: drept ai răspuns, fă aceasta şi vei fi viu. (Luca cap. X.)

Pentru moştenirea vieţii de veci aşadar un singur lucru e de lipsă: Iubirea lui Dumnezeu. Acesta este principiul fundamental al vieţii creştineşti, fără de a cărui observare totul e pierdut: zădarnică este fuga şi osteneala noastră prin lume, zădarnice sunt intenţiunile noastre cele mai bune şi fără de folos rămân faptele noastre chiar şi cele mai curate înaintea oamenilor. Prin urmare este de o importanţă capitală ca să ne silim din ce în ce mai mult a pătrunde firea şi întinderea acestei datorinţe, şi mai vârtos ca să aprindem întru inimile noastre acest foc sacru, care trebue să ne mistuiască inimile, spre a le da apoi o viaţă mai bună şi vecinic neperitoare. Creşte necesitatea de a ne cuprinde cu meditarea acestui mare adevăr, cu pătrunderea acestei sfinte datorinţe.

* * *

Până când e vorba, domnilor, despre adevăr în sine, despre existenţa şi importanţa datorinţei de a iubi pe

Dumnezeu, lucrul este evident şi după firea sa pe deplin lămurit. Ce poate fi în realitate mai raţionabil decât supunerea minţii noastre înaintea majestăţii Creatorului, cauza primă şi raţiunea supremă a tot ce este împrejur de noi şi a tot ce suntem şi noi? Ce poate fi mai vrednic de demnitatea noastră ca fiinţe libere dar mărginite, decât libera cinstire a numelui său şi larga vestire a laudelor lui? Ce poate fi mai potrivit aspiraţiunilor unor inimi făcute spre a iubi, dar niciodată în deajuns săturate de plăcerile lumii trecătoare, decât îndreptarea lor către Binele cel mai mare întru a cărui singură îmbrăţişare ele îşi găsesc astâmpărarea, adevărata linişte, mângâiere şi fericire chiar şi în decursul călătoriei noastre printre greutăţile şi năcazurile acestei văi de plângere şi suspin? Ce poate fi, eu zic, mai raţionabil, mai firesc, mai potrivit minţii şi inimei omului decât apropierea lor de Părintele luminilor, carele prin strălucirea adevărului său împrăştie întunerecul rătăcirii dela cea dintâiu, iar prin bogăţia îndurărilor sale şi prin puterea darului său curăţă, întăreşte, înflăcărează pre cea din urmă, ridicându-o din nomolul păcatului, întipărind întrânsa vigoarea caracterului solid şi dându-i avântul sublim al tuturor faptelor mari şi generoase. O da, neliniştită este inima noastră, exclama-voiu cu sf. Augustin, până când nu se odihneşte în tine Doamne!

Insuşirea de căpetenie a acestei iubiri sfinte ni-s'a arătat prin marile cuvinte, prin cari ni s'a spus, precum văzurăm, că noi trebue să iubim pe Dumnezeu din toată inima, din tot sufletul din toată virtutea şi din tot cugetul nostru; va să zică cu o iubire de preferinţă, cu o iubire deosebită, vrednică de el, prin care îl ţinem fără nici o asemănare mai pe sus de toate făpturile şi de afecţiunile ce le-ar putea încolţi în piepturile noastre.

Mărimea acestei iubiri însă nu trebue să se măsoare cu simţul, ca să fie preste toate şi în mod senzibil şi sentimental, căci aşa ceva nici nu este totdeauna în putinţa noastră; şi cu atât mai puţin ea nu trebue să izvorească din silă şi constrângere, căci atunci ar înceta şi meritul şi frumuseţa acţiunii sale, în cât o asemenea iubire n'ar mai fi vrednică nici de mărirea Domnului,

nici de mişcările unei fiinţe libere, cum este omul.

Măsura trebue să se facă cu mintea, dar nici atunci nu în senzul ca să fie numai un sentiment gol, numai o mărturisire abstractă, că el este stăpânul tuturora, pentrucă o asemenea iubire, care apoi nu este iubire, o au şi ceia ce pentru vecie îi sunt vrăşmaşi, nenorociţii din muncile iadului.

Nu, ci se recere ca iubirea să fie adevărată şi practică, să pornească din adâncul inimei şi să se arete prin faptele noastre, în chip, ca să fim gata, dar cu sinceritate, a pierde, de ar fi de lipsă, orice am socoti de bine mai vârtos decât a pierde fie şi numai pe un minut graţia Domnului: dispoziţiune atât de necesară, încât dacă printre toate câte le posed, ori le doresc, ar exista un singur lucru care m'ar abate dela darul său, va să zică, dacă acest act de iubire ce-l formez în pieptul meu n'are atâta putere ca să mă hotărască a rupe toate legăturile şi toate afecţiunile cari m'ar putea despărţi de Dumnezeu, atunci eu însumi trebue să pronunţ anatemă asupra mea, — atunci eu însumi trebue să mă osândesc ca şi un trădător faţă cu el, atunci eu însumi trebue să conchid că nu împlinesc marea poruncă de a-l iubi, şi că prin urmare nu sunt în graţia sa şi nici nu umblu pe îngusta cale ce duce la mântuirea sufletului. Şi pentruce? Pentrucă nu iubesc pe Dumnezeu cum se recere, din toată inima mea, din tot sufletul meu şi din toate puterile mele.

O altă însuşire a iubirii dumnezeeşti este aceea de a reduce la unitatea unei singure porunci, de a cuprinde în sine toate poruncile oricât de deosebite şi de multe ale legii lui Dumnezeu, aşa încât cine păzeşte cum se cuvine această poruncă, pe toate celelalte le păzeşte, căci atunci omul de necesitate caută şi voieşte numai ceeace Domnul voieşte, şi legea întreagă nu este fără numai voinţa lui preasfântă îndreptată spre binele creaturilor sale. Implinirea legii, zise dreptaceea apostolul, iubirea este. *„Plinirea poruncei este dragostea“* (I. Tim. 1, 5). Oricât de multe şi deosebite ar fi liniile cari pornesc din acelaş centru, ele totuş în acest centru comun îşi găsesc unirea şi sunt una fără de nici o prejudecare a mulţimii şi deosebirii lor. Dar una sunt după Legiuitorul lor, una pentru raţiunea

pentru care ni s'au dat, una şi pentru motivul pentru care le împlinim. Tocmai aşa se împreunează şi în iubirea dumnezeiască diferitele porunci cari după obiectele lor particulare sunt multe şi deosebite. De aci şi cuvântul Mântuitorului: *„De mă iubiţi pe mine, poruncile mele păziţi"* (Ioan 14, 15).

Cunoscute sunt toate acestea lucruri, căci ele pe cât de raţionabile, pe atât şi de strânse sunt de firea omului şi mai vârtos de numele creştinului, încât aproape nu găsiţi suflete atât de negre şi de rătăcite încât să zică că n'ar trebui să fie iubit celace răsare soarele peste cei buni şi peste cei răi, şi carele aşa a iubit lumea încât a dat pe însuş Fiul său pentru mântuirea ei.

Dar ce se întâmplă, oh, ce se întâmplă? O serie nesfârşită de cele mai funeste iluziuni în purtarea oamenilor faţă cu această mare poruncă: Iubeşte pe Domnul Dumnezeul tău. Din nenorocire cele mai adeseori se amestecă, se confundă adevărata cu falza iubire a lui Dumnezeu. Nu numai că înşelăm pe alţii prin ipocriziile noastre, ci chiar noi pe noi înşine ne înşelăm printr'o orbire voluntară. De se ridică în inimile noastre cel mai uşor sentiment de iubirea lui, noi ne şi credem ajunşi la împlinirea acestei iubiri dumnezeeşti. De punem din când în când piciorul în casa lui, în lăcaşul sfânt unde i se cântă laudele cu solemnitate şi unde se săvârşesc tainele sale, noi ne şi credem şi socotim că suntem împăcaţi cu conştiinţa noastră creştinească. Rătăcire, însă, o creştinilor, şi amar nouă, dacă cădem întrânsa, sau dacă petrecem în greşeli atât de mari. A iubi pe Dumnezeu însămnează a te opri dela tot ceeace opreşte legea lui, şi a face toate câte ea le porunceşte; însămnează a te lăpăda de tine însuţi, a purta războiu neîncetat patimilor tale, aţi umili spiritul, aţi răstigni trupul, şi a-l răstigni, cum zice sf. Pavel, cu toate scăderile şi poftele lui (Gal. 5, 24); însămnează a te opune iluziunilor lumii, torentului obiceiului, atragerii exemplului celui rău şi tuturor deşertăciunilor: într'un cuvânt a iubi pe Dumnezeu din toată inima ta însămnează a voi cu sinceritate a plăcea lui întru toate şi a nu te face întru nimica neplăcut lui. Da întru nimica, pentrucă tot aşa de limpede este şi observarea sfântului Iacob, unde zice: *„că oricine*

va păzi toată legea, şi va greşi întru una, s'a făcut tuturor vinovat" (Iac. 2, 10). Prin aceasta însă apostolul nu învaţă, că tot una ar fi înaintea Domnului a călca o singură lege cât şi legea întreagă, nu că aşa ceva ar fi greşală, şi o greşală funestă în urmările sale; nu, ci apostolul înţelege, că oricine calcă legea într'un punct, rămâne tot aşa de lipsit de graţie, pierde tot aşa de nesmintit iubirea, şi devine obiectul osândirei tot aşa ca şi cum s'ar găsi a o fi călcat în toate părţile sale. Şi apoi oare nu procedaţi tocmai aşa chiar şi voi în relaţiunile voastre cu alţi oameni? V'a greşit careva din cea mai mare a voastră intimitate, v'a greşit într'o afacere însămnată, s'a ridicat împotriva voastră, v'a atăcat onoarea fie şi numai odată, acela, oricât ar fi de nevinovat faţă cu voi în alte privinţe, a încetat de a fi amicul vostru, şi pe dreptul vă plângeţi că el nu-şi împlineşte nici obştească datorinţă a iubirii împrumutate ce unii altora oamenii şi-o datoresc. Şi să fie altfel, când e vorba de iubirea lui Dumnezeu prin păzirea poruncilor lui? Dar un singur păcat de moarte, cum iarăş preabine ştiţi, cuprinde în sine un fel de infinitate, dupăce prin el se striveşte în picioare majestatea infinită a Preabunului Dumnezeu.

Dar dacă atâta se pretinde pentru adevărata iubire a lui Dumnezeu, atunci cine este cela ce-l iubeşte pe el? Este aceasta o mare taină, numită predestinaţiune, şi nu ne este dat a ne sui la examinarea ei. Apostolul Pavel singur ştia ce face înaintea acestei taine: şi era a îngenunchia în toate zilele înaintea Părintelui îndurării cerându-i înalta ştiinţă a iubirii lui, şi căutând astfel iubirea prin iubirea lui: „*Pentru aceasta,* zice el, *plec genunchele mele către Tatăl Domnului nostru Isus Christos... Ca să ştiţi dragostea lui Hristos cea mai presus de ştiinţă, ca să fiţi deplin, întru toată plinirea lui Dumnezeu*" (Efes. 3, 14 şi 19).

Fă aceasta, o creştine, mergi şi fă şi tu asemenea, şi vei fi viu! Amin.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

XXXIX.

REPAOSUL DOMINICAL.

(Ţinută în 6 Nov.[1])

„Şase zile lucrează, şi fă toate lucrurile tale, iară ziua a şeptea este Sâmbăta Domnului Dumnezeului tău, să nu faci întru aceea nici un lucru.“
II. Moise XX. 9, 10.

Toate fiinţele din universul senzibil fidele misiunei primite dela Făcătorul lor fără încetare îi vestesc puterea, înţelepciunea şi gloria Lui prin frumseţa naturei şi armonia lor comună. Preste toate însă fiinţa raţională, omenimea s'a grăbit în toate vremile, chiar şi atunci când se depărta dela cunoaşterea sa, — a-i construi temple, a-i ridica altare pentru a-i aduce, subtrasă ocupaţiunilor pământeşti, în zile anumite sacrificiul laudei şi al mulţămirei, Totdeauna, dar mai cu samă în legea creştinească s'a ţinut aceasta de prima datorinţă a omului şi a societăţii omeneşti. In timpurile noastre însă ajuns-am şi acolo să se pună în discusiune şi o datină atât de sfântă şi o poruncă atât de severă, ajuns-am chiar să i-se ceară încetarea. Intr'o cestiune atât de importantă şi absolut religioasă, datorinţa Bisericei este de a se pronunţa, datorinţa imperioasă a ministrilor săi de a explica poporului sentinţele sale deja pronunţate de însuş Dumnezeu: *„Şi tu porunceşte fiilor lui Israil, zicând: vedeţi, şi păziţi Sâmbetele mele, că sămn este între mine şi între voi întru neamurile voastre, ca să cunoaşteţi că eu sunt Domnul cel ce vă sfinţesc pe voi“*. (II. Moise 31, 13.)

[1] Anul nu e semnat.

Eu nu ştiu de este ceva mai cunoscut tuturor creştinilor, decât preceptul de a-şi întrerumpe lucrurile cotidiane odată în săptămână şi din când în când în decursul anului spre a întra întrânsele cu reverinţă în templul Domnului. Aşa de adânc s'a imprimat acest precept în viaţa noastră creştinească moştenită dela părinţi, de şi numai a o cugeta lipsită de Dumineci şi sărbători ţi-se pare, cum şi este un lucru cu neputinţă. Pentru aceea, pentru evidenţa adevărului nu voi insista a Vă înşira documentele Bisericei, spre a Vă arăta din toate că în cestiunea sulevată vorbă este de un adevăr fundamental al religiunii creştine. Totuş pentru claritatea covârşitoare, pentru solemnitatea înfricoşată prin care s'a promulgat neamului omenesc în muntele Sinai acest precept de Preaînaltul Stăpân al universului, îmi ţin de prea mare datorinţă a vă aminti documentul preasfânt din cartea Eşirii: *„Adu-ţi aminte de ziua Sâmbetei să o sfinţeşti pre ea. Şase zile lucrează şi fă toate lucrurile tale. Iară ziua a şeptea este Sâmbăta Domnului Dumnezeului tău, să nu faci întru aceea nici un lucru. ...Că în şasă zile a făcut Dumnezeu cerul şi pământul şi marea şi toate câte sunt întrânsele, şi în ziua a şeptea a odihnit: pentru aceea a binecuvântat Dumnezeu ziua a şeptea şi o-a sfinţit pre ea"*. (II. Moise XX. 8—11.)

Domnul vieţii şi al timpului nostru ne impune odihna în ziua a şeptea, şi aceasta nu spre a rămânea în lenevire sau spre a o petrece în tot soiul de lucruri oprite, ci spre a o sfinţi prin toate actele religiunii, prin asistarea la aducerea sacrificiului noului Testament. Necesar nu e să observ, că ziua Sâmbetei, ziua de odihnă în legea nouă fu schimbată de Fiul lui Dumnezeu prin ai săi apostoli în ziua următoare, în prima zi a săptămânei întru memoria învierii Domnului nostru Isus Hristos din morţi.

Din contră cu aceste dinainte cu tărie susţinem, că odihna şi sfinţirea Duminecii şi a altor sărbători e în praxă centrul întregei religiuni, şi prin urmare oricine ar umbla să o şteargă aceasta din popor şi din obiceiurile lui, mâna sacrilegă şi-o ridică împotriva creştinismului în serviciul celui mai hâdos păgânism! Dar nu numai pre-

ceptul pozitiv, ci însesi trebuinţele fizice şi morale ale omului ca şi ale societăţii omeneşti reclamă ziua de repaos şi sfinţirea ei prin actele religiunii.

Ascultaţi, domnilor, pentru laturea fizică raţiunile aduse de o autoritate competentă, ascultaţi în ce mod se exprimă raportorul legii pentru repaus înaintea parlamentului englez, vorbind, cum însuş spune, *numai ca medic*: omul are lipsă ca corpul său să se odihnească întru una din şepte zile: *„lucrul continuat al spiritului şi al corpului alterează organele noastre şi distruge ecvilibriul constituţiunii noastre. Populaţiunile cari nu observă Duminecile pier, oamenii se încovoaie sub greutatea infirmităţilor sosite înainte de vreme; în ţările religioase însă, unde se respectă ziua Domnului, se văd părinţii de familie cu fruntea dreaptă şi perii încărunţiţi conducându-şi fiii şi nepoţii lor la lucru“*. Cuvinte sublime, a căror adeverire o pipăi cu mânile, oricum de puţin ai studia diferitele straturi sociali. Da, omul are trebuinţă de un anumit repaos, şi prin vocea naturei ca şi prin mărturia tuturor naţiunilor acest repaos trebue să fie a şeptea zi după fazele lunare, încât spre a lor proprie distrugere lucrează toţi aceia ce violează asemenea precept natural.

Dar nu trăeşte omul numai din pâne, s'a zis în Evanghelie, activitatea sa nu poate fi restrânsă singur în cercul material şi fizic al lucrurilor senzibile, oricum s'ar înjosi niciodată nu se poate lega cu desăvârşire de glia pământului. Pe lângă activitatea materială forţele sale intelective şi morale pururea sunt setoase după bine şi după adevăr, fără preget strigă după asemenea nutremânt sufletesc, după cultivarea lor în această direcţiune. Acum, nutrimentul spiritual şi cultivarea adevărată intelectuală, în deşert o caută într'alt loc, căci numai în maximele şi în practicarea religiunii creştine o găseşte el cu prisosinţă. Acolo şi prin aceea mintea i-se ridică în sfera superioară a primului Adevăr unde are să-şi considere un viitor strălucit, un destin prea nobil la care e chemat să ajungă în curând; iar inima sa încântată de fericirea promisă i-se aprinde spre toate faptele bune şi generoase, şi fiori salutari o reţin dela viţii prin cari i-s'ar curma

drumul către cer. Spectacol plăcut e şi acela ce ţi-l oferește şi o familie pornită pre această cale mântuitoare. Membrii săi împrăştiaţi în decursul săptămânei la diferitele afaceri, a şeptea zi Dumineca se odihnesc împreună, împreună se adună în jurul altarului Domnului unde părinţii îşi jurară credinţă şi iubire până la moarte, iar fiilor mereu li se repetă să-şi iubească pe ai lor părinţi: grupaţi apoi lângă vatra domestică, cu dragoste şi castă afecţiune îşi restaură forţele, şi cu fruntea senină îşi consumă pânea câştigată în sudoarea feţei lor. Ah! ferice de poporul compus din asemenea familii creştine, ferice de dânsul ce observează cu fidelitate legea Domnului: binecuvântările îi abundează din toate părţile: justiţia şi caritatea domnind în sînul său, el are gajul cel mai sigur de prosperitate şi înflorire.

Priviţi acum din contră la omul, la familia, la poporul străin de căile Domnului, şi încă mai uşor veţi vedea necesitatea odihnei şi a sfinţirii Dominicale. Indoindu-se acela între virtute şi viţiu, alege pe cel din urmă ca pe cel mai comod: mândru şi viguros în aparinţă, în pieptul său însă e ascunsă o cloacă de fărădelegi. De aci egoismul, falzitatea, calumnia şi de multeori delapidarea, iată idolii săi, şi, de nu s'ar profana cuvântul, iată virtuţile lui. Părăsind observarea creştinească a repaosului Dominical, de câteori chiar timpul preţios de muncă nu şi-l petrece în modul cel mai necuviincios unei fiinţe raţionale? De câteori nu se vede un asemenea părinte de familie cheltuind în câteva ceasuri tot ce a câştigat într'o săptămână, lăsând mai totdeauna acasă o soţie în mizerie şi o familie fără creştere, fără moralitate. In chipul ăsta, unde legea Domnului nu se ţine, unde repaosul dominical nu este, ori, de este, e mai mult o bacanalie păgânească, azi o familie, mâne alta, apucând pe acele căi nelegiuite, torentul se îngroaşă, pânăce devine fatal întregii societăţi. Şi de cumva torentul nu se opreşte la timpul său, de cumva se sufere a se introduce în mijlocul poporului disordinea, desfrâul, nereligiozitatea, şi permisiune se dă erorilor şi viţiilor de toată forma să-şi arunce rădăcinile în agrul social, Domnilor, să nu ne iludem, acel popor, acea cetate, acea familie, cu zilele numărate se repezeşte spre peire, ne mai păstrând

din mărirea lor de odată decât creţele unei deplorabile bătrâneţe. Poate se vor vedea încă urme de moravuri bune în sinul lor, şi din când în când răsărind câte o glorie naţională, dar acestea nu sunt decât tot atâtea rămăşiţe de ziduri şi pietre alese, ce le admiră călătorul printre ruinele unei acropole din Atena. In acelaş teritoriu unde trăiau nişte străbuni ilustri ce se aprindeau de toate inspiraţiunile generoase pentru paza religiunii şi prin ea pentru decorul patriei, graţie imoralităţii crescute prin despreţuirea preceptelor religioase, prin profanarea sărbătorilor voite de Dumnezeu, abia lâncezesc nemernici următori în a căror inimă nu se aude bătând decât sunetul vilului metal, şi în a căror minte nu domneşte decât interesul de a se ruina unul pe altul pentru averea acelor bunuri meschine ce nu-i pot sătura pe toţi!

Iată, domnilor, unde se sfârşeşte după o lege nestrămutată a Provedinţei divine soarta acelui popor, ce nu vrea să ţină seamă de legile Domnului, de sfinţirea sărbătorilor sale. Nu sunt aceste artificii oratorice, nu, ele sunt o crudă realitate culeasă după o experienţă de şasă mii de ani; întrebaţi de vă îndoiţi, întrebaţi istoria lumii, şi ea cu amar vă va spune, că nici Roma, nici Atena, nici Babilonul nici Ninive şi nici Bizanţul n'au căzut de armele duşmane, cât mai vârtos de corumperea moravurilor prin impietatea cetăţenilor lor. Dacă aşadar din fructe se cunoaşte arborul, din efecte cauza, cu dreptul noi concludăm, că toate: filozofia, istoria, experienţa întogmai ca şi religiunea se luptă cu tărie în favoarea repaosului dominical şi toate recer cum ţinerea aşa şi sfinţirea lui ca şi o condiţiune indispenzabilă pentru civilizaţiune şi adevăratul progres social.

Rămâne să atingem barem ca în fugă motivele adversarilor noştri. Ştiţi aşadară pentruce se strigă şi se lucră în contra repausului dominical? Pentrucă, zic unii, prin acela se vatămă interesele comerciale, pentrucă, adaug alţii, în secolul nostru de libertăţi, libertatea de conştiinţă trebue respectată.

Ei, domnilor, noi văzurăm, că cestiunea aceasta e mult mai profundă, că ea atinge baza religiunii, şi prin urmare aceste raţiuni nu le sunt decât pretexte spe a-şi

justifica spiritul necredinţei dinaintea poporului ce i-ar lapida. Dacă acesta e spiritul adversarilor conduşi de acest spirit de necredinţă, cu tărie ne provocăm şi numai la cele de mai sus, cu faţa liniştită şi fără teamă le repetim, că de pot să subsiste ca şi fiinţe parasite, indivizi necredincioşi, niciodată drept la viitor nu are poporul întreg imoral şi necredincios.

Iar celor ce s'ar putea amăgi de asemenea raţiuni le răspundem, că biserica creştină nu numai nu se opune prosperităţii comerciale şi avântului industriei, ci prin ospitalitatea ce o prescrie faţă de toţi oamenii, prin frăţietatea ce o promovează între ei, prin codicele dreptăţii nestrămutate pentru popoare, pe toate căile protejează progresul bunei stări sociale: asudaţi cu constanţă, înmulţiţi-vă resursele oneste de câştig, pătrundeţi lumea dela un capăt la celalalt pentru afacerile voastre de comerţ şi de industrie, religiunea creştină nu vă împiedecă. Mama adevăratului bine umanitar, biserica atunci numai îşi ridică glasul, când omul condus de un zel nemoderat, s'ar subjuga materiei pe care voieşte a o domina; atunci ea strigă, atunci îi aduce aminte, că are încă omul pe lângă sfera lucrurilor materiale o altă sferă de afaceri mult mai importantă de împlinit, sfera lucrurilor spirituale. Căci şi chiar de i s'ar mări câştigul, biserica îi repeţeşte, că ce-i foloseşte omului să dobândească lumea întreagă şi să-şi piardă sufletul său?

Dar libertatea de conştiinţă? Despre libertate al nostru e cuvântul, căci al nostru Mântuitor a adus-o în lume. Pentru aceea e chiar şi în interesul libertăţii de conştiinţă ca să reclamăm repausul dominical. Dar sufletul şi inima voastră, o capitalişti apucaţi pe calea rătăcirii, cu amar suferă sub sclăvia unui tiran îndejosit, iar conştiinţa voastră sfârticată este de înşelăciuni, de injustiţii şi de fărădelegi. Un lucru ea numai reclamă, şi acesta e libertatea. Libertate cerem conştiinţei voastre: deşteptaţi-vă din amorţire, scuturaţi odată lanţurile ce o chinuesc, îndreptaţi-o orizontului adevărului şi a virtuţii printr'un repaus sanctificat al zilei Domnului. Altcum cu strigătul de libertate pe buze, periveţi cu conştiinţă, cu inimă, cu suflet în sclăvie.

Libertate de conştiinţă cerem noi pentru toţi acei ce ca subalterni, servitori sau muncitori, îi ţineţi în breazdă,

îi aveţi aplicaţi în uzinele, în prăvăliile şi în toate afacerile voastre. Dacă voi sunteţi în rătăcire şi voiţi a rămânea pentru libertate de conştiinţă, încetaţi de a trage în acelaş precipiţiu acele suflete inocente cari au o altă destinaţiune în lume, destinaţiunea de a servi Domnului şi prin asta a-şi sanctifica asudarea feţei lor, a-şi asigura binecuvântările cerescului Părinte, dela care singur aşteaptă ei mângăiere în suferinţă, alinare în dureri, speranţă, fericire, în timp şi în vecinicie.

Voind a rezuma cele zise, daţi-mi voie, I. A., să o fac şi aceasta prin cuvintele luate din textul unei legi analoage votată de corpurile legiuitoare ale ţărei celei mai liberale şi mai înaintate pe terenul comerciului şi a industriei, a Statelor Unite din America de Nord.

„Sanctificarea Duminecii, se zice acolo, este I-a un lucru de interes public; — 2-a o recreare utilă a ostănelelor corporali; 3-a o ocaziune de a învăţa datorinţele personali, şi de a gândi la erorile ce bântue omenimea; 4-a un motiv particular de a onora acasă şi la biserică pe Dumnezeu creatorul şi provăzătorul lumii; — 5-a un stimulant de a se conserva operelor de caritate, ce fac ornamentul şi consolarea societăţii". — Pentru aceea I. A. biserica cuvinte de ajuns nu are spre a Vă îndemna la păzirea fidelă a acestui precept sacrosanct al legii noastre: şi mai mult lumea se ridică în contră, mai tare voi vă hotărâţi a-i răspunde şi pe viitor prin închiderea prăvăliilor, prin suspinderea afacerilor, prin sanctificarea Dumineciior şi sărbătorilor Domnului, — iar noilor ispititori răspundeţi, o creştini, cum sf. Saturnin răspunse celor din vechime: „Observarea Duminecii, le zise el, pentru noi este o obligaţiune absolută. A lipsi de a o sărbători pentru noi ar fi o crimă. Ne îndeplinim această datorinţă cum putem mai bine. Şi niciodată nu vom absenta dela adunări: noi păzim poruncile lui Dumnezeu şi atunci când credinţa ne-ar costa viaţa". Amin.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

XL.

PARABOLA SĂMĂNĂTORULUI.[1]

„Şi a venit vrăşmaşul şi a sămănat neghină în mijlocul grâului, şi s'a dus".
Mat. 13, 25.

Şezând într'o zi Isus lângă mare şi explicând poporelor adunate înaltele sale învăţături prin pilde şi asemănări potrivite înţelegerii lor, le-a pus dinainte şi această pildă zicând: Asemenea este împărăţia cerurilor omului, care a sămănat sămânţă bună în ţarina sa; iar dormind oamenii a venit vrăşmaşul lui şi a sămănat neghină între grâu şi s'a dus. Iar dacă a crescut grâul şi a făcut roadă, atunci s'au arătat şi neghinele. Şi venind slujile stăpânului casei, i-au zis lui: Doamne, au nu ai sămănat sămânţă bună în ţarina ta, de unde dar are neghine? Iar el le-a zis lor: un om vrăşmaş a făcut aceasta. Iar slujile au zis lui: vrea-vei dar să mergem să le plivim? Iar el a zis lor: nu, ca nu cumva plivind neghinele, să rumpeţi şi grâul împreună cu dânsele. Lăsaţi să crească amândouă până la seceriş şi atunci la vremea secerişului voi zice secerătorilor: pliviţi întâiu neghinele, şi le legaţi snopi, ca să le ardem pe dânsele; iar grâul îl adunaţi în jintiţa mea. Până aci parabola din evanghelia de azi.

Pe de o parte întrânsa ni se arată în mod învederat una din condiţiunile de viaţă ale Bisericei creştine menite de a trăi pre pământ într'o luptă neîncetată cu oamenii cei fărădelege, iar de alta tot aşa de lămurit ni se descrie soartea tristă şi amară unde inevitabil vor să ajungă toţi acei ce se lasă a se sfârşi întru împletate şi sub sarcina fărădelegilor: lecţiune importantă deamnă de cea mai serioasă atenţiune.

[1] Fără dat, numai cu însemnarea: Dom. Y. p. Epiphan.

Mântuitorul nostru Isus Hristos, închipuit în omul sămănător din parabolă, precum vă este cunoscut, tot timpul vieţii sale publice l-a folosit singur numai pentru ca să împrăştie între oameni prin învăţături profunde întărite de puterea minunilor, prin propunerea noilor precepte de morală, prin exemplul tuturor virtuţilor, să împrăştie, zic, sămânţa adevărului şi a dreptăţii. Apoi depărtându-se din lumea vizibilă, după ce a udat ţarina cu însuş preţiosul său sânge, opera şi-a provăzut-o cu instituţiuni puternice, ca rămânând să se continue în aceeaş frumseţe, şi sămânţa aruncată să rodească cu îmbelşugare până la capătul lumii. Străin fiind de păcat şi de greşală, sămânţa ce o împrăştie nu este şi nu poate fi decât sămânţă bună, sfântă, nepătată.

Cu toate aceste este un fapt dureros, dar constatat în tot minutul că chiar dela început alăturea cu sămânţa cea bună în ţarina sfântă răsare şi sămânţa cea rea, alăturea cu grâul roditor este întrânsa şi neghina stricăcioasă. Spre a tăcea de şiroaiele de sânge creştin vărsat timp de trei veacuri în toate unghiurile imperiului roman, noi găsim Biserica Mântuitorului sfăşiată necontenit de vrajbe interne mult mai periculoase, de vrajbele ereziilor şi schismelor, sfăşiată, şi încă cu atâta furoare, încât în faţa istoriei rămâne o minune constantă, cum s'a conservat neştirbită unitatea şi întregimea depozitului sacru de adevăruri aşa cum le-am primit dela al său Intemeietor. Şi dacă voim a ne opri gândirea la timpul de faţa, ah, câtă neghină, câtă răutate nu vedem crescând şi înmulţindu-se între creştini? Cum? Nu vedeţi voi răutatea infernală ce se desvoaltă sub toate formele pentru combaterea creştinismului. Nu simţiţi torentul îngrozitor de învăţături scălciate, de blasfemii impii, de maxime perverse şi infame, ce, pornind dela înălţimea catedrelor înalte, şi până la foiletoanele pamfletelor din urmă, cu a fulgerului iuţeală se repezeşte în contra creştinismului hulindu-l aproape totdeauna fără măcar să-l cunoască în tot ce are de mai scump şi de mai sfânt? Nu cunoaşteţi machinaţiunile uzate spre a discredita prestigiul teologiei în faţa filozofiei, a clerului în faţa societăţii; nu căile prin care se lipseşte, se subtrage caracterul şi sancţiunea di-

vină a familiei reducându-o la o instituţiune străină chiar de popoarele barbare, nu mijloacele spre a infiltra venitul impietăţii în fragedele inimi ale tinerimei mai înainte de a se desvolta în ele germenele virtuţilor creştineşti, nu cunoaşteţi, nu vedeţi cât indiferentism, câtă imoralitate, câte păcate şi scandale se lăţesc în toate clasele naţiunilor creştine secerând pretutindenea mii şi mii de suflete destinate spre o soartă mai bună? „*Ah*, voi exclama cu glasul autorizat al unuia dintre cei mai iluştri următori ai sfântului Petru, *noi ne cutremurăm de oroare şi inima noastră e sfăşiată de durerea cea mai crudă, când ne gândim la toate falzităţile, la toate intrigile, la comploturile, la numărul şi la varietatea instrumentelor de ruină, prin cari aceşti oameni ce uresc lumina, se silesc cu o perfidă destoinicie să sufoace în inimile tuturor oamenilor iubirea de pietate, de justiţie, de onestitate, să corumpă moravurile, să schimbe legile divine şi umane, să sape fundamentele religiunii catoliceca şi al societăţii civile, să le zguduie şi de ar fi cuputinţă să le răstoarne cu totul*". (Encycl. *Qui pluribus* 9 Nov. 1846.)

Ei bine, cum se explică atâta răutate în sînul creştinismului? Ne-o spune evanghelia de azi. In timp de noapte, pre când oamenii durmiau, a venit vrăşmaşul, spiritul întunerecului şi a sămănat neghină între grâu. Mântuitorul a sămănat sămânţa cea bună a darurilor sale în inimile creştinilor şi necontenit îi provoacă prin glasul ministrilor săi să stee deştepţi şi înarmaţi cu armele credinţei în contra vrăşmaşului care ca şi un leu răcnitor umblă în jurul lor căutând pe cine să-l înghiţească, dar o mare, foarte mare parte, dintre dânşii în loc să privegheze şi să fie sîrguitori în cele sufleteşti, se lasă cuprinşi de somn şi întru aceea vrăşmaşul se apropie şi pe ascuns, căci oamenii s'ar înfiora văzând cursa ce le-o întinde, îşi aruncă sămânţa de neghină în inimile lor, şi se duce. Plin cum este de viclenie, perfidul sămănător nu o aruncă pe faţă barem la început, ci ascuns subt un văl negru ca şi întunerecul nopţii: acoperind faţa viţiului şi a erorilor celor mai grosolane cu o scoarţă de virtute, de convenienţă sau de ştiinţă, sub masca culturii şi a progresului fără veste împinge spre peire mulţimile destinate spre o soarte mai bună.

Mai mult, însămnaţi preciziunea parabolei, neghina şi-o aruncă chiar în mijlocul grâului, va să zică nu numai că schimbă viţiul în virtute ci precum explică Sf. Gregoriu Marele, se încearcă, şi de câteori nu reuşeşte a corumpe ori a contamina ceea-ce este în sine o faptă lăudabilă. Căci lăudabil este a întinde mână de ajutor nenorocitului, a cerceta sfânta biserică, dar de câte-ori aceea nu este provocată şi însoţită de mândrie deşartă, iar aceasta profanată de priviri şi de gânduri rele prin cari se vatămă sfinţenia lăcaşului divin. Nici nu este aici vorbă singur numai de acele mici defecte, în cari s'a zis, că şi dreptul cade de şapte-ori pe zi, ci vorba este de o suită de scăderi mici la început, cari însă pe încetul se măresc, până când barca se scufundă, şi sufletul se vede gemând sub greutatea păcatului de moarte.

In chipul acesta, noaptea şi pe ascuns subt o mască sau sub alta vrăşmaşul religiunii îşi samănă neghina în ţarina creştină, unde găsind un teren foarte iute pregătit prin inclinaţiunile spre răutate înăscute omului după păcatul strămoşesc, prinde rădăcini, creşte se desvoaltă; şi câmpul se află plin, iar societatea creştină ajunsă o societate în mare parte păgână, unde jugul dulce al Domnului este o tirănie, legile preasfinte ale religiunii, faptele pietăţii sincere un fanatism bigot, şi unde creştinii rescumpăraţi cu sângele preţios al lui Hristos de frica aiurărilor şi critizărilor, de respectul unor şarlatani ai ştiinţei şi a progresului se ruşinează de Hristos, se lapădă de dânsul şi nu se sfiiesc a-l răstigni iarăş după vorba sfântul Pavel (Evr. 6 6.) prin păcatul ce-l comit prin o culpabilă laşitate.

Insă dacă neghina din această parabolă sunt fărădelegile şi oamenii cei fărădelege, grâul: drepţii, iar omul sămănător: însuş Hristos, însuş Atotputernicul Dumnezeu, se naşte o mare întrebare şi este: pentruce un stăpân atât de puternic permite creşterea neghinei şi chiar opreşte servitorilor de a o scoate mai 'nainte de vreme; pentru-ce nu împiedecă relele morale ce într'atâta desfigurează societatea omenească? Negreşit că Dumnezeu ar fi putut împedeca răul moral şi într'o batere de ochi uşor i-ar fi să smulgă toată neghina sămănată în agrul său; — aceasta însă nu o face, şi pentru-ce nu o face? A pretinde des-

legarea unei asemenea întrebări este tot atâta cât a pretinde să străbaţi cu mintea mărginită tainele înţelepciunii celei nemărginite. Cu toate acestea credinţa noastră ori-cât ar fi de plină de misterii, necuprinse de mintea noastră, este totuşi raţionabilă, şi totdeauna gata de a ne da argumente neînvinse spre a zdrobi îndrăsneala duşmanilor ei. Deci, abia ca în sbor voi aminti, că Dumnezeu creând pe om l-a înfrumseţeţat cu darul cel mai preţios al inteligenţei şi al voinţei libere, ca preste toate fiinţele din jurul său să strălucească într'însul chipul şi asămănarea lui. Dar prin natura sa libertatea omului este mărginită şi astfel defectibilă, adecă capabilă de a urmări nu numai binele ci şi răul sub condiţiune însă legată de însaş justiţia eternă, ca decumva omul printr'însa va urmări binele când ar fi putut urmări răul, să-şi câştige dreptul, să meriteze o bună răsplătire; iar de îşi va alege şi va urmări răul, când ar fi putut urmări binele, în loc de răsplătire să-şi tragă asupra sa pedeapsă. Prin urmare fiind libertatea perfecţiunea omului şi meritul perfecţiunea libertăţii, Dumnezeu ca să nu lipsească pe oameni de cea mai înaltă perfecţiune, de bogăţia meritului, le-a lăsat facultatea de a se determina pe sine după plac spre bine sau spre rău, îndestulindu-se din a sa parte de a le propune cerul ca ţinta aspiraţiunilor lor, de a le promite şi împărţi celor-ce vor cere toate mijloacele spre a putea ajunge acolo, şi de a-i îndemna la lucru prin sacţiunea unui premiu mare foarte sau a unei pedepse aspre foarte.

Drepţii după aceea din rătăcirile celor fărădelege îşi cunosc neajunsul forţelor lor proprie, cunosc cauzele şi ocaziunile prin care alunecă omul în căile strâmbe; şi astfel cunosc modul de a se feri, pe când virtutea lor, ca şi aurul prin foc se curăţă şi se întăreşte prin persecuţiunile şi calomniile necredincioşilor.

Apoi chiar şi în folosul fiilor vicleniei este toleranţa răului moral, pentrucă deşi în ordinul fizic neghina nu se schimbă în grâu, în ordinul moral însă aceea se întâmplă ori când ei înşişi rătăciţii, o-ar voi din inimă sinceră. Din contră dacă Dumnezeu ar fi rânduit ca îndată să se smulgă neghina din ţarina sa, noi nu am avea nici pe un Petru corifeu al Apostolilor, nici pe un Pavel apostol al ginţilor,

nici pe atâţia alţii cari din neghina necurată au devenit grâu de frunte, din păcătoşii cei mai mari au devenit prin o întoarcere sinceră aleşii lui Dumnezeu. N'a rânduit să se stârpească deodată toată neghina, pentru-ca un bine mai mare să urmeze, şi mai mult să ne fie cunoscută îndurarea sa cea nemărginită, gata totdeauna de a schimba pe omul păcătos în fiu şi amic preaiubit al său.

De aci însă păcătoşii şi necredincioşii nu au de a se amăgi, căci veni-va şi timpul secerişului; şi acest timp va fi la capătul veacurilor în mod solemn şi universal pentru întreg neamul omenesc, iar pentru fiecare om în momentul morţii sale. Atunci neghina se va lega şi se va arde; soartea necredincioşilor nu va fi de a-şi bate joc de religiune, de cei-ce o iubesc, ci legaţi într'una, după asămănarea păcatelor lor, vor fi aruncaţi în focul sempitern. Iar cei drepţi, cei-ce s'au silit cu statornicie în căile Domnului, ne-o spune el însuş, vor fi chemaţi la moştenirea împărăţiei cereşti.

Alternativa, o I. A. este lămurit propusă: şi unul fiecare dintre noi mai curând ori mai târziu ne vom afla în faţa ei. Deci continuaţi fără poposire o drepţilor, a combate lupta sfântă, grăbească-se păcătoşii a se deştepta din amorţire, să ne silim cu toţii a cultiva în inimile noastre sămânţa cea bună, ca să aducă roade demne de *Hristos* şi astfel să ne asigure socotirea în *numărul* aleşilor lui! **Amin.**

XLI.

LEPROSUL.

(Fără dat).

Doamne, de vei vrea, poţi să mă curăţeşti. Mateiu 8, 2.

Pogorîndu-se Isus din munte, au mers după dânsul popoare multe. Şi iată un lepros venind se închina lui zicând: Doamne, de vei vrea, poţi să mă curăţeşti. Şi întinzând Isus mâna, s'a atins de dânsul zicând: voiesc curăţeşte-te, şi îndată s'a curăţit lepra lui. Şi a zis Isus lui: vezi, să nu spui nimănui; ci mergi de te arată preotului, şi dă darul care a poruncit Moise întru mărturie lor.

E scurtă istorisirea acestei minuni referită de cei dintâi trei evanghelişti, dar ea cuprinde în sine multe şi mari învăţături, şi totodată este o icoană vie a întregei economii a rescumpărării neamului omenesc prin Mântuitorul nostru Isus Hristos.

Să meditâm aşadar şi noi astăzi această minune, o fraţilor preaiubiţi, zice-voi cu Origene, ca nici unul dintre noi să nu rămână cu sufletul pătat de lepra păcatului, ci să ne învrednicim de binefacerile Domnului carele a venit în lume, precum însuşi ne-a asigurat, ca să-şi dea sufletul rescumpărare pentru mulţi.

* * *

Printr'o lungă cuvântare publicase Mântuitorul legea evanghelică pe muntele Taborului, întocmai dupăcum publicase pe muntele Sinai legea mozaică. Dupăce însă promulgarea legii vechi o însoţise prin minuni de ale dreptăţii sale, spre a face a se înţelege că spiritul acelei legi era de o frică servilă; acum, spre a face a se înţelege că

spiritul legii creştineşti este iubirea, a voit să însoţească promulgarea ei cu minunile bunătăţii şi îndurării sale.

Ocaziunea predispusă de nemărginita sa înţelepciune o găsi în acest om plin de lepră. Lepra era pe atunci în orient o boală groaznică, incurabilă şi contagioasă, întocmai ca şi pestilenţa din veacurile de mai târziu, şi încâtva ca şi acea boală *secretă* din timpurile noastre ce ruinează însaşi generaţiunea omenească. Pentru aceea legile mozaice ca şi ale altor popoare prescriau între altele, ca cel atins de lepră să petreacă în afară de societatea omenească, şi ca el din depărtare să vestească pe trecători spre a nu se atinge de el. De unde leprosul nu putu însoţi mulţimile pe muntele Taborului spre a auzi predicarea Fiului lui Dumnezeu. Câţi nu sunt şi în ziua de azi cari nu se pot ridica la muntele Domnului, biserica sfântă, spre a asculta învăţăturile sacre şi dumnezeieşti ce se vestesc, sau şi dacă intră în templele sacre, rămân jos şi departe cu mintea şi cu inima de eficacitatea acelor învăţături. Pentrucă lepra păcatului ce le-a cuprins sufletele, îi ţine cufundaţi într'un întuneric oribil, unde nu străbat razele adevărului.

Pogorîndu-se Domnul de pe munte, urmat de o mulţime mare de popor, leprosul, carele deja auzise multe despre minunile lui, simţi în inima sa un glas plin de speranţă întru bunătatea şi iubirea lui Isus. Pentru aceea, deşi era acoperit de lepră, îi iasă înainte, cade la picioarele lui închinându-se, apoi cu reverinţă, dar plin de încredere, îi zise: *Doamne, de vei vrea, poţi să mă curăţeşti.* Astfel prin închinăciune şi rugăciune cere ajutorul Dumnezeului său. Pentrucă, după explicarea sfântului *Chrysostom*, el voia să zică: Eu ştiu, o Doamne, că tu ai aceeaşi putere cu dumnezeiescul tău Părinte, şi că pentru aceea eşti stăpânul boalelor, şi un singur cuvânt al tău e de ajuns spre a mă curăţi. Voind tu, eu îmi dobândesc vindecarea, pe care în deşert o aştept dela alţii (în Hom. 26, în Math.). Şi fiindcă elementul principal al unei rugăciuni bune este să se facă voia Domnului, împreunată totdeauna cu cel mai mare al nostru bine, pentru aceea cuvântul să „de vei vrea", nu este o îndoire de îndurarea lui Hristos, ci o mare lecţiune pentru noi, ca întru toate să căutăm împlinirea voinţei lui Dumnezeu.

Aceste mari şi sfinte dispoziţiuni ale inimei leprosului nu pot să nu înduplece bunătatea lui Isus, de unde şi adauge evanghelistul, că lui i s'a făcut milă de el. Şi întinzându-şi mâna asupra lui pronunţă cu aceeaşi nemărginită bunătate marele cuvânt, da, *voiesc, curăţeşte-te.* La porunca acestui cuvânt dumnezeiesc dispărură la moment bubele leprosului, i se închiseră ranele şi corpul său rămase curăţit, sănătos şi plin de vigoare: *şi zicând aceasta,* adauge evanghelistul, *îndată s'a depărtat dela dânsul lepra şi s'a curăţit.*

Pentruce folosi însă Domnul şi mâna sa la curăţirea acestui lepros, după-ce fără de nici o îndoială l-ar fi putut vindeca numai cu cuvântul întocmai după-cum vindecă mai târziu pe alţi zece leproşi, şi după-ce legea mozaică opria a se atinge cineva de asemenea bolnavi? Pentruca să arete, că dânsul era autorul, iar nu supus legii lui Moise. După aceea legea nu opria atingerea de lepros decât singur numai pentru a se încunjura pericolul de a nu contrage aceeaşi boală. Prin urmare o atingere scutită de un asemenea pericol era chiar după spiritul legii, care nu voia părăsirea, ci vindecarea bolnavului. Astfel şi judecară toţi cei de faţă, dintre cari nici unul n'a cutezat a învinovăţi pe Isus de călcarea legii. Aceasta s'a întâmplat însă numai pentrucă în mijlocul acelei mulţimi nu se aflau farizei orbi cu spiritul, răzvrătiţi cu inima, cârtitori cu limba şi gata ca toţi cei de felul lor din toate timpurile a travesti acţiunile cele mai sfinte, a huli operele cele mai bune şi a batjocori virtuţile cele mai curate. In fine, Domnul a atins cu mâna pe acel nenorocit spre a ne învăţa pe noi, observă Origene, ca să nu despreţuim şi să nu fugim de a întinde ajutorul nostru celor bolnavi, oricum ar fi ei de urâţi şi de scârboşi cu trupul, pentrucă aceste boale permise de Dumnezeu nu împedecă ca ei să fie tot fraţii noştri, şi ca în pieptul lor să bată o inimă curată, un suflet mevinovat şi frumos înaintea cerului prin virtuţile ce l-ar împodobi.

Peste aceste însă, noi, pe urma sfinţilor Părinţi recunoaştem în faptul plin de îndurare al Domnului adumbrarea unei taine şi mai mari.

Intr'adevăr, omul plin de lepră ce zăcea afară pe câmp şi despărţit de societatea celor sănătoşi, nu era decât

o icoană dureroasă, dar cu atât mai expresivă a întregului neam omenesc infectat de păcatul strămoşesc. Ingreunat cu această tristă sarcină şi cu toate păcatele actuale ce o însoţesc, neamul omenesc de patru mii de ani petrecea departe de iubirea lui Dumnezeu în mijlocul pustiului acestei lumi din care dispăruse odată cu intrarea păcatului tot farmecul ce-l desfăta în paradizul nevinovăţiei. Amare erau suferinţele şi crâncenă boala ce întocmai ca şi lepra lipicioasă printr'o regulă fatală şi nestrămutată trecea din tată în fiu fără de altă alinare decât speranţa întru aşteptatul vindecător promis de nemărginita îndurare dumnezeească. Sosi însă timpul hotărât şi eternul Fiu al lui Dumnezeu se pogorî din muntele măririi sale, se atinse de bolnav, unind în una şi aceeaşi persoană natura omenească cu cea dumnezeească, făcându-se adică printr'un mister nepătruns om adevărat, după cum era şi Dumnezeu adevărat. Şi nu numai că s'a atins de acest bolnav, ci a voit să ia pe spatele sale chiar ranele cu toată urâciunea leprei lui. Pentru aceea văzându-l peste veacuri înainte profetul Isaia în timpul patimilor sfăşiat de biciuri, împuns de spini, acoperit de sânge, hulit de lume, batjocurit de păcătoşi, erupse cu înduioşare în marile cuvinte: *„Şi l-am văzut pe el şi nu avea chip nici frumuseţe. Ci chipul lui necinstit şi mai sfârşit decât al fiilor omeneşti, ... că s'a schimbat faţa lui, defăimat a fost şi nesocotit.* Dar adauge profetul, *el s'a rănit pentru păcatele noastre, şi a pătimit pentru fărădelegile noastre,*[1] *certarea împăcării noastre pe dânsul, şi cu rana lui noi toţi ne-am vindecat“* (Isaia 53, 2—5).

Ca să ne putem bucura însă unul fieştecarele de această vindecare a naturei omeneşti, Mântuitorul nostru a voit a pune o condiţiune. Iată care este această condiţiune. Dupăce curăţi pe lepros prin atingerea mânii şi pronunţarea dumnezeiescului cuvânt, Isus ceru dela el două lucruri. Mai întâi, ca să nu spună nimănui, voind a ne ilustra astfel cu un exemplu nou sublima învăţătură ce ni-o dădu în privinţa binefacerilor ce le-am face deaproapelui lipsit, să le lăsăm adică în taină, să fugim de o

1) Traducerea latină: Vulgata alci adauge: „şi noi l-am socotit pe el ca un lepros“, „*et nos putavimus cum quasi leprosum*“.

reclamă pe cât de sgomotoasă pe atât şi de deşartă, aşteptând să primim răsplata cuvenită numai dela cela ce scrutează inima şi rărunchii omului, dela Preabunul Dumnezeu.

Ceru apoi şi-l porunci ca să se arete preotului. Pentrucă lepra era o boală care producea şi o pată legală, o oprire de a intra în societate şi în comunitatea de rugăciuni. Ca să se bucure aşadar cel curăţit de folosul acestor drepturi oprite, era de lipsă să se supună mai întâi judecăţii preotului. Acum, Mântuitorul protestase odată că n'a venit să strice, ci să plinească legea; de aceea, ca să nu dee motiv de călcare a legii, de ce îl şi învinovăţiră pe nedreptul mai de multeori cărturarii, apoi ca să aibă sinagoga în constatarea minunii ce o făcuse un argument nou spre a-l recunoaşte de aşteptatul Mesia, n'a voit să dispenseze pe leprosul vindecat dela împlinirea acelei prescripţiuni.

In faţa acestei stime ce o arată Hristos către preoţia lui Aaron, noi, de n'am voi să zicem că el a iubit mai mult umbra decât realitatea, mai mult sinagoga care l-a răstignit pe cruce, decât biserica care îl recunoaşte şi-l predică în toată lumea, — noi trebue să recunoaştem în acel fapt al Domnului o mare învăţătură şi un exemplu strălucit ce-l dădu creştinilor despre stima şi veneraţiunea ce o datoresc ei preoţilor legii celei noui.

Astfel porunca ce o dădu Mântuitorul leprosului, ca să se arete preotului, închipueşte datorinţa ce o au creştinii de a stima pe preoţii legii celei noui şi de a recurge la ministeriul lor spre a se putea bucura de roadele rescumpărării. Drept aceea zise sf. Pavel, în persoana tuturor preoţilor, ca *„aşa să ne socotească pe noi omul ca pe nişte slugi ai lui Hristos, şi ispravnici ai tainelor lui Dumnezeu"* (I. Cor. 4, 1).

Să ne silim aşadar, I. A., a alerga cu încredere la acest minister sacru, şi a ne folosi mai cu samă în apropiatul timp al păresimilor de binefacerile lui; că numai aşa ne vom putea curăţi de lepra păcatului şi ne vom şti asigura coroana cea neveştejită ce a promis-o Dumnezeu celor ce-l iubesc pe el. Amin.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

XLII.

SĂTURAREA A PATRU MII DE OAMENI.

(Fără dat.)

„Așa să ne socotească pre noi omul, ca pre niște slugi ai lui Hristos și ispravnici ai tainelor lui Dumnezeu".
I. Cor. 4, 1.

Erau trei zile de când o mulțime multă foarte de popor urma lui Hristos cu atâta interes și afecțiune, încât își uitaseră, precum ni se spune în Evanghelia de azi până și de cele trebuincioase ale vieții; mai îngrijorați de nutrirea sufletului cu pânea cerească a învățăturilor Domnului, ei nu-și reținură nimica pentru hrănirea trupului în calea lor. Dar Bunul Isus nu-și uită de lipsele lor: milă îmi este, zise el, de popor, că iată trei zile sunt de când stăruiesc lângă mine, și n'au ce mânca. Și de-i voiu slobozi pe dânșii flămânzi la casele lor, vor slăbi pe cale, că unii dintrânșii au venit dedeparte. Deci a întrebat pe ucenicii săi: câte pâni au? Șapte, răspunseră, dar adauseră, de unde pe aceștia va putea cineva să-i sature în pustie? Ceeace însă este cu neputință înaintea lor, cu putință este lui Dumnezeu: Hristos va face să strălucească puterea și bunătatea sa divină spre a veni în ajutorul lipsei lor. Porunci așadară ucenicilor săi să așeze poporul pe pământ, apoi luând cele șapte pâini, mulțumind și frângând a dat lor ca să le pună înainte. Binecuvântând asemenea și puținii peștișori ce aveau a zis să-i pue și pe aceia înaintea mulțimii flămânde. In chipul acesta înmulțind cele șapte pâini și puținii peștișori a săturat ca la patru mii de oameni fără de a socoti acolo femeile și copii și au rămas încă șapte coșuri

pline de sfărâmături. Minunea aceasta fu a doua în felul său, căci cu un an mai înainte, precum nu spun aceiaşi evanghelişti, săturase cinci mii de oameni cu cinci pâni şi doi peşti.

Păşind la explicarea acestei minuni, nu voiu insista asupra argumentului învederat pentru demonstrarea atotputinţei dumnezeieşti a Mântuitorului nostru Isus Hristos, căci este limpede şi strălucirea lui ca şi strălucirea soarelui. Din contră mă voiu îndeletnici prin explicarea alegorică a vă arăta unele din sublimele instituţiuni stabilite de Dumnezeu pentru hrănirea sufletelor noastre şi îndreptarea lor la ţinta vecinicei fericiri.

* * *

Părinţii bisericei cu marele criteriu dinainte că înţelepciunea dumnezeiască cu deosebire de cea mai omenească ne învaţă şi ne vorbeşte nu numai prin cuvinte, ci şi prin fapte: Cele ce le-a făcut Domnul nostru Isus Hristos, zice sf. Augustin, minunate şi admirabile sunt şi fapte şi cuvinte; fapte, căci s'au săvârşit; cuvinte, căci sunt semne (Fract. 44 în Ioan.); semne misterioase şi profetice ale altor lucruri sublime ale preasfintei sale religiuni: cu acest mare criteriu dinainte, zic, sfinţii părinţi recunosc închipuite în împrejurările acestor două minuni tot atâtea învăţături sublime privitoare ale minunei dintâiu la vechiul, iar a celei din Evanghelia de azi la noul testament.

Dreptaceea, spre a nu vorbi decât de aceasta, mulţimea săturată de patru mii de oameni veniţi din depărtare, însemnează naţiunile păgâne, cari din patru părţi ale lumii aveau să vină spre a îmbrăţişa creştinismul şi spre a fi după suflet păstoriţi şi hrăniţi de Hristos. Ele n'aveau nutrimente, căci n'aveau nici legea veche nici profeţi spre a se fi instruit întru ale mântuirii sufletelor lor; şi au venit apoi din depărtare la Hristos, pentrucă ştiut este că pre cât se cufundă omul mai tare în abizul păcatelor, pre atât se depărtează mai mult de Dumnezeu. Şi cine va şti spune, cât de adânc a fost abizul, cât de des întunerecul în care orbecau aceste popoare de patru mii de ani? Dar în fine împlinirea timpurilor sosi, şi aşteptatul Rescumpărător al neamului omenesc simte

milă de dânsele, se interesează de ele, şi moare pentru toţi oamenii fără de deschilinire de judeu sau de păgân, de grec sau de barbar, ca din toţi să facă un singur popor ales, o singură împărăţie, o singură Biserică, o turmă şi un păstor.

Viaţa cea nouă şi nutremântul spiritual pentru susţinerea şi întărirea ei oamenii rescumpăraţi îl primesc dela Spiritul sfânt prin adevărurile ce le cred, şi prin cele şepte taine ce le primesc. Va să zică cele şapte pâini din evanghelie închipuesc cele şapte sacramente sau taine ce le-a instituit Hristos pentru nutrirea şi săturarea lumii creştine în decursul călătoriei sale către patria cerească. Unde trebuie însemnat că Domnul nu sboate din nimica aceste pâini, ci le primeşte din mânile apostolilor, şi numai atunci se înmulţesc când ei le binecuvântă, prin ce ni se face şi mai senzibil misterul acum explicat, că tot astfel sacramentele nu le trage din nimica, ci materia, elementele senzibile le ia din mânile Bisericei. De sine aceste elemente, apa, pânea, vinul, oleiul sunt neputincioase de a produce vre-un efect şi spiritual; şi numai prin binecuvântarea dată odată de Hristos, apoi repetiţă în numele său de ministrul bisericei când aplică şi pronunţă sacrele cuvinte, câştigă aceea putere prodigioasă prin care se dă şi se înmulţeşte graţia, ce nutreşte, satură suflete şi le umple de mângăieri şi plăceri spirituali.

Dar ce este, ce închipueşte acel peşte ce se împarte laolaltă cu pânea spre a da nutremântului o forţă mai mare şi un gust mai atrăgător? Şi nu mai puţin care este cauza de în catecombe la tot paşul dăm de figura unui peşte? Peştele evanghelic ca şi cel din catacombe închipueşte pe Hristos, întrucât el, Dumnezeu adevărat s'a îndurat a se coborî în apele neamului omenesc, şi s'a lăsat a se prinde în laţul morţii şi a se arde prin focul patimilor sale, cu al căror merit infinit a binevoit a îmbogăţi şi a da sacramentelor eficacitatea de a hrăni sufletele noastre.

Pentruce însă Hristos se foloseşte de mijlocirea apostolilor, când de ajuns ar fi fost un act al voinţei sale? Pentrucă prevăzu, că în toate timpurile se vor ridica unii oameni vrăşmaşi ai adevărului, cari să nege într'un chip

sau în altul importanţa, ba necesitatea ierarchiei sacre, a Ministerului Eclesiastic la împărţirea nutremântului spiritual al doctrinei şi graţiei sale. Spre a-i confunda aşadară pentru vecie, el exprimă în modul cel mai senzibil un articol al credinţei, că adecă, cum zise mai târziu Sf. Pavel, apostolii sunt *slugi ai lui Hristos, şi ispravnici ai tainelor lui Dumnezeu.*

Şi întru adevăr, Domnul ar fi putut singur să împartă nutremântul, înmulţit prin a sa dumnezească binecuvântare; dar nu, el se foloseşte de lucrarea apostolilor fie la orânduirea mulţimei, fie la provederea ei cu hrana aşteptată. Şi pentru-ce o atare economie din partea lui Hristos, când toate aceste cu un singur sămn al voinţei sale le-ar fi putut face? Pentru-că voi să închipuiască acel mare misteriu, ce-l enunţă Sf. Pavel: *„aşa să ne socotească pre noi omul ca pre nişte slugi ai lui Hristos şi ispravnici ai tainelor lui Dumnezeu“;* în virtutea cărula el voi ca oamenii văzuţi să-i ducă la mântuire printr'un ministeriu tot aşa de văzut. Ah, trebuie să fii orb s'au cu totul pervers, exclamă aci *Sf. Bernard,* ca să nu recunoşti în această împrejurare referită cu atâta sîrguinţă de evanghelişti sistemul ce chiar de atunci îl stabilise Hristos pentru ocârmuirea bisericei sale şi pentru împlinirea sublimei misiuni ce i-a încredinţat-o pe pământ. Se întăreşte argumentul nostru de acolo, că după-ce s'au săturat mulţimile, porunci apostolilor să adune sfârîmăturile, cu cari umplură şapte coşuri. „O mister prodigios, exclamă *Sf. Hrisostom,* pe mine mă umple de uimire nu numai înmulţirea pâinilor, ci şi numărul precis al coşurilor; după-ce voi să rămână pline chiar atâtea coşuri, câte au fost pâinile“. Şi pentru-ce o asemenea dispoziţie? Pentru a lăsa amintirea minunii, pentru a ne învăţa să nu pierdem nimic din darurile primite dela Dumnezeu şi în fine pentru a ne descoperi firea celor şapte sacramente, ce pururea întrec, pururea sunt pline de eficacitate, pururea neperitoare, întocmaĭ precum le-a instituit Dumnezeu. Dar ce s'a ales de cele şapte coşuri pline? Ele au rămas în stăpânirea apostolilor, ca să ştim, zice Origene, că Hristos a lăsat tainele sfinte în mânile ministrilor Bisericei, cari le-au şi păstrat până acuma şi le vor păstra până la capătul veacurilor.

Prin toate aceste aşadară Domnul a condamnat încercarea tuturor ereticilor ce ar fi voit să distrugă ierarchia sacră, să şteargă ordul preoţesc, deoarece ne-a arătat cu evidenţă că după economia ordinară a Provedinţei sale, nimeni nu se instruiază imediat, nime nu se sfinţeşte imediat, ci că toate aceste au să le primească oamenii prin mijlocirea unui corp văzut de păstori şi de miniştri.

Astfel noi, noi servitorii adevăratei Biserici, oricum am fi de nevrednici, suntem în realitate miniştrii lui Hristos şi împărţitorii tainelor lui Dumnezeu: *aşa să ne socotească pre noi omul ca pre nişte slugi ai lui Hristos şi ispravnici ai tainelor lui Dumnezeu.* Graţie acestei instituţiuni sublime pânea cerească se împarte tuturor cu îmbelşugare; graţie acestei instituţiuni Biserica catolică, moştenitoarea apostolilor, menţine în unitatea credinţei şi în frăţietatea dragostei milioane de oameni din toate timpurile şi din toate locurile, formând armonia şi ordinea cea mai minunată; împărţiţi în cete, în atâtea Biserici particulare, ei formează totuşi o singură Biserică, o singură turmă cu un singur Păstor, Vicarul Domnului Hristos pre pământ. Avem aşadară în abundanţă nutremântul sfânt, avem şi pe legitimii lui împărţitori aşezaţi de Hristos. Şi dacă cu toate aceste suntem debili, dacă ne face de cădem cea mai mică ispită, sau ne lasă într'un fel de amorţire sufletească, încât numărul paşilor pe calea vieţii e cât şi numărul căderilor noastre, ah vina toată este a noastră. Dacă tu nu-ţi întinzi mâna, zice *Sf. Ambroziu*, să primeşti nutremânt, vei cădea pe cale şi nu vei putea învinovăţi pe cel-ce şi pâine şi ocaziune de a-o primi ne-a dat.

Deci, aşadar, o creştini, să ne hotărâm până mai este timp bine ştiind, că la judecata lui Dumnezeu cu atât mai mare răspundere vom trebui să dăm, cu cât mai uşor ne-a fost a ne folosi de darurile sale. Da să ascultăm cuvântul lui Dumnezeu, să cercetăm mai des sfintele taine, să ne hrănim cu hrana de sus spre a nu slăbi pe cale; să vieţuim cu Hristos în aceasta viaţă spre a domni cu el în cealaltă. Amin.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

XLIII.

DESPRE FRICA DE MOARTE

(Bucureşti 11 Septembre*)

O moarte! cât este de amară pomenirea ta. (I. s. Sir. 41, 1.)

Insoţit de ai săi învăţăcei şi urmat de un popor numeros se îndreptase într'o zi Mântuitorul către oraşul din Palestina Naim, şi iată la porţile oraşului întâlneşte o prea tristă adunare. O mamă văduvă încunjurată de jalnicii săi cunoscuţi, petrecea plângând cu amar pre unicul său fiu la groapă. Văzându-o întru atâta dezolaţiune, făcându-i-se milă Domnului de lacrimile văduvei, îi zise: *„nu plânge"!*, şi apoi întors către coştiugul rece, *„tinerule, ţie zic, scoală"*. La moment se deşteaptă la viaţă tinărul, şi mama îşi iea fiul său, iar poporul mirându-se laudă pre Dumnezeu că le-a trimis un asemenea profet. Până aci Evanghelia de azi.

Nu este intenţiunea mea I. A. de a Vă vorbi despre această minune suprafirească săvârşită de Mântuitorul nostru la vederea unei cetăţi întregi: Domnul vieţii şi al morţii fiind dânsul, putere are nu numai de a reda viaţa trupului în care el însuş a împlântat-o, ci a scoate din pietri chiar fii lui Adam. Atenţiunea mă voiu încerca a Vi-o opri la lacrimile acelei preafericite mame, la ceea ce o face să suspine, să sufere cu atâta chin, la frica de moarte; după-ce spectatorii şi părtaşii aceleiaş drame mereu suntem şi noi şi chiar actori fi-vom cu toţii astăzi sau mâne.

* * *

E un fapt, domnilor, că amintirea sau prezenţa morţii ne umple de spaimă pre toţi fie când avem să petrecem

*) Anul nu e indicat.

ca şi mama din Evaghelie pe vre-un iubit de al nostru la sfintele morminte, fie mai cu samă de câte-ori idea morţii noastre ni se reîmproaspătă cu toată tăria ei. O tempestate fără cumpăt, un tunet asurzitor, nişte unde răsculate, o cădere fără de veste, un morb violinte şi ori-ce întâmplare sinistră ce ne aminteşte sfârşitul zilelor noastre, ne turbură, ne umple de fiori. Toţi fără deosebire de drepţi sau păcătoşi cu toţii se cutremură în faţa acestul duşman neadormit al vieţii noastre; un fapt însă nu mai puţin constatat şi e şi acela, că pe când frica unora moderată după preceptele credinţei devine înţelepciunii, pe atunci spaima altora creşte cu îngrozire pân'ce ajunge să fie începutul şi preludiul spaimelor şi durerilor.

Ştiţi în realitate ce e scris şi cum se cualifică în Sf. Scriptură frica morţii ce înspăimântă pe o mulţime fără număr de oameni? Ştiţi cu ce colori se descrie moartea acestora? „*O moarte*", exclamă ecclesiasticul, *cât de amară e pomenirea ta omului celui-ce are pace întru avuţiile sale*". (Înţel. lui Sirach. 41, 1.).

Nu numai moartea în sine, ci şi singura ei amintire e înspăimântătoare pentru ceice plăcerea şi-o aşază în bunurile trecătoare. Cum vedeţi, dureroasa sentinţă nu e îndreptată fără nici o rezervă asupra celorce posed averile lumeşti: nu, singurul titlu de legitimă posesiune sau folosul moderat al comodităţilor vieţii prezinte încă nu e motiv de neliniştire pentru cei învestiţi cu o legitimă proprietate. Sentinţa e dictată peste toţi aceia, cari fără samă se cufundă în avuţiile lor, ori umblă pe toate căile strâmbe să-şi grămădească aur şi argint, funesta sentinţă atârnă deasupra capului tuturor oamenilor cari pacea toată, liniştea completă şi însuş scopul final al vieţii lor şi-l pun în avuţiile lor, în bunurile lumii pământeşti. Amară e pentru toţi aceştia idea morţii pentrucă dânsa despărţindu-i de idolul lor, îi aruncă şi-i constrânge să-şi guste roadele nenumăratelor lor fărădelegi.

Pentru inima acelui om rătăcit, carele alte silinţe, alte îngrijiri nu are decât cumularea bogăţiilor cu orice preţ, pentru care religiunea, preceptele, sfaturile ei şi toate virtuţile creştineşti sunt lucruri necunoscute şieşi, nefolositoare; pentru inima acea carea nu cunoaşte în lume altă realitate

decât plăcerile oprite, poate resuna o veste mai tristă şi mai amară decât aceea prin care i se vesteşte că fără întârziere, când nici nu aşteaptă, va fi lipsit de tot ce a iubit şi între mari sudori şi-a adunat? De altă parte cunoscând, căci poate nu şi-a uitat legea creştinească, că după moarte socoteală va să dee despre chivernisirea sa din lume şi răsplată o să aibă pentru răutăţile sale numai răutate şi pentru fărădelegile lui pedeapsă şi torturi fără de capăt, — cunoscând acestea, şi în zădar ar afecta ignoranţa lor, căci şi fără de voie ele toate îi răsar în minte, avarului şi furului legile caritătii şi justiţiei, ale castităţii desfrânatului, ale temperanţei beţivului, şi creştinului întreaga lege creştinească, — cunoscând acestea toate şi văzându-şi viaţa întocmai păgânească — poate el fi vesel de momentul în care scena se va schimba, de moarte şi urmările ei? Neîndreptându-se putea-va el să nu-şi repetească: *o moarte, cât de amară e pomenirea ta.*

Afară de aceştia, sau tot printre aceştia mai ales în zilele noastre nu e rar să întâlneşti o clasă de oameni, cari se ţin a nu fi nici drepţi, nici păcătoşi, cari arătându-se — în vorbe — mai tari şi decât bronzul spun că nu se tem de nimic; de moarte, de infern, de viaţa viitoare nici să nu cutezi a le grăi, căci gata sunt pururea a-ţi răspunde prin un zimbet şi râs ironic că ei ca superiori babelor au alte gânduri decât să se teamă de moarte.

Nu se tem de moarte? — Ba, se tem, domnilor, şi încă mult mai tare decât babele.

Luaţi numai sama că într'o cestiune aşa de gravă să nu vă opriţi la vorbele aruncate spre a-şi acoperi fărădelegile în faţa oamenilor, ci pătrundeţi în mintea şi la inima lor şi veţi găsi acolo domnind fără încetare o contrazicere solemnă cu faptele şi pompoasele lor vorbe.

Pentrucă, şi de am admite prin o ipoteză absurdă şi imposibilă că trebile morţii ar merge cum ar dori ei să meargă, că dar pentru aceea rămân nepăsători şi nu trebue să se turbure când se apropie de capătul vieţii? Dorinţa lor de a fi pururea s'ar putea ea stinge deodată fără resimţire? Ce zic? Ei cari ard mai tare de dorul acesta şi mai mult decât alţii aleargă să-şi întărească sdruncinata sănătate să se ascundă de moarte, ei să fie neclintiţi când

vine să-i muncească duşmanul neadormit?

Dar e apoi adevărat că ei nu aşteaptă nimic dincolo de mormânt? Sunt ei convinşi de ceeace cutează a huli fără cruţare şi deplin asiguraţi în necredinţa lor? E chiar aci, domnilor, chiar în răspunsul la această întrebare, că noi găsim şi totdeauna se va găsi argumentul zdrobitor al tuturor necredincioşilor. Căci oricum de tari s'ar arăta în impietatea lor, şi dacă o tăgăduiesc ştiu că simpla negare nu-ţi dă dreptul să nu admiţi şi să nu existe un adevăr, ştiu şi sunt deplin convinşi înlăuntrul lor, că argumentele nenumărate, tradiţiunea şi convicţiunea întregului neam omenesc din toate vremile şi din toate locurile despre existenţa şi viaţa noastră viitoare rămâne neatinse, neştirbate de vorbele lor nu mai puţin cum neatins şi neştirbat rămâne soarele de pe cer şi dacă mii sau milioane de orbi i-ar tăgădui strălucirea razelor sale.

Acum, dacă necredincioşii au în inima lor un dubiu de care nici cum nu se pot feri, şi dacă toate îi fac împreună cu acest dubiu să creadă în viaţa viitoare, pot ei sta nemişcaţi faţă cu momentul înfricoşat în care li se hotăreşte soartea fără de sfârşit? Ah, domnilor, şi dacă necredincioşii ar izbuti să sugrume glasul conştiinţei lor mustrătoare, ar fi de-ajuns dubiul acesta spre a le trada ipocrizia vorbelor lor nelegiuite. Ei se tem, se împreună cu acesta spre a le trada ipocrizia vorbelor nelegiuite. Ei se tem, se înspăimântă de moarte şi de consecinţele sale de cari nu pot scăpa, dar vai cutremurul lor pe lângă asprimea fără de folos e însoţit şi de o contrazicere fatală, căci, stând la vorbele lor, ei se tem aşa de tare de o singură nălucire. Ei se tem şi frica lor e fără asemănare, căci jocul vieţii azi-mâne se sfârşeşte şi atunci ei ştiu că şi fără de voie au să între în vecinica osândire. Acel Inalt Judecător, pe care atâta vreme îl înzultă, fără să-i întrebe, se apropie şi-şi varsă mânia preasfintei sale dreptăţi peste capul duşmanilor săi.

Şi de doriţi o probă vie despre ceeace ziceam, apropiaţi-vă I. A. de patul în care se curmă viaţa pământească a acelui fiu nenorocit al Franciei, a cărui nume atâta sgomot făcu între semenii săi, de merita funesta apelaţiune de Patriarhul necredincioşilor *(Voltaire)*.

După o viaţă pătată cu tot soiul de blasfemii şi fărădelegi împotriva religiunii, i-a sosit vremea, dar vremea sa e îngrozitoare. Fără odihnă, fără liniştire, lipsit de asistenţa îngerului conducător în eternitate, de darurile ce le împarte preotul Noului Testament, între chinuri şi torturi necrezute impiile lui buze încă odată se deschid spre a umplea de furoare pre toţi cari îl împresură: „eu mor, părăsit de oameni şi de Dumnezeu“, şi apoi ieşind din lume întra la judecata unde tremură şi drepţii: O moarte, cât de amară e pomenirea ta omului ce şi-au pus plăcerea în avuţiile sale!

Pentru toţi oamenii e amară amintirea morţii întrucât e un sentiment natural care se opune despărţirii celei mai strânse din care rezultă individualitatea noastră; e amară şi pentru urmările înfricoşate ce inevitabil le aduce peste capul celor ce ieşă din lume întinaţi cu păcate şi fărădelegi. E amară, cine o îndulceşte? Filozofia, ştiinţa, poezia, averile şi orice putere lumească se zdrobesc cu toate de ţărmurul fatal, rămân neputincioase. E şi aci numai balzamul răcoritor ce izvorî lumii din mistica piatră a Noului Testament, e singură învăţătura Domnului Hristos şi tainele sale, cari nu numai o îndulcesc, ci au făcut ca chiar prin moarte din momentul fără viaţă să răsară viaţa adevărată a neamului omenesc. Clar e în respectul acesta şi adevărul exprimat de sf. Pavel în cuvintele prin cari mângâie pre credincioşii din Tesalonica: *„Iară nu voiu să nu ştiţi voi, fraţilor, pentru cei ce au adormit, ca să nu vă întristaţi ca şi ceialalţi cari nu au nădejde“*. (I. Tesal. IV. 13.)

Insemnaţi puterea şi gravitatea sentinţei; prin ea nu se opreşte omului de a nu se întrista de moarte; nu i se curmă, ci i se îndreaptă, i se moderează sentimentul natural şi într'un orizon mai nobil, mai deschis i se ridică întristarea lui. Ceeace voieşte apostolul să ştim şi să încunjurăm e ca întristarea noastră pentru cei adormiţi, pentru moarte, să nu fie asemenea cu întristarea acelora cari trăesc fără speranţă, adecă fără religiune, cari plăcerea şi scopul vieţii şi l-au aşezat în averile lor, în bunurile trecătoare. Pentrucă întristarea acestora, o văzurăm şi noi, fiind contrară credinţei, îi torturează numai înzădar

şi în timp şi în eternitate. Pre când un creştin adevărat trebuie să ştie şi e şi pătruns, că viaţa adevărată, plăcerea şi fericirea după care aspiră, pentru el răsare numai dincolo de mormânt în pământul drepţilor: el ştie, că însaş despărţirea sufletului de trup e numai vremelnică şi ziua va sosi odată în care la voacea Atotputernicului pulverea membrelor noastre iarăş se va deştepta la viaţă, la o viaţă fără lacrimi, fără capăt: şi ştiind că aceste sunt lucruri şi promisiuni întemeiate pe cuvântul aceluiaş Atotputernic, dânsul, creştinul adevărat şi noi cu toţii resemnaţi în mânile părinteştei Provedinţe în faţa morţii iubiţilor noştri sau chiar şi a noastră să strigăm: *„scumpă e moartea drepţilor înaintea lui Dumnezeu“*. Amin.

FINIS REI, GLORIA DEI!

BCU Cluj / Central University Library Cluj

SFÂRŞIT ŞI LUI DUMNEZEU MĂRIRE!

CUPRINSUL:

	Pag.
Către cetitor	3
În loc de prefață	7
I. Despre penitență	9
II. Evanghelia și societatea modernă	21
III. Despre caritatea evanghelică	31
IV. Laudele Preasfintei Fecioare Maria	41
V. Omilie asupra slăbănogului	51
VI. Învierea Domnului	59
VII. Severitatea sau asprimea moralei creștine	67
VIII. Dreptatea creștină asupra Farizeilor	75
IX. Iconomul sau ispravnicul necredincios	81
X. Umilința	87
XI. Orbirea sufletească	93
XII. Judecata lui Dumnezeu	99
XIII. Despre chestiunea socială	105
XIV. Despre rugăciune	111
XV. Timpul și Eternitatea	117
XVI. Despre credință	123
XVII. Providința sufere și buni și răi	129
XVIII. Despre scandal sau sminteală	135
XIX. Despre mântuirea sufletului	143
XX. Despre servitori	149
XXI. Despre Spiritul Sfânt	155
XXII. Biserica adevărată	161
XXIII. Pentru carneval	167
XXIV. Orbul din naștere	175
XXV. Despre perseverență	183
XXVI. Sfântul Dumitru	189
XXVII. Sfântul Ioan Botezătorul și Farizeii	196
XXVIII Orbul cerșitor	203
XXIX. Moartea. — Predestinațiunea	209
XXX. Indiferentism	215
XXXI. Pentru finea anului	223
XXXII. Dumineca vameșului și a farizeului	229
XXXIII. Despre mărturisire	235
XXXIV. Patimile Domnului Nostru Isus Hristos	243
XXXV. Mărturisirea lui Hristos	251

Central University Library Cluj

Pag.

XXXVI. Educaţiunea creştinească 257
XXXVII. Banul cel de dajdie 263
XXXVIII. Iubirea lui Dumnezeu 269
XXXIX. Repaosul Duminicăi 275
XL. Parabola sămănătorului 283
XLI. Leprosul 289
XLII. Săturarea a patru mii de oameni 295
XLIII. Despre frica de moarte 301

— FINE —

BCU Cluj / Central University Library Cluj

IN PREGĂTIRE:

Viaţa şi operele Episcopului Dr. Demetriu Radu.

Vol. II. *Scrieri şi discursuri diverse.*

Vol. III. *Viaţa şi activitatea pastorală şi politică.*

Din scrierile canonicului Dr. Iacob Radu, au apărut:

1. *Istoria vicariatului gr.-cat. al Haţegului.* Lugoj 1912. Un vol. în 4° de 414 pag.

2. *Biserica Sf. Uniri din Tâmpăhaza-Uifalău (Rădeşti).* Oradea-Mare 1911. Un vol. folio de 103 pagini. Ediţie de lux splendid ilustrată şi ediţie poporală ilustrată.

3. *Manuscrisele din biblioteca Episcopiei gr.-cat. române din Oradea-Mare*, sub tipar în ediţia Academiei Române.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Preţul Lei 50·—